

De teloorgang van Jacob

Jan van Rijsingen

Sadhoe
Dubbelroman

Uitgeverij PMA

De teloorgang van Jacob

Sadhoe

De teloorgang van Jacob

Jan van Rijsingen

Sadhoe

Dubbelroman

De teloorgang van Jacob/Sadhoe

© Jan van Rijsingen, 2013

© Uitgeverij PMA, 2013

Eindredactie: Peter van der Horst

Omslagontwerp: Paul Timmerman, Amersfoort

Foto omslag: Jacqueline du Prie (www.mijnfotowerkplaats.nl)

Foto auteur: Jacqueline du Prie

ISBN/EAN: 978-90-78840336

NUR-code: 350

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een gedigitaliseerde gegevensverzameling worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Desondanks kan de afwezigheid van eventuele zet- en/of drukfouten, dan wel onnauwkeurigheden en/of onvolkomenheden, niet worden gegarandeerd.

De auteursrechthebbende aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventuele zet- en/of drukfouten, dan wel onnauwkeurigheden en/of onvolkomenheden.

Deze publicatie is verzorgd door Uitgeverij PMA, Postbus 60, 5680 AB Best. Voor informatie over onze activiteiten ga naar: www.pma.nu of volg ons via: Pinterest, Hyves, Facebook, Twitter en YouTube.

ISBN/EAN: 978-90-78840336

NUR-code: 350

© Uitgeverij PMA, 2013

Notwithstanding the exceptions stated in or pursuant to the Copyright Act, no part of this publication may be reproduced and/or published by means of printing, photocopying, microfilm or any other manner, nor stored in a digital database, without the prior written permission of the copyright owner.

This publication has been compiled with the utmost care. Nevertheless, the absence of any typesetting and/or printing errors or inaccuracies and/or imperfections cannot be guaranteed.

The copyright owner accepts no liability whatsoever for the consequences of any typesetting and/or printing errors as well as inaccuracies and/or imperfections.

This publication has been compiled by PMA Publishers. For information about our activities, visit our website: www.pma.nu or follow us on: Pinterest, Hyves, Facebook, Twitter and YouTube.

*Opgedragen aan Peter Menbeere
voor een levenslange vriendschap*

*Tevens dank aan M. van Rijsingen, P. Hofman
en R. Klinkhamer*

De teloorgang van Jacob

1. De aankondiging

Terwijl Jacob de portiek van zijn verwaarloosde jarenvijftigflat binnenliep, rook hij een zacht zure lucht die hij niet direct kon plaatsen. Opeens riep de geur heldere herinneringen op en besefte hij dat het trapportaal net zo rook als de oude, donkere varkensstal van zijn tante. Hij zag zijn tante varkensvoer in een emmer scheppen. Ze vulde die met water en liet hem dan met een dik aangekoekte stok het voer tot een gelijkmatige massa roeren. Terwijl hij daarmee bezig was, hoorde hij achter zich de twee hard schreeuwende zeugen: elk in hun eigen hok. Er vielen zonnestralen als volgspots naar binnen. Zonnestralen die tot leven kwamen door de duizenden fijne stofdeeltjes die er rondzweefden. Het waren dezelfde zeugen die hij die zomer vet en tevreden in de boomgaard had zien liggen: onwetend van hun naderende dood. Pijnlijk scherp en verbijsterend was het beeld van één van de twee zeugen die door de slachter precies in tweeën was gehakt en vervolgens gekruisigd. Hij was geschokt en gefascineerd tegelijk. Hij had het grote varken tijdens zijn verblijf bij zijn tante dagelijks gevoerd, wat door het beest steevast werd beantwoord met bijna liefdevol geknor. Nu hing het gehalveerd aan een houten kruis in de zon, alsof het de normaalste zaak van de wereld was.

Langzaam begon Jacob aan de klim naar de bovenste verdieping. Achtmaal acht treden. Halverwege laste hij een korte stop in om op adem te komen. Zijn vermoeide lijf speelde hem parten. Hijgend keek hij rond. De muren oogden vochtig als een grot, maar waren in werkelijkheid droog. Het beton was smerig en de laatste verfresten op de muren leken eilanden op een zeekaart. De kleine ramen waren zo groezelig dat het licht zich maar mondjesmaat een weg naar binnen wist te banen. Hij hoorde een kind gillen en daarna huilen, maar be-

sloot er geen aandacht aan te schenken en hij vervolgde zijn klim. Zijn roes voor de komende dagen hees hij in de vorm van flessen drank naar de bovenste etage waar hij alweer bijna een kwart eeuw woonde. Hij betrad de woning en zette de tassen op het aanrecht. Twaalf halve liters bier en twee liter jenever van de goedkoopste soort. Toen hij opkeek, zag hij zichzelf, naast de zeep, z'n tandenborstel, een scheerkwast en zijn tandenborstel, in de scheerspiegel boven het aanrecht. Een 51-jarige, uitgebluste en ongeschoren man. Door een spekvette bril keken twee vermoeide ogen hem aan. Wat ben ik nog? Een gesjeesde bioloog met een depressie, een angststoornis en ischias, die moederziel alleen in een zwaar verwaarloosde en vervuilde flat in een achterstandsbuurt woont. 'Drankorgel', echode de laatdunkende stem van zijn moeder door zijn hoofd: een sneer naar een zwerver die ze een keer samen op straat zagen liggen. 'Dat een mens zo diep kan zinken', had ze er opzettelijk veel te hard aan toegevoegd. 'Dat ik zo diep ben gezonken', herhaalde hij tegen zijn spiegelbeeld.

Hij liet de flessen voor wat ze waren en sjokte naar de woonkamer. Er viel gedempt licht door de grauwe vitrage. In de woonkamer hing een bedompte, doordringende, mufte lucht, die hijzelf al jaren niet meer rook: zoals een mol zijn eigen stront ook niet meer ruikt. In de sjofele ruimte stonden twee oude, versleten fauteuils: één zitting was gerepareerd met een lap leer van een oude schooltas. Naast het opgekalefaterde exemplaar stond een oude kleurentelevisie die dienstdeed als bijzettafel. Op de tv: een doosje Potter's, een overvolle asbak en wat verrotte en beschimmelde sinaasappelschillen. Waar niet veel gelopen of gezeten werd alleen maar stof: veel dik, vet, grauw stof. De schoorsteenmantel lag bezaaid met prullaria om te 'bewaren': schroeven, een spanningzoeker, half verorberde blikjes tonijn, een kam, munten, pennen, getekende recepten voor medicijnen, volle en lege vitaminepotten en lege doordrukstrips van antidepressiva. Er stonden twee ronde eettafels. Een in de voor- en een in de achterkamer vol met papier, pennen en reclamefolders. De vloer was bekleed met geopende en ongeopende post: oude VPRO-gidsen, tijdschriften

van de Consumentenbond en van de jagersvereniging. Hoewel hij al jaren niet meer had gejaagd, was hij er nooit toe gekomen om zijn lidmaatschap op te zeggen en onderhield hij zijn twee jachtgeweren nog met zorg in de hoop deze hobby ooit nog eens te kunnen oppakken. Bang om zijn wapenvergunning te verliezen, had hij afgelopen zomer een honderd kilo zware wapenkast aangeschaft omdat de gewijzigde wet Wapens en munitie dat vereiste. En hij had die samen met twee kennissen naar boven gezeuld. Alle pogingen de afgelopen jaren om nog tot jagen te komen waren op niets uitgelopen. Hij had zelf geen jachtrecht en was afhankelijk van een schriftelijke uitnodiging door iemand die dat wel had. Maar niemand nodigde hem nog uit: allang niet meer. Een depressieve alcoholist met ischias. Hij begreep het wel. Nog een enkele keer was hij gaan oefenen bij een schietclub om in vorm te blijven, maar kleiduiven verveelden hem snel en zijn hand was niet bijster vast.

Aan de muur hingen twee dode fazanten onder een grauwe laag stof met ernaast een nagenoeg geheel bruingerookt zeventiende-eeuws jachttafereeltje. De hele kamer was vergeven van de nicotineaanslag en het leek wel of de goedkope tabak de bruine laag smurrie alleen maar had verergerd. Zijn gekorte bijstandsuitkering liet naast zijn alcoholconsumptie weinig ruimte voor buitenissigheden, laat staan voor betere tabak. Hij was vroeger een liefhebber van een goede sigaar geweest, maar nu was hij aangewezen op die gore goedkope rottroep. In de kamer stonden drie fietsen, omdat ze beneden in de portiek gestolen zouden kunnen worden. Twee herenfietsen stonden tegen een van de ronde tafels en de ander – een damesfiets – stond tegen de gordijnen die ooit blauw waren geweest. Die had een, in de kroeg opgepikte, dame jaren geleden na een avondje stappen laten staan. Zij was hem nooit meer komen ophalen. Het ontbrak hem aan moed om de fiets weg te gooien of te verkopen. Na een telefoontje van hem had ze beloofd de fiets te komen halen, maar dat was alweer een jaar of vijf geleden. Of was het langer? Hij wist het niet meer. Wat hij zich nog wel kon herinneren was dat ze hem qua drinktempo

aardig had kunnen bijhouden. Er was van enige lichamelijke geen sprake geweest, om van seks maar te zwijgen. In de kamer stond ook een zwaar gehavende boekenkast met gebroken ruitjes in loshangend glas-in-lood met erbovenop een oude bandrecorder van Philips. In de kast stond zijn 'boekenverzameling'. Wat Engelstalige literatuur, zijn universitaire studieboeken biologie, een boek over hondenrassen en een met de titel 'De grote grazers'. Ten slotte een paar heel oude atlassen met antiquarische waarde. Op een van de ronde tafels stonden een verouderde computer, waar hij af en toe een eenvoudig spelletje op deed, en een printer, die allang niet meer werkte.

Hij liet zich in één van de fauteuils zakken. Hoe laat was het eigenlijk? De klok aan de muur gaf vier uur in de middag aan, maar het voelde veel vroeger. Hij draaide een sigaret en zoog de rook naar binnen. Opnieuw zag hij zijn tante. Nu liep ze voor hem in de richting van de kippenren. Hoe oud was hij toen: vijf of zes? Misschien zeven. Ze vroeg hem een kip aan te wijzen en dat had hij met zorg gedaan, maar ze had niet opgelet welke kip hij had aangewezen, want ze greep heel nonchalant een andere kip bij haar nek. In elk geval niet de kip die hij had bedoeld.

Zijn tante was een grote onbehouwen, boerse vrouw geweest. Ze torende hoog en dik boven hem uit. Ze had in zijn herinnering enorme borsten waartegen ze met een gigantisch mes brood sneed. Ze droeg altijd lange, zwarte of grijze rokken en een schort. Buiten liep ze op klompen, behalve op zondag als ze naar de kerk ging. Binnen liep ze op pantoffels die tot op de draad versleten waren. Hij was dol op haar geweest.

Ze pakte een stuk touw en deed dit als een strop om de kop van de wild fladderende kip. Ze knoopte het andere einde van het touw aan een spijker die uit de muur van het kippenhok stak. Met een ruk trok ze de kip naar beneden. De nek van het dier brak en ze begon nog wilder te fladderen waardoor de kippenstront op zijn kleding terecht kwam. Tante keek emotieloos naar de stervende kip. Het was een lange, warme zomer.

Onder de tafel stond een vrij nieuwe breedbeeldtelevisie. Een groot model en niet te tillen. Voor een prijke gekocht nu

iedereen op flatscreen overging. Niemand wilde meer zo'n bakbeest in huis hebben. Hij zocht de afstandsbediening en zag dat die op de tafel lag, maar had niet de fut om haar te pakken en gunde de tv dus geen blik meer waardig. Zo bleef hij geruime tijd zitten. Stil. Het kind huilde nog steeds en een man vloekte in het Arabisch, althans dat meende hij op te maken uit de toon, of liever de stemverheffing waarmee de man sprak. Sinds een jaar of acht was hij de enige autochtoon in het gebouw. Een aantal Marokkaanse en Turkse gezinnen bevolkten nu de flat. Aangezien hij, op een vriendelijke groet na, toch met niemand contact had, liet het hem koud of zijn burenlui waren of niet.

Na een poos stond hij op en schuifelde terug naar de keuken. Het was een kleine ruimte met een verouderd en vervuild Bruynzeel keukenblok. Van de twee onderkastjes ontbraken de deurtjes. Onder de kraan stond, in de dof uitgeslagen roestvrijstalen gootsteen, een oude gore turkooizen emmer met aangekoekte zeepranden. Uit zuinigheid ving hij het restwater van het handenwassen op in de emmer en gebruikte dat zo nu en dan om de wc door te spoelen. Naast een weliswaar oude, maar nog werkende koelkast bezat Jacob ook een kapot exemplaar dat hij gebruikte als opslagkast. Verder niet veel meer dan een aangekoekt fornuis, dat parttime gebruikt werd, en een uitpuilende vuilnisbak. In de vensterbank van het kleine keukenraam lagen gebruikte koffiefilters en helderoranje mandarijnenschillen te drogen die Jacob door de invallende schemering deden denken aan een stilleven van Rembrandt. Even bleef Jacob door het raam van de balkondeur kijken naar de tuintjes die gevuld waren met afvalzakken, supermarktkarretjes en haveloos tuinmeubilair. Hij opende een halve liter bier en schonk een limonadeglas vol jenever, ging terug naar de woonkamer en plofte in een van de stoelen.

Hij draaide aan de knop van een bijna antieke radio voorzien een kattenoog en de beroemde Spaanse hond: zo genoemd naar het jankende geluid dat de radio voortbracht als je naar een zender zocht. Dat er nog geluid uitkwam verbaasde hem elke dag. De radio stond afgesteld op Radio 1 en 4. Vroeger

stemde hij vaak af op Radio 5, maar sinds die zender was verworden tot de meest truttige ‘oudewijvenzender’ van Nederland restte hem nog de keuze uit twee zenders. Meestal luisterde hij niet echt, maar het gepraat verdreef de eenzaamheid, zoals bij de autistische man die hij had leren kennen tijdens een baantje als inpakker waartoe hij was gedwongen door een maatschappelijk werker. Die autist luisterde altijd naar een Deense zender zonder dat hij de Deense taal meester was. De fascinerende autistische man rookte niet, dronk niet en was elke dag precies hetzelfde gekleed. Tijdens de schaft boog hij zich zo ver over zijn broodtrommel dat het leek of hij bang was dat iemand zijn brood zou stelen. Hij mompelde in zichzelf of tegen onzichtbare mensen waardoor Jacob zich had afgevraagd of een autist misschien chronisch hallucineert. Behalve met de ‘geesten’ leek de man met niemand contact te hebben. Een ‘dialog’ bleef beperkt tot een enkel woord en in het gunstigste geval een korte zin. Hij was hem op een zaterdag uit pure nieuwsgierigheid gaan bezoeken. Schichtig was hij binnengelaten. De Deense stem uit de radio was hem meteen opgevallen. Na een minuut of tien was hij maar weer vertrokken, omdat de man een buitengewoon gespannen indruk op hem begon te maken. Tot een gesprek was het niet gekomen. De volgende dag op het werk negeerde de man hem nog meer dan normaal. De samenwerking met de autist had niet lang geduurd, omdat Jacob keer op keer te laat kwam en dan meestal ook nog in kennelijke staat. Zijn alcoholconsumptie voorafgaand aan het functioneringsgesprek was zijn baas ook niet ontgaan. Jacob had het einde van het gesprek niet afgewacht en was zelf pardoes vertrokken, de personeelsfunctionaris en zijn leidinggevende verbouwereerd achterlatend. De ‘invoelende’ en ‘behulpzame’ maatschappelijk werker had hem hierover normerend toegesproken en hem vervolgens gekort op zijn uitkering. Hij voelde zich als een kwajongen die onterecht straf had gekregen. Uit pure frustratie was hij dagen in bed gebleven.

Omdat Jacob behalve aan zijn rook- en drankverslaving vrijwel geen geld uitgaf, kon hij zelfs met de gekorte uitkering

rondkomen. Hij kon dagen achtereen alleen drinken zonder te eten. Zo'n periode werd dan opgevolgd door zijn zogenaamde gezondheidsdagen, waarin hij geen druppel aanraakte, matig rookte en zelfs wat hardliep en voor zichzelf kookte. Als de onthoudingsverschijnselen te erg werden nam hij slaappillen en kroop in bed of wat daarvoor door moest gaan: een oud grauwgrijs matras op de grond met donkergele vlekken en een paar versleten pluizige dekens. Lakens gebruikte hij allang niet meer. Het matras werd omringd door lege bierflessen, drie wekkers, wit uitgeslagen glazen en diverse tot de rand toe gevulde asbakken. Pornoboekjes liet hij gewoon slingeren omdat er toch nooit iemand in dit bedompte kamertje kwam behalve hijzelf. De gezondheidsperiode duurde helaas nooit langer dan drie tot vier dagen.

Uit de radio klonk Vivaldi terwijl hij met lauw bier de eerste slokken van de scherp prikkende jenever wegspoelde. Een slecht voorteken, dat geprik in de keel: een geïrriteerde slokdarm. Hij had het al zo vaak meegemaakt. Dan mix ik de jenever maar een paar dagen door de warme melk, dan krijg ik ook weer wat kalk binnen. Niet te zuipen, warme melk met jenever, maar wel goed voor de keel, dacht hij. Terwijl de zachte verdoving van de jenever haar werk begon te doen, prentte hij zichzelf in dat hij niet moest vergeten om de volgende dag chocolademelk te kopen, dat beviel beter met jenever. Vivaldi zweeg en maakte plaats voor de reclame. De kamer werd langzaam donkerder en alleen het kattenoog verlichtte de ruimte met een zacht groen licht.

Hij zag zichzelf zitten op de bovenste trede van de keldertrap. Zijn ogen waren gericht op een 'gewelf' dat dienstdeed als opslagplaats van weckflessen, brood, melkkannen, uien en aardappels. Er stond ook een geheimzinnig koffertje, met een afbeelding van een doodshoofd, dat door zijn oom werd gebruikt als hij voor de melkfabriek bij omliggende boeren melk ging testen om wat bij te verdienen. Zijn tante waarschuwde hem regelmatig voor de kleine mysterieuze flesjes in het koffertje, omdat er gif in zat. Zijn oom en tante bewoonden een

kleine boerderij met een stuk of tien koeien, twee varkens, een ren vol kippen en een valse waakhond aan een ketting waarvan Jacob exact de lengte wist. De kleine boerderij werd omringd door een boomgaard, een moestuin, een hooimijt en een mestvaalt waar een poes leefde die in zijn herinnering altijd jong had. Op het terrein stond verder alleen nog een vervallen schuur voor het vee en de landbouwwerktuigen. Na al die jaren drong het tot Jacob door dat ze heel arm moeten zijn geweest. Ze leefden zoals men geleefd moet hebben in de negentiende eeuw en dat gold dus ook voor hem. Hij stelde zich voor hoe Vincent van Gogh de kleine, met riet bekapte boerderij binnen was komen lopen met de vraag of hij deze 'idylle' zou mogen schilderen.

Op een nacht was hij wakker geworden van opgewonden stemmen en het scherpe snelle geknars van klompen op het grindpad. Hij zag door het kleine, schuine dakraam van het opkamertje waar hij sliep, oranje vonken overdrijven. Hij had er verwonderd naar liggen kijken. Toen hij de volgende morgen de kadavers van de verbrande kistkalveren zag, begreep hij wat zijn tante had bedoeld toen ze zei dat het 'verschrikkelijk was'. De schuur waarin hij vaak speelde was tot de grond toe afgebrand.

De rest van zijn leven zou de lucht van elke brand hem terugbrengen bij de zwartgeblakerde kadavers en de resten van de zware, eiken balken die nog nagloeiden alsof het super grote lucifers waren. Hij had niet goed naar de kadavers durven kijken en was geschokt teruggerend om zich de rest van de dag op de deel tussen de koeien en het kippenhok veilig te wanen, totdat zijn tante hem uiteindelijk met katjesdrop en groene gazeuse wist te verleiden om naar de keuken te komen. Het kleine dakraam zou hem nog lang blijven fascineren als hij de slaap niet kon vatten.

Jacob werd wakker door een stem uit de radio die opgewonden en boos sprak over onbetrouwbare politici. Zijn nek deed pijn toen hij rechtop ging zitten. Het was schemerig geworden in de kamer. Hij liep naar de keuken en schonk het limonade-

glas half vol jenever en vulde het verder aan met bier. Terug in de kamer zette hij de radio uit en pakte de afstandsbediening van de televisie. Geruime tijd zat hij daar zonder iets te doen. Er waren geen geluiden meer. Hij slaagde er niet in om de televisie aan te zetten en hij bleef als verlamd zitten. De volgende dag had hij een afspraak met zijn psychiater op de polikliniek. Hij kwam daar al jaren. Bij dokter De Raaf: Koenraad de Raaf. Een uitgebluste psychiater van een jaar of zestig voor wie Jacob enig mededogen voelde. Als hij bedacht hoeveel gekke, depressieve en hopeloze mensen die man de afgelopen dertig jaar gezien had, dan kon hij zich voorstellen dat alle vreugde en hoop uit zijn geest en ziel waren verdreven. Koenraad de Raaf rookte en dat had hem altijd verbaasd. Een psychiater die verslaafd was aan nicotine en teer was toch zoiets als een te dikke diëtist.

De consulten duurden in de regel niet langer dan een minuut of vijftien. Hooguit. Soms stond hij al na vijf minuten weer op de gang. Jacob sprak hem gewoon aan als Koenraad. Een overblijfsel uit de jaren tachtig toen de denkbeeldige muur tussen patiënt en behandelaar geslecht diende te worden. Daar was, behalve het tutoyeren, niet veel van overgebleven. De dokters stonden als vanouds nog mijlenver van hun patiënten af. Al was het maar vanwege het vorstelijke salaris dat een psychiater verdiende vergeleken met de magere uitkering waarvan patiënten in de psychiatrie, zoals Jacob, moesten leven.

In het begin had hij nog honderduit verteld over zijn tante, zijn vader, of over kostschool en tal van andere intimiteiten. Over zijn angsten en zijn verlangens en bovenal over zijn schaamte, maar tussen hem en Koenraad de Raaf was een kloof gegroeid vanaf het moment dat Jacob de onverschilligheid had gezien in de ogen van zijn psychiater. Eerst had hij die genadeloze desinteresse als verraad gevoeld, omdat hij meende dat deze psychiater echt belangstelling voor hem had. Uit de vragen, maar vooral uit de oogopslag van de psychiater verdween naar verloop van tijd elke bezieling. Daarvoor in de plaats traden herhaling en verveling. Het werd bijna gênant.

Op een dag zag Jacob hem in de middagzon wegdommelen. Hij besloot de psychiater te redden door tegen een kopje te stoten, maar hij wist dat hij eigenlijk zichzelf redde. Hij wilde niet meemaken dat deze psychiater tijdens het gesprek met hem in slaap zou vallen. Na dit voorval werden de consulten routinematig. Ze wisten het allebei en werkten er allebei aan mee. Jacob kreeg z'n pilletjes zonder moeite en Koenraad de Raaf kreeg een goed betaald en gemakkelijk consult. Lang had hij het gevoel van verraad niet gekoesterd, omdat hij sowieso niet van plan was geweest om zich echt te laten behandelen of wat dan ook. Een demasqué hadden ze allebei op deze manier weten te vermijden.

Jacob stond op, liep opnieuw naar de keuken om zijn glas te vullen – met alleen jenever deze keer – en nam de fles mee naar de huiskamer. De alcohol maakte het licht diffuus en geluiden dof en de kamer sloot zich om hem heen als een jas. Hij zette de televisie aan en overwoog een moment om een porno-dvd te bekijken, maar zag er toch van af. De porno-boekjes naast zijn bed hadden nog een glans van romantiek. Het was papier en ze waren door een drukker gedrukt. Je kon ze vasthouden als een geliefde en zachtjes dichtvouwen. Als hij klaar kwam na het bekijken van een porno-dvd was het alsof zijn ziel verschrompelde. Een genadeloze leegte maakte zich dan van hem meester. Elke keer weer nam hij zich voor om de dvd's de volgende dag in de container te gooien, maar deed het toch niet. Het was geen gevoel van schaamte of schuld, helemaal niet zelfs. Het was het bizarre en vooral pijnlijke gevoel van verlies. De ongrijpbare leegheid van zijn ziel. Hij snapte heel goed wat ouderlingen bedoelden met 'het werk van Satan'. Ze hebben gelijk, de 'klootzakken', dacht hij geërgerd, pornofilms maken me ziek.

Hij zat nu alleen in het schijnsel van de tv. De kamer was tijdens zijn gepeins langzaamaan geheel in de duisternis gezonken. De brandende punt van zijn sigaret lichtte op tussen het door teer gebruide eelt van zijn wijs- en middelvinger. De televisie gaf beelden van twee pratende mensen. Jacob pro-

beerde tevergeefs het gesprek te volgen, maar zijn aandacht werd gevangen door zijn tante die zich aan hem opdrong vanuit het zwarte gat boven de televisie. Ze stond voorovergebogen de melkimmers met zand te schuren. Ze draaide haar hoofd naar hem toe en glimlachte. Toen verdween ze weer in het duister. Hij transpireerde plotseling hevig en dronk snel zijn glas leeg om het meteen weer te vullen. Z'n hart bonkte, maar waarom? Terwijl de rust tevergeefs probeerde het verloren terrein te herwinnen, begon een man in de benedenwoning met overslaande stem een Arabisch klinkende melodie te zingen. Niet lang daarna was het weer stil. Jacob stond in paniek op en zocht in het donker zijn versleten, beige, leren jas, voelde of zijn sleutels in zijn zak zaten en liep naar de voordeur. Hij moest naar buiten. Bang voor zijn herinneringen. Nadat hij het slot van zijn voordeur minstens tien keer had gecontroleerd, liep hij de trap af. Het trappenhuis was heel summier verlicht, omdat op de tweede en de derde etage de lampen niet brandden. Er stonden een paar schoenen voor de deur op de tweede etage. Even later stond hij op straat en begon hij te lopen. Het was zo mistig, dat hij maar drie lantaarnpalen verkon zien en het was koud. Er waren bijna geen mensen buiten. Ik lijk wel gevangen in een verhaal van Kafka, bedacht hij. Ik kom er niet uit, wat ik ook doe. Er is geen uitweg, alles is werkelijk zoals het is. De mist beklemde Jacob en hij voelde hoe de kleine waterdruppels zich vermengden met de zweetdruppeltjes op zijn voorhoofd, maar forceerde zichzelf om door te lopen in de richting van de binnenstad.

Het café waar hij binnenliep, was vrijwel uitgestorven. De dikke eigenaar zat uitgeblust op een kruk achter de toog en rookte een sigaar terwijl hij onverstoorbaar naar de, aan het plafond gemonteerde, televisie keek. Aan een tafeltje zat een man voorovergebogen in een krant te lezen. Verder was het café leeg. Het was een bruin café met biljart. Een van de laatste eilanden in deze waanzinnige wereld, dacht Jacob. Hij liep naar de bar en wachtte tot de eigenaar zich los zou scheuren van de televisie. Omdat hij hier wel vaker was geweest verbaasde het

hem niet dat de man hem geruime tijd liet wachten voordat hij: ‘Wat mag het zijn?’ over zijn lippen kreeg. ‘Doe maar een bier en een jenever’, antwoordde Jacob. De man verhief zich zuchtend, schonk het gevraagde in en zette de glazen voor Jacob neer. ‘Dat is vier euro vijfenzeventig’, sprak hij kortaf met zijn blik nog steeds op de televisie gericht. Jacob graaide in zijn broekzak en telde de munten voor hem uit, pakte de glazen, liep naar een tafeltje tegenover de krantenlezer en ging zitten. Het leek alsof Jacob de enige was tot wie de stilte in het lokaal doordrong. Alleen de televisie maakte enig geluid. Uit de flarden die hij opving, maakte hij op dat het om voetbal ging. Een stommere sport kon hij niet bedenken.

De kroegbaas had de asbakken op de tafels gelaten. Eerder uit onverschilligheid dan uit protest tegen het opgelegde rookverbod, vermoedde Jacob. Een belachelijke zaak, dat rookverbod. Als je niet tegen rook kunt, dan hoor je niet in een café, vond hij. Straks mag je ook niet meer drinken in een café. Niemand zou hem ooit verbieden om te roken of te drinken. Het was toch zijn leven. Hij merkte dat hij in irritatie dreigde weg te zakken en verwierp het onderwerp en de verongelijkte gedachten die ermee samengingen. Jacob pakte zijn shag en begon van de weeromstuit een sigaret te draaien. Op datzelfde moment kwam er een kale man met een klein hondje het café binnen. ‘Een borreltje, Willem!’ sprak hij tot de aan de buis gekluisterde kroegbaas. Zonder de man een blik waardig te gunnen, schonk hij de jenever in, hernam zijn positie voor het kijkkastje en bleef bewegingloos staan. De kale man leegde met een ferme teug zijn glas en zette het resoluut terug op de bar, waarop het ritueel zich herhaalde. Deze keer voegde de waard er echter een handeling aan toe. In een vloeiende beweging draaide hij zich om en schreef iets in een openliggend boek naast de kassa. De kale man bleef staan en richtte zijn blik eveneens op de televisie. De kroegbaas nam weer plaats op zijn kruk, nam een slok van zijn koffie om daarna de sigarenpeuk terug tussen zijn lippen te plaatsen. ‘Hoeveel is het?’ vroeg de kale. ‘Nul-nul, ‘t is een kutwedstrijd’, antwoordde de kroegbaas en hervatte zijn stilzwijgen. Jacob zag het miserabe-

le, kleine hondje zenuwachtig aan de voeten van zijn baasje heen en weer dribbelen. Toen tilde het een pootje op en piste tegen de poot van een barkruk zonder dat de kale er iets van merkte. Omdat het hondje begon te piepen en trillen, keek de kale meewarig naar het scharminkel, tilde het van de grond, wierp een terloopse blik op de plas urine en zette het beestje toen op de kruk voor zich. ‘Zo, dat kutbeestje leeft ook nog’, zei de kroegbaas zonder van het scherm weg te kijken. De ‘biljartbal’ reageerde niet. ‘Doe me er nog maar eentje’, zei hij nadat hij het glas weer in één teug had geleegd.

Jacob keek verbijsterd naar het tafereel van de twee mannen. Christus, wat een lamlendig stel, dacht hij. Wat doen ze hier? Waarom doen ze zo godvergeten achterlijk? Hij draaide zich van de twee af en keek nu naar de man die zat te lezen. Hij schatte hem eind zeventig. Hij las nu niet meer in de krant, maar in een tijdschrift dat hij blijkbaar uit de opengeslagen leesportefeuille had gepakt. Zijn neus hing op zo’n twintig centimeter boven het blad. Jacob voelde hoe de melancholie hem be kroop. Hij goot de jenever in het bier en dronk het glas toen half leeg. Door het raam zag hij hoe een oude, slonzig geklede vrouw op het etablissement afstevende. Ze opende de deur, stak haar hoofd naar binnen en riep. ‘Kom je godverdomme nog!’ Even bleef het stil. Toen, zonder dat de lezende opkeek, zei hij rustig: ‘Ach sodemieter op, mens.’ De vrouw sloeg de deur dicht en door het venster zag Jacob haar weer weg benen. Niemand reageerde op het voorval, behalve het keffertje door twee valse uithalen in de richting van de kenau. Met ‘stil maar jochie’ herstelde de kale man de stilte in het café.

‘Hoeveel staat er nog, Willem?’ vroeg de kale na een poos aan de kroegbaas. ‘Véél’, antwoordde de uitbater nors. De ‘gepolijste’ nam het hondje onder zijn arm, murmelde ‘Avond’, liep naar de uitgang en vertrok. Niemand reageerde. Nu waren ze weer met z’n drieën. De voetbalwedstrijd was blijkbaar afgelopen, want de kroegbaas vertrok door een deur waarop ‘Privé’ stond. De lezende man en hij bleven zwijgend achter. Zal ik hem met een fles doodslaan, vroeg hij zich af. Zijn ogen gingen langs het flessenrek boven de bar om te zien of er een

geschikt exemplaar tussen stond. Wanneer is een fles geschikt om er iemand mee dood te slaan? En het liefst in één klap. Hij mag niet breken. Een fles van Ketel 1 leek hem wel goed genoeg. Die klote yuppiejenever die dubbel zo duur was als de bocht waarmee hij zijn lever vergalde. Of nee, toch maar een wijnfles, die hebben een lange nek en zijn dus veel beter vast te houden. Het leek alsof de man aanvoelde wat hij dacht, want hij richtte zich op en keek Jacob aan. 'Dat was mijn wijf daarnet, ze kan niet zonder me', zei hij met een cynische ondertoon. 'Ik hoop dat ze vandaag nog sterft, dat kankerwijf.' Daarna stond hij op en verliet het café. Hij was nu alleen in het café. Kafka dacht hij. Ik zit godverdomme in een verhaal van Kafka en ik kom er nooit meer uit. Dit zal eeuwig zo doorgaan. Dit is de hel. Hij dronk zijn glas leeg en wilde opstaan toen de kroegbaas plotseling binnenkwam met een bord waarop een gebakken ei met brood lag. Jacob bleef zitten. De kroegbaas ging achter zijn toog zitten en begon aan zijn gebakken ei. Op de televisie waren de nabeschouwingen begonnen en de kroegbaas zette het geluid harder. Hij moest hier weg, godverdomme, maar zijn benen wilden niet. Hij legde zijn hoofd op tafel. 'Hé jij, niet slapen hier, dat doe je thuis maar', riep de kroegbaas geïrriteerd. Als door een wesp gestoken sprong Jacob op en liep zonder te groeten het café uit. Kutkroeg, dacht hij.

Buiten was het nog mistiger. Hij bleef even voor het café staan in het licht dat door de ramen naar buiten viel. Hij schatte dat het een uur of twaalf was. Bij de lamp van de straatlantaarn zag hij dat het begon te sneeuwen. Licht, maar toch duidelijk sneeuw. Als het vriest, blijft het liggen. Dan zal het alle geluiden absorberen, dacht hij. Hij begon te lopen in de richting van zijn straat. Met een ijzingwekkend geschreeuw kwamen er twee brommers de bocht om die de straat in tweeën scheurden. Hij wilde zijn handen naar zijn oren brengen om zich tegen de herrie te beschermen, maar wist tegelijkertijd dat het zinloos was, omdat de brommers al weg zouden zijn voordat hij met zijn handen zijn oren zou kunnen beschermen. Geërgerd liep hij verder, sloeg de hoek om en nam de kortste

route naar zijn huis. De wandeling kalmeerde hem. De laatste jaren had hij zich, als een soort goedkoop amusement, eigen gemaakt om bij mensen binnen te kijken. Hij vond het opvallend hoeveel mensen 's avonds de gordijnen open lieten. Na een paar straten zag hij door een raam de kale man uit het café in een leunstoel voor de tv zitten. Op de tweezitter naast hem zat een enorm dikke vrouw die met haar lijf beide zitplaatsen vulde. Haar kin rustte op haar borst en het leek of ze sliep. Ze bewoog, zoals de bakker in het sprookje van Doornroosje, die hij had gezien tijdens een schoolreisje in een pretpark. De bakker had hem gefascineerd, omdat hij staand kon slapen en ook de stinkende jongen naast wie hij op de heenreis had gezeten, schoot hem weer te binnen. Een zesdeklasser in een simpele korte broek, had hij minachtend gedacht. Hijzelf had een echte spijkerbroek. Een van de eerste spijkerbroeken moet dat geweest zijn, realiseerde Jacob zich. Toen hij zijn aandacht weer naar binnen richtte, viel hem op dat hij het kleine hondje van de man niet zag. De kale man keek onbeweeglijk naar de televisie en ook Jacob bleef als versteend geruime tijd naar binnen kijken. Heel in de verte hoorde hij de brommers door de stad scheuren en zag hij in het licht van de lantaarnpalen dat het harder was gaan sneeuwen. Op het trottoir tekende zich een wit laagje af. Nog dun maar toch een laagje. Hij mocht wel uitkijken. Hij keek omhoog naar de donkergrijze lucht. Zou er meer sneeuw komen?

Toen vervolgde hij zijn weg door de winkelstraat richting zijn flat. Er passeerde een echtpaar en nog een fietser, verder zag hij niemand meer op straat. Hij opende de deur van zijn trappenhuis en begon aan de klim naar boven. Er stonden nu drie paar schoenen voor de deur op de tweede etage. Er klonk Arabische muziek en hij rook gebakken ansjovis. In zijn woonkamer deed hij een schemerlamp en de televisie aan nadat hij een half glas melk had gevuld met jenever. Hij ging zitten en zocht naar de Arabische zender die hij in het trappenhuis had gehoord. Het bleek een Turkse zender. Hij staaarde naar het beeld en luisterde ondertussen naar de klaagmuziek.

Hij zette het glas aan zijn lippen en begon te drinken in de hoop op wat warmte.

2. Broeders van Liefde

Het geluid van gamellen en pannen kwam door de open ramen en maakte hem wakker. Hij zag door de dunne, donkergroene gordijnen dat het al licht werd. Om een uur of vijf begonnen de keukenbroeders met hun werkzaamheden, dacht hij. Die beginnen altijd zo vroeg. Hij ging rechtop zitten en overzag de slaapzaal waar nog vijf jongens sliepen. Hij was de enige die wakker was. Zijn slaapvertrek was eigenlijk een soort nis in een veel grotere ruimte die bestond uit zes nissen voor zes jongens. Deze nissen waren met elkaar verbonden door een open gang. Aan het einde van de gang was een heel klein kamertje waar de broeder sliep. Broeder Winfridus oftewel ‘Hannibal de verschrikkelijke’ of ‘pikneus’. Zo werd Winfridus door de jongens genoemd vanwege zijn tirannieke karakter en zijn haviksneus. Een magere en zenuwachtige man die de hele dag druk bezig was met het houden van orde in de groep van dertig jongens. Hij behoorde tot de Orde van de ‘Broeders van Liefde’; iets wat Jacob nooit had begrepen. ‘Broeders van Liefde?’ Wat hadden deze broeders in godsnaam met liefde te maken?

Broeder Hannibal sliep blijkbaar nog, want hij hoorde geen geluiden vanuit het kamertje. En geluiden betekenden dat ze snel gewekt zouden worden. Pas nadat de broeder naar de kapel was geweest voor de metten, begon hij aan het ochtendritueel van het opstaan. Een ritueel waar Jacob weinig last van had, omdat hij altijd vroeg wakker was. Iets wat hij zijn verdere leven zou volhouden. Bij dit ritueel liep de broeder vanuit zijn kamertje naar het einde van de gang en begon bij de eerste nis de gordijnen te openen met een korte strenge ruk. In de winter deed de broeder de verlichting aan, zodat de slaapzaal hel verlicht werd. Daarna liep hij langs alle nissen om hetzelfde te doen. Bij de laatste aangekomen draaide hij zich om en liep

terug naar waar hij was begonnen. Hij verwachtte dat alle jongens in die tussenliggende tijd uit hun bed waren gekomen. Was dat niet het geval, dan kwam de broeder met grote stappen naar je bed en keerde die in één beweging op zijn kant. Zo liep de broeder naar het einde van de slaapzaal, wetend dat alle jongens naast hun bedden stonden of lagen. Dit laatste overkwam Jacob nooit, met uitzondering van die ene keer toen hij door de koorts niet snel genoeg was geweest. De omgekeerde staat van je bed betekende dat je het opnieuw moest opmaken volgens de strenge en onwrikbare eisen van de broeder. Jacob was er zeer bedreven in geworden om nagenoeg bewegingloos te slapen en alleen het strak trekken van de lakens in de ochtend was voldoende om aan die eisen te voldoen. Behalve als de broeder nog wat met hem te verhapstukken had, dan moest Jacob zijn bed na inspectie – zelfs als het er onberispelijk uitzag – helemaal afhalen en opnieuw strak opmaken. Soms tot drie keer toe.

Hannibal was niet gezegend met fijngevoelige redelijkheid, maar was een zeer rancuneus mens geweest, bedacht Jacob jaren later. Als zijn moeder het bijvoorbeeld in haar hoofd had gehaald om zich een enkele keer met de opvoeding van haar zoon te bemoeien, liet Hannibal dat onmiskenbaar in de daaropvolgende weken merken. Zonder meer werd dan elke ochtend zijn bed afgekeurd. De broeder keek hem dan strak aan met ogen die boekdelen spraken. Een enkele keer kon de broeder zich niet inhouden en siste: ‘Met de groeten van je moeder.’ Jacob had sowieso het gevoel dat Hannibal niet erg gecharmeerd van hem was, wat zijn leven binnen de muren van de kostschool niet vergemakkelijkte. Het was daarom dat Jacob de broeder zo veel mogelijk ontweek.

Was het ritueel achter de rug en waren de bedden strak opgemaakt, dan was het tijd om je snel aan te kleden en in stilte naar het washok, dat aan de slaapzaal grensde, te lopen. Tijdens het wassen en tandenpoetsen mocht er niet gesproken worden. Niet dat de jongens zich daar veel van aantrokken. In het washok werden bijna onhoorbaar de eerste complotten van de dag gesmeed.

Naast Jacob sliep Bart, een grote en wat sullige dikke jongen met een heel scheef gebit. Ze waren min of meer vrienden. Ze spraken niet veel met elkaar, maar waren wel voortdurend in elkaars gezelschap. Op een middag was Bart het lijdend voorwerp van pesterijen geweest. In de eetzaal zaten de jongens aan tafels van acht. De jongeren waren zo verdeeld dat de oudere jongens de jongere konden corrigeren tijdens de maaltijd. In de regel was het echter zo dat de grote jongens hun frustratie en ongenoegen op de jongere jongens afreageerden. Bart vormde daarop geen uitzondering. Hij was zelfs vaak het middelpunt, waarschijnlijk vanwege zijn sullige en gemoedelijke uitstraling. Een van de oudere knapen was een Indische pestkop die, als de broeder niet opleette, dreigde, sloeg en kneep. Of hij wachtte je buiten op om je onder het toezien van zijn secondanten te vernederen en te mishandelen. Jacob had vaak de grenzeloze frustratie en woede in de ogen van die jongen gezien. Hij was buitengewoon gemeen. Hij leek te genieten van de pijn en angst van zijn slachtoffer. Vanaf het moment dat Jacob hem had betrapt op het stelen van sigaretten uit de tas van een broeder, had hij weinig last meer van deze etterbak. Hiermee liet de jongen zich chanteren. Ze hadden allebei keukendienst gehad en waren alleen in de eetzaal. De rest van de jongens was al naar school en de broeders waren in de kapel voor het gebed. Het was op dat moment dat Jacob hem betrapte in de garderobe. Voordat de jongen iets tegen hem had kunnen zeggen, bedreigde Jacob hem met de moeder wanhoop. Hij zou hem verlinken als hij ook maar een vinger naar hem zou uitsteken. Dit zei hij met zoveel ernst en geloofwaardigheid dat de jongen verbluft achteruitdeinsde. Een ijzingwekkende stilte leek het moment te bevriezen. De binnenkomst van de achtergebleven kok had hem uit zijn benarde positie bevrijd. Sindsdien was het koorddansen op het wiebelige touw van de chantage begonnen. Deze als gemeen en meedogenloos bekendstaande jongen had het sindsdien op Bart voorzien. Wat er precies was voorgevallen, wist Jacob niet, maar plotseling zag hij vanuit zijn ooghoeken hoe Bart met een strak wit gezicht de pestkop aanvloog. Hij duwde hem

achterover op een eettafel. Soepterrines, borden en bestek vlogen alle kanten op. De andere jongens maakten dat ze weg kwamen. Jacob zag bloedspatten verschijnen op de strak witte tafellakens. Het gezicht van Bart was begraven in de nek van de jongen, die gilte en krijste en duidelijk het onderspit delfde. Bart bleef op de jongen inslaan en bijten. De kring die zich nu snel vormde rond de vechtende jongens werd hardhandig opengebroken door twee aangesnelde broeders. Ze trokken Bart van de huilende jongen die ze naar buiten sleurden, waarop alle jongens zich verdrongen voor de ramen van de eetzaal. Bart werd met bebloede mond richting keuken afgevoerd. Terwijl de twee Broeders van Liefde hem ieder aan een kant vasthielden, spoot de kok hem nat met een tuinslang. Bart vertrok geen spier en bleef met een wit vertrokken woest gezicht strak naar de jongens achter het glas van de eetzaalramen kijken. Jacob was ontzet. Hij had geprobeerd Bart via oogcontact te steunen, maar Bart had hem niet gezien. Bart werd voor een week naar huis gestuurd. Na zijn terugkomst was de treiterkop veranderd, maar niet Bart. De jongen liep nog een poos rond met het zichtbare bewijs van zijn vernedering en zou nooit meer helemaal het respect terugkrijgen dat hij voorheen had gehad. Daarna waren Bart en Jacob onafscheidelijk geweest, ondanks hun zwijgen.

Op zijn laatste kostschool dag was Bart met zijn opgevoerde brommer tegen een auto gereden die op de oprit van de kostschool reed. Het was de auto van een leraar. Bart was onderweg naar het ziekenhuis gestorven. Jacob was toen al door zijn moeder opgehaald en onderweg naar huis. Hij hoorde het weken later toen hij had geprobeerd telefonisch contact te zoeken met Bart, zoals ze hadden afgesproken. Ze zouden elkaar bellen en daarvoor hadden ze in de laatste week hun telefoonnummers in hun schoolagenda geschreven. Toen hij belde, kreeg hij de moeder van Bart aan de telefoon die zachtjes begon te huilen nadat ze had verteld dat Bart een paar weken daarvoor was begraven. Blijkbaar had niemand geweten dat Bart en hij vrienden waren. Niemand had de moeite genomen om hem te informeren of om hem een uitnodiging te sturen

voor de begrafenis. Hij had zwijgend de hoorn op de haak gelegd. De rest van de dag was Jacob niet zichzelf geweest. Het leek of hij het contact met de wereld had verloren. Hij voelde zich niet verdrietig en op een vreemde manier zelfs opgelucht. Wel voelde het alsof hij de hele dag met watten in zijn hoofd liep en of hij verschrikkelijk zijn hoofd had gestoten.

Na het ochtendritueel werd er van je verwacht dat je voor je bed bleef staan tot het moment waarop iedereen tegelijk naar de kapel zou gaan. Er was een kerkdienst zonder preek elke doordeweekse ochtend van halfzeven tot zeven uur. Aan het einde van de dienst werd een soort agenda besproken: wie er die dag bezoek zou krijgen en wie er bij de ziekenbroeder moest komen. Op zaterdag was er een langere mis en op zondag zelfs twee, waarbij de jongens tijdens het lof de hele dienst moesten knielen. Het was niet toegestaan om met je billen steun te zoeken tegen de bank achter je. De oudere jongens die kapeldienst hadden controleerden daar overdreven streng op. Met een rietstengel kreeg je dan een tik tegen je achterwerk. Dat hield je goed wakker, zo werd je verteld. Naarmate de dienst vorderde, veroorzaakte het rechtop knielen op het harde hout een steeds scherper wordende, gemene pijn. Er waren wel knielmatjes voor de oudere broeders en voor gasten van buiten de kostschool. In de kerk van het dorp waar Jacob eigenlijk woonde waren er wel matjes voor iedereen. Het enige aangename dat Jacob zich kon herinneren van de kapel bij de kostschool was het schuin binnenvallende zonlicht dat prachtige patronen en duizenden kleuren op de vloer toverde. Het licht dat bewoog door de dansende bomen buiten zou hij later herkennen in 'Bal au Moulin de la Galette' van Renoir. Het schouwspel in de kapel herinnerde hem ook aan de kleine woonkamer in de boerderij van zijn tante. Die stond in de schaduw van een paar reusachtige bomen en liet op net zo'n manier het licht door de kamer dansen.

Jacob fantaseerde vaak dat het zijn vader was die op die manier vanuit de hemel aan hem liet merken dat hij op hem lette en die zo ook boodschappen aan hem doorgaf om hem te la-

ten weten wat hij moest doen. Jacob wist namelijk heel vaak niet hoe hij moest handelen.

Nog vaker dacht Jacob dat de wereld waarin hij rondliep helemaal niet de echte wereld was; dat hij op een gegeven moment wakker zou worden en dat alles dan weer gewoon zou zijn. Dat alles een droom zou blijken. Een droom die hij moest doorstaan als een soort heilige opdracht of beproeving waardoor hij kon laten zien dat hij zijn vader wel waardig was. Dat hij nooit mocht twijfelen aan de echtheid van zijn vader en dat het dan allemaal weer goed zou komen. Dat hij dan weer terug zou zijn bij zijn ouders en zijn zussen. Veel later zou Jacob begrijpen hoe diep en hoe waar die gedachten waren geweest.

Aan zijn moeder dacht Jacob ook, maar minder of beter gezegd minder magisch. Zijn moeder leefde immers nog. Die kon hij gewoon schrijven en één keer in de week mocht hij vijf minuten met haar telefoneren, als zijn belrecht hem tenminste niet was afgenomen door Hannibal. Hannibal wist hoe gevoelig die vijf minuten voor de jongens lagen. Althans voor de meeste jongens, maar zeker voor Jacob! Als zijn vijf minuten hem ontzegd waren, wenste hij Hannibal de dood. Hij deed dit in de kapel. Daar hing een prachtige engel met een zwaard boven de biechtstoel. Een vlammend, gouden zwaard in handen van een 'baby' met een blauwe cape en een met goud afgezet hemd. Jacob keek dan heel strak naar het gezicht van de engel en fantaseerde over de dood van de broeder. Hij zag dan hoe de engel met een heftige zwaai het hoofd van de broeder sloeg en hoe het bloed op de witte kazuifel van de engel spatte, zoals de bloedspatten van de Indische jongen op het tafellaken.

Op de laatste dag die hij doorbracht binnen de muren van de kostschool – de dag waarop zijn moeder hem voor de laatste keer zou ophalen – nam hij zich voor om nooit meer een kerk te betreden en ook nooit meer een broeder, pater of geestelijke te vertrouwen. Eén broeder vormde hierop een uitzondering: broeder Florence, een heel oude en zich met een stok langzaam voortbewegende man. Hij had altijd tijd voor je. Hij luis-

terde naar de jongens en zocht ze op als ze in het kleine bedompte ziekenzaaltje lagen. Aan het eind van een ontmoeting maakte hij altijd met zijn duim een kruis op je voorhoofd. De jongens vertrouwden hem, in tegenstelling tot de andere broeders, wel. Hij had tegelijk heel weinig, maar ook heel veel gezag.

Op een lentedag van zijn laatste jaar op de kostschool had Jacob gezien hoe een Volkswagenbusje van de rijkspolitie geparkeerd stond voor de ingang van het broederverblijf. De broeders hadden behalve hun kamertjes bij de jongens op de slaapzalen ook een eigen kamer in het hoofgebouw. Een plek waar de jongens niet mochten komen behalve als ze onder begeleiding naar de abt werden gebracht. Die had een groot, donker en statig kantoor met een grote globe en een indrukwekkend crucifix aan de muur achter zijn bureau die vervaarlijk op je neerkeek. De andere muren stonden vol boekenkasten. Op een tafeltje lag een heel groot met goud beslagen boek. Een statenbijbel, zoals Jacob later begreep. Als je bij de abt moest komen dan was er echt wat ernstigs aan de hand, wist Jacob. Het was hemzelf ook een keer overkomen nadat hij was weggelopen en de hele avond door de omliggende bossen had geworven. Hij was helemaal niet van plan geweest om zo lang weg te blijven, maar al snel was hij door de invallende duisternis de weg kwijtgeraakt. Dat vertelde hij niet toen hij voor de abt stond. Net zomin als hij van plan was om aan de abt te vertellen dat Hannibal voor de derde achtereenvolgende week zijn belrecht had ingetrokken, zonder opgave van reden. 'Jij niet vanavond, meneer Van der Lei', had Hannibal hem toegesnauwd. 'Wegwezen.' Woedend was hij toen weggelopen: zonder jas en geld. Hij zweeg koppig. Stom achteraf, want hij mocht voor straf twee maanden niet naar huis.

Op die bewuste dag werd broeder Florence opgehaald en sindsdien werd er door de broeders nooit meer over hem gesproken. Alsof hij nooit had bestaan. Geen van de jongens had ook maar iets durven vragen of er openlijk over durven praten.

Waarschijnlijk voelden ze instinctief aan dat het verstandig was er het zwijgen toe te doen. Jacob had het niet begrepen.

3. De Grote Weel

Vanonder zijn douche zag Jacob via het zolderraam de neer-dwarrelende sneeuw en de witte daken van de omliggende huizen. Hij zag de eksters en kraaien die scherp afstaken tegen de grijze lucht en de witte sneeuw. Jacobs flat was, hoewel slechts vier etages hoog, het hoogste gebouw in de omgeving. In de verte zag hij de Jozefkerk. De woningbouwvereniging had een paar jaar geleden op zijn zolder een douche aangelegd. De zolder was te bereiken vanuit de gang via een steile, houten trap. Het was een witbetegelde ruimte die met een harmonica-deur was afgeschermd. De rest van de zolder was in gebruik als opslagplaats voor allerlei spullen, zoals: een oude gas-kachel, schaatsen, gereedschap, fietsonderdelen, tientallen glazen potjes met schroeven en spijkers, die Jacob door de jaren heen had verzameld en die uiteindelijk hier terecht waren gekomen. Niet te vergeten koektrommels en biscuitblikken, bedekt onder een dikke laag stof. Aan de zoldering hingen kledingstukken. Sommige om te drogen, andere omdat ze daar al jaren hingen.

Jacob dacht aan de sneeuw en dat hij er zo doorheen zou moeten. Hij had een afspraak met Koenraad de Raaf, zijn psychiater. Hij vroeg zich af of hij de afspraak niet beter zou kunnen afzeggen. Iets waar ze niet blij mee zouden zijn op de polikliniek. Hij was vandaag pas om elf uur wakker geworden en nu was hij aan zijn ochtendritueel begonnen. In tegenstelling tot zijn huis, verzorgde Jacob zichzelf buitengewoon zorgvuldig. Van douchen tot tandenpoetsen en flossen. Het kammen van zijn haar en het aankleden werden uitermate traag en zorgvuldig uitgevoerd. Zijn kleding was vaak tot op de draad versleten, maar altijd schoon. Hij waste zijn kleding als een van de weinigen nog in een wasserette. Eens per week ging hij daarvoor op

zijn fiets, behangen met een zware canvas legerrugzak vol vuile was, richting de binnenstad. Het aanschaffen van een wasmachine had hij nooit echt overwogen. Het idee dat hij een keuze zou moeten maken in een witgoedwinkel... Dat alleen al maakte hem zenuwachtig. Het zou een veel te groot obstakel zijn bij het aanschaffen. Altijd die twijfel bij elke beslissing. Die angst en verlamming die hem overmeesterde; het maakte Jacob ziek. Hij stelde altijd alle keuzes uit. Maar dan ook werkelijk alle keuzes en zo lang mogelijk. Drong de keuze zich toch aan hem op, dan brak de paniek uit. Hij wist zich dan geen raad. Keuzes maken was een ware oorlog voor Jacob. Vandaar dat zijn huis uitpuilde van de niet weggegooiden spullen en papieren; je wist immers maar nooit wanneer je iets nog nodig zou kunnen hebben. Stapels papieren van de sociale dienst of wat voor godvergeten instanties dan ook. Jacob kwam erin om. Zijn administratie ging terug tot zowat 1971. Soms geordend in mappen, maar het meeste in complete chaos over de vloer, in dozen op zolder of in de hoek van de kamer. Tijdschriften in stapels langs de wanden van zijn kamer tot aan het plafond: tv-gidsen, het tijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging en honderden consumentengidsen... Alles waarvan hij het geringste vermoeden had dat het nog iets kon bevatten wat hij ooit nodig zou kunnen hebben, werd bewaard. Desondanks knaagde altijd de angst aan hem dat hij iets over het hoofd had gezien. Alles wilde hij nog eens kunnen nakijken of kunnen opzoeken.

Nu niet gaan drinken, dacht hij. Ik moet nog weg. Ik moet nog naar De Raaf. En met die sneeuw moest hij scherp blijven en vooral bij de les. Met de handdoek over zijn hoofd betrad Jacob de huiskamer en vermeed een blik op de jeneverfles. Hij was bang dat de verleiding te groot zou worden. Hij moest godverdomme ook niet steeds denken aan die angsten. Zonder de fles een blik te gunnen, als was het een dode rat, pakte hij hem bij de nek en met één beweging tilde hij hem van de grond en bracht hem blindelings naar de koelkast in de keuken

en smeed de koelkastdeur dicht. De dorst drong zich nu echt aan hem op. Koffie dan maar. Veel koffie!

Na zijn ontbijt, dat bestond uit oud brood met gerookte makreel en waterdunne koffie, trok hij zijn dikste jas aan, zocht hij zijn wanten en zijn pet en nam hij zijn fiets op de schouder om zo de trap af te dalen. Op de tweede etage kwam de Arabische man naar buiten. De man had een lang gewaad aan en vreemde pantoffels aan zijn voeten. De Arabische man keurde hem geen blik waardig toen hij hem passeerde en begon heel dwingend en heftig met zijn armen gebarend in het Arabisch tegen de deur van de eerste etage te spreken. Jacob passeerde de man opnieuw. Hij ruikt naar gebakken vis, aluin en knoflook, ging het door hem heen. Buiten zag hij dat het kennelijk flink had gesneeuwd die nacht. Er lag een flink pak en het vroom. De lucht voelde scherp en koud aan. Kinderen speelden met sneeuw op zijn stoep. Lang gerokte vrouwen met hoofdhoekjes stonden samengedrongen bij het volgende trappenhuis en spraken met snelle korte, voor Jacob onverstaanbare, zinnen. Opnieuw werd hij niet gegroet en Jacob groette ook niet. Alsof er twee werelden waren. Die van Jacob en die van de anderen.

Het was veel drukker op straat dan de nacht ervoor. Jacob had al zijn zintuigen nodig om zonder te vallen richting de polikliniek te fietsen. Toen hij het besneeuwde landschap van de polder, net buiten de stad, inreed, zag hij zichzelf lopen in het besneeuwde en bewegingloze landschap van het Zeeuwse dorp uit zijn jeugd. Waarom dacht hij zoveel aan vroeger? Waarom kwamen er toch zoveel herinneringen? Was dat een onheilspellend voorteken, zoals bij mensen die hun leven aan zich voorbij zien trekken vlak voor het intreden van de dood? Misschien dat 'zijn' dood er meer tijd voor uittrok en hem dus langzaam die herinneringen teruggaf. Maar deze herinnering was wel heel bijzonder. Vooral de gedachte aan de stilte, die verpletterende stilte, die hij zich nu zo sterk voor de geest kon halen. Hij moest ineens denken aan dat ene belangrijke

moment toen hij in de ochtendvroegte moederziel alleen op 'De Grote Weel' in de buurt van zijn dorp aan het schaatsen was. Het moet een uur of negen zijn geweest, toen hij midden op die grote, besneeuwde plas bevroren water was gestopt. Zonder reden. Rechtop als een reiger. Gewoon omdat zijn gevoel het hem ingaf. De rietkraag en de oever waren mijlener weg. Zijn blik dwaalde over de zee van ijs en sneeuw, luisterend naar de overweldigende stilte die langzaam zijn geest binnendrong. Hij had zich gelukkig en vooral compleet gevoeld. Toen gebeurde het. Eerst merkte hij het nauwelijks. Heel langzaam loste hij op in het landschap. Alles werd een eeuwigdurend moment. Er was geen binnen- en ook geen buitenwereld. Er was geen begin maar ook geen einde. Hij keek niet meer naar het landschap, hij oversteeg het landschap niet, hij beleefde het landschap niet. Hij was het landschap. Hij was de wereld, hij was het heelal en hij was de sneeuw en het ijs.

Dat moment van eenwording drong zich weer aan hem op toen hij, zwaar geconcentreerd, door de sneeuw richting de polikliniek fietste. Helder, heel helder kwam de herinnering in zijn hoofd tot leven. Hij schrok ervan, stopte en bleef geruime tijd, beduusd door de heftigheid van dit déjà vu, naast zijn fiets staan. Indertijd was hij er niet zo van geschrokken als nu. Hij was niet angstig geweest. Maar de ervaring had haar sporen nagelaten: het besef dat hij dat stille moment zelf was geweest. Het vlakke besneeuwde land. De grijze lucht, de tijd, de zwarte knotwilgen aan de rietkragen van de Grote Weel. Het was een intense spirituele ervaring, alleen wist Jacob dat toen nog niet. Nu, staand naast zijn fiets, wist Jacob het eigenlijk nog steeds niet. Hij herinnerde zich dat hij in zichzelf teruggekeerd was door het gekras van een kauw of een kraai. De rest van die bewuste dag had hij verbouwereerd gewacht op een herhaling van dat moment. Wachtend op een wonder bleef hij roerloos staan. Maar het kwam niet meer terug. Koud, verward en uitgeput was hij ten slotte naar huis gegaan in de hoop dat het een droom was. Nu pas, jaren later, drongen de heftigheid en de diepte van de ervaring tot hem door. Hij was er zeker van dat hij die ervaring al vaker gehad moest hebben, maar de her-

inneringen eraan had hij weggestopt op een geheime plek achter in zijn hoofd. Voor hij zou sterven moest het teruggegeven worden aan zijn bewustzijn.

Hij betrad de polikliniek via de automatische schuifdeuren die hem opslokten als een reuzenwalvis. Er lag gesmolten sneeuw in de hal. Achter een glazen wand zaten twee vrouwen met kleine koptelefoons op hun hoofd. Toen hij het glas naderde opende de linker dame haar schuifraam en keek hem aan. Ze was een jaar of vijfenvijftig en sprak altijd met een buitengewoon hooghartige intonatie, vond Jacob. Ze zat al sinds mensenheugenis op die plek. Normaal ergerde hij zich aan haar ironie, waarvan ze zich waarschijnlijk niet eens meer bewust was: zelfbeschermende beroepsdeformatie vermoedde Jacob. Zo'n afstand creëert iedereen na zoveel jaren achter een glasplaat, waaraan een eindeloze rij gekken en gedochten met hun vreemde gedrag voorbij was getrokken.

‘Goedemorgen, Jacob. Koenraad komt later, door de sneeuw, denk ik’, sprak de vrouw. Jacob knikte vriendelijk maar zo onpersoonlijk mogelijk en liep richting de wachtkamer. Hij hoorde het glazen raam dichtrollen. In de wachtkamer zaten een man en een vrouw, ieder aan een andere kant van de ruimte. De man was groot en dik en een jaar of veertig. Hij zat met de armen op zijn knieën voorovergebogen, zodat het leek alsof hij op een wc-pot zat. Hij droeg groene, rubber laarzen en er lagen plasje water van gesmolten sneeuw rond zijn voeten. Ondanks het rookverbod had hij een shagje tussen zijn lippen. Zijn wijde, grauwbloeiende jas was als een tent om hem heen gedrapeerd. De vrouw zag er jonger uit. Jacob schatte haar op een jaar of dertig. Ze zat met een arm op tafel en liet haar hoofd daarop rusten, de andere arm lag in haar schoot en hield een piepklein tasje vast. Ze was slordig gekleed. Ook zij had gesmolten water rond haar sportschoenen, die er doorweekt uitzagen. Onder haar pet stak wat bruin, kortgeknipt, vet haar uit. Door de afgezakte mouw waren tientallen littekens zichtbaar: dwars getrokken strepen wit vlees. De pols van haar andere arm was in zwachtels gewikkeld.

Jacob nam de plaats tussen de twee wachtenden in. Hij zat zo recht tegenover een raam dat hem een blik op de besneeuwde tuin en de oude gebouwen van het psychiatrisch ziekenhuis gaf. De schoonheid van het plaatje ontging Jacob echter volledig, zo wanhopig voelde hij zich. Jacob zag niets.

‘Ik ben schizofreen’, schreeuwde de dikke man. Maar het woord schizofreen sprak hij uit als ‘schiesevreen’. ‘Ik ben godverdomme schiesevreen.’ Het was niet duidelijk of hij het tegen Jacob had of dat hij zich tot een denkbeeldige aanwezige richtte. Intussen trapte hij zijn peuk uit op de vloer en begon meteen een nieuwe te draaien.

‘Je mag hier niet roken’, snauwde de vrouw. Hij reageerde niet en ontstak zijn sigaret met een aansteker waarvan de penetrante benzinelucht Jacob snel bereikte. Opnieuw schreeuwde hij: ‘Ik ben schiesevreen.’ Rook kringelde langs zijn slaap omhoog, terwijl zijn hoofd bijna tussen zijn knieën hing.

Door het raam zag Jacob Koenraad de Raaf lopen. Hij was in gezelschap van een jonge vrouw die tegen hem sprak. Ze droeg een helrood, leren jasje en had een korte zwarte rok aan. Ze was iets langer dan zijn psychiater. Na een minuut of vijf betrad een norske, stevige vrouw met kort haar de wachtkamer.

‘Dag Jacob, hoe is het met jou?’

‘Gaat wel, dank je’, antwoordde hij braaf.

Daarop zette ze een paar stappen in de richting van de dikke man en zei: ‘Je mag hier niet roken hoor, Theo.’ De dikke liet zijn sigaret vallen en trapte hem uit, stond op en liep gebogen als een trol achter de vrouw de gang in.

Zonder Jacob aan te kijken, sprak de vrouw met wie hij achter was gebleven hem aan: ‘Ik vind hem zo eng, die dikke.’ Ze haalde een pakje Marlboro uit haar tas en stak een sigaret op. Jacob fronste zijn wenkbrauwen.

‘Nou niet tegen me gaan zeiken, hoor’, schoot ze direct in de verdediging. Ditmaal keek ze hem wel aan.

Op een tafeltje naast de vrouw stond een oud kopje koffie gevuld met sigarettenpeuken. Hoelang zou Koenraad de Raaf hem laten wachten nu hij in gezelschap was van die vrouw. Was ze misschien een arts in opleiding? Zou ze bij het gesprek

aanwezig zijn? Moest hij weigeren als Koenraad hem toestemming voor haar aanwezigheid zou vragen? Dan zou het consult alleen maar langer duren. Hij zou zich ook weer ergeren aan de onechte betrokkenheid die Koenraad ongetwijfeld ten tonele zou voeren. Weigeren kon hij waarschijnlijk toch niet. Terwijl Jacob in gedachten de discussie met zijn psychiater voerde, kwam een dikke Surinaamse vrouw met een kind van een jaar of zeven de wachtruimte binnen.

‘Ga maar zitten’, zei ze tegen het kind, met een onvervalst Surinaams accent. Ze opende haar tas en haalde er een broodje gewikkeld in zilverfolie uit. De zwoele lucht van knoflook en kerrie vulde onmiddellijk de ruimte. Ze verwijderde de folie en begon te eten. Terwijl de vrouw helemaal leek op te gaan in haar broodje, keek het kind onverstoorbaar naar zijn etende moeder.

De deur van de wachtruimte ging opnieuw open en de vrouw met de zwarte, korte rok kwam binnen.

‘Meneer Van der Lei?’ vroeg ze. Pro forma keek ze hierbij de ruimte rond, maar aangezien hij de enige man was, bleef haar blik bij Jacob steken. Zijn voorspelling kwam uit, dacht hij geïrriteerd.

‘Gaat u mee?’ Jacob stond op en liep op haar toe. In de gang draaide ze zich om en stak haar hand uit ter begroeting. Handschuddend sprak ze: ‘Anneke Vos.’ Zwijgend bleven ze een moment staan, waarna ze zich omdraaide en ze samen langs de glazen wand richting het kantoor van zijn psychiater liepen. Bij het passeren zag hij hoe de twee vrouwen achter het glas hem meewarig volgden met hun blikken. Zonder elkaar aan te kijken, zag Jacob hoe ze het tafereel becommentarieerden: veilig vanuit hun ‘aquarium’.

4. Rijnaak

Vanaf de dijk zag Jacob de Maas stromen. Het was nog zeker tweehonderd meter door de weilanden ploeteren voor je daadwerkelijk aan het water stond. Het was een warme zomerdag met een wolkenloze hemel. Een leeuwerik zong hoog in de lucht, waar Jacob hem niet kon vinden, hoe hij ook staarde. Hij wist toen nog niet dat hij zich dat gezang daar hoog in de lucht de rest van leven zou herinneren en wat die leeuwerik voor betekenis zou krijgen die dag. Een herinnering met net zoveel contrast als het groen van de zomerbomen tegen de strakblauwe lucht als hij in het gras lag te dromen. Het was deze plek in de kromming van de rivier waar de boerderij van zijn tante achter de dijk verscholen lag. De nok van de boerderij stak net boven de dijk uit. Ze lag op een T-splitsing die landinwaarts voerde. Vanaf deze plek had Jacob een weids uitzicht over de uiterwaarden. Nadat hij onder het prikkeldraad was door gekropen, begon hij richting de rivier te lopen. Hij had de hengel van zijn vader bij zich, die volgens zijn tante nog door zijn vader zelf was gemaakt: lang geleden. Al die tijd was deze schat op de zolder boven de koeienstal bewaard gebleven, waar Jacob ook een kris en een Japans samoeraizwaard had gevonden. Zijn tante had hem verteld dat de kris aan zijn vader was geschonken door een dorpsoudste, diep in de binnenlanden van Sumatra. Daar was zijn vader voor de politio-nale acties gelegerd geweest en had hij met een legertruck olie en voedsel voor het dorp opgehaald in een moeilijk bereikbare haven. Daarvoor was hij toen beloond met deze kris. Hoe zijn vader aan het samoeraizwaard was gekomen wist zijn tante niet, wat Jacob de mogelijkheid gaf om spannende verhalen te verzinnen en later ook te vertellen.

Hij liep door de weilanden richting de rivier. De koeienstront, als eilanden in de groene zee, fascineerde hem. Het liefst wilde hij er met zijn blote voeten in gaan staan draaien: hij wist dat onder de opgedroogde korst een smeûige groene derrie zat. De kleine, geeloranje vliegjes weerhielden hem hier echter van.

Na nog twee prikkeldraadversperringen stond hij aan de oever van de Maas. Aan zijn voeten klotste het bruinige Maaswater zachtjes tussen de stenen. Een meter verder stroomde het water veel sneller, zag Jacob. Soms kwamen er, als kleine bootjes, stukjes hout voorbijdrijven. Zou zijn vader hier altijd hebben gevestigd en net zo naar de Maas hebben gekeken als hij nu, vroeg hij zich af. Hij rolde de visdraad die rond de hengel was gedraaid af tot aan de dobber: een kurk met een stokje erdoorheen dat rood en geel beschilderd was. Het bovenste gedeelte was rood en het onderste geel. De twee kleuren werden gescheiden door een zwart lijntje. Hier en daar was de verf afgebladderd van de met de hand geschilderde dobber. Zijn vaders handschrift?

Jacob hield de dobber een tijdlang in de zon en vlak voor zijn gezicht. Hij rolde vervolgens de draad helemaal af tot aan het topje van de hengel. De hengel was zeker twee meter vijftig lang en bestond uit vier delen die in elkaar schoven. Een klein haakje zat aan het einde van de vislijn, alleen nog gevolgd door een stuk of vijf loden bolletjes. Jacob prikte een in de tuin van zijn tante gespitte wurm aan het haakje en zwaaide de dobber en het haakje met wurm en al richting de Maas, waar het met een plons kort onder water verdween. Nu goed kijken of de dobber rechtop gaat staan, dacht Jacob. Zo niet, dan ligt de haak op de bodem. Maar de dobber deed zijn werk en ging netjes rechtop staan. Nadat hij de hengel geruime tijd in de hand had gehouden, bedacht hij dat het gemakkelijker was om die met een paar grote stenen klemvast in de oever te zetten. Met zijn vrije handen in zijn zij stond hij vervolgens, trots op zijn uitvinding, naast de hengel en keek uit over de immens brede en traag stromende rivier. Een druppel zweet liep via zijn neus naar zijn bovenlip en hij proefde zout.

Tergend langzaam voer een rijnaak tegen de stroom in. Jacob kon de stuurman achter het houten wiel zien zitten. Vlaggetjes wimpelden vanaf de kleine iele mast van voor naar de achtersteven. Het schip lag heel diep in het water en droeg zandheuvels op het dek. Minuten later rolden kleine golven die de boeg had voortgeduwd over zijn voeten. Aan de overkant zag hij de dijk met daarachter de boerderijen die, net als die van zijn tante, er een beetje bovenuit staken. In de uiterwaarden liepen koeien.

Rechts zag hij het vrijwel geluidloze pontje van Oijen dat hem hiernaartoe gebracht had voor een stuiver. Aan dek wachtend tot ze de overkant zouden bereiken, had hij gefascineerd naar de uit de diepte van de rivier oprijzende ketting staan turen. De ketting was als een stalen zeeslang weer onder de pont verdwenen. Zijn tante had hem gewezen op de torenspits van het dorp. Behalve de ‘stuurman’ die de stuiver kwam ophalen terwijl de pont zelf zijn weg naar de andere oever zocht, waren zijn tante en hij de enige passagiers geweest. De ‘stuurman’ die bij aankomst de rood-wit gestreepte slagboom in de richting van de schuine helling van de dijk op zou draaien zodat tante en hij de dijk op konden fietsen.

Toen ze van boord gingen vertelde zijn tante dat zijn vader als jonge jongen eens de Maas was overgezwommen. Iets wat als buitengewoon gevaarlijk in het dorp bekendstond. ‘Hij kon zwemmen als een rat en deed altijd van die “domme” dingen’, had ze er niet zonder trots aan toegevoegd. Maar ze waarschuwde Jacob ook om het niet in zijn hoofd te halen ooit ook zoiets te proberen. Hij zou dan zeker verzuipen. Na die waarschuwing bleef tante een poosje stil over de Maas turen en was toen ineens kribbig doorgefietst. Jacob bleef in onbegrip achter.

Zijn dobber schommelde zachtjes op de golfjes van de kalme en lege rivier. Welke vis hij hier zou kunnen vangen, was hem een raadsel. Niet de soort vissen die hij in de Schelde had gevangen, veronderstelde hij. Dit was immers zoet water en de Schelde zout. Het water van de Maas zag er vlak en kwikachtig

uit, zo rustig was het weer. De leeuwerik was kennelijk met hem mee gevlogen, want hij hoorde hem nog steeds zingen. Hij rook de geur van het gras dat zich vermengde met de geur van de Maas: een zoetig frisse lucht. Jacob kleepte zich uit en liep voorzichtig over de grove stenen het water in. Het werd snel dieper. Hij was een goede zwemmer en kon zich veel later goed redden tegen de stroom van de Schelde in, wat hem veel respect zou opleveren bij zijn vriendjes. Bij de Westerschelde, die bij eb en vloed enorme hoeveelheden water vanuit of naar Antwerpen bracht, staat vijftig meter uit de kust een duiktorentje. Bij hoogwater konden de kinderen ervan af duiken. Eigenlijk was hij vanwege de sterke stroming langs de kust alleen te bereiken bij doodtij: althans voor de meeste mensen. Bij vloed naar links en bij eb naar rechts. Bij laagwater viel de duiktoren echter geheel droog en deed hij Jacob denken aan een dinosaurusskelet.

Hij liet zich nu geheel in het Maaswater glijden en bleef net met zijn ogen boven de waterspiegel drijven. Zo overzag hij het vlakke water. Hij begon te zwemmen, recht vooruit, en met zijn blik op de hengel, daarna op zijn rug. Hij passeerde zijn dobber. Het water voelde koud aan op zijn huid. Hij zwom naakt, want hij had geen zwemkleding bij zich. Zou zijn tante hem kunnen zien als ze op de dijk naar hem zou zoeken? De oever dreef van hem weg. Hij zwom met zo weinig mogelijk beweging, als een kano die door het water glijdt. De waterplanten, die hij in het begin wat eng aan zijn voeten vond voelen, verdwenen na een paar meter. Wel voelde hij dat het water dieper onder hem veel kouder was. Hij zou naar het midden van de rivier kunnen zwemmen, in de wetenschap dat hij de overkant dan wel zou hebben kunnen halen, zonder het ook werkelijk te doen. Had hij dan bewezen een echte oprechte zoon van zijn vader te zijn? Of moest hij dan toch werkelijk helemaal naar de overkant zwemmen? Hij zwom gelijkmatig en traag. In het midden van de rivier hield hij halt, keek om de beurt naar de twee oevers. De leeuwerik hoorde hij niet meer, het was doodstil. Hij liet zijn lichaam drijven met zijn neus net

boven het water. Hij proefde een typische smaak. Was dit dus de smaak van Maaswater? Niet zoet, zoals hij had verwacht, maar eerder brak en niet zo lekker als hij had gehoopt. De Schelde zou ook niet lekker smaken, maar die smaakte overtuigend zout, zoals je van de zee mag verwachten. Nu probeerde hij één te worden met het water. Niet te bewegen en toch boven te blijven.

Zo dreef hij minutenlang in stilte en staaarde naar de wolkeloze lucht. Een zachte, diepe en donkere trilling alarmeerde Jacob. Hij opende zijn ogen en ontwaarde een schaduw voor de zon. Hij draaide zich om en keek tegen een zwarte muur van staal aan. Hij wist instinctief dat dit niet goed was. Hij schrok niet eens, maar accepteerde de dreiging van het naderende metaal. Hij wist: dit is onvermijdelijk. Hij deed geen poging om naar de oever te zwemmen om zich te redden, maar draaide zijn voeten richting het naderende onheil. De rijnaak zou hem dus overvaren met zijn grote dodelijke schroef aan het einde van de boot. Dit zou het einde zijn, zoals zijn tante had voorspeld. De scheve boeg van de rijnaak duwde hem bijna mild naar beneden het donkere water in.

Zijn vaders hand haalde hem op, had hem geleid naar nu, naar dit moment. Via zijn tante en via de hengel, via de kris en via het zwaard. Maar bovenal via de Maas. Zijn vader had vijfendertig jaar geleden deze weg voor Jacob geprepareerd. Dat was duidelijk. Het was een goed geslaagde preparatie, dacht Jacob, zonder enige angst of verbazing. Het moest zo zijn, hij wilde dat het zo was. Hij trok zijn benen op en plantte zijn voeten tegen de romp van het schip. Duwde met alle kracht zijn lijf de donkere diepte van de Maas in en zijn vader tegevoelt.

Wat Jacob niet wist, was dat zijn vader vanuit het onbegrijpelijk complexe universum de stuurman van het pontje een beetje aanstuurde. Net genoeg om de pont van Oijen te laten starten om aan zijn tocht naar de overkant te beginnen. Hij kwam los van de wal. De kapitein van de rijnaak zag dat het een ondoordachte beslissing was van de stuurman. Kalm stop-

te hij de aandrijving van de rijnaak. De schroef viel stil toen het gevaarte over Jacob heen dreef. In alle rust.

Aan het zonlicht dankte Jacob de gedachte om weer naar boven te zwemmen. Toen hij aan de oppervlakte verscheen, zag hij de achterstevan van de aak zonder schroefgolf wegdrijven. Hij begreep meteen dat dit zijn vaders beslissing was geweest. Dat er een boodschap achter zat. Dat zijn vader hem gezien had en hem iets liet blijken. Nu had hij toch echt bewezen zijn vader waardig te zijn, dat hij zijn vader trouw was gebleven. Zoals een soldaat in een loopgraaf trouw is aan zijn koning, zijn volk en zijn vaderland. Hij was trots dat hij geen moment getwijfeld had. Geen angst had gekend. Dat hij in volle overgave de beslissing van zijn vader had aanvaard.

Pas terug op de oever merkte Jacob dat zijn benen hem niet meer wilden dragen en dat hij trilde als een rietje. Hij ging in het weiland liggen in de zon en sloot zijn ogen. Zijn hart klopte in zijn keel. Hij wachtte tot het rustiger werd in zijn hoofd en tot zijn lijf weer warmer zou worden in de zon. Hij luisterde naar de stilte en toen, toen ontwaarde hij het gezang van de leeuwerik. Hij lag plat op zijn rug en opende zijn ogen. Pal boven hem, in de strak blauwe lucht, zag hij de leeuwerik staan. Zo bleef hij liggen met om hem heen het zomerse landschap van de uiterwaarden, de dijk, de Maas, de boerderijen, het weiland en de leeuwerik.

5. De val

In het bushokje voor de polikliniek stonden de Surinaamse moeder met haar kind en Jacob te wachten op een bus, die, zoals hij vermoedde, niet snel zou komen, gezien de hoeveelheid sneeuw die zich nu begon op te hopen op de straten en trottoirs. De vallende sneeuw nam alle geluiden weg en zorgde voor een aangename stilte die alleen verbroken werd door het kraken van de sneeuw onder de laarsjes van het spelende kind. Dat zwarte kind dat zo mooi contrasteerde met het witte landschap.

Mensen liepen schuifelend voorbij. Fietsers hielden hun benen wijd of liepen naast hun voertuig. Jacobs fiets bleek bij het verlaten van de polikliniek te zijn verdwenen. Hij had nog rondgekeken in de hoop dat iemand hem verplaatst had, maar hij was toch echt weg. Hij had er meteen in berust. Geen gevloek. Geen boosheid of teleurstelling. Hooguit heel even de gedachte: KUT, mijn fiets is weg. Zelf een fiets stelen zat niet in zijn aard. Hij was sloffend naar de bushalte gelopen, vlak voor het gebouw waar hij zijn psychiater en de arts in opleiding enigszins ontstemd had achtergelaten.

Bij het betreden van de spreekkamer van Koenraad de Raaf was hij overvallen door een plotseling opkomende opstandigheid en boosheid. Op de vraag van Koenraad of hij bezwaar had tegen de aanwezigheid van de jonge arts had hij nagenoeg niet gereageerd. Wat hem pas echt irriteerde was dat Koenraad zijn zwijgen als goedkeuring had opgevat en bijna automatisch verder was gegaan met het bekende geroutineerde beginritueel. Anneke Vos was naast het bureau gaan zitten en las blijkbaar iets van een beeldscherm. Waarschijnlijk zijn dossier. Hij bleef naar het besneeuwde landschap kijken toen hij zijn psychiater vertelde te stoppen met de behandeling. Hij was niet van plan ooit nog terug te komen. Het was allemaal zinloos. Hoelang

kwam hij hier nu al en wat had het hem opgeleverd? Zo was hij verder gegaan. Er was een pijnlijke stilte gevallen. Had hij Koenraad nu expres voor lul gezet? Door hem te kwetsen, hem te raken, in het bijzijn van juffertje Vos, vroeg hij zich bij de bushalte af. Hij had gezien hoe Anneke Vos voorzichtig richting Koenraad had gekeken in gespannen afwachting hoe die zich hieruit zou redden. Zijn psychiater was achterover gaan zitten, alsof hij lekker afstand wilde nemen. Hij bereidde zich blijkbaar voor op een therapeutische volzin of een korte, kloeke, diepgaande of onthullende vraag. Een golf van walging was bij Jacob opgekomen. Een enorme dorst maakte zich van hem meester.

‘Sorry,’ had Jacob gezegd, ‘maar het is allemaal zinloos, het leidt tot niks, ik kan het niet meer. Ik kan niet meer volhouden.’ Zo had hij Koenraad toch maar gered. De arts in opleiding zou denken en later ook bespreken dat het aan Jacob lag, of aan zijn ziektebeeld. Of allebei. Maar zeker niet aan de psychiater. Zeker niet aan Koenraad. Er volgde een stilte: geen enkele respons van de psychiater. Alsof hij verlamd was, leunde hij achterover in zijn bureaustoel.

In pure paniek was Jacob opgestaan en zonder om te kijken de spreekkamer uitgelopen, door de gang, langs de glazen ramen, door de automatische glazen schuifdeuren de sneeuw in. Niemand was hem gevolgd. Niemand kwam godverdomme achter hem aan om hem terug te roepen. Wat een teringzooi. Buiten bleek zijn fiets weg. Gestolen? De sneeuwvrije plekjes waren het stille bewijs dat zijn fiets er had gestaan. Sneeuwvrij zouden de plekjes niet lang zijn. Alles verdwijnt, alles is tijdelijk. Alles is smeltende sneeuw, dacht Jacob. Alles gaat voorbij. Ook dit. Ook deze teringtroep.

De wanden van zijn trappenhuis toonden bizarre grimassen in het beton toen hij stilhield bij de eerste etage. Hij hijgde en transpireerde heftig. De muren spogen verwrongen en in doodsangst verkerende gezichten naar hem. De trapleuning zoog zich vast aan zijn handpalmen en zijn voeten zakten diep in de traptreden alsof het duinzand was. Een lucht van ver-

brand en rottend varkensvlees vulde zijn neus. Hij hoorde schelle Arabische stemmen die oorverdovend om een Jihad schreeuwden. Met moeite klom hij verder. Er werden kinderen gemarteld achter de zwaar verstevigde, stalen voordeuren. Hij hoorde hun kindergezichtjes tegen de andere kant schuren en ze huilden erbarmelijk. Jacob trilde van angst. Hij zag de schaduw van gedrongen gestalten die hem volgden. Ze waren hem gevolgd helemaal vanuit het café.

Na het busstation was hij direct in het oude sneuvelcafé beland. Hij was gaan zuipen. Gewoon alleen, aan een tafeltje met een asbak. Jenever en bier in wisselende volgorde. Naarmate hij wegzakte in zijn cocon van alcohol keken kroegbinnenkomers en kroegverlaters meewarig op hem neer. Hij merkte het niet meer op. In zijn hoofd spookte het verwijten en hij zwolg in zelfmedelijden. Zijn herinneringen bloeiden op als nooit tevoren en soms dacht hij zelfs dat hij hallucineerde. De kroegbaas had hem dringend en overduidelijk te kennen gegeven dat de zaak ging sluiten. Buiten was het gaan dooien en gesmolten sneeuw drong zijn schoenen binnen. Hij merkte het niet op. Een aantal keren lag hij languit in de natte smeltende sneeuw en kwam dan met moeite overeind. Zo had hij uiteindelijk het trappenhuis van zijn flat bereikt.

Boven aangekomen wist hij met buitengewoon ingewikkelde bezweringen en spreuken en ook in de juiste volgorde de deur uiteindelijk te ontgrendelen. Hij was ternauwernood aan zijn belagers ontsnapt. Binnen was het donker, zo donker als het vermoedelijk in de hel is. De lichtschakelaar was verplaatst in de tijd dat hij weg was geweest, want het duurde lang voor hij hem vond. De gang dreigde hem te verpletteren, alsof hij een vreemde was die vermorzeld moest worden. Het plafond en de muren drukten hem langzaam tegen de wapenkast in de hoek. De ijzeren kast probeerde op zijn beurt zijn armen te bevriezen en de koude drong door tot in zijn kaak. Hij trok zich los, maar sloeg hierdoor achterover tegen de kapstok, die was voorzien van bewegende punten. Nadat de pijn was gezakt, bereikte hij zijn slaapkamer. Daar waar zijn matras had gelegen was nu een enorm gat. Hij merkte dit pas toen hij zich

voorover liet vallen. Het bleek een enorme stenen put. Hij stortte de diepte in. Zijn nagels scheurden af bij een poging de stenen wanden te grijpen en zo grip op zijn val te krijgen. Daarbij sloeg hij met zijn gezicht en knieën tegen de ruwe stenen muur. Met vuur uit zijn hart spoog hij in pure doodsstrijd het gat in. Nog voordat hij te pletter zou slaan in deze leegte, verloor hij het bewustzijn.

Het gekrijs van de telefoon schreeuwde door de slaapkamer. Terugkeer vanuit de diepe leegte was als een klim vanuit het riool. Vies en stinkend werd hij wakker. Opnieuw gilde de telefoon. Met moeite draaide Jacob zich op zijn zij. De wereld draaide en tolde. Hij zocht steun bij de vloer en daarna bij de stoel. Hij voelde zijn hand nat worden. De zure lucht van braaksel doordrong zijn boze droom, maakte de werkelijkheid nog indringender dan een minuut daarvoor. Pijn voelde hij niet, hij was pijn. Alom was er pijn. Zijn lichaam schreeuwde het uit. Hij viel terug op zijn matras en bleef zo liggen. Opnieuw verdween hij in de leegte van zijn onpeilbaar diepe matras. Dat matras dat hem opdronk alsof hij vloeistof was. De telefoon bleef nog geruime tijd gillen maar kon Jacob niet meer bereiken. De beller begreep dat Jacob niet zou opnemen.

Hij droomde dat hij samen met zijn moeder aan het voeteneind van het bed van zijn tante stond. Het was een ouderwets spijlenbed op hoge poten. Er stonden acht bedden en slechts één ervan was bezet. Daarin lag iel en breekbaar zijn tante. Ze droeg een wit, kanten hemd dat Jacob deed denken aan een doodshemd. Hij rook lysol en kamfer. Er waren hoge ramen en er was een even hoog plafond. Het leek een oud achttiende-eeuws ziekenhuis.

‘Ze bedoelt niet jou, hoor Jacob, maar ze bedoelt je vader’, sprak zijn moeder. Zijn tante had zijn naam genoemd en die was ze blijven herhalen.

‘Ben jij dat werkelijk Jacob, ben jij dat?’

‘Ze is dement geworden jongen’, fluisterde zijn moeder in zijn oor. Ze is oud en seniel geworden en ik heb er niets van

gemerkt, ging het door hem heen. Ik ben te lang niet bij haar geweest. Ik heb haar verwaarloosd en toen is ze dement geworden. Dit is mijn straf. Zou ik later ook dement worden? Was dit een waarschuwing, het was toch erfelijk: demantie? Zou zijn vader dement geworden zijn als hij was blijven leven? Van zijn tante was niet veel meer over dan dit magere karkas in dit veel te grote en te witte bed. Van die grote boerenvrouw, waar hij zo dol op was geweest, was dit het restant. Hoe was het mogelijk?

‘Ik hoop dat ze zachtjes doodgaat’, sprak Jacob zachtjes in zijn moeders oor. ‘Dit is toch geen waardig einde?’ Zijn moeder kuste zijn tante op haar voorhoofd en verliet met het geklik van haar hakken de ziekenzaal. Hij bleef alleen achter: hij en zijn tante. Er hing een penetrante geur van urine. Er kwam een verpleegster binnen met een kar waarop linnengoed lag.

‘Het bezoeker is van twee tot drie, jongeman’, sprak ze pinnig, keek hem daarbij doordringend aan en wachtte koel tot hij zou vertrekken. Jacob verliet de ruimte zonder zijn tante of de verpleegster te groeten. Hij zocht in de hal naar zijn moeder en de uitgang. Het was een gang met alleen maar deuren zonder opschrift of aanwijzing en ze waren allemaal hetzelfde. Hij probeerde een deur waardoor hij dacht gekomen te zijn, maar de nieuwe gang erachter was hetzelfde als die waar hij nu in stond. Er waren geen ramen in de gangen. Hij sloot de deur en liep naar een volgende. Ook deze leidde naar een nieuwe gang met nog meer deuren. Er hingen witte, glazen lampen aan de strakke, witte plafonds.

Toen besloot hij dat hij het misschien beter zou kunnen vragen aan de verpleegster die bij zijn tante was. Een onbehaaglijk gevoel begon zich van hem meester te maken. Maar achter de deur waar hij zijn tante en de verpleegster verwachtte, was weer eenzelfde gang. Nu begon hij in het wilde weg deuren open te trekken en weer te sluiten. Achter elke deur bevond zich consequent een nieuwe gang. Paniek maakte zich nu meester van hem. Hij rende van gang naar gang. Opeens bleef hij staan en durfde geen gang meer in te lopen uit angst steeds verder te verdwalen. Zijn moeder zou hem dan zeker niet

meer vinden. Hij riep haar, maar het bleef stil. Weerzinwekkend stil: geen geluid van klepperende slippers van verpleegsters of rollende bedden. Hoeveel gangen was hij eigenlijk al ingelopen, hoe kwam hij in godsnaam terug? Hij ging op de vloer tegen de muur zitten en was verlamd door angst. Waar was hij en waarom? Wie deed dit of was het weer een proef? Hij plantte zijn handen op de turkooizen, linoleum vloer om op te staan en merkte dat het linoleum vloeibaar werd. Hij zakte er nu langzaam in weg. Eerst zijn benen, maar al snel daarna zijn borst. Hij greep naar de muren om verder wegzinken te voorkomen, wat hem alleen een schrijnende pijn aan zijn vingers bezorgde. Het was onvermijdelijk, hij zonk en zou verdrinken in de vloer. Het linoleum drong zijn mond en oren binnen. Het plakte. Opnieuw was daar de berusting in zijn lot. Als het dan moest, dan moest het maar, hij zou zich er niet tegen verzetten. Hij keek omhoog en zag nog net de witte lamp aan het plafond. Een seconde dacht hij aan de leeuwerik, maar die kwam hem deze keer niet redden. Het verbaasde hem niet.

Voor de tweede keer die dag kwam Jacob bij zijn positieven. Nu lag hij op zijn rug en staaarde naar het plafond. Hij had meteen spijt, althans voor zover Jacob spijt kon hebben. Wat herinnerde hij zich nog? Wat herinnerde hij zich eigenlijk nog van het thuiskomen en zijn droom? Eigenlijk helemaal niks. Hij voelde de schrijnende pijn in zijn gezicht en knieën. Hij rook braaksel en wist intuïtief hoe laat het was. Hij had weer veel te veel gezopen. Hij had het al zo vaak meegemaakt. Hoe was hij thuis gekomen? Waar was hij geweest en wat had hij uitgespookt? Wat zou de schade zijn? Het dagen oude, mufte water uit het glas naast zijn bed smaakte smerig, maar beter dan de smaak die hij in zijn mond had. Langzaam ging hij rechtop zitten. Hij had zijn kleren nog aan, zelfs zijn jas droeg hij nog en alles stonk naar kots. Met moeite bereikte hij de wc en kwam weer een beetje tot zichzelf. Toen hij met bonkend hoofd en duizelingen uiteindelijk gedoucht had, was het al middag. Hij vond nog wat schone kleren. Godverdomme, wat

een teringtroep, dacht hij. Hoelang moet dit in vredesnaam nog doorgaan? In de kamer zette hij de radio aan en ging daarna koffie zetten. Hij spoelde drie paracetamols met veel water naar binnen en wist dat wachten de enige remedie was. Zijn lichaam had tijd nodig om van deze klap te herstellen. Hij zonk in zijn fauteuil, de radio speelde werk van Erik Satie. De melodielijn was traag en somber. Ook zo'n drinkebroer, wist Jacob zich sarcastisch te herinneren. Opmerkelijk genoeg verzachtte de muziek zijn pijn. Niet zijn lichamelijke pijn, zijn lichaam was verdoofd door alcohol en pijnstillers, maar zijn zielenpijn. Ironisch, dacht Jacob, Satie draagt via eenvoudige pianoanslagen zijn pijn over aan mij, door de tijd heen. Maar er was geen tijd. Tijd was een illusie, wist hij. Zo bleef hij onderuitgezakt zitten luisteren. Een kind hilde in de verte. Hij moest die gore troep in zijn slaapkamer nog opruimen. Het stonk geweldig. Zijn kleren moesten naar de wasserette. Buiten had de dooi ingezet. Het zou een hele opgave worden om die wasserette te bereiken. Zijn evenwichtsorgaan liet aan stabiliteit te wensen over.

Hij sloot zijn ogen en plotseling kwamen flarden van zijn droom terug. De grijze deuren en het linoleum riepen een sterke reactie op in zijn maag en borst. Hij begon hevig te transpireren en zijn maag kwam naar boven. Boven de toilet-pot spoog hij alleen wat gal, maar zijn maag bleef pogingen doen om te verwijderen wat al verwijderd was. Hij dwong zijn ademhaling tot kalmte en bleef minutenlang rechttop in de toiletruimte staan. Wachten tot zijn maag rustig was.

Toen hij de gang in liep, richting zijn woonkamer, ging de bel. Hij schrok geweldig, omdat er nooit iemand onverwachts aanbelde. Zijn hart bonkte in zijn keel. Verstijfd bleef hij staan. Panisch keek hij in de richting van de bel. Godverdomme, wie belt er nu? Juist nu. Die achterlijke Arabier van beneden? Had hij vannacht voor overlast gezorgd? Wat had hij gedaan? Het flitste in zijn hoofd. Hij stond gewoon te trillen. Hij wachtte, misschien ging de beller gewoon weg. De stilte trok aan de tijd zodat die een eeuwigheid zou duren. Toen ging de bel opnieuw. Nu langer en dwingender en opnieuw schrok Jacob

enorm, ook al was hij min of meer voorbereid geweest. ‘Godverdegodver’ vloekte hij nu binnensmonds. Hij liep naar de intercom en sprak in de hoorn: ‘Wie is daar?’ De intercom kraakte. Een mannenstem reageerde: ‘Maurik van Deurne van de crisisdienst.’ Crisisdienst, dacht Jacob. Godverdomme, de crisisdienst, wat moet die hier, hier bij mij? Instinctief drukte hij op de knop van de intercom. Een zacht gebrom gaf aan dat de deur beneden ontgrendeld werd. Waarom deed hij dat nou, waarom drukte hij godverdomme op die klote ontgrendelknop? Stomme lul, dacht hij. Het bleef stil. Die Maurik van Deurne was dus op weg naar boven. Hoe kwam hij hier onderuit. Hoe kon hij deze ramp nog keren? Hoe zou hij hem afwimpelen? Paniek raasde in zijn hoofd en door zijn lijf.

Hij opende zijn voordeur. Wilde hij Maurik voor zijn zodat hij hem meteen weg kon sturen? Hij hoorde stemmen op de trap. Maurik was niet alleen. Nu hoorde hij alleen nog voetstappen. Hij sloot zijn deur weer en stond vertwijfeld in zijn gang. Hij wist wat er ging komen. Zo dadelijk zou de deurbel klinken en moest hij wel opendoen. De secondes tikten weg. Even was er de hoop dat het niet waar was, maar toen rinkelde toch zijn deurbel. Hij slikte en voelde de brandende pijn van de schade die de jenever die nacht in zijn keel had aangericht. Jacob opende zijn deur. Hij zag een grote vreemde man van een jaar of veertig. Blond haar en staalblauwe ogen. Vlak achter de man ontwaarde hij zijn psychiater Koenraad de Raaf. Jacob herkende de half kale schedel. Meer kon hij niet zien van Koenraad.

‘Jacob, ik ben Maurik van Deurne, mogen we binnenkomen?’ vroeg de man. Opnieuw voelde Jacob zich machteloos en verlamd. Wat was hier aan de hand? Hij zocht steun bij de ijzeren wapenkast. Hij duizelde. De man kwam naar binnen en greep zijn arm.

‘Gaat het, Jacob?’ vroeg hij.

‘Ja ja... het gaat’, antwoordde Jacob. Hij trok zich kribbig los. ‘Kom maar binnen.’ Hij draaide zich om en liep naar zijn huiskamer en zakte in zijn fauteuil. Op de vloer zocht hij naar zijn shag. De twee mannen kwamen nu binnen. Koenraad de

Raaf ging in de fauteuil tegenover hem zitten en de man die zich als Maurik van Deurne had voorgesteld bleef staan naast de ronde tafel.

Jacob, ik ben verpleegkundige van de crisisdienst en Koenraad heeft gevraagd om samen met hem bij jou langs te gaan. Hij was ongerust na je plotselinge vertrek uit de polikliniek gisteren. Hij dacht dat het misschien niet zo goed ging met je, dat je misschien hulp nodig had.' Terwijl de verpleegkundige deze woorden uitsprak, zag Jacob dat hij 'hem' zowel als zijn kamer in zich opnam. Een vakman, dacht Jacob. Hij lijkt wel een bioloog in de natuur ter observatie van het wild. Ook Koenraad de Raaf observeerde hem, merkte Jacob. Ik ben het wild en zij observeren me. Hij zocht de aansteker, die op de grond naast de stoel lag, en ontstak zijn sigaret. Op dat moment kwam Anneke Vos binnen, die blijkbaar ook meegekomen was. De verpleegkundige had niet de moeite genomen om haar voor te stellen of aan te kondigen. Ze keek Jacob onbeschaamd recht in de ogen.

'Dag Jacob, ken je me nog? Ik ben Anneke Vos. Arts in opleiding bij Koenraad.' Ze wachtte niet op zijn antwoord en ging verder. 'Ben je ziek, Jacob?' Ze was schijnbaar in zijn slaapkamer geweest of ze had de stank geroken. De stank van braaksel moest zijn hele appartement vergiftigd hebben. Jacob keek naar Koenraad of die hem kon redden.

'Ben je ziek, Jacob?' vroeg Koenraad. Anneke Vos was nu achter de fauteuil van Koenraad de Raaf gaan staan en Jacob moest denken aan de engel met het zwaard in de kapel van zijn kostschool.

'Ben je lichamelijk ziek of voelt je hoofd niet goed?' ging Koenraad verder.

'Ik voel me niet zo goed, nee,' antwoordde Jacob, 'maar mijn hoofd is niet afgescheiden van mijn lijf.' Hij zag de verpleegkundige nu vanuit zijn ooghoeken door zijn kamer lopen alsof hij de collectie van een museum in zich opnam. Met twee vingers pakte hij een bord met daarop de overblijfsels van een makreel die hij een paar weken geleden had gegeten en daar had laten staan. Hij bestudeerde de graten aandachtig en zette

het bord vervolgens weer terug. Hij ging rechtop staan en zuchtte diep.

‘Het gaat al langere tijd niet goed met jou, hè Jacob?’ vroeg hij retorisch. Jacob reageerde niet. Nu dreven de ogen van zijn psychiater van hem af en onderzochten de omgeving waar Jacob zat.

‘Is het niet eens tijd dat je tot rust komt, dat er voor je gezorgd wordt?’ overstemde Anneke Vos haar psychiater. ‘Volgens mij ben je er heel slecht aan toe. Zou je niet een tijdje opgenomen willen worden? Gewoon om een beetje bij te komen?’ ging ze verder. En toen wist Jacob het. Toen was het ineens duidelijk. Koenraad de Raaf hoopte haar te kunnen neuken of misschien deden ze dat al. Natuurlijk, dat was het. Anneke Vos was ambitieus. Anneke Vos moest door middel van Jacobs casus een goede indruk maken op haar supervisor. Op de man die haar stage moest beoordelen, maar die alleen maar met haar naar bed wilde. Met deze jonge kortgerokte geile arts in opleiding. Hij was daarvoor uit zijn stinkhok gekropen, als een pissebed van onder zijn steen en had zich laten verleiden om Jacob thuis te bezoeken. Samen met de crisisdienst hebben de twee tortelduifjes het plan opgevat om goede werken te verrichten. De goede zorg voor hem was dus louter een betaalmiddel om te kunnen neuken. Hij moest lachen. Tot grote verbazing van de drie hulpverleners. Het was geen gezonde lach, geen prettige lach. Hoe had hij toch één seconde kunnen denken dat hier sprake was geweest van medemenselijkheid of van mededogen. Jacob voelde opnieuw een enorme dorst opkomen.

‘Ben je erg somber, Jacob?’ vroeg zijn psychiater.

‘Nogal’, antwoordde Jacob. ‘Ik zat er juist over te denken om eruit te stappen, om er een einde aan te maken’, vervolgde Jacob terwijl hij naar zijn voeten staaarde. Als ze het willen hebben dan konden ze het krijgen ook, dacht hij bij zichzelf.

‘Zie je wel’, sprak Anneke Vos. Het was een opwelling, want ze sloeg gelijk de hand voor haar mond. Jacob zag het echter niet. De psychiater keek enigszins berispemd naar zijn arts-

assistent en de verpleegkundige draaide zich langzaam doch vastbesloten om.

‘Ze, uhhh, vermoedde het al, dat je suïcidaal zou kunnen zijn’, sprak Koenraad de Raaf in een poging de uitspraak van zijn stagiaire te vergoelijken. ‘Zal ik proberen een opnameplek voor je te vinden?’ Jacob hief zijn hoofd en voor het eerst in twintig jaar liepen er tranen over zijn gezicht. Wat een kolere-troep. Hij hoorde de verpleegkundige een nummer in zijn mobiel intypen. Anneke liep om de stoel van de psychiater heen, legde een brandende en vlamme hand op de schouder van de psychiater als blijk van overwinning: van haar gelijk. Wat een godvergeten kolere-troep, dacht Jacob.

6. Openbaring 21

Toen Jacob zich realiseerde dat zijn tante en hij niet zonder hulp naar buiten konden, was daar opnieuw die berusting: geen angst en geen paniek. Bij zijn tante trouwens ook niet, viel Jacob op. Ze waren daar gewoon blijven staan terwijl het steeds kouder werd. Ze hadden elkaar met lichte verbazing aangekeken. Zijn tante had niet op hem gemopperd: ze was eigenlijk helemaal niet boos geworden.

De ruimte waar ze zich bevonden was een door de boeren-coöperatie gebouwde koelcel. Omliggende boeren konden hier, in het dorp van zijn tante, een diepvriestank huren. Jacobs oom, als plaatselijk bestuurder van de boerenpartij en natuurlijk lid van de coöperatie, had zo'n diepvriestank in gebruik.

Het varken dat hij geslacht had zien worden, was er nagevoel geheel in verdwenen. In de verzengende zomerhitte had hij samen met zijn tante de grote stukken vlees op de fiets naar die plek gebracht. Alleen twee hammen en een worst hingen nog aan het plafond van de keuken. Jacob keek er vaak gefascineerd naar vanaf zijn kelderkasttrap om te zien hoe vliegen een keus maakten tussen de hammen en de worst of een wisse dood aan een zeer plakkerige vliegenvangster die als een uitgetrokken carrousel feestelijk naar beneden kringelde vanaf het plafond: een carrousel des doods. Het gezoem van de vleugeltjes boeide hem en soms volgde hij de doodstrijd tot het eind. Hij begreep niet waarom alleen vliegen op deze carrousel afkwamen. Wespen of bijen zaten nooit gevangen op de strip. Waren die soms slimmer dan vliegen?

De koelcel was betegeld met lichtgroene tegels en had geen ramen. Er stonden twee vriestanks aan elke kant van de ruimte en twee in het midden. De twee in het midden stonden tegen elkaar aan zodat je eromheen kon lopen. Elke vriestank had tien naar boven openslaande deksels. Een rij tl-lampen

zorgde voor de verlichting. De hele ruimte werd diepgevroren gehouden. Jacob maakte er een spelletje van om afwisselend de vrieskoude en de zomerhitte in te lopen. Hij speelde het spelletje terwijl zijn tante het vlees als een puzzel in de vrieskist paste. Wat de boerencoöperatie, de boeren en zelfs zijn tante was ontgaan, was de deurvergrendeling, die alleen van buitenaf geopend kon worden. Jacobs spel bracht dit gebrek echter pijnlijk aan het licht. Het was doodstil geworden toen de deur door Jacob was gesloten. Ze konden er niet meer uit. Bekomen van de eerste schrik waren Jacob en zijn tante de ruimte gaan afzoeken naar een ontsnappingsmogelijkheid. Iets om mee te slaan of te bonken, maar de ruimte was maagdelijk schoon en leeg en goed geïsoleerd. Er waren alleen die vrieskisten. Zo bleven ze staan. De tijd verstreek. Hoe vaak zou de koelcel bezocht worden? Wat als er niemand kwam en ze dood zouden vriezen? Hoe zou het zijn om dood te vriezen? Zou het pijn doen of juist niet en hoelang zou het duren? Hoelang ze daar verbleven wist hij niet, maar zijn tante en hij waren uiteindelijk op de grond gaan zitten en zijn tante had hem dicht tegen zich aangedrukt. Ze rook naar de boerderij en naar de dieren. Ze ademde regelmatig en hield hem warm met haar grote lijf. 'Niet bang zijn, hoor Jacob', had ze vaak herhaald. Het leek of ze meer tegen zichzelf sprak dan tegen hem. Maar Jacob was niet bang. Koud had hij het, heel koud.

Toen had hij voetstappen gehoord in het voorportaal van de koelcel. Hij was op de vloer gaan liggen en had hard om hulp geroepen. De volgende bezoeker opende uiteindelijk de deur, tot grote opluchting van tante. In de warmte van de zomerzon voelde ze hoe koud ze het allebei hadden. Hij kon zich niet herinneren het ooit zo koud gehad te hebben. 'Geen woord hierover tegen je oom', sprak zijn tante vermanend toen ze terugfietsten naar de boerderij.

Het was diezelfde middag geweest dat hij besloot terug te lopen naar de afgebrande boerderij. Vier dagen later stond hij bij de resten van de hoeve. Er was na zijn laatste bezoek volgens Jacob niets veranderd. Hij merkte op dat het gedoofde vuur

nog steeds smeulde. Hier en daar kwam er rook uit de overblijfselen. Het smeulende puin had een heel eigen geur die Jacob later altijd zou herkennen. Er lagen verkoolde hanenballen die er, als je ze van dichtbij bekeek, uitzagen als miniatuur maanlandschapjes. De zwartgeblakerde kistkalveren lagen nog steeds in de asresten. Half afgewend keek hij er voorzichtig naar. Ze waren deels overdekt met grote nog onverbrande resten van het rieten dak. Een macabere aanblik die hem tegelijk fascineerde. Bij een kalf stak de verbrande tong uit zijn bek. Jacob had de kalfjes nog gevoederd, maar dat ze in kisten zaten, was hem nooit opgevallen. Waarom was God zo harteloos voor deze onschuldige diertjes? Zo harteloos voor deze mensen, voor deze boeren die dag en nacht sloofden en zwoegden. Ze gingen toch elke zondag twee keer naar de kerk. In het vele bluswater dat er nog lag, zag hij zijn spiegelbeeld komen en gaan, terwijl hij door en over de verbrande resten van de boerderij liep. Omringd door de blauwe lucht zag hij zijn hoofd uit het inktzwarte bluswater tevoorschijn opdoemen. Er lag een leeg, geel pakje King's Cross sigaretten half onder een gesmolten emmer. Toen Jacob twee geblakerde boekjes in de verkoolde resten zag liggen, bukte hij zich om ze op te rapen: een notitieboekje en een in leer gebonden boekje dat leek op een bijbel of een gebedenboek. Bij het doorbladeren van het notitieboekje zag hij alleen korte zinnen: 'Suzan rok stuk, draad grijs. De scharenslied vragen om een loodrand. Nieuw draad spannen voor Theodoor. Herdenkingsdienst, vrijdag 11 uur. Twee dozen weg brengen.'

Jacob veronderstelde dat de eigenaar bang was het een en ander te vergeten. In het bijbeltje of gebedenboek stonden verzen en gebeden. De bidprentjes dienden kennelijk als bladwijzers. Hij las de bladzijde die werd gemarkeerd met een dubbelgevouwen doodsprentje:

'Openbaring 21:4 En God zal alle tranen van hun ogen afwissen; en de dood zal niet meer zijn; noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn; want de eerste dingen zijn weggegaan. 21:5 En Die op den troon zat, zeide: Ziet, Ik

maak alle dingen nieuw. En Hij zeide tot mij: Schrijf, want deze woorden zijn waarachtig en getrouw.'

Terwijl hij stond te lezen dwarrelde het doodsprentje naar de zwarte as bij zijn voeten en bleef ten slotte drijven in een plas bluswater. Opeens bekwam hem een ongemakkelijk gevoel. Het leek of hij bespied werd. Hij keek op, maar zag in de wijde omtrek geen mens. Hij hoorde geen vogels. Hij zocht de lucht af naar de leeuwerik, maar vond hem niet. Opnieuw keek hij naar de grond en besloot om het plaatje uit de zwarte 'modder' te vissen en hij las: 'Ter nagedachtenis van Jacob van der Lei, geboren 29-12-1912 te Ooien. Overleden: 2-5-1958 te Leiden.'

Hij zag het half vergane fotootje van wat vermoedelijk zijn vader was. Zag hij zijn vader voor het eerst? Dat kon toch niet? Hij zag nooit foto's van zijn vader. Niet thuis en niet bij zijn tante. Een militaire staatsfoto hing boven het bed van zijn moeder. Een foto waar zijn vader in uniform met zijn militaire pet tegen zijn hart gedrukt op stond. Het was niet dezelfde foto. Op deze foto had zijn vader een jonger gezicht en hij lachte in de camera. Jacob besloot het boek, de bidprentjes en zijn vader mee te nemen, ze te drogen in de zon om ze daarna mee te nemen naar zijn kostschool. Hij had een teken gekregen, een niet mis te verstaan teken.

Bij terugkomst in de boerderij hoorde hij hoe zijn tante tegen zijn moeder zei: 'Jacob kon vroeger voorspellen welke hoeve in brand stond. Jouw man was dorpskapper voordat hij militair werd en naar Indië vertrok. Hij was de enige mannenkapper in de wijde omgeving. En omdat hij kapper was, wist hij altijd waar brand was. Hij kon ook akelig goed voorspellen wie er dood zou gaan. Ja, niet alleen de gewone doden, maar je weet wel, ook die zelf...' Tante kuchte. 'Jacob was griezelig in die dingen', ging ze verder.

Wat had zijn vader in godsnaam met die branden te maken? Wat had zijn vader met deze brand te maken en met de dood van die kalveren? Jacob was weggelopen om op de hooizolder, waar het rook naar een mix van hooi en koeienpoep, voor het

raam naar de afgebrande boerderij in de verte te gaan kijken. Het was er schemerig. De zon viel als een schijnwerper naar binnen. Stof danste in een zonnestraal, net als in het varkenskot, waar nu nog een varken alleen was achtergebleven. Het andere varken was dood. Net als zijn vader en de kalveren. Hij wilde wel voor altijd op de hooizolder blijven en in de boerderij met de kippen en de andere dieren. Vlak bij de Maas en bij zijn tante. Over een paar dagen moest hij terug naar de Broeders van Liefde. Zijn moeder kon hem niet thuis hebben, had zijn tante gezegd. Jacob wist niet waarom en hij vroeg het ook niet. Maar als dat zo was, dan was dat zo. Dat snapte hij ook wel. Het was voor zijn bestwil, zei zijn tante. Hij hield toch van zijn moeder? En zijn moeder hield van hem. Hij moest flink zijn, vond ze. Hij moest niet huilen en hij deed dat dan ook niet. Maar hij brandde en schreeuwde vanbinnen. Hij was rennend gevluht, weg van de hooizolder en weg van de boerderij, tot hij bij de Maas kwam. Daar liet hij stenen zeilen over het water en hij telde hoe vaak de steen weer van het water opstuitte alvorens voor eeuwig in de Maas te verdwijnen. Zeven, acht keer en een enkele keer negen of zelfs tien keer ketsde de steen. Hij ging door tot hij zijn moeder zag zwaaien op de dijk. Later in de auto, op weg naar huis, en op weg naar kostschool, had hij gezwegen en het had hem niets kunnen schelen.

7. Ontsnappen

Achter in de oude Volvo 240 van Maurik van Deurne zag hij dat de dooi opnieuw had plaatsgemaakt voor vorst en sneeuw. Dikke vlokken schoten als witte kogels richting de voorruit van de auto.

‘Het heeft een hypnotiserend effect, iets waar je naar wilt blijven kijken’, zei Maurik, strak naar voren door de voorruit turend. Jacob keek over de schouder van de chauffeur en concludeerde dat wat hem betreft de auto kon doen wat hij wilde. Het kon niet slechter worden. Nadat Maurik en zijn psychiater overlegd hadden, kon hij per direct opgenomen worden in een gesloten opnameafdeling van het psychiatrisch ziekenhuis. De zaak was dus al voorbereid. Jacob had zich al volledig overgeleverd aan hun grillen en hun waandenkbeelden. Anneke Vos was na haar glorieuze overwinning al snel haar interesse in hem of in zijn zaak verloren en wilde zich uit de voeten maken. Haar uitdaging was voorbij. ‘Ik heb een Onderwijspraatje in het academisch’, sprak ze smekend tegen Koenraad, toen Jacob zijn spullen bij elkaar zocht.

‘Het is goed, kind, ga maar’, had Koenraad vaderlijk geantwoord. Hij was met de twee mannen achtergebleven. Op de weg naar beneden werd hij door hen geëscorteerd alsof hij een staatsgevaarlijke dissident in het voormalige Rusland was. Ze passeerden op de tweede etage de Arabische buurman. Bij het verlaten van de flat keek hij nog een laatste keer omhoog en kruisten hun blikken elkaar. Toen was hij daar, die korte knik van begrip. De ogen van de Arabische man drukten mededogen en berusting uit.

Uiterst voorzichtig reed Maurik van Deurne zijn Volvo het terrein van het psychiatrisch ziekenhuis op en parkeerde die voor de ingang van een statig negentiende-eeuws gebouw met drie verdiepingen en hoge ramen met zware kozijnen. Jacob

zag dat het Maurik van Deurne, ondanks zijn grote gestalte, enige moeite kostte om één van de twee zware deuren voor hem te openen. Zijn psychiater had direct afscheid genomen met de woorden: ‘Sterkte Jacob, ik spreek je gauw weer.’ Daarbij had hij Jacob nauwelijks aangekeken alsof hij zich had gegeneerd voor de situatie. Maurik van Deurne en Jacob hadden hem nagekeken terwijl ze allebei een sigaret rookten. Hij maakte een buitengewoon vermoeide indruk toen hij weg sjokte in de neerdwarrelende sneeuw.

Ze liepen door een lange kille gang, waar hier en daar een klein kastje tegen de muur stond. Na een paar gangen betraden ze een veel moderner gebouw dat blijkbaar tegen het statige negentiende-eeuwse gebouw was aangebouwd. Deze gang had lichtkoepels, maar was verder even leeg als de vorige. Ze hielden halt bij een gesloten deur waar Maurik van Deurne op de bel drukte.

De deur werd door een jonge vrouw met een grote sleutelbos ontgrendeld en zwaaide open. Daarbij bleef de vrouw half achter de deur staan, zodat Maurik en hij door konden lopen.

‘Goedemiddag, Mirjam’, sprak Maurik tegen de vrouw. ‘Ik kom Jacob van der Lei brengen, zoals afgesproken.’ De vrouw keek hem meewarig aan en na een korte groet vroeg ze of ze mee wilden lopen. Gedrieën liepen ze een volgende lege gang in. Jacob rook schoonmaakmiddel vermengd met een penetrante lucht die hij altijd bijzonder afstotend vond in openbare toiletten. De wanden waren witgeel en er viel alleen wat licht op de vloer via de lichtkoepels. De sleutelbos rammelde aan de broekriem van de verpleegkundige. Nadat ze een kleine kamer waren binnengegaan en Jacob een stoel was aangeboden, verlieten Maurik en de vrouw samen de ruimte om te overleggen. Maurik had hem een hand gegeven, wenste hem sterkte en overhandigde hem zijn plastic zak met zijn bij elkaar gezochte spullen. Jacob was alleen achtergebleven. Er stonden moderne vierkante fauteuils, een bijzettafel en een klein bureau met twee bureaustoelen. Verder was de kamer leeg. Zelfs geen decoraties aan de muren. De ramen waren voorzien van vitrage. Het werd stil in de kamer. Jacob schatte dat er een kwartier of

langer voorbij was gegaan voordat er een lange magere man en een even dunne vrouw binnenkwamen. De man droeg een bril en een grijs pak zonder stropdas. De vrouw was gekleed in een mantelpakje, zoals Jacob lang niet meer had gezien. De man stelde zich voor als Theo van Doorn, behandelend arts van 'Opname 1'. De afdeling waar hij was, heette dus 'Opname 1'. Hoeveel afdelingen zouden er zijn? dacht Jacob. 'En dit is Loes Schaafsma, arts in opleiding.' Alweer een, dacht Jacob. 'Wij willen graag een opnamegesprek met je houden, ben jij er nu toe in staat?' ging de arts verder. Jacob stemde ermee in door te knikken. De arts ging in de fauteuil tegenover hem zitten. Loes Schaafsma ging aan het tafeltje bij het raam zitten en spreidde een aantal formulieren voor zich uit op de tafel. Zijn blik viel op de blote knieën van de vrouw en hij zag dat ze het merkte, omdat ze haar benen kuis onder de tafel draaide. Nu keek hij naar de arts tegenover hem. Er sloeg ergens dichtbij een deur dicht. Dit irriteerde Jacob mateloos. Het gesprek duurde niet bijster lang, want Jacob had besloten het lot het lot te laten en zo weinig mogelijk informatie te geven. Hij staarde voornamelijk naar de grond. Heel even overwoog hij om toch maar naar huis te gaan. Daar had hij tenminste wat te drinken, wat er hier niet in zou zitten, wist hij, maar op een bijzondere manier was dat ook weer een reden om te blijven. De dokter verklaarde: 'Het doel van de vrijwillige opname is ontwenning van alcohol en het observeren van je depressie. Voorlopig zal ik je librium en vitamine B voorschrijven. Dat helpt tegen de ontwenningverschijnselen. Drie keer daags 25 milligram de eerste dagen, dat zal je zeker nodig hebben', zei de arts. 'Loes zal je zo meenemen naar je kamer en nog een lichamenlijk onderzoek doen. O ja, er komt vandaag nog een laborant langs om bloed af te nemen en de verpleegkundige zal je spullen straks met je doornemen. Je weet dat alcohol en drugs streng verboden zijn?'

'O ja?' reageerde Jacob cynisch. De dokter keek hem meewarig aan bij deze opmerking, alsof hij dacht: Je verkeert in zo'n toestand en dan ga je ook nog de spot ermee drijven?

Weer een wandeling door de lege gangen. Voor ze Jacobs slaapkamer bereikten, liepen ze langs een soort huiskamer. Jacob zag een groot modern bankstel en enkele eettafels met stoelen. Er stond een tv aan zonder geluid en een radio speelde luid Vivaldi. Mensen zag hij niet. Wel passeerden ze een kantoor waar ze de verpleegkundige, die hen had binnengelaten, ophaalden. Het kantoortje waar ze zat, bleek een personeelspost te zijn, op dat moment bemand door drie personen. Een kalende man met een baardje, die Jacob aan Catweazle deed denken, een vrouw met lang, in een staart gedragen, zwart haar. Haar gezicht kon Jacob niet zien, want ze zat met de rug naar Jacob toe achter een computer. En een vrouw die met hen meeliiep en die de deur van zijn kamer opende. Ze stelde zich voor als Mirjam Wechters.

‘Als je jezelf even wilt ontkleden, op je onderbroek na, dan zal ik je onderzoeken en kan Mirjam je kleding en je bagage doornemen. Dat is gewoon protocol, hoor’, zei Loes Schaafsma. Braaf overhandigde Jacob zijn plastic zak met kleding en kleepte zich uit, legde de kleren over de stoel bij het raam en ging toen zelf op het bed zitten.

Zonder veel te zeggen deed de arts haar onderzoek. Zij beklepte zijn borst, liet hem diep in- en uitademen en luisterde met haar stethoscoop, vroeg hem te gaan liggen en voelde in zijn rechteronderbuik nadat ze hem opnieuw diep liet ademen. Uiteindelijk concludeerde zij: ‘Je lever is vergroot, ben ik bang.’ De verpleegkundige nam op de achtergrond zijn kleren door en zei dat ze de aansteker zou meenemen.

‘Roken kan alleen in de rookkamer, Jacob’, zei ze beslist. ‘Je kunt dan bij ons je aansteker ophalen.’ Jacob zuchtte nogmaals diep zonder dat Loes Schaafsma erom had gevraagd. De verpleegkundige wachtte tot de arts klaar was. Jacob veronderstelde dat ze met z’n tweeën moesten blijven, zeker bij een nieuwe opname. Toen de arts rechtop ging staan zei ze dat ze geen bijzonderheden had gevonden en voegde er kortaf aan toe: ‘Je kunt hier blijven of naar de huiskamer gaan, er is nog geen therapie voor jou.’ Toen verliet ze samen met de verpleegkundige de kamer. Jacob was verbaasd. Waarom was hij

hier eigenlijk? Hij had zich weer aangekleed, was op het bed gaan liggen en staaarde nu naar het plafond. Op de een of andere manier had hij toch verwacht dat er iets zou gaan gebeuren. Iets medisch of psychiatrisch. Dat hij in bad zou moeten of een injectie zou krijgen. Dat er iemand bij hem zou blijven en met hem zou praten over god weet wat. Iets. De stilte drong binnen. Jacob hoorde vage geluiden in de diepte van het gebouw. Er sloeg een deur dicht. De verwarming suisde en heel ver weg hoorde Jacob muziek. Hij herkende de melodie. Langzaam vond hij de woorden die bij de muziek hoorden. Hij kon ze niet verstaan, maar de herinnering bracht de tekst terug. In zijn hoofd zong de stem met de melodie mee.

*Now the courtroom is quiet, but who will confess.
Is it true you betrayed us? The answer is yes.
Then read me the list of the crimes that are mine.
I will ask for the mercy that you love to decline.'*

Meteen schoot de gedachte door Jacob heen dat er misschien wel een boodschap in deze tekst zat? Zijn hart begon er sneller van te kloppen. Was het na al die jaren eindelijk weer terug. Zou het waar kunnen zijn dat hij toch...? Opnieuw sloeg een deur dicht en de muziek stopte. De stilte keerde terug. Jacob voelde zich intens hopeloos en teleurgesteld. Er hing een eenvoudige, moderne witte vierkante klok net boven de deur en hij hoorde de wijzers verspringen. 'Tak tak.' Droge korte geluidjes. Zo hard hoort een klok toch niet te tikken? Zijn geest zeurde om drank. Er was een witte porseleinen wasbak met een ziekenhuiskraan aan de muur. Er stond een kledingkast en een fauteuil. De twee ramen waren voorzien van witte vitrage en er hingen donkerrode gordijnen. Naast de fauteuil stond een klein rond tafeltje met daarop zijn shag en de plastic zak met kleding. Gemêleerd grijs linoleum lag op de vloer en de penetrante lucht drong zelfs hier door. Hij staaarde naar het plafond en voelde zich misselijk. Zouden de afkickverschijnselen beginnen en wanneer kreeg hij zijn beloofde pilletjes? Hij transpireerde licht. Hij was bang. Niet speciaal voor iets, maar in zijn lijf zat angst en hij wilde eraan ontkomen. Hij stond op

en liep naar het raam, hij keek of het raam open zou kunnen. Het kon een beetje open. Maar lang niet ver genoeg. Niet ver genoeg om hem erdoor te laten. Kut, dacht Jacob. Kut, godverdomme. Hij draaide zich om en liep terug naar het bed en ging zitten. Hij zat net met zijn hoofd tussen zijn handen toen de verpleegkundige met een laborant binnenkwam. Kloppen is er niet meer bij, dacht hij. Hij keek omhoog richting de binnenkamers. Hij rook de veel te zoete en weeïge parfum van een van de twee vrouwen. Het maakte hem misselijk. Paniek en woede kwamen naar boven vanuit zijn buik. Zijn kuitenspanden zich en de verpleegkundige moet de witte knokkels van zijn vuisten hebben gezien.

‘Jacob, wil je even gaan liggen? Ik heb een injectie met vitamine B voor je en deze mevrouw is van het laboratorium en komt bloed afnemen’, zei ze. Ze negeerde alle signalen die ze had kunnen zien. De laborante was een kleine, Indisch uitziende vrouw die wat zenuwachtig achter de verpleegkundige verscholen bleef staan alsof Jacob een wild dier was. Ze keek hem niet aan. Jacob voelde zijn eigen angst groeien als een wolk inkt in een bak helder water. Hij ging staan en liep op de verpleegkundige af en sloeg het nierbekkenschaaltje met de injectiespuit omhoog recht in haar gezicht. Hij duwde haar ruw opzij waardoor ze omviel richting het tafeltje, waarna ze met tafel en al tegen de grond kwakte. Haar gezicht raakte de scherpe rand van het blad en haar bloed spatte op het gemêleerde grijze linoleum. Daarna liep hij door in de richting van de laborante. Die stond stijf van angst en keek hem met grote ogen aan. Ze deed een stap achteruit en viel daarbij achterover en haar dienblad kletterde op de vloer. Terwijl Jacob over haar heen stapte, gleed hij uit en viel met zijn knie op het dienblad. Hij hoorde iets kraken of breken. De verpleegkundige achter hem vloekte. Hij krabbelde overeind en wankelde de gang in richting de deur. Hij voelde zich raar en zweverig worden en hij hoorde nog dat de verpleegkundige zijn naam riep. De vloer werd vloeibaar, zoals in zijn droom, en hij zakte er langzaam in weg. Zoals de vliegen op de vliegenvanger in de keuken van zijn tante, zo plakten zijn voeten aan deze vloer. Hij

greep zich vast aan het laboratoriumkarretje van de laborante. Het schoot onder zijn gewicht vandaan en hij viel met zijn hoofd tegen een brandblusser die aan de muur hing. Toen verdween hij in de diepte. De verpleegkundige had op haar alarm gedrukt. Een stil alarm. Op verschillende afdelingen gingen nu bellen af en personeel kwam aanstuiven. Voor Jacob maakte het geen verschil. Jacob hoorde het niet meer.

8. Naakt

Van zijn vriendje Daan zag Jacob alleen de blote benen in de korte broek boven hem uit torenen toen ze samen de ladders van de torenspits beklommen. Jacob vond het eng, maar ook spannend om deze toren te beklimmen. Zo hoog was hij immers nog nooit geweest. Daan was gemachtigd geweest om in de kerk te komen, omdat op zijn familie de eer en plicht rustte om de klokken te luiden bij aanvang van een heilige mis op zondag, maar ook op doordeweekse dagen als er een speciale dienst was, zoals een begrafenis of huwelijk. Vandaag mocht Jacob mee, omdat Daan zijn vriend was. Eerst had hij toegekeken hoe Daan zich door het klokkentouw omhoog liet trekken tot aan de plek waar het touw in het plafond verdween. Het machtige klokgebeier dreef dan over het dorp en door het gebouw als golven Scheldewater. Nu waren ze op weg naar het hoogst bereikbare punt. Halverwege zagen ze nog de nashommelende klok. Groter dan Jacob zich had kunnen voorstellen. Hij hing aan een zware houten balk en was met letters en symbolen versierd. Er stond 'anno 1830' op. Hij zag Latijnse teksten die hij niet begreep. Tegen de buitenmuur hing het immense uurwerk van de torenklok in rood en geelkoper. Het stonk er naar vogelstront en het was er heel stoffig. Hij voelde een zachte warme wind die door de galmgaten zijn blote benen beroerde. Omdat er gaten zaten in het kippengaas dat voor de galmgaten was gespannen, leek het of duiven en andere vogels hier vrij spel hadden gehad. Overal lagen uitwerpseilen en kleine veertjes. Hij hoorde het gekoer van een duif, maar hij zag hem nergens zitten.

'Kom nou', riep Daan. De trapjes werden, naarmate ze hoger klommen, smaller en steiler. Daan was op weg naar de spits en het bovenste torenluik. Dat was zijn geheime plek. Daans vader en zijn broers durfden allang niet meer zo hoog te klim-

men in de oude vermolmde torenspits. Het was gevaarlijk, naar verluidt. Er waren losse vloerdelen en verrotte planken. De punt van de kerk was bijzonder spits, waardoor deze moeilijk bereikbaar was voor een volwassen man. Daan had er geen moeite mee. Nee, want Daan had er zijn geheime plek. In een schoenendoos achter een losse plank had Daan tijdschriften met plaatjes van blote vrouwen die Jacob bijna niet durfde te bekijken, omdat hij dacht dat God zou zien dat hij naar naakte vrouwen keek. God zag toch immers alles en wist altijd wat je uitspookte. Vanuit de hemel had Hij ruim uitzicht over de wereld. Niets kon je voor God verborgen houden, zelfs niet je eigen gedachten. Een hoogst beangstigend idee, waar Jacob niet te lang over wilde nadenken. Wel sloot hij uit voorzorg al zijn veroordeelbare gedachten voor de zekerheid af met spijtgedachten, maar hij begreep ook wel dat de allerhoogste daar niet in zou trappen. De foto's van blote en wulpse vrouwen hadden toch aantrekkingskracht op hem en hij wilde wel kijken. Daan leek het niet te deren. Daan rookte ook al sigaretten die hij van zijn oudste broer had gestolen, net als de tijdschriften.

'Moet je ook?' vroeg Daan, toen ze samen op het piepkleine vlierinkje waren aangekomen. Jacob had 'nee' geschud, wetend dat Daan het waarschijnlijk niet als een teken van zwakheid zou beschouwen. Ter compensatie ging hij toch maar stoer in z'n tijdschrift zitten bladeren.

'Moet je zien, die grote tietten', zei Daan wijzend naar een plaatje. Jacob vond het helemaal niks, maar liet het niet merken.

'Ja gaaf', zei hij. Het deed hem hooguit aan zijn tante denken die ook grote borsten had gehad.

'Kijk', zei Daan en wees naar het landschap door het raam beneden. 'Hoog hè, je kan de Schelde zien en verder.' Jacob kroop naar het open luik en zag het weidse Zeeuwse landschap. De landerijen en de boerenhoeven. Ver weg zag hij het water van de Schelde.

'Aan de andere kant zie je Goes liggen,' zei Daan, 'en Nisse'. Jacob schoof over de stoffige vloer richting het tweede luik

aan de andere kant van de spits. Het was een licht bewolkte warme lentedag en het uitzicht was helder. Jacob wou dat hij hier alleen was geweest, maar het was de plek van Daan.

‘Kijk,’ zei Daan en wees op letters geschreven in het hout van de spits, ‘dat heeft een mof geschreven. Die is later door de yankees doodgeschoten hier voor op straat.’ Jacob las: ‘Rudolf Wolff 1944’. Jacob zag dat er cijfers waren doorgekrast.

‘En hier, dit is van onderduikers’, wees Daan op weer andere letters. ‘Willem de Ridder 19-12-1909’. Ook stond er met lange halen gekrast het woord ‘neuken’, maar daarvan dacht Jacob dat Daan dat wel zou hebben geschreven, maar hij zei er niets over.

‘Ik durf naar de haan’, zei Daan en keek daarbij uitdagend naar Jacob. ‘Ik heb het al zo vaak gedaan’, zei hij erachteraan. ‘Nee joh, niet doen, hoor’, antwoordde Jacob. ‘Niet doen, hoor, straks lazer je naar beneden.’ Daan opende uitdagend het luik, dat leidde naar ijzeren haken die aan de buitenkant van de spits waren vastgeschroefd.

‘Wacht hier maar’, zei Daan en ging voorzichtig verder naar buiten. De korte pijpen van zijn broek begonnen harder te fladderen naarmate Daan zijn lichaam verder naar buiten stak. Daan keek omhoog en Jacob werd bijzonder ongemakkelijk bij de aanblik van Daan die nu bijna helemaal buiten was. Zijn haar waaide voor zijn gezicht.

‘Als je vader het ziet’, dreigde Jacob.

‘Mijn vader kan doodvallen’, reageerde Daan.

‘Die lul gelooft niet eens in God, maar ik wel en dus val ik niet. Ik ben misdienaar, weet je wel, misdienaars laat God nooit vallen, dat weet je toch.’

Nu zag Jacob dat Daan langzaam aan de ijzeren klimstaven begon die naar de haan leidden. Dan zal Daan wel gelijk hebben, anders zou hij het toch nooit doen, dacht Jacob. Hij vroeg zich af of hij het nu moest proberen en of hij Daan zou kunnen redden van deze zekere dood. Zijn ervaringen op het ijs kwamen bovendrijven. Toen keek hij over het landschap naar de Schelde, sloot alles buiten en haalde daarmee alles binnen. Langzaam deed hij zijn ogen dicht en zocht in zijn hoofd

naar de gedachteloze plek. Hij liet zich zakken in zijn bewustzijn. En opnieuw, voor een fractie van een seconde, die een eeuwigheid duurde, verdween het denken en was hij de torenspits, Daan, het land en de Schelde. Zoals een druppel die de oceaan is. Zo was Jacob het universum. Een fractie was het. Een fractie die eeuwig duurde. Toen beukte zijn denken weer in zijn hoofd en maag. Hij viel vanuit de hemel op het harde hout van de vliering. Zijn denken ontvlamde weer, wat aanvoelde als de pijnprikkels nadat je arm of been afgekneld was geweest en weer nieuw bloed kreeg.

‘Te veel wind’, schreeuwde Daan door het luik. Met die woorden stapte hij terug in de kerkspits. ‘Veel te veel wind, echt joh.’ Jacob was misselijk en tegelijk diep verbaasd en verward. Daan lachte toen hij Jacob gekneld op de plankenvloer zag zitten. Er had zich een kleine plas urine gevormd om Jacobs knieën.

‘Je hebt in je broek gepist’, lachte Daan. En nu voelde Jacob het ook. ‘Godverdegodverdomme.’ Hij had in zijn broek gepist. Hij sprong op en liet zich nagenoeg van de ladder afvallen, en de volgende en de daarop volgende. Kwam langs de klokken en rende de trap af, de kerk uit, op zoek naar zijn fiets. Toen hij de straat uit fietste hoorde hij Daan vanuit de kerkspits schreeuwen: ‘Jacob, wacht, Jacooooob.’ Was maar doodgevallen, dacht Jacob. ‘Idioot.’

Hij fietste richting de Schelde. Langs de landerijen en sloten, over de slaperdijken. Tot hij uiteindelijk bij de zeedijk aankwam. Hij rende de betonnen traptreden op tot hij boven op de dijk de Schelde zag stromen. De Schelde leek van zilver, vloeibaar zilver. Het was laagwater zodat na de houten paaltjes en de als honingraat gevormde basaltblokken nog ruim honderd meter slijk droog lag. Daar zag hij watervogels naar voedsel zoeken. De Schelde schitterde in deze middagzon. Hij zag een groot zeeschip richting Antwerpen varen. In de verte, waar de dijk noordwaarts boog, stond een lichthuisje. Er was hier helemaal niemand: de dijk en het strand waren verlaten. Hij liep in zijn natte broek richting het lichthuis. Aan de achterzijde van het huisje kleepte hij zich uit en hing de natte

broek over het prikkeldraad dat rond het lichthuis gespannen was. Hij dacht dat het in de zon snel zou drogen, maar vooral hoopte hij dat er in de tussentijd geen mensen zouden komen. Hij ging in het gras zitten, dat kriebelde aan zijn billen. Een meeuw schreeuwde zijn naaktheid over de Schelde en ging toen twintig meter verder, op de dijk, naar hem zitten kijken. Die toestand in de torenspits was hem nog nooit overkomen. Kwam het door die rare gave? Die gave om niets te zijn of eigenlijk alles te zijn. De gave om op te lossen. Hij snapte helemaal niet meer wat hij nu eigenlijk had gedaan. Had hij Daan nu gered? Was het de wind geweest, was hij de wind? Het dui-zelde Jacob. Er kwam een aangename rust over de zeedijk aan waaien. Het leek of Jacob onder een stolp zat of in zo'n glazen schudbolletje met een besneeuwd kerkje dat bij zijn tante op het dressoir had gestaan. Die gedachte maakte hem weer rustig. Het was hier veilig en hij had controle over alles. Weg van zijn dorp, weg van school of de kerk. Weg van alles.

Er stond een leeuwerik hoog boven de dijk in de lucht, maar Jacob zag of hoorde hem niet. De leeuwerik keek op Jacob neer. Hij zong niet. Met zijn scherpe oogjes zag hij de gelaats-uitdrukking van de jongen en hij zag de rust die over Jacob was gekomen. Die leeuwerik begreep hem als geen ander. Toen stortte hij in een vrije val sierlijk naar beneden en zocht zijn nest in het gras dat op het fort groeide. Het fort, dat hier al sinds 1835 lag en de schepen richting Antwerpen onder vuur had genomen: lang geleden. Het was nu zwaar in verval geraakt en als fort bijna niet meer te herkennen. Het zou nog zeker dertig jaar duren voordat het in zijn oude glorie zou worden hersteld. Tegen die tijd zou Jacob tijdens zijn delirium hallucineren over het fort. Hij vloog dan als leeuwerik over zijn fort en zou zichzelf zien zitten achter de dijk. Ook zou hij een jonge vrouw zien wegrennen die zwaaide naar een half-naakte jongen. Waarom rende ze? Het fort dreigde hem tijdens zijn delirium te omsluiten en te verpletteren. Hij wilde wel blijven vliegen, maar het fort trok als een enorme magneet aan zijn kleine vleugels.

Jacob wist nog niet wat het leven voor hem in het verschiep had en lag in de zon te wachten tot zijn kleren droog zouden zijn. Hij lag nu op zijn rug en keek naar de wolken die vanaf de Schelde het land binnendreven. Mooie veldenwolken die geen moment hetzelfde bleven. Wolken die groeiden als de explosies van modder, zoals hij die had gezien onder zijn voeten terwijl hij een heldere sloot doorwaadde. Wolken die weer even gemakkelijk oplostten in nevels.

Het plotselinge krijsen van de nieuwsgierige meeuw zorgde ervoor dat Jacob rechtop ging zitten. Net op tijd om een gestalte waar te nemen die van de dijk naar beneden kwam lopen. Jacob kon door het felle licht niet zien dat het een jonge vrouw was. Hij wist ook niet dat de vrouw de naakte jongen van boven af de dijk al een poos had gadeslagen. Verlamd bleef Jacob zitten toen ze dichterbij kwam. Hij schrok niet, hij accepteerde het moment zoals het was. Hij realiseerde zich dat hij beter kon blijven zitten, want opstaan en zich aankleden zou zijn naaktheid wel heel expliciet maken. De jonge vrouw passeerde hem nu langzaam en keek hem daarbij uitdagend aan. Liet haar ogen ongegeneerd over zijn lichaam dwalen en ging toen op kleine afstand van hem zitten. Ze was gekleed in een wijde, blauwe jurk met brede schouderbanden. Ze droeg een lange blonde paardenstaart. Jacob schatte haar op een jaar of zeventien. De meeuw die Jacob zo nauwlettend in de gaten had gehouden vloog op en krijste zijn jaloezie over de dijk. Jacob voelde zich buitengewoon ongemakkelijk. Wat kon hij doen? Zich toch aankleden en weglopen onder de ogen van deze vrouw? Of zijn kleren bij elkaar grissen en wegrekken? Hij besloot om vol te houden dat het de gewoonste zaak van de wereld was dat een jongen van twaalf op een doordeweekse dag halfnaakt achter het lichthuisje zat. Hij hoopte alleen wel dat ze snel weg zou gaan. Maar de vrouw ging niet weg. Ze bleef rustig naast hem zitten en zei niks. Ze nam hem nogmaals van top tot teen op en keek daarbij haast schaamteloos naar zijn nog nauwelijks ontwikkelde geslachtsdeel. Dan draaide ze haar hoofd, om over de Schelde te turen. Het bleef stil. Zacht hoorde Jacob haar ademhaling en het ritselen van haar

blote benen in het gras. Jacob keek nu schuin achter in haar nek. Hij voelde zich minder opgelaten omdat ze niet meer naar hem keek.

‘Moet jij niet naar school?’ sprak ze voor zich uit.

‘Ik spijbel’, antwoordde Jacob schichtig.

‘Hij spijbelt’, echode ze. Weer bleef het stil. Nu ging ze lang-uit achterover tegen de dijk in het gras liggen: haar ogen gesloten. Ze zuchtte diep. Jacob bekeek haar haar. Haar mond stond een beetje open en Jacob zag het puntje van haar roze tong. Hij zag haar zomerjurk omhoog schuiven toen ze haar been optrok. Alles in de wereld leek vertraagd te worden afgespeeld. Alsof het door een regisseur tot in de puntjes was voorbereid. De grassprietten kwamen traag omhoog toen ze haar been verplaatste en de plooiën van haar jurk scheurden gaten in Jacobs gedachten bij elke beweging. De jurk lag als een waaier om haar heen. De blanke huid van haar schouders en haar armen leek betoverd door de oplichtende kleine sproetjes. Jacob keek naar de ronding van haar borsten die zachtjes golfdën bij elke ademhaling. Ze draagt vast geen bh, dacht Jacob. Verward durfde hij bijna niet meer te kijken.

‘Ik weet wel dat je naar me kijkt hoor, ik kan het voelen’, zei ze, terwijl een triomfantelijke glimlach zich om haar mond vormde. Jacob voelde zich betrapd.

‘Jongens willen altijd naar mijn tieten kijken. Zo zijn jongens’, ging ze verder.

‘Ik niet’, reageerde Jacob fel.

‘Zal niet’, zei ze. De meeuw was terug komen vliegen en zat nu op een van de houten paaltjes die de basaltblokken afgrensden van het gras. Vurig hoopte Jacob dat ze nu echt weg zou gaan. Maar ze ging niet weg en Jacob bleef met opgetrokken knieën naar de Schelde kijken. Hij zag de Schelde echter niet. In zijn hoofd zag hij het boekje van Daan en de vrouwen met blote borsten. Hij dacht aan de borsten van deze vrouw. Hij wilde er niet aan denken en er zeker niet meer naar kijken.

‘Je mag best naar me kijken hoor,’ zei ze, ‘ik heb jou toch ook helemaal gezien. Waarom heb jij eigenlijk geen kleren aan?’

‘Ze waren nat, ik ben in de zee geweest’, loog hij.

‘O, je lijkt op mijn broertje, die is ongeveer net zo oud als jij.’
Jacob reageerde niet.

‘Die wil ook altijd naar mijn tieten kijken’, ging ze verder. ‘Die kijkt stiekem door het sleutelgat of de kieren van de deur als ik me uitkleed. Ik vind het niet erg. Hij gaat zijn gang maar.’ De stilte keerde terug. Langzaam verstreek de tijd. Jacob durfde niets meer te zeggen en de jonge vrouw lag demonstratief alsof ze hem alle tijd gunde om haar goed te bekijken. Jacob keek zo onopvallend mogelijk naar haar. Naar haar zacht bewegende borsten, naar haar lange blanke bovenbeen en haar jurk.

‘Ik moet weg’, zei ze opeens en stond op. Ze liep tot vlak bij Jacob. Haar hand aaide over zijn haar.

‘Nou dag hoor’, zei ze.

‘Dag’, antwoordde Jacob en lachte terug. Ze liep de zeedijk op en Jacob keek over de Schelde met een wild kloppend hart. Wat gebeurde er met hem? Waarom ging zijn hart zo tekeer. Achter zich hoorde Jacob de jonge vrouw de dijk beklimmen. Hij was opgelucht. Goddank, ze ging weg. Of niet? Hij zou zich snel aankleden als ze uit het zicht was. Heel snel, voordat ze zich bedacht en terug zou komen. Misschien kwam ze wel terug. Misschien.

‘Hé, jongetje’, hoorde hij van boven af de dijk roepen. Hij draaide zich om en zag haar staan. Ze had haar jurk tot aan haar middel laten zakken en ze toonde haar ronde blanke borsten in het volle zonlicht. Jacob zag haar donkere tepels scherp afgetekend tegen haar witte vlees. Ze lachte naar hem en zwaaide. Pakte toen met haar beide handen de zoom van haar jurk en trok die in één beweging tot boven haar hoofd. Jacob zag haar lange benen en haar ronde meisjesbuik. Ze droeg geen ondergoed en zo toonde ze haar pluizige driehoekje. Toen sloeg ze haar jurk weer terug.

‘Nu staan we quitte hè?’ riep ze lachend. Even bleef ze zo staan, fatsoeneerde haar jurk en zag er weer precies zo uit zoals ze gekomen was. Ze draaide zich om en rende aan de ande-

re kant de dijk af. Jacob was nu weer alleen met de meeuw en met het diep ingekerfde beeld van het naakte meisje.

De leeuwerik keek vanaf zijn nest in het gras naar de blauwe lucht en was één met alles. Jacobs delirium maakte dertig jaar later gruzelementen van het zonlicht en van het meisje. Hij werd beloond met zilte Scheldetranen die traag over de plastic matrasrand rolden om in het poreuze beton verloren te gaan. Alleen de meeuw zag het, omdat meeuwen alles zien, en besloot dat die dag zijn laatste dag zou zijn. Hij vloog hoger dan meeuwen eigenlijk kunnen.

9. Tollund man

Golven van fel licht doordrongen zijn oogleden en trokken hem uit een ‘meer’ van verwrongen beelden en pijn. Hij probeerde te kijken en zag allerlei vlekken van licht: geel, blauw en oranje licht. Krampen vanuit zijn maag en felle steken net onder zijn schedeldak. Hij vocht en baande zich een weg naar zijn bewustzijn. Viel terug om in de inktzwarte diepte te verdrinken. Dan weer dreef hij omhoog naar lucht en rook hij een zoutzuurgeur. Zijn maag trok samen van de gal, de ether, de zwavel en van scherven glas. Hij probeerde zijn ogen te openen, maar zijn oogleden waren met vliegertouw aan elkaar gehecht. Bloed liep in zijn mond en uit zijn oor. Zijn scrotum en penis schroeyden alsof ze waren behandeld met afbijtmiddel. In zijn anus zaten grote stukken glas en zijn handen plakten aan elkaar met lijm, vermengd met splinters. Er zat een vishaakje door zijn lip. Een grof stuk touw zat als bij de Tollund man om zijn nek en keel gesnoerd. Zijn huid was ook zo zwart als die van dit veenlijk. Nu hoorde hij de piepende stem van Hannibal. Die schreeuwde: ‘Van der Lei. Ben jij dat weer. Van der Leiiiiiiii. Kom hier, man.’ De neus en ogen van Hannibal puilden daarbij uit als meloenen vol snot en spuug en waren rood dooraderd. Stank van openbare urinoirs drong zijn neus binnen. Hij viel weer terug in de onmetelijke diepte van zijn delirium: badend in het zweet. Een verpleegkundige voelde zijn pols.

‘Jij bent er nog niet, Jacob van der Lei’, sprak ze in zichzelf. Ze keek daarna met een zorgelijk gezicht richting de mannen die achter haar stonden voor haar veiligheid. Nu bedekte ze hem met een zware, grove deken en verliet het vertrek samen met de mannen. De geïsoleerde deur viel in het slot en de complete stilte trad in.

Het dorp waar Jacob binnenliep, lag op een kleine tien kilometer van de zeedijk, waarachter de Schelde stroomde. Het was het dorp van Anna. Hij was op weg naar haar. Hij liep langs de school en de scherp gespitste kerk tot aan het bijna middeleeuwse huisje waar Anna al sinds mensenheugenis woonde. Het had kleine ramen en een scheefgezakte deur achter een ijzeren hek. Het koperen trekmechaniek bracht een bel in beweging achter in de gang. Niemand reageerde. Jacob duwde tegen de deur, die mee bewoog en krakend opende. De geur van rozemarijn en citroenthee vulde de gang die hij binnenging. Hij liep richting de keuken zoals hij zo vaak gedaan had. Die was aan de achterkant van het huisje en lag wat dieper dan de rest van het huis. Daar was een buitendeur die toegang gaf tot het hofje, de moestuin en het oude vervallen kippenhok. In de keuken stond een oude tafel die beplakt was met verschillende stukken vinyl in alle kleuren en patronen. Erboven hing een oude olielamp die was aangepast met een fitting voor elektrisch licht. Aan de wand hingen oude foto's en ansichtkaarten naast kindertekeningen. Een klein in vier vensters verdeeld raam gaf uitzicht op hetzelfde hof en ook op de kleine boomgaard. Voor het vensterglas hingen prachtige, door het licht beschenen, schelpen en vogelveren. Er bevond zich een keukenkast vol keukengerei, potjes met kruiden en pannen. Naast de kast tegen de blinde muur stond een heel klassiek fornuis. Op een plank speelde een oude radio zachte muziek.

Anna was blijkbaar niet thuis, wat Jacob bevreesdde, omdat zowel de voordeur als de achterdeur gewoon open waren. Anna's kip liep zoals gewoonlijk los door de keuken, maar haar hond zag Jacob niet. Op de kleine gaskachel naast de buitendeur stond een ketel water te pruttelen. Op de vloer lagen grote keien en stukken bielzen tegen de wanden. Ook de zwaar versleten hondenmand stond er nog. De radio speelde Bachs Cellosuite. Er hing een ongewone serene sfeer als in een schilderij van Willink. Jacob proefde dreiging. Hij draaide zich om en liep naar de kleine huiskamer aan de voorkant van het huis. In de gang passeerde hij een familiefoto uit de vorige eeuw,

waarop Anna met een lange zwarte vlecht te zien was, te midden van haar vele broertjes en zusjes. Een zwaar gonzend geluid rolde van buiten naar binnen; verder was het stil. Het leek of er geen mensen woonden in dit dorp: geen kinderen of honden. In de huiskamer, die net als de keuken was ingericht met oude spullen en aan het strand gejutte voorwerpen, lagen her en der Anna's spullen alsof ze in alle haast was vertrokken. In de keuken gaf Anna de kinderen van het dorp gitaarles en stond haar EHBO-lesmateriaal. Jacob keek door het venster naar buiten en zag hoog in het wolkendek een grote ronde schijf. Hij kon niet goed zien wat het was vanwege het contrast en helle grijze licht. Hij vond het vreemd en liep naar de trap in de gang die naar de zolder leidde. Een onaangenaam gevoel maakte zich van hem meester. Op de zolder was een klein klappaam dat Jacob helemaal opende. Het zware vibrenderende geluid nam toe. Op straat zag hij mensen geluidloos en kennelijk zonder enige emotie rennen: mannen, vrouwen en kinderen. Ze leken niet bang te zijn en Jacob was dat eigenlijk ook niet, toch be kroop hem een benauwend gevoel dat steeds sterker werd en op zijn borst drukte. Vanuit de grijze lucht stak nu een stalen trap naar beneden. Het einde van de trap kon hij niet zien. Opnieuw dacht hij aan de schilder Willink en herinnerde zich het schilderij 'De Zeppelin'. Hij voelde zich raar, als in een droom. Was dit een droom? Hij keek naar links in de richting van het dorpsplein en zag dat de trap daar nu de grond raakte. Daarna keek hij naar rechts en zag daar ook verscheidene trappen vanuit de lucht naar de grond afdalen. Boven de tegenoverliggende huizen ontwaarde hij een grote zwarte schijf waarin eveneens een trap verdween. Zo'n showtrap die hij wel in films had gezien, maar dan veel hoger. Misschien wel honderd meter. De schijf leek op deze afstand zo groot als een circustent en dreef op grote hoogte boven het dorp. Er waren om de schijf heen honderden andere, precies dezelfde schijven. Allemaal met dezelfde soort trappen richting de aarde. Uit de buiken van de schijven kwamen sterke bundels licht die op de grond naar mensen leken te zoeken. Het zijn verdomme ruimteschepen, wat is er godsnaam aan de

hand dacht hij in paniek ? Hij liep traag van de zoldertrap naar beneden en ging de straat op. Als gehypnotiseerd passeerden allerlei mensen hem. Sommigen haastig rennend en anderen stevig doorstappend. Niemand groette hem. Allen liepen ze in de richting van de trappen en Jacob zag hoe degenen op de trappen, eenmaal boven aangekomen, in de ruimen verdwenen. Het moeten vliegende schotels zijn. Waarom gaan die mensen daar naar binnen en waarom zeggen ze niks? Hij begon nu in paniek mensen aan te klampen en trachtte contact met ze te maken, maar er werd niet op hem gereageerd. Ze trokken zich los en vervolgden hun weg. Jacob begon tegen de stroom in te lopen. Hij moest weg van hier en snel ook. Hij transpireerde en hijgde. Uit alle straten en huizen kwamen nu mensen. Jacob keek omhoog en zag dat de hele lucht bezaaid was met ruimteschepen. Duizenden. Waar kon hij zich verbergen? Hij liep het dorp uit richting de landerijen en richting de Schelde. Waar hij ook keek, overal die schepen: een zwarte zwerm van vliegende schotels. Ze zetten de aarde in een schaduw, alsof er een zware onweersbui boven hem dreef.

Een bundel licht probeerde hem nu ook te vangen als een volgspot. Jacob wist instinctief dat het met hem gebeurd zou zijn als de lichtstraal hem te pakken kreeg. Dan zou hij zijn ziel verliezen. Hij rende steeds harder door de geploegde voren in de aarde. Het was de zware, donkere, vochtige Zeeuwse klei die hem afremde en uiteindelijk liet struikelen. Op zijn knieën zat hij nu in de zuigende aarde. Deze keer geen overgave of hoop op hereniging. Alleen de doodsangst bleef over, doodsangst die door de volgspot werd uitgelicht.

‘Rustig maar, Jacob’, sprak Loes Schaafsma, terwijl ze met haar zaklantaarntje de reflexen van Jacobs ogen controleerde. Na deze inspectie legde ze zijn hoofd weer neer en voelde zijn pols. ‘Twintig milligram Tranxène per injectie voor de nacht’, sprak ze zacht tegen de bij de deur wachtende verpleegkundige. ‘We zien het nog even aan. Hij heeft opnieuw een onthoudingsinsult gehad, denk ik. Hij is incontinent van urine zo te zien’, ging ze verder. ‘Als hij wakker is, verschoon je hem maar,

maar laat hem nu maar even liggen.’ De verpleegkundige knikte en samen sloten ze de deur en brachten zo de ijzingwekkende stilte terug.

Nadat de vrouwen waren vertrokken werden de gedachten van Jacob concreter. Hij realiseerde zich dat hij op een matras op de grond lag onder een zware, grove deken. Zijn lange hemd, dat tot over zijn knieën reikte, voelde als van eenzelfde soort stof als de deken. Liggend bekeek hij de ruimte waarin hij zich bevond. Het was een vierkante kamer met kale muren en een deurklinkloze deur met daarin een klein raampje. In een muur was onbreekbaar plexiglas voor een echte ruit geplaatst. Hij zag de zwarte nacht en wat struiken die tegen het raam schuurden door de wind. Althans, dat vermoedde hij, want hij hoorde in deze kamer helemaal niks. Zelfs de klok die was opgehangen tussen de plexiglasruit en het buitenraam was geluidloos. Het was tien over negen en het was donker buiten. In het plafond zat een verzonken peertje achter glas, waar geel licht uit straalde. Misschien dertig watt of minder. Op de vloer stonden in de hoek verschillende bekertjes water en er was een kartonnen po. In een andere hoek lag opgevouwen nog eenzelfde deken. Jacob had het gevoel alsof hij griep had, of hoge koorts. Zijn lichaam verkrampde zo nu en dan schoksgewijs. Hij had dorst, verschrikkelijke dorst. Door zijn arm uit te strekken kon hij bij de bekertjes en dronk er twee leeg. Het water was lauw. Hij draaide op zijn rug en staarde naar het licht in het plafond. Wat was er in godsnaam gebeurd en waar was hij nu? Wat was dit? Wat een ramp. Langzaam en fragmentarisch kwamen er herinneringen terug. De rit in de Volvo en de sneeuw. Hij voelde een scherpe pijn in zijn knie en merkte dat die in verband was gewikkeld. Hoe kwam hij daar nou aan? Ook boven zijn linkeroog voelde hij een snerpende pijn en ook hier zat verband of een grote pleister. Had hij soms een ongeluk gehad met de Volvo? Hij kon het niet terugvinden in zijn herinnering. Hij controleerde zijn lichaam op nog meer wonden. Godverdomme, wat een ellende. Hij wilde naar huis en wel nu meteen. Langzaamaan kwam Jacob overeind en stond toen midden in de kamer. Het was een isoleercel.

Dat was het, realiseerde Jacob zich. Hij zat verdomme in een cel. Hoe en waarom zat hij daar? Het duizelde hem. Angst bekwam hem en flarden van beelden schoten door zijn hoofd.

Op de lege muur vlak voor zich zag hij een schip traag op hem afkomen. De vloer bewoog in de golven. Jacob liep naar de deur en keek door het raampje. Hij zag een kleine ruimte met alleen maar deuren. Angstig schrok hij terug. Had hij dit niet al eens gedroomd? Had hij niet al eens een nachtmerrie gehad met deuren en nog eens deuren?

Hij strompelde nu met zijn pijnlijke knie naar het raam. Het zwakke licht vanuit de isoleercel scheen op wat struiken die aan de buitenkant tegen het raam aangroeiden. Hij zag een klein stukje straat en een lantaarnpaal. Hij tuurde in de zwarte lucht en zag schimmen. Even meende hij een draak te zien. Droomde hij? Zo bleef hij in de zwarte avond staren tot hij plotseling verschrikt achteruitdeinsde door een uit het niets opdoemend, angstaanjagend gezicht: vlak voor het glas. Het leek op het gezicht van een veenlijk. Het schreeuwde iets, maar er was geen geluid. Hij schrok zo hevig dat hij achterover naast zijn matras viel. Wat was dat godverdomme? Wat was dit in godsnaam? Zijn hart ging als een razende tekeer. Nat van het zweet en trillend als een rietje begon hij te roepen: 'Is daar iemand? Hallo, is daar iemand?' Maar er gebeurde niks. Schokkend kroop hij op het matras en onder de deken. Zijn maag verkrampte. Hij trok de deken over zijn hoofd en sloot zijn ogen. Ooit zou er toch wel iemand komen om hem hier uit te halen. Om hem te redden.

10. Brief uit Bogor

‘Houd het stuur maar recht,’ zei Geert, ‘ik zeg het wel als je de bocht moet nemen.’ Geert was de boer die Jacob altijd hielp en deze zomer extra lang, omdat er iets aan de hand was. Geen idee wat, maar belangrijk genoeg voor zijn moeder om direct na aankomst op de boerderij weer terug te reizen naar huis. Hij snapte niet goed waarom zijn tante hem verwende. Katjesdrop ’s middags en ’s avonds biefstuk met uitjes. De verwennerij en het vertrek van zijn moeder leken wel iets met elkaar te maken te hebben, maar zijn tante zei er niets over en Jacob vroeg er niet naar.

Nu bestuurde Jacob stoer de tractor van boer Geert. Het was een ‘Lanz Bulldog’ met een groot stalen zadel met gaten. De tractor was door Geert in de eerste versnelling gezet en reed eigenlijk vanzelf. Jacob ‘probeerde’ het gevaarte door te sturen in het goede spoor te houden. Ondertussen gooide Geert balen hooi op de wagen achter de tractor.

Het was erg warm en zowel Geert als Jacob zaten onder de hooisprietten die door het zweet aan hun huid bleven plakken. Geert dronk koude thee en rookte een Cross sigaret. Jacob nam vaak een pakje Cross voor Geert mee. Een overblijfsel uit de oorlog, dacht hij later in zijn isoleercel. Jacob zelf dronk een door zijn tante meegegeven flesje groene gazeuse, dat prachtig fonkelde als hij het voor de zon hield.

De aanvaring met de rijnaak moest nog plaatsvinden, daarom herkende Jacob de vogel die hoog in de blauwe lucht zong niet.

‘Een leeuwerik, Jacob’, zei Geert, toen hij Jacob de hemel zag afspeuren naar de zangvogel. Jacob knikte en richtte zijn aandacht weer snel op het besturen van de tractor, omdat hij op Geert een betrouwbare indruk wilde maken. Geert en hij waren in hun zwijgzaamheid goede vrienden. Hij mocht Geert helpen bij het voeren van het vee en de kippen. Eigenlijk bij

alles wat Geert deed. Hij kreeg hier en daar een aanwijzing of een opdracht, zoals nu het besturen van de gelijkmatig puffende en hoestende oude diesel. Het geluid bracht Jacob in combinatie met de warmte en het gezang van de leeuwerik in een zomerroes.

Toen ze bijna bij het einde van het gemaaide land kwamen, rende Geert vooruit, opende een groot hek en wees Jacob hoe hij de tractor door het geopende hek kon sturen. Bij het passeren sprong Geert op de tractor en bleef achter Jacob staan. Zo liet hij de jongen zelfstandig de dijk op rijden. Op de dijk stopte Geert de tractor en liet Jacob afstappen.

‘Dag knul, tot morgen.’ Het teken dat Geert alleen verder zou gaan. Jacobs werkdag was voorbij. Hij keek Geert na hoe hij over de dijk richting zijn boerderij reed, die hooguit honderd meter verderop onder aan de dijk lag. Het was de grootste hoeve in de wijde omtrek. Geert was een nog jonge boer. Jacob wist niets, zoals de leeuwerik dat wel wist, van de ramp die Geert stond te wachten. Anders had hij Geert wel teruggeroepen om hem de kalveren uit de kisten te laten halen en het bijbelboekje en de bidprentjes veilig op te bergen. Hij zou Geert waarschuwen om voorzichtig te zijn met het hooi dat bij hitte kan gaan broeien. Dat het zo heet zou worden dat er brand van zou komen. Maar Jacob wist nog niets van dat alles. De leeuwerik des te meer.

Nu slenterde hij terug naar zijn tante. Hij dronk zijn laatste gazeuse toen hij het erf van zijn tante op liep. Tante stond in de deuropening. Jacob dacht dat ze huilde. Ze lachte vaak, maar huilen of boosheid zag hij nooit bij haar.

‘Kom maar binnen, Jacob. Ik heb brood voor je.’ Voor hem uit liep ze de keuken in. Jacob zag dat ze met de punt van haar schort haar gezicht droogde. Zou hij vragen wat er was? Of toch maar niet? Hij ging zitten op de oude keukenstoel die uitkeek op een klein raam net boven de wasbak en de pomp. De pomp waarnaast een grote, geëmailleerde beker met water stond. Als je de pomp wilde gebruiken dan moest je eerst het water uit de beker boven in de pomp gieten, terwijl je begon met pompen. Als je klaar was, vulde je dan die beker opnieuw

met water voor de volgende die de pomp zou gaan gebruiken. Daar was zijn tante heel streng in. Als hij het vergeten was, kreeg hij op zijn kop en moest hij water op de deel gaan halen. Jacob had niet echt begrepen waarom hij eerst water in de pomp moest doen, maar hij deed wel zijn best om de beker niet te vergeten.

Het was erg warm en hij zag hoe de ham en de vliegenvanger aan het plafond zwart zagen van de vliegen. Zijn oom zat in de voorkamer met een gedempte stem te praten. Hij hoorde nog een andere zware stem. Misschien de postbode die altijd koffie bleef drinken, maar die deed dat altijd op de plek waar Jacob nu zat. Buiten hoorde hij het herkenbare geluid van de tractor van de melkfabriek, die elke dag op dezelfde tijd de melk kwam halen. Hij stopte en de volle melkbussen werden ver-ruild voor de lege. Jacob had het al zo vaak meegemaakt en steeds was hij achter op die kar gesprongen om helemaal tot aan Geert mee te rijden. Nu bleef hij echter zitten in afwach-ting van wat er komen zou. Tante zette een bord met brood en een beker melk voor zijn neus. Uit de voorkamer kwam een man in een deftig pak, die vlak voor Jacob bleef staan en vroeg zonder zich tot zijn oom te wenden: 'Is dat het ventje?'

'Ja, dat is nu Jacobs zoon', antwoordde zijn oom over de schouder van de man. De tijd en de keuken bevroren. Het werd stil, met uitzondering van de traag tikkende staartklok in de voorkamer.

'Het is me wat', sprak de man na een eeuwigheid. Hij keek naar Jacob of hij een bijzonder insect was en draaide zich toen abrupt om en verliet de keuken zonder te groeten. Zijn oom volgde de man. Zijn tante gaf een aai over Jacobs hoofd en liep toen naar de voorkamer en sloot de deur achter zich: iets wat ze anders nooit deed. Hij bleef alleen achter met zijn brood.

Boven de deur hing een crucifix met takjes buxus. Zijn stoel met rieten zitting kraakte zacht. Er brandde een oliestel op het aanrecht met daarop een afgesloten pannetje. Door het kleine ronde kijkgaatje kon Jacob de blauwe vlammetjes van de brander zien. Hij had geen trek meer om te eten. Hij zag dat

een vlieg zijn pootjes zat te wrijven op zijn boterham. Op het aanrecht pakte hij een leeg bord en zette het omgekeerd over zijn brood. Hij deed zijn laarzen aan bij de buitendeur en liep via de moestuin richting de varkensstal. Er lag nog zwart opgedroogd bloed voor de stal en in de verte hoorde hij zijn oom wegfietsen. Hij voelde zich plotseling erg alleen. Wat was er toch aan de hand en waarom zei niemand wat tegen hem? Binnen in de varkensstal was het stil. Er was nog maar één varken, dat log tegen de muur lag. Het andere hok was leeg. Jacob nam zich voor om nooit meer vlees te eten.

Hij begon aan zijn klim naar de kleine hooizolder. Daar had hij zijn verzameling geheime spullen verstopt onder een losse plank in een loze ruimte. In een lege houten gereedschapskist bewaarde hij zijn schatten: de kris en het zwaard samen met de brieven die zijn vader uit Indië naar zijn familie had gestuurd, een gouden kruisje dat hij in zijn slaapkamertje boven de kelder had gevonden, een kogelhuls met de kogel er nog in, een dolk met handvat van aangevreten ivoor, een doosje met dobbelstenen, een sigarettenkoker van zilver met daarin de gegraveerde tekst 'For my sweetheart "Annie" Batavia 1947'. Spullen die van zijn vader moesten zijn geweest. Niemand kwam op deze plek. Hij spreidde de 'schat' uit op de deksel van de kist, alsof het een altaar was. Hij ging achteroverliggen in het hooi en maakte het touwtje los dat de brieven bij elkaar hield en nam de laatste envelop. De envelop was versierd met twee oude postzegels waarop een man met baard afgebeeld was en de tekst 'NED. INDIE, 10 cent'. Linksboven op de rafelige en vergeelde envelop stond een stempel 'Batavia nov. 1947'. Jacob dacht een Indische lucht te kunnen ruiken: salie of kruidnagel. Hij wist het eigenlijk niet. Het rook in elk geval lekker spannend.

Hij opende de envelop en haalde de brief eruit samen met een gedroogd blad dat opgevouwen in de brief zat. Het verkruimelde een beetje toen hij het eruit trok. Was het een salieblad? Voorzichtig legde hij het breekbare blad op de deksel van zijn tijdelijke altaar en vouwde de brief nu helemaal open. Hij zag de sierlijke letters waarin de brief geschreven was. Dit

was dus het handschrift van zijn vader! Dat kon niet anders.
Jacob begon te lezen:

Bogor Indonesië, 14 okt 1947

Lieve allemaal,

Hoe gaat het daar in Holland? Begint het al winter te worden bij jullie? Heeft Gerrit genoeg kunnen inkuilen en hoeveel biggen zijn er deze zomer geboren? Het moet wel rond december zijn als jullie mijn brief krijgen. Hier is het nu regentijd. 's Middags regent het hier heel hard, en het blijft dan gewoon erg warm en benauwd. Jullie zitten misschien al in de sneeuw en kou.

Gisteren is Theo van Deursen gesneuveld. Hij liep op een boobytrap tijdens een zoekactie in de buurt van de vulkaan Salak. Hij is de zoon van slagerij van Deursen uit Megen. Die hebben hun zaak in de Houtstraat. Zijn vader slacht wel eens voor Gerrit. Hij was op slag dood.

Later hebben ze nog twee ploppers te pakken gekregen, maar of dat ook de daders waren, dat weten we niet. Zullen jullie mijn deelneming overbrengen aan zijn ouders? Ook luitenant Jacobs is gewond geraakt en mag met de Grote Beer naar huis. Hij is het licht uit zijn ogen kwijt. Verder is het erg rustig, er is weinig te doen. Ploppers zien we hier niet. Wel zijn veel jongens ziek. Goede medicijnen zijn nu bijna niet meer te krijgen en het eerstvolgende konvooi vanuit Batavia komt pas rond het einde van de maand. We eten veel kip met rijst. Volgende week gaan we naar het zuiden, maar we weten nog niet waar naartoe. Dus dat schrijf ik dan nog wel. Van Annie heb ik niets meer gehoord. Misschien is ze met de Grote Beer terug naar Holland gegaan. De jongens van Duikers (die ook met me op de boot zaten) zitten op zwaar! En mogen 4 weken brommen. Net als in Oss hebben ze waarschijnlijk ook hier brand gesticht. Lastige kerels, hoor! Ik heb het ook wel eens met ze aan de stok gehad. De natuur is erg mooi en ondoordringbaar. We mogen van de luit niet alleen eropuit. Altijd moet je met drie of vier man zijn, anders kun je op appèl komen.

Als jullie kunnen, stuur dan nog wat ondergoed. Dat legerpul is veel te warm hier en de Indiërs dragen geen ondergoed geloof ik, want ik kan het hier niet vinden. Deze brief geef ik aan aalmoezenier Holemen mee, want die gaat ook naar Holland.

O ja, Jan. Vergeet jij niet om het geld mee te geven, anders kan ik de doos niet sturen?

Wil je zondag even een kaarsje branden Lea? Voor Theo!!!!!!
Nou dag, hoor. Tot schrijfs!

Een stevige poot van Jacob!

De jonge Jacob vouwde de brief langzaam terug in de envelop en bleef geruime tijd in het hooi liggen. Hij bekeek het stapeltje brieven in zijn handen. Wat zou zijn vader gestuurd hebben in die doos of was het er nooit van gekomen? Misschien nog meer spullen voor zijn familie? Jacob rook nog eens voorzichtig aan de envelop. Hij keek door het vervuilde stalraampje en zag de zon langzaam ondergaan. Straks zouden zijn oom en tante gaan melken. Het was warm op de zolder. Buiten hoorde hij een auto en de hond blafte, ten teken dat er een vreemde het erf op kwam.

Na een poos liet Jacob zich van de ladder afglijden en liep naar buiten. Er stond een klein vrachtwagentje voor het hek van het erf. Een man met een leren schort voor liep richting de keuken. Jacob volgde de man, die voor de deur bleef staan en 'volluk' riep. Jacob passeerde de man en liep de keuken in.

'Ik roep wel iemand', zei Jacob en hij ging zijn tante zoeken. Hij trof haar aan in de kamer. Jacob zag dat ze had geslapen.

'Ja, ja, ik ben d'r al', zei ze en ze volgde Jacob naar de keuken. Jacob trok zich terug op zijn trapje en wachtte af.

'Ik ben van de Unie', sprak de man tegen zijn tante.

'Ja, ik weet het, ik verwachtte je al', en met die woorden pakte tante het koffertje dat Jacob herkende als het koffertje met de gevaarlijk giftige flesjes. Tante had die blijkbaar al op tafel klaargezet en reikte het de man aan.

'Komt er nog een onderzoek?' vroeg de man.

'Ik denk het wel, we horen het nog', antwoordde z'n tante.

‘Hoe is meneer eronder?’ vroeg de man.

‘Hij begrijpt het niet, de coöperatie heeft de zaak nu in handen, we moeten afwachten. Mijn man is altijd zo zorgvuldig met die dingen, hij begrijpt niet hoe het heeft kunnen gebeuren.’ De man keek met mededogen en zei: ‘Nou, veel sterkte dan’, en verliet toen de keuken. Zijn tante bleef zwijgend naar de nog geopende keukendeur kijken. Even bleef het stil en toen sprak ze in zichzelf: ‘We begrijpen er helemaal niets van.’ Ze liep naar de deur die toegang gaf tot de deel en verdween. Ze leek Jacob, die opnieuw alleen achterbleef met zijn gedachten, totaal vergeten te zijn.

’s Avonds na het eten, toen ze gedrieën aan de keukentafel zaten, voelde Jacob de spanning. Zijn oom zat zwijgend in gepeins en at heel traag, zijn tante schoof wat met haar bestek.

‘Heb jij wel eens aan die flesjes gezeten, Jacob?’ vroeg zijn tante. Zijn oom keek nu op of hij verrast was en keek Jacob zwijgend aan. Jacob voelde zich heel ongemakkelijk.

‘Nee, natuurlijk niet, tante. Echt niet hoor!’ antwoordde hij.

‘Je moet weten, Jacob, er is gif in de melk van je oom terechtgekomen. Veel gif. Er zijn veel mensen ziek geworden en nu komt er een onderzoek’, besloot ze. Opnieuw dacht Jacob te zien dat ze hilde. Met haar schort veegde ze over haar wang en ze begon op te ruimen. ‘Echt niet, hoor’, herhaalde Jacob paniekerig.

‘Stil maar, Jacob, we geloven jou, jongen’, sprak zijn oom, die daarna opstond om in de voorkamer zijn pijp te gaan roken. Bij het passeren van Jacob aaide hij hem over zijn hoofd.

‘Het komt wel weer goed.’ Jacob bleef een beetje versuft op zijn keukenstoel zitten.

‘Kom, help me maar met afdrogen’, probeerde zijn tante hem gerust te stellen. Hij keek op naar de grote boerenvrouw die in gedachten verzonken stond af te wassen. Het viel hem opnieuw op dat zijn tante altijd in zwarte of donkergrijze kleuren gekleed was.

‘Moet oom naar de gevangenis?’ vroeg Jacob.

‘Nee hoor Jacob, wees maar niet bang. Het komt wel goed.’ Zijn tante keek bij deze woorden door het kleine keukenraam

naast de pomp uit over de weg en de landerijen. Ze zuchtte. Nadat hij klaar was met helpen slenterde hij over het erf. Een merel trok zich van al die zorgen niet veel aan. Of juist wel? Want Jacob kon hem, hoewel hij in de kersenboom ver achter in de kleine boomgaard zat, horen zingen. De zon stond laag en de leeuwerik zat op haar nest en was niet van plan die voor Jacob te verlaten. De keeshond bleef gewoon doorslapen toen Jacob het voor het eerst aandurfde om door zijn territorium te lopen.

11. Diepzee

Het licht leek opmerkelijk helder en hij wist bijna meteen waar hij was. Kou deed hem rillen en hij voelde dat het zware ka-toenen hemd dat hij droeg nat was. Zijn rug en nek voelden pijnlijk. Met moeite stond Jacob op en hij bevrijdde zichzelf van het hemd. Hij keek om zich heen op zoek naar iets droogs. In de hoek van de cel ontwaarde hij de extra deken. Voorzich-tig liep hij stap voor stap, naakt in de richting van de deken, die hij om zich heen sloeg. Nu zag hij zichzelf in de reflectie van het raam. Hij zag een man in een soort indianentent, zo stijf hing deze scheurdeken om hem heen. Jacob bleef naar zichzelf kijken. Hij miste zijn bril. Jacob besloot om de matras vanuit het midden richting de hoek van de ruimte te schuiven, zodat degene die door het deurraampje zou kijken hem niet meteen zou kunnen zien. Daarna versleepte hij de deken en verplaatste hij de bekers met water. De kartonnen po schoof hij als laatste naar de andere hoek van de cel: strak in de hoek.

Nu liet hij de deken, die over zijn schouders hing, vallen en gebruikte de zojuist verplaatste po. Zijn urine was donker ge-kleurd en de druppels dreven op het karton, alsof het om kwik ging. Voorzichtig zette hij de po terug op de grond en liep met zijn deken terug naar de matras in de andere hoek. Hij sloeg nu ook de tweede deken om zich heen en ging met zijn rug tegen de muur op de matras zitten. Buiten schemerde och-tendlicht. Op de klok was het bijna negen uur. De lamp in het plafond was automatisch milder geworden. Of leek dit maar zo? Hij dronk water. Zijn gedachten kwamen langzaam weer op orde. Hij was aan het ontwennen. Dat was wel duidelijk. Maar waarom in een cel? Waarom was hij opgesloten in dit verschrikkelijke hok? Er moet wat gebeurd zijn, gezien de wonden aan zijn knie en in zijn gezicht. Ver weg, diep achter in zijn hoofd, prikkelde een heel dunne herinnering. Flarden

en beelden flitsten als vallende sterren door zijn hoofd. Ergens in het gebouw sloeg een deur dicht. Hij dacht voetstappen te ontwaren of toch niet. Was dat een waterleiding of suisde het zo in zijn hoofd? De stilte lag als een loodzware deken over Jacob heen. Wanneer zou er iemand komen? Hoelang was hij eigenlijk al hier: een dag, een nacht, of langer? Hij wilde hier weg, hij wilde dat dit stopte, hij wilde dat alles stopte. Het was een boze droom waar hij in zat: al jaren. Het leek of hij geen invloed had op zijn leven, alsof hij in een rivier dreef die hem meesleurde, die hem door bochten zoog en tegen wanden aansloeg. Soms sloom en traag. Dan weer heftig en pijnlijk onstuimig. Hij moest verschrikkelijk zijn best doen om boven water te blijven en vechten voor zijn lucht en zijn leven. Hij wilde niet meer. Hij wilde niet meer meegesleurd worden in deze rivier. Hij moest aan land of naar de bodem. Zou hij zich kunnen laten zakken in dit water? Dit hield hij niet vol. Gevoelens van teleurstelling, onmacht en boosheid wisselden zich in snel tempo af. Zijn lijf reageerde met krampen en korte schokken. Angst voor de onafwendbare angst. Angst voor de angst. Angst voor zichzelf. Angsten kwamen als reusachtige zeekwallen in Jacobs brein bovendrijven. Zijn jarenlange zelftraining om deze gedachten af te wenden werkte niet meer. Nu kon hij niet vluchten in een roes van alcohol. Nu kon hij niet door de stad gaan lopen. Hier had hij geen pornoboekjes of blauwe tv-schermen om zichzelf te redden. Hier kon hij niet weg van zichzelf. Jacob zakte traag maar onafwendbaar in de ijzingwekkende diepte van angst. Het was alsof hij naar de diepte van de oceaan gezogen werd. Boven zich zag hij het licht verdwijnen en belletjes van hoop verlieten zijn bewustzijn. Hij raakte in trance van angst en paniek. Het greep hem bij zijn borst en longen. Zijn slaap klopte en zijn handen verkrampten. Zijn keel snoerde dicht. Diep in zijn schedel kwam het proces op gang dat hem bracht naar een niveau waar hij zelf geen weet van had. Angsten waren geen angsten meer, maar velden helder licht. De stem in zijn hoofd vervormde van een schreeuwend gekrijs naar een watergolf gonzend van stilte. Jacob liet alles los.

De verpleegkundige, eerder door Jacob herkend als Catweazle, keek door het kleine raampje en zag Jacob niet. Daarom opende hij de deur met veel voorzichtigheid. Hij was in gezelschap van Loes Schaafsma en vier, van andere afdelingen opgetrommelde, verplegers. Je wist immers maar nooit met deze onvoorspelbare man. Er was nog een zevende aanwezige die zenuwachtig achter de ruggen van de verpleegkundigen verloren ging. Deze persoon had zich kort tevoren bij de ingang van het ziekenhuis gemeld. Hij had zich voorgesteld als mr. Loenhout, rechter van het Haags gerechtshof. Dit betekende dat Jacob minimaal drie dagen in het ziekenhuis was opgenomen. In die tijd was er een onafhankelijke psychiater bij hem geweest om hem te beoordelen en om een geneeskundige verklaring te schrijven. Dit was nodig voor de IBS-aanvraag. In werkelijkheid had de beoordelende psychiater zich weinig gelegen laten liggen aan Jacobs toestand en na een korte blik door het raam in de isoleercel deur en een collegiaal gesprek had ze haar handtekening onder de aanvraag gezet. Haar dochter kwam om kwart over drie uit school en ze vond het vervelend om te laat te komen. Daar waren de leerkrachten ook niet blij mee. De burgemeester, die overigens niet kwam kijken, had nog net voor de raadsvergadering zijn handtekening kunnen zetten onder zo'n kleine dertig stukken, waaronder de IBS-aanvraag voor Jacob. Ook de officier van justitie had, na een vluchtige blik op de IBS-aanvraag, al snel zijn goedkeuring verleend. De officier was eigenlijk alleen maar moe en wilde naar huis. Het was dus zover gekomen dat een rechter nu kwam beoordelen of Jacob terecht was opgesloten en terecht in deze isoleercel zat. De advocaat die er voor Jacob zou moeten zijn, zat vast in een file nadat hij overigens zeker twintig minuten te laat van kantoor was vertrokken en besloot ten slotte om terug te keren aangezien hij toch niet meer op tijd zou zijn.

De rechter, die klaarstond om met de veilige begeleiding van de verpleging de isoleercel te betreden, was een kleine, miezerige man die nog niet eerder in zo'n situatie verzeild was geraakt. Meestal had hij jongere, onervaren rechters opgezadeld

met zo'n klusje en bleef hij veilig achter in zijn bastion van recht. Deze keer was het door personeelsgebrek, ziekte en een huwelijk van een collega niet gelukt. In alle vroegte was hij met zijn auto met chauffeur en een griffier naar dit provinciestadje gereisd.

Jacob was diep in zijn bewustzijn weggedoken. Dat zou de werkelijkheid niet veranderen. Het moest zo zijn en het kon ook niet anders. Toen de deur geopend werd, merkte hij dat nauwelijks op. Hij hoorde ook de zeurende stem van Catweazle niet. Een stem die veel te vlak was om hem terug te brengen naar de oppervlakte.

'Meneer Van der Lei, hoort u mij', sprak Catweazle, die nu op zijn hurken voor Jacob zat.

'Jacob, word eens wakker', probeerde Loes Schaafsma. Catweazle schudde voorzichtig maar duidelijk aan de schouder van Jacob. Jacob keek van heel ver weg voorzichtig in het gezicht van de verpleegkundige. Zijn gedachten bleven goddank bijna geheel afwezig. De zee van licht in het oceaانwater beschermde hem nu tegen tijd en plaats. De omstanders zagen echter niet meer dan zijn diepe blik met de dwalende ogen.

'Jacob, ik heb meester Van Loenhout bij me, hij is rechter en wil jou spreken in verband met de IBS!' schudde Catweazle weer aan de schouders van Jacob. Na een inspectie van de isoleercel maakte de rechter zich los uit de achtergrond en liep op Jacob toe. Hij zag de kartonnen po met urine, de lege waterbekertjes en het scheurhemd met urinevlekken. Dat dit nog bestaat, had hij bij zichzelf gedacht. In een ver buitenland mischien, maar hier in zijn land! Wat moest hij hiermee aan? Moest hij nu beslissen? Moest hij beslissen of deze man hier moest blijven. In dit hok? Het dossier was hem wel duidelijk. Wat er gebeurd was zeker ook, maar dit was heftig. De drie vragen die hij moest beantwoorden zonder op de stoel van een psychiater te gaan zitten, had hij nog eens zorgvuldig doorgenomen in de auto naar dit godvergeten oord. De eerste vraag die hij zichzelf stelde was: brengt deze man een acuut gevaar met zich mee? Ten tweede: en zo ja, komt dat door een ziekte, wat dat ook mag zijn? De laatste vraag waar hij zich voor ge-

plaatst zag was: is opname in dit hok de enige mogelijkheid om het gevaar af te wenden? Eigenlijk was het natuurlijk niet alleen dit hok, maar ook het ziekenhuis dat het gevaar zou moeten afwenden. Hij had niet direct een antwoord.

‘Meneer Van der Lei’, sprak de rechter nu tegen Jacob. ‘Meneer Van der Lei, weet u waar u bent en waarom?’ Hij bleef voor de zekerheid half achter Catweazle staan. Helemaal vertragen deed hij het niet. Deze man zat hier immers niet helemaal voor niks. Nu zag hij de man met hulp van de broeder overeind komen en ze keken elkaar aan.

Jacobs bewustzijn werd door de terugkerende gedachten in zijn hoofd naar boven gedreven vanuit zijn diepzeestilte. Die gedachten waren voor Jacob als de luchtbelletjes die een duiker naar de oppervlakte begeleiden. Er kwam weer onderscheid tussen zijn geest en de wereld. Zijn stem ontwaakte weer, hoewel niet helemaal. Hij weigerde gewoon om helemaal aan de oppervlakte te verschijnen. Hij bleef drijven net onder zijn waterspiegel. Hij zag door het troebele water Catweazle en de rechter staan, nam de bewegingen van hun monden waar, maar hoorde geen geluid.

‘Hoor je ons, Jacob?’ probeerde Catweazle nogmaals. De broeder keek bedenkelijk naar de rechter. De rechter op zijn beurt wist niet wat hij hiermee aan moest. De patiënt reageerde niet, of nauwelijks, maar was ook niet in coma. Gevaarlijk vond hij de man niet, maar daarentegen waren er ook geen aanwijzingen dat hij het niet was. Deze gekke man had die verpleegkundige en laborante toch lelijk toegetakeld. De man leek geen misdadiger of iemand die een theaterstuk opvoerde. Nogmaals probeerde hij contact te maken.

‘Meneer Van der Lei, ik kom om te beoordelen of het besluit tot dwangopname op juiste en wettelijke gronden is genomen. U doet er goed aan om mij te woord te staan.’ Nu wachtte de rechter af. Seconden gingen voorbij. Onder de waterspiegel drong de vreselijke lucht langzaam tot Jacob door. Hij rook de doordringende stank van zwavel. Zwavel in zijn schone zuivere water? Stond daar, boven de waterspiegel, de duivel op hem te wachten? Hij schreeuwde door het water heen: ‘Zwavel.

Godverdomme Zwavel.’ De rechter deinsde achteruit door het plotselinge geschreeuw van Jacob. Wat Jacob net onder de oppervlakte had geroken, was de lucht van alcohol. De rechter wist onmiddellijk dat deze ontwennende alcoholist hem haarscherp had geanalyseerd. Hij had verdomme beter niet uit zijn flacon kunnen drinken voor hij aan deze beoordeling was begonnen. Op het bureau in Den Haag wist hij zijn gewoontes altijd heel knap te maskeren. Dit was wel heel pijnlijk. De confrontatie lag als een gefileerde vis in een etalage. Voor Jacob was de alcohollicht een regelrechte bedreiging. Vanuit zijn ziel, die nu al dagen helder en droog was, schreeuwde een plotse woede. Zwavel was gif voor zijn ontwakende ziel. Hij liet zijn geest vallen en verdween in de diepte als een wegschietende inktvis. De rechter kreeg de onverwacht in elkaar zakkende Jacob over zich heen. Jacobs verkrampte handen dreigden de rechter mee omlaag te sleuren en Catweazle kon Jacob ternauwernood zonder kleerscheuren naar de grond begeleiden. De alcohollicht van de rechter had opnieuw een onthoudings-insult opgeroepen. Schokkend en trillend werd hij door Catweazle en Loes Schaafsma vastgehouden.

‘Wie gaat de injectie Tranxène halen?’ vroeg Loes Schaafsma aan de op de achtergrond wachtende broeders. Eén van hen maakte gelijk aanstalten en vertrok richting de verpleegpost. De rechter besloot meteen met de verpleegkundige mee te lopen. Hij had wel genoeg gezien. Hij zou zijn beslissing niet meer uitstellen. Zijn gekwetste ego dreigde het nu te winnen van zijn vakkundige ratio. Hij voelde een redeloze woede als van een betrap kind. Halverwege de gang opende de verpleegkundige de deur van de werkkamer van Theo van Doorn.

‘Ik zal dokter Van Doorn waarschuwen’, sprak hij en liet de rechter achter in de kamer, waar hij langzaam bij zinnen kwam. Hij dacht na over wat er was voorgevallen. Hij moest er wat aan doen. Zo kon het niet langer, vandaag of morgen zou hij tegen de lamp lopen en zou zijn gezag op het gerecht ondermijnd worden als zijn drankprobleem zou uitkomen. Terwijl hij nadacht nam hij in een reflex de zakflacon uit zijn binnenzak en hield hem vast, klaar om de dop los te schroeven en

een slok te nemen. Hij vond dat hij wel een borrel had verdiend. Toch deed hij het niet, stopte zijn flacon weer weg en begon de formulieren aan tafel in te vullen. Wat een middel-eeuwse, onmenselijke toestand. Wat een bizarre gekken zijn er. Hij voelde zich nog steeds betrappt en gekwetst. Wat denkt die aansteller wel. Zwavel, alsof ik een duivel ben.

De deur ging open en de psychiater kwam binnen met in zijn kielzog Loes Schaafsma.

‘Ik zie geen reden tot verdere dwangopname’, sprak de rechter. ‘Meneer Van der Lei kan zich melden voor een reguliere behandeling als hij is hersteld.’ Hij sprak de woorden zonder verder enige aandacht aan de twee te besteden. ‘Ik raad de twee mishandelde personen aan om aangifte te doen bij de politie. Ik veronderstel niet dat meneer Van der Lei opnieuw iemand zal willen of kunnen aanvallen. Daarvoor lijkt zijn conditie gewoon te slecht. U kunt hem nog 24 uur in de isoleercel houden.’ Dit leek hem een prima maatregel als reactie op de belediging van hem als rechter. Er was geen wettelijke grondslag voor, dat wist hij, maar zijn irritatie was hem de baas. ‘Daarna dient de behandeling elders voortgezet te worden en op vrijwillige basis. Bij herhaling van geweld of dreiging kunt u opnieuw een IBS aanvragen, die dan opnieuw beoordeeld dient te worden.’ Zo eindigde de rechter en hij zette in een vlotte beweging zijn handtekeningen onder het formulier.

De rechter stond op greep zijn jas en stak zijn hand uit naar de enigszins beduusde artsen. Theo van Doorn bedankte de rechter voor zijn komst en vroeg Loes Schaafsma om hem naar de uitgang te begeleiden. De rechter had blijkbaar haast. Nadat hij de kamer van Theo van Doorn had verlaten, realiseerde de psychiater zich dat deze rechter op geen enkele manier oogcontact met hem had gemaakt. Had hij een lichte odeur van alcohol of aftershave geroken toen de rechter hem op weg naar de uitgang was gepasseerd? Een typische man, dacht de psychiater. Hij zonk in zijn zware, klassieke bureaustoel, pakte het papieren dossier van Jacob van der Lei en zuchtte eens diep. Wat nu? Wat nu te doen met meneer Van der Lei, dacht hij.

12. De Mantra

Daar waar de rotsen de zee ontmoeten, zag Jacob een jongen van een jaar of elf, gehurkt op een manier zoals alleen Aziatische mensen dat kunnen. Zijn voetzolen plat op de grond, compleet in evenwicht. Het leek of de jongen zat te vissen tussen de spleten in de rots. Met een zekere regelmaat sloeg een golf oceaانwater tegen de zijkant van de rotsen, wat zorgde voor een nevel fijne waterdruppeltjes die zowel over de jongen als over Jacob sproeiden. In de verte voorbij deze rotsen ontwaarde hij een stuk strand en links was de strakblauwe zee. Rechts van hem begon de jungle. Jacob voelde zich onwerkelijk en wist niet waar hij was. Hij herkende het wel, maar kon het toch niet goed plaatsen. Was hij hier eerder geweest? Hij wist het niet meer. De jonge jongen stond nu op en Jacob zag dat het een monnik was. Een jonge monnik. Hij was op een specifieke manier in een oranje kleed gewikkeld en had een kaal hoofd. Het moet een boeddhistische monnik zijn, dacht Jacob. De jongen lachte nu breeduit en probeerde een zojuist gevangen vis met zijn handen te pakken onder het geroep van voor Jacob onverstaanbare woorden. Er stortte zich opnieuw een golf op de rotsen die de jonge monnik voor een ogenblik in het midden van een regenboog plaatste.

De jongen keek op en liep op Jacob toe. Vlakbij gekomen, zag Jacob twee zee-groene ogen in het donkere Aziatische gezicht. Zeer opmerkelijk, dacht Jacob. De jonge monnik pakte Jacobs hand en begon te lopen. Jacob volgde. Hij kon geen weerstand bieden. Samen liepen ze over het rotsplateau naar de rand. Daar daalden ze via een steil pad af tot aan het geelwitte strand. Jacob zag vanuit de zee een rots oprijzen met daarop een tempel. Bij laagwater konden bezoekers via het strand het pad bereiken dat naar de ingang van deze tempel leidde. De tempel was dus bij hoogwater onbereikbaar. Via

een ander steil en smal pad klommen ze samen naar boven. De jonge monnik begon te zingen. Het deed Jacob denken aan een mantra. Terwijl Jacob hem wel verstond begreep hij de woorden niet.

*'Om Sat Chit Ananda Parabrahma
Purusbothama Paramatma
Sri Bhagavathi Sametha
Sri Bagavatbe Namaha'*

Toen ze boven aankwamen, leek de tempel op een middeleeuws kasteel. Alleen waren er geen kantelen maar wel erg zware walmuren en stenen wandelpaden, kleine ramen en lage deuren. De tempel had verschillende niveaus, die verbonden waren door stenen trappen. Maar er was geen torenspits. Wel zag Jacob sierlijk gepunte daken die hem deden denken aan een paleis uit Duizend-en-een-nacht. De jonge monnik voerde hem nu naar een centrale hal. Bij het binnentreden zag Jacob een gigantische, op zijn zij liggende boeddha: zijn hoofd rustte in één van zijn handen. Het beeld was helemaal van goud met hier en daar een gekleurd detail. Jacob schatte het beeld wel zo'n achttien meter lang en tweeënhalve meter hoog. Voor het beeld stonden kleine tafeltjes waar wierook brandde en waar offergaven, zoals fruit en bakjes rijst, lagen. Toen zag hij een Indiase man met een grote, metalen spiegel. De man stond bij de ingang en ving met de spiegel zonlicht dat hij op de gouden boeddha reflecteerde, waardoor oogverblindende flitsen de ruimte vulden. De jonge monnik gebaarde naar de man. Het bleek een teken om te verdwijnen, want hij draaide zich om en vertrok naar buiten. Kennelijk vond de jonge monnik het extra licht niet nodig. Met het verdwijnen van het licht van de reflector viel er een veel serene licht in de ruimte en op de boeddha, waardoor diens gezicht tot leven leek te komen. Terwijl de jonge monnik richting de boeddha liep, bleef Jacob vol bewondering staan kijken. De monnik wenkte hem nu om naar voren te komen. Samen bleven ze zo geruime tijd naar de zacht verlichte boeddha kijken. Toen Jacob eindelijk besloot om de monnik iets te vragen, hoorde hij geschuifel van voeten

en gedempte stemmen. Er kwamen toeristen de ruimte binnen, voorzien van rugzakken en camera's. Op hun hielen gevolgd door de reflectorman. De monnik liep nu richting een trap die naar boven leidde en wenkte Jacob hem te volgen. Terwijl Jacob de toeristen passeerde stak één van hen, een dikke, opgezwollen en Amerikaans uitzierende toerist, een hand naar hem uit. Automatisch opende Jacob zijn handen en de man legde er een bankbiljet in. Beduusd staarde Jacob naar het biljet en zag toen zelf het oranje kleed dat zijn benen bedekte. Waar was zijn spijkerbroek en waar waren zijn schoenen? Hij liep op sandalen. Verbijsterd keek hij naar de dikke man die hem een grote glimlach schonk, zich toen omdraaide en naar de boeddha liep. Jacob keek vragend naar de jonge monnik, die lachte en het schijnbaar heel leuk vond wat er gebeurd was. De oprechtheid en onbevangenheid van de jongen zorgden ervoor dat Jacob nu accepteerde dat het was zoals het was. Dit moet een droom zijn? Langzaam bracht hij allebei zijn handen naar zijn hoofd en constateerde dat zijn hoofd kaal was. Nu moest hij zelf ook lachen. De toeristen keken met gefronste wenkbrauwen naar dit vreemde schouwspel van de lachende monniken. De reflectorman lachte mee, waardoor flitsen van licht door de grote hal schoten als in een disco. Een vrouw die door de hoofddoek om haar hoofd leek op een Oostenrijkse boerin begon snel foto's te maken van het ongewone tafereel.

De jonge monnik pakte opnieuw Jacobs hand en liep met hem in de hoek van de zaal een trap op. Die bracht hen naar een balkon dat uitzicht gaf over het strand en de zee. De warme zeelucht was aangenaam na de koelte van de centrale hal. De monnik sloeg rechtsaf en via een smalle gang bereikten ze een deur die toegang gaf tot een veel kleinere hal of eigenlijk meer een kamer. Omdat de ruimte nauwelijks ramen had, was de hele kamer gehuld in schemer. Langs de wanden stonden oude vervaalde en versleten meubels, zoals kasten en kleine tafels. Er liep een Indiaanse vrouw met een okerkleurige stip op haar voorhoofd die de twee monniken begroette en een plek op een tapijt aanbood. Ze kregen allebei een kom thee die opmerkelijk geurde, maar Jacob kon de lucht niet thuisbrengen.

Tegen de achterwand stond een soort zitbed, bekleed met een diepblauwe, fluwelen stof. De poten waren van rood mahoniehout. Het rook er naar wierook en er brandden kleine kaarsjes. In de verte hoorde Jacob zwoele, zweverige sitarmuziek. Aan het plafond hingen enige tientallen kleine, bruingrijze opgezette vogels. Omdat er weinig licht was, kon Jacob niet goed zien wat voor vogels het waren. Toen hij met zijn ogen contact met de monnik zocht, was die niet meer op de plek waar Jacob hem verwachtte. Hij begreep het niet, want hij had niet gemerkt dat de jongen weggegaan was. De enige uitgang had hij toch niet uit het oog verloren? Hij keek omlaag en zag dat hij weer gekleed was in zijn eigen kleding; zijn schoenen en zijn spijkerbroek. Ook zijn rugzak stond naast hem. De oranje mantel waar hij zich in gewaand had, was weg. Zijn waarneming maakte hem nu in de war. Jacob keek de kamer rond om houvast te vinden in de dingen om hem heen en zag op het zitbed een man in boeddha-houding. Een oude man. Hij zat met gesloten ogen en had een vriendelijk gelaat met een korte, zilvergrijze baard. Hij was gehuld in een witte, juten doekmantel. Zijn hoofd was zo goed als kaal. Jacob hoorde een zacht brommende ‘Ohmmmmm’-klank die in de kamer bleef hangen. De muren en de deuren waren nu volledig in het duister gehuld. De ramen leken verdwenen, evenals de vrouw die Jacob thee had gebracht. Het enige wat Jacob nog kon zien was de oude man op het bed. Er was geen lamp, maar de man zat in een vriendelijk zacht schijnsel, net als de boeddha in de centrale hal.

Wat Jacob niet wist en ook nog niet kon weten, was dat alles waar hij zijn aandacht niet op richtte er gewoon niet meer was. De zee, het strand en de toeristen gingen dan op in het universum. Alles bestond, omdat Jacob het had gewild. Boven zijn hoofd voelde hij de vogeltjes bewegen, de wind van de vele tegelijk fladderende vleugeltjes streelde zijn gezicht. Jacob keek omhoog, maar hij zag geen vogels en voelde alleen de zacht trillende lucht. Hij keek naar de man en wachtte af. Minuten of misschien uren gingen voorbij. Zonder aanleiding opende de oude man zijn ogen. Hij keek Jacob met zijn diepgrijze ogen

trefzeker aan alsof hij precies wist waar Jacob zat. Jacob was niet bang en ook niet in de war, alleen gevangen door de hypnotiserende blik van de man.

‘Het is zoals je wilt dat het is, Jacob’, sprak de man zonder zijn mond te openen. ‘Jij hebt jezelf geschapen en jij alleen bestuurt dit universum. Jij zit hier en ik zit daar. Alle verlangens moet je opgeven, Jacob, omdat je de vorm aanneemt van je verlangen.’

Jacob begreep niet veel van de woorden die deze oude man in zijn hoofd toverde. Hij observeerde de man nu en zag in het schijnsel van het zwakke licht hoe de man met een zachte blik naar hem keek. Zijn ademhaling gaf een ritmische cadans aan de in witte kleden gehulde schouders.

‘Ik begrijp u niet, wat bedoelt u?’ vroeg Jacob. De oude man boog zich naar Jacob toe en sprak opnieuw in zijn hoofd.

‘Luister goed, Jacob, jouw ogen zijn niet hier, maar duizenden kilometers ver weg in het universum. Zo ook je oren. Zelfs je neus, mond en handen zijn ver weg. Ooit heb jij geleerd dat de wereld tot jou komt via immens lange zenuwbannen verpakt in elektrische impulsen. De wereld wordt als het ware hiernaartoe getransporteerd. Alles is er al. Hier in jou bewustzijn ervaar jij de wereld, hier kun jij hem waarnemen. Als een soort film op een filmdoek. Jij kijkt als het ware naar een film van de wereld. Die wereld is niet hier. Die is verderop, ver weg in het universum. Maar niet hier in jouw bewustzijn. In jouw bewustzijn is alleen jouw bewustzijn. Alleen jij.’ Het duizelde Jacob. Wat bedoelde de man en waar wilde hij naartoe? De oude man zweeg nu en Jacob overdacht wat hij zojuist had gehoord. Hij staaarde naar de grond en schrok geweldig omdat hij zag dat zijn armen en benen waren verdwenen. Hij zag zijn lijf niet meer. Alleen de grond. Hij greep naar zijn armen en merkte dat het gevoel er wel was, maar er waren geen handen of benen die bewogen. De stem van de oude man in zijn hoofd had een aangenaam gevoel in hem opgeroepen. Oké, hij had dus geen lichaam meer. Was hij dan dood? Of droomde hij? Nee, hij was helder, eigenlijk was hij nog nooit zo helder geweest.

‘Het is jouw bewustzijn die de wereld schept’, ging de oude man opeens verder. ‘Het is jouw filmdoek en jij projecteert jouw film op jouw filmdoek. Als jij stopt, is er geen film meer. Als jij stopt met de bewustwording van de wereld is er geen wereld. De wereld is er enkel en alleen omdat jij je hem bewust bent. Geen jij, dan ook geen wereld.’ ‘Ik ben god’, ging de man verder. ‘Ja, Jacob, ik weet dat het vreemd is dat je met mij geconfronteerd wordt, maar toch is het waar. Ik, Jacob, heb jou nodig om mezelf te ervaren. Door jou besta ik. Ik ben jou en jij bent mij. Ik wilde je daarvoor bedanken. Jij geeft me gestalte door de wereld waar te nemen.’ De oude man zweeg even en keek heel indringend naar Jacob en zei toen: ‘Jacob, als je in staat bent om je “ik” los te laten, dan ben je “mij”.’

Vanbinnen had de jonge monnik toegekeken en geluisterd en besloot dat het genoeg was, liet Jacob ongevraagd terug in zijn ego zinken en verdween zelf. Hij verdween hoog in de koude winternacht. Om zich bij de meeuw te voegen die luid krijsend zijn goedkeuring door het universum smeedt.

13. Sanne

Opnieuw opende Jacob zijn ogen. Hij zag de verticaal gekantelde isoleercel. Nu was hij niet verbaasd en eigenlijk wel gerustgesteld. Vreemd genoeg voelde de situatie vertrouwd. Het leek of hij weken had geslapen: geen hoofdpijn of katterig gevoel. Wel honger. Zijn maag voelde als een ingedroogde erwt. Jacob ging rechtop zitten en voelde dat hij een soort jurk droeg: een droge deze keer. Het licht in de isoleercel was zacht en door het raam zag hij dat het bijna licht of misschien bijna donker was. Hoe laat was het en welke dag zou het zijn? Het idee dat hij dat zelf niet wist, gaf hem een vreemd gevoel. Op de klok tussen de twee glasplaten van het raam was het halfacht. Avond of ochtend? Hij kon zich niet meer oriënteren in de tijd. Zijn lijf voelde beurs aan. Hij wreef met zijn hand over zijn knie en voelde de gazen van het verband. O ja, wat was dat ook weer? Was hij gevallen? Jacob keek om zich heen en de hele situatie drong langzaam tot hem door. Hij had veel gedroomd de laatste tijd, zoals over de jonge monnik, waarvan de bedoeling hem niet duidelijk was. Heel in de verte herinnerde Jacob zich het bezoek van een man met een zwavellucht. Was hij in een soort roes geweest? Waarom werd het niet echt helder? Wat had die man gezegd en gedaan?

Jacob pakte een beker water en dronk die gulzig leeg. Daarna nog een en nog een. Meteen daarna voelde hij aandrang om te plassen. Met moeite stond hij op en liep naar de andere hoek van de cel waar de kartonnen po's stonden. Hij vulde er twee. Liep naar het raampje in de deur en keek of hij enig leven kon onderscheiden. Hij zag alleen twee witte deuren waarvan er één half open stond. Daarachter waren een doucheruimte en een wc, zo te zien. Waarom zat hij hier toch opgesloten? Hij was toch geen misdadiger? Een waterafvoer of een verwarmingsbuis begon te suizen. Hij hoorde ver weg iemand lachen.

Er was een hakenkruis in het glas van de celdeur gekrast. Jacob keek ernaar en verbaasde zich. Verderop in zijn cel zag hij nog meer contouren van hakenkruizen en andere runentekens. Iemand had ze geprobeerd over te schilderen, maar dat was met dit licht duidelijk niet gelukt. Ook stonden er teksten geschreven in heel kleine lettertjes. Hij las: ‘Aut viam inveniam aut faciam’. Wat betekende dat? Latijn, meende Jacob zich te herinneren. Was het zoiets als: ‘Als er geen weg is, zal ik er een maken of vinden?’ Ook las hij: ‘Avada Kedavra’. Geen idee wat dat betekende en dat was maar goed ook. De cel was waarschijnlijk onlangs geschilderd, de verflaag was dun en doorzichtig. Jacob dacht aan de oude man in zijn droom. Die droom was wel heel echt geweest, alsof hij in een andere wereld was geweest. Het was toch een droom? Of niet? Of was dit een droom? Nu opgesloten in deze isoleercel en al jaren in zijn leven en alcoholisme. Hij zag het nu met een helderheid die voor Jacob schokkend was. Het was niet Anneke Vos of zijn psychiater die dit hadden veroorzaakt, maar hijzelf. Het was zijn keuze geweest ook al voelde het niet als keuze. Elke stap had hij zelf gezet en elk glas zelf gedronken. Uiteindelijk had hij zichzelf hiernaartoe gebracht. De droom was een droom, maar dat niet alleen, was die ook een teken aan de wand? Achter zich hoorde hij de celdeursleutel. Toen hij omkeek, zag hij een gezicht dat hij kende. Waarvan hij het gezicht kende, kwam niet zo snel in hem op, maar er was herkenning.

‘Goedemorgen, Jacob, goed geslapen?’ Jacob keek haar doordringend aan en vroeg of hij haar kende.

‘Ik ben Mirjam Wechters en heb je, samen met een aantal collega’s, in de gaten gehouden en verzorgd de afgelopen week.’ Jacob fronste zijn wenkbrauwen bij het woord week.

‘Ja, Jacob,’ reageerde de verpleegkundige hierop, ‘je bent lang onder zeil geweest. Soms was je een beetje wakker en heb je wat gegeten en schone spullen gekregen, maar je verkeerde in een soort trance. Ook heb je een paar epileptische insulten gehad: onthoudingsinsulten. Maar nu lijkt je een stuk helderder.’ Jacob knikte.

‘Ja, ik voel me beter’, sprak hij.

‘Dat is mooi, Jacob, want straks komt Theo van Doorn bij je om met je te praten. Je bent niet meer gedwongen in deze ruimte te blijven. We hebben je hier gelaten omdat je zover weg was. Het was hier veilig voor je. Je IBS-aanvraag is niet van de grond gekomen. Straks krijg je een kamer op de afdeling, maar eerst wil de dokter met je praten. Jacob knikte goedkeurend.

‘Ik heb honger.’

‘Mooi, we hebben heel wat meegenomen. Hiernaast is een tafel, maar wil je niet eerst even douchen en je aankleden?’ vroeg Mirjam zorgzaam. Achter haar had Catweazle al die tijd staan kijken. Jacob kon niet goed wennen aan het uitdrukingsloze gezicht van die man. Hij herinnerde zich niet Catweazle te hebben horen spreken, en op een vreemde manier verlangde Jacob er ook niet naar.

‘Ja, dat lijkt me goed, mevrouw’, antwoordde Jacob. De verpleegkundige fronste nu op haar beurt haar wenkbrauwen bij het woord ‘mevrouw’, maar reageerde alleen met een afgemeten glimlachje. Ze leek Jacobs bedoeling door te hebben en lachte toen. Ze liet hem met een armbeweging passeren in de richting van de tussenruimte. Jacob was nog onvast ter been en Mirjam greep zijn arm toen hij tegen Catweazle aan dreigde te vallen. De douche was warm en spoelde de zure, muffe lucht van hem af. Catweazle bleef bij hem en reikte hem op verzoek eerst shampoo en een scheerkrabber aan en later zijn tandenborstel. Mirjam had zijn schoongewassen kleren op een stoel gelegd. Hij at met smaak en genoot van de koffie. Het was lang geleden dat hij zo met aandacht had gegeten. Toen Catweazle zijn shag en een asbak voor hem klaarzette wist Jacob dat hij een keuze had en altijd al had gehad. Resoluut schoof hij de shag terug naar Catweazle.

‘Dank u, meneer,’ zei hij vriendelijk, ‘ik rook niet.’ Nu was het Catweazle die zijn wenkbrauwen fronste.

‘Maar u rookte toch?’ reageerde hij verbaasd, met een door Jacob voorspelde ruwe piepstem.

‘Ik rook niet, meneer’, herhaalde Jacob vriendelijk. De twee verpleegkundigen keken elkaar verbaasd aan.

Op zijn bed in zijn net betrokken kamer zat Jacob in kleermakerszit. Hij dacht voorzichtig na over hoe de ochtend was verlopen. De verlossing uit de isoleercel en de douche. Daarna het gesprek met zijn behandelend arts. Hij had ontsteld maar niet onoprecht zijn verontschuldigen aangeboden. Hij kon zich niet veel herinneren van wat er was voorgevallen en hoelang hij aan bewustzijnsvernauwing had geleden. Van zijn dromen herinnerde hij zich des te meer. De oude man en de jonge monnik. Het voelde of ze alle twee hadden gewaakt over Jacob. Ook tijdens het gesprek met de arts voelde het of ze er alle twee bij waren. De psychiater had hem verteld dat hij vrij was om te gaan, maar dat hij hem wel sterk adviseerde om zijn behandeling in de kliniek af te maken. Dat Jacob besloot geen medicijnen meer te nemen vond hij buitengewoon onverstandig. Gezien de insulpen en de ontwenningverschijnselen. Maar Jacob wilde geen medicijnen, absoluut niet. Wel zegde hij de dokter toe om op de afdeling te blijven en deel te nemen aan het programma. Met nadruk voegde hij eraan toe dat hij dit deed om zo de ongerustheid bij de dokter en anderen die zo goed voor hem gezorgd hadden weg te nemen. Hij zou blijven tot men ook overtuigd was van zijn welzijn en dat er van gevaar geen sprake meer was.

Jacob realiseerde zich nu zittend op zijn bed dat hij niets meer bezat. Er was niets meer overgebleven. Hij had alles opgegeven, was alles kwijt. Zijn huis was geen huis meer. Hij had nagenoeg geen geld. Was zijn uitkering gestopt? Hij had geen spaartegoeden of waardevolle spullen en amper kleding. Zijn zelfbeeld had hij via de alcohol tot nihil teruggebracht. Van zijn familie en vrienden had hij lang geleden afscheid genomen. Zijn moeder was oud en hulpbehoevend en verbleef in een bejaardenhuis van zijn geboortestad. Hij had geen werk en geen toekomstplannen. Geen vrouw of kinderen. Jacob had alleen zichzelf. Hij dreef als een herfstblad op het water van een heel groot meer. Deze gedachten schokten hem. Zo dreef hij in zijn gedachten en de gedachten dreven in hem. Hij merkte nauwelijks dat de tijd voorbijging. Sinds zijn ervaring in de isoleercel probeerde Jacob meer en meer om geen aandacht

te schenken aan voorbijdrijvende gedachten. Hij liet ze passeren als waren het wolkjes in de lucht. Een methode hielp hem bij het verdringen van de wolken. Tellen. Heel veel tellen. Hij telde van een naar tien en dan terug. Daarna kon hij de wolken van gedachten makkelijker laten passeren. Trokken de gedachten toch weer te veel aan hem, dan ging hij weer tellen. Het lukte hem steeds beter om zijn gedachten te zien als wolken. Soms, heel soms, waren er minuscule momenten van een eeuwigheid waarin zijn gedachten er niet waren en zijn innerlijke stem zweeg. Buitengewoon verslavend vanwege de intensiteit van deze ervaring, en Jacob wist wat verslaving was. Deze momenten duurden een fractie van tijd, maar het leek wel een eeuwigheid omdat tijd en ruimte in hem opgingen. Nog steeds was het beangstigend voor hem, maar vooral verslavend. Hoe meer hij zijn best deed om zo'n moment te vangen, hoe minder dat het lukte. Deed hij geen moeite en dreef hij in zijn wolken zonder opdracht, dan gebeurde het. Zomaar uit het niets.

Nadat er op zijn deur werd geklopt, stak een hoofd om de deur die vroeg: 'Kom je eten, Jacob.' Het was een vrouw van een jaar of dertig met wilde, blonde krullen.

'Hoi, ik ben Sanne.' Traag draaide Jacob zich uit zijn wolkenveld richting de vrouw en antwoordde: 'Goed Sanne, ik kom er zo aan.' De vrouw lachte en vertrok weer. Hij rechtte zijn rug en haalde diep adem. Vooruit dan maar, sprak hij zichzelf moed in.

Bij binnenkomst in de eetkamer annex woonkamer zag hij zes tafels met elk vier stoelen. De helft was bezet en de tafels waren gedekt. De blonde vrouw wenkte hem om naast haar te komen zitten. Jacob zag Catweazle rondlopen met een klein, blauw dienblad met daarop medicijnbakjes. Er heerste een opmerkelijke stilte. Een aantal medepatiënten was al begonnen met eten. Er was brood en beleg en de keuze uit melk of thee. Terwijl hij Catweazle passeerde bood die hem een klein bekerkje met medicijnen aan. Jacob weigerde beleefd. Catweazle drong niet aan, maar keek wel enigszins verbluft voordat hij zich omdraaide en wegliep.

‘Heb jij geen medicijnen?’ vroeg de blonde vrouw met bewondering in haar stem, toen Jacob naast haar aanschouf.

‘Nee,’ zei Jacob, ‘ik heb geen medicijnen.’ Het bleef even stil in de kamer. Het zachte getik van bestek dat de ruimte had gevuld viel even weg. Men wachtte af wat Jacob zou gaan zeggen, maar Jacob zei niks.

‘Waarom ben jij hier dan?’ vroeg een kleine, grijze, muisachtige man die tegenover Jacob zat. Jacob moest even nadenken. De vraag resoneerde even in zijn hoofd. Waarom zat hij hier eigenlijk? Jacob twijfelde over wat hij moest antwoorden en reageerde toen met: ‘Omdat ik ver weg geweest ben, geloof ik.’ Het bleef weer even stil.

‘Jij hebt toch die verpleegster in elkaar geslagen? Dat was niet mooi van je’, ging de grijze ‘muis’ verder. Jacob keek de man direct aan en antwoordde: ‘Ja, dat heb ik begrepen en het spijt me erg. Ik weet er niets meer van. Ik heb mijn verontschuldigingen aangeboden.’

‘Dat is maar goed ook’, snauwde de man.

‘Laat hem met rust Dirk, hij zegt toch dat het hem spijt, hij heeft toch sorry gezegd’, nam de blonde vrouw het voor hem op. Het getik van het bestek begon weer. De discussie was blijkbaar gesloten. Sanne bleef op hem letten vanuit haar ooghoeken. Het stoorde Jacob niet. Hij vond het wel prettig dat er een beschermengel naast hem zat.

‘Ik ben kapster’, zei ze onverwacht. ‘Zal ik je haar straks knippen? Er is toch geen therapie op woensdagmiddag.’ Jacob keek haar aan en moest lachen. ‘Ja, dat is goed, Sanne, leef je maar eens uit op mijn hoofd. Ik heb het te lang verwaarloosd.’

‘Kun je mijn haar ook doen?’ vroeg een stem vanaf een andere tafel. Sanne draaide zich om en zei: ‘Jou heb ik toch vanmorgen nog gedaan, weet je nog, Nel?’

‘O,’ antwoordde de vrouw die klaarblijkelijk de vraag had gesteld, ‘nou, dan niet.’

‘Ze vraagt het wel drie keer per dag,’ fluisterde Sanne in zijn oor, ‘maar daar kan ik toch niet aan beginnen, straks is ze kaal.’

Jacob zat weer op zijn bed en probeerde rust in zijn hoofd te creëren. Hoewel hij nooit had leren mediteren vermoedde hij

dat wat hij zichzelf nu leerde een soort meditatie moest zijn. In kleermakerszit zat hij op zijn bed en telde de wolken van gedachten. Schonk er geen aandacht aan en probeerde telkens terug te keren tot de primaire ik-gedachte, zoals hem dat rust had geschonken in de isoleercel. Hij hoopte opnieuw in het niets te belanden. Maar hoe harder hij probeerde iets niet te zijn, des te harder was hij juist iemand die probeerde iets niet te zijn. Jacob snapte zelf wel hoe het werkte en ging terug naar de primaire ik-gedachte of eigenlijk de ik/ik-gedachte zoals hij dat was gaan noemen. Hij voelde rust en traagheid nu hij dit kon en dat alleen was genoeg: zijn hoofd zonder de grauwe sluier van alcohol. De heftige angst zoals hij had ervaren in de isoleercel kwam niet meer terug. Hij was al door de bodem gezakt. Hij genoot van de gedachte niets meer te hebben en nog steeds te leven. Het ging vanzelf. Hij hoefde alleen maar te ademen en alles verrees voor zijn bewustzijn.

Er werd op de deur geklopt en nog voordat hij kon reageren kwam Sanne binnen. Ze droeg een koffertje die haar kappersspullen bleken te herbergen.

‘Zal ik je haar nu knippen?’ vroeg ze en liep verder zijn kamer in. Zonder op antwoord te wachten, pakte ze een rechte stoel en nodigde Jacob met een handgebaar uit om erop plaats te nemen. Jacob was gecharmeerd van Sanne en van haar directheid. Hij kon de uitnodiging dan ook niet weerstaan. Toen Jacob zat, sloeg ze een handdoek om zijn schouders. Ze leek een beetje zenuwachtig. Sanne droeg een wijde, vale en haast versleten jurk met een heel laag uitgesneden hals die de welving van haar borsten toonde. De borsten deinden zachtjes op en neer als ze liep of zich bewoog.

‘Hoe wil je het hebben?’

‘Kaal Sanne, helemaal kaal’, antwoordde hij.

‘Wat?’ zei ze vragend, ‘kaal, weet je dat wel zeker en mag dat wel hier?’

‘Ja, dat mag en ja, ik weet het zeker, heb je een tondeuse?’ Het leek of ze nu even twijfelde over wat ze zou doen.

‘Kaal’, herhaalde ze zachtjes.

‘Doe nou maar, dan doe je me een groot plezier’, probeerde Jacob haar te overtuigen. Het bleef even stil en de tijd die hen omringde hing even stil in de lucht. Toen begon Sanne de tondeuse gereed te maken. De twijfel was uit haar ogen verdwenen. Sanne ging nu recht voor Jacob staan en hief haar armen. Ze pakte zijn hoofd met haar linkerhand en met haar rechter pakte ze een kam en begon ze zijn haar te kammen. Door haar opgeheven armen heen keek ze nog eenmaal naar Jacob ter bevestiging. Jacob rook Sanne en Sanne rook Jacob. Wat zij ook wilde, het kwam uit een diepe bron in haar. Nu ze half gebogen voorover stond waren haar ronde borsten wel heel dichtbij. De drang om zijn handen uit te strekken en ze allebei te omvatten, kwam bij hem boven. Hoelang was het geleden dat hij vrouwenborsten had aangeraakt of geproefd? Hij bedwong zichzelf en sloot zijn ogen.

‘Je mag best kijken, hoor’, zei Sanne. Jacob opende zijn ogen en zag Sanne lachen.

‘Je hebt toch wel eens een paar tieten gezien?’ Jacob dacht aan Daan en zijn boekjes in de kerktoren en zweeg terwijl Sanne de tondeuse ter hand nam. Ze trok haar rok wat op, stapte over de benen van Jacob en bleef zo in spreidstand over hem heen staan. Haar rok viel als een kapperslaken over zijn benen. Teder pakte ze zijn hoofd en plaatste de tondeuse naast zijn slaap vlak boven zijn oor. Hij voelde de zachte trilling van de tondeuse en voelde haren langs zijn wangen naar beneden vallen. Het apparaat zoemde zachtjes. Terwijl ze de tondeuse behoedzaam naar de achterkant van zijn schedel leidde, streelden haar borsten Jacobs schouder. Instinctief liet hij zijn handen onder haar rok verdwijnen en voelde hij haar zachte heupen en de randjes van haar ondergoed.

‘Hé, kijk je uit, straks schiet ik uit’, giechelde Sanne. Verder maakte Sanne geen bezwaar. Jacob voelde haar ronde billen.

Op een vreemde manier wist hij dat dit wel eens de laatste keer zou kunnen zijn dat hij intiem was met een vrouw. Hij wist dat hij een andere weg was ingeslagen. Een weg zonder verleidingen of lusten. Hij zou meer en meer afstand nemen

van zijn strelende en tegelijkertijd wurgende ego. Narcissus zou sterven als zijn geest zich zou bevrijden.

Maar nu, nú, wilde hij intiem zijn zonder na te denken. Zonder dwang of verwachting. Sanne hield zijn hoofd teder vast en schoor zijn haren langzaam af. Ze maakt geen haast en leek te genieten van de aanraking van Jacobs handen. Waarom was deze vrouw hem gezonden? Ze leek zo goed te weten wat ze wilde. Wat deed deze vrouw bij hem in dit gekkenhuis? Zijn handen streelden haar vulva en hij voelde hoe vochtig ze was. Sanne deed plotseling een stap naar achteren, stond voor hem en gebaarde dat hij moest gaan staan. Toen hij stond, maakt ze zijn riem en broek los en stroopte al zijn kleding naar beneden. Ze duwde hem terug op zijn stoel en ging in één beweging over hem heen staan. Voorzichtig ging ze zitten, waarbij ze met haar hand het gezwollen lid van Jacob haar vagina binnenleidde. Zo bleef ze zitten. Ze pakte de neergelegde tondeuse opnieuw en ging verder met scheren. Jacob zat doodstil en was compleet in zichzelf gekeerd. Hij voelde in zijn onderbewustzijn de baarmoedermond van Sanne zacht drukken tegen zijn eikel. Een diep gegrom kwam vanuit zijn innerlijk en vermengde zich met het zoemen van de tondeuse. Sanne bewoog zachtjes op zijn schoot bij het scheren van zijn hoofd. Haar bekken en vagina masseerden zo zijn lid. Er werd op de deur geklopt en Loes Schaafsma stak haar hoofd om de deur. Ze aanschouwde de kapster en haar cliënt, de wijde rok en Jacobs bijna kale hoofd.

‘Zeg kapster, kan ik Jacob zo van je lenen? Ik wil hem spreken.’ Sanne keek doodgemoedereerd naar de arts in opleiding, wachtte even en zei toen. ‘Ik ben zo klaar met hem, dan mag je hem hebben.’ Op dat moment ontladde Jacob zich heftig binnen in Sanne. Sannes baarmoeder reageerde op eenzelfde manier met hevige samentrekkingen, in de hoop al het zaad van Jacob op te nemen. Ze kneep haar benen samen waarbij ze door de vrijgekomen krachten van haar samentrekkende baarmoedermond uitschoot met de tondeuse. De deur was inmiddels gesloten en de arts in opleiding verdwenen. Een straal bloed liep achter Jacobs oor richting de nu op zijn rug

rustende handen van Sanne. Zo bleven ze allebei doodstil zitten. Het warme bloed in haar hand zowel als het zaad in haar vagina drongen diep haar geheugen binnen. Ze wist dat dit van groot belang zou zijn voor haar verdere leven. Het duurde lang voordat Jacob bewoog. Het meeste van zijn zaad zou dan al in de baarmoeder zijn binnengedrongen.

Tegelijkertijd zat boven op de dakrand van het gebouw de meeuw die voortgekomen was uit een oude Zeeuwse soort. Hij zou voor zijn tocht naar boven niet veel tijd meer hebben en krijsend vloog hij op en begon aan zijn eindeloze vlucht, zijn taak was volbracht.

14. Weg

In het volgende gesprek met Theo van Doorn besloten ze samen dat Jacob de afdeling zou verlaten. Sinds hij de isoleercel had verlaten, waren er geen onregelmatigheden meer voorgekomen. Jacob leek onmiskenbaar stabiel. Hij taalde niet naar drank of tabak. Hij mediteerde, of deed iets wat daarvoor doorging. Verder zweeg hij meestal. Sanne was de dag na haar bevruchting vertrokken. Ze had getrakteerd op gebak en koek. Ze wist dat ze zwanger was door Jacobs zaadlozing. De daaropvolgende dag had ze in alle vroegte haar boeltje gepakt. Ze had de verpleging verzocht om haar naar buiten te laten. Niemand kon haar tegenhouden. Loes Schaafsma had haar hijgend ingehaald op weg naar de bushalte. Loes had al snel door dat het onbegonnen werk was om Sanne tegen te houden. Ze had zich nog even afgevraagd of Jacob haar iets had aangedaan of bedreigd, maar bij navraag was de ontkenning in de ogen van Sanne heel overtuigend geweest en voor achterdocht was er geen enkele plaats. Sanne zat stil en genoegzaam op het bankje van de bushalte te wachten op haar bus. Loes Schaafsma had geen andere keus dan de beslissing aan haar opleider door te geven. Die had zich na een korte vloek geïrriteerd omgedraaid en was zijn kantoor binnengelopen. Hij wist dat zijn publicatie nog even op zich zou laten wachten, hij wist dat hij promoveren voorlopig kon vergeten.

Zijn irritatie nam nog verder toe toen een verpleegkundige hem had gemeld dat hij beter zelf naar Jacob toe kon gaan, want Jacob was niet van plan naar de psychiater toe te komen. De houding die Jacob aannam, vond hij irritant. Het leek of Jacob ver boven hem verheven was. Het leek godverdomme wel een gunst dat Jacob hem ontvangen wilde. De kale schedel en trage oogopslag van Jacob deden nog wat olie op het vuur. Wie dacht deze dwaas wel wie hij was. Nog nooit was hij zijn

professionaliteit ten opzichte van een patiënt zo openlijk verloren. Met geen mogelijkheid kon hij Jacob betrappen op psychotische of depressieve uitspraken. Hoe graag de psychiater dat op dit moment ook wilde.

In de dagen erna was de irritatie enigszins gezakt en kon hij de houding van Jacob iets beter verdragen en vond die zelfs af en toe amusant. Het 'kleineren' van Jacob was een laatste redmiddel voor zijn gekwetste ego, ook al bleef een vlammetje van twijfel aan zijn ego knagen.

'Hoe is het met onze alcoholistische goeroe?' had hij aan Loes Schaafsma gevraagd. Ze had hem niet begrijpend aangekeken en gezwegen. Instinctief had hij aangevoeld dat hij daarmee het respect dat de arts in opleiding nog voor haar opleider gevoeld had, had verloren. In zijn laatste gesprek met Jacob waren ze overeengekomen dat Jacob zou vertrekken van de opnameafdeling. De arts was klaar met deze man. Er was niet veel gezegd. 'Wat ga je doen en waar ga je dan heen?' had de psychiater nog plichtmatig gevraagd. Jacob wist het niet en had geantwoord: 'Ik ga en ik zie wel wat er op mijn pad komt, maakt u zich geen zorgen.' Daarna was Jacob opgestaan en had hij zijn hand uitgestoken naar de psychiater. Deze bleef stug zitten en uit het raam kijken. De psychiater wist dat zijn professionaliteit het opnieuw verloor van zijn ego. 'Bedankt voor de goede zorgen', besloot Jacob en liep naar de deur. 'Graag gedaan', reageerde de psychiater cynisch, maar Jacob hoorde het niet, die had de deur al achter zich gesloten en was op weg naar zijn vrijheid. Loes Schaafsma had het niet begrepen. Ze had Jacob een bijzondere casus gevonden met een opmerkelijke en wonderbaarlijke genezing. Door het raam zag ze Jacob lopen in de prille, bleke lenteson en voelde zich moedeloos en gelukkig tegelijk. Hij liep rechtop met lichte tred: het rugzakje van Sanne aan zijn arm. Haar eigen leven leek zinloos. Ze zag de kale man onder de lindebomen naar de portiersloge van de inrichting lopen. Ze wilde wel met hem mee. Ze wilde achter Jacob aanlopen, maar ze durfde niet. Ze was er veel te bang voor. 'Tja,' dacht ze hardop, 'waar ben ik eigenlijk zo bang voor?' Snel zette ze haar computer aan.

Sanne zat in de trein op weg naar haar ouderlijk huis. Terwijl ze uit het raam keek, vroeg ze zich af of ze de vader van haar toekomstig kind ooit nog terug zou zien. De Indische vrouw die Jacob had voorspeld tijdens de paranormale beurs, die ze twee jaar eerder met haar moeder had bezocht, voorspelde toen van niet. Ze was deze Jacob gepasseerd toen ze op weg was naar de spreekkamer van Theo van Doorn, terwijl Jacob er net vandaan kwam. Hij had haar gegroet en ze had onmiddellijk geweten dat hij degene was waar de Indische waarzegster over had gesproken. Haar moeder moest niets hebben van waarzegsters. Ze was eigenlijk alleen maar meegegaan omdat Sanne erop had aangedrongen.

‘Toe nou mam, doe het voor mij’, had ze gebedeld. De stokoude en voor Sanne griezelige Indische vrouw had haar gewenkt vanachter een kraampje. Sanne weerstond het gebaar om te komen zitten niet.

‘Jij bent het... Ja, ik zie het’, sprak ze met een zwaar Indonesisch accent. ‘Op jou heb ik al jaren gewacht.’ Sanne was geschrokken.

‘Niet intrappen, het is een verkooptruc’, siste haar moeder nog en trachtte Sanne mee te trekken. Het kartonnen kaartje op haar tafel meldde dat ze een Indonesische waarzegster was.

‘Wat gaat het haar kosten?’ vroeg Sannes moeder nog, in de hoop haar dochter te ontmoedigen.

‘Niets kindje, niets voor jou, helemaal niks.’ De opa van je kind heeft het lang geleden al voor jou betaald. De oude vrouw keek haar indringend aan.

‘De voorspelling is uitgekomen, ik wist het’, sprak de vrouw. ‘Ga zitten, kind.’ De vrouw pakte haar handen, maar keek er niet in. ‘Luister, kind. Ik wist dat je kwam. Het is aangekondigd, lang geleden. Ik zal nu de kaarten voor je leggen, want jij moet het weten.’ Sannes moeder begon nu luid te zuchten om duidelijk te maken dat ze weg wilde.

‘Ma, ik weet dat het moet, ik ben hier niet voor niks, laat me’, reageerde Sanne geïrriteerd. De oude vrouw trok voorzichtig een haar uit het hoofd van Sanne en stopte die in haar schortzak om daarna in één beweging de tarotkaarten tevoorschijn te

halen die ze op tafel legde. Nadat ze klaar was en aandachtig naar de uitgespreide tarotkaarten had gekeken, keek ze op met grote ogen en lachte ontspannen.

‘Nog twee jaar en je zult zwanger zijn. De kaart heeft het gezegd. Je verliest iets en je krijgt iets. “Hij” is het die je zal bezwangeren. Nee, nee... jij zal het zelf doen. Jij moet het doen. Hij weet het niet of nog niet. Jij weet het wel. Hij zal zich maar één keer openstellen in de eeuwigheid en dan ben jij er. Alleen jij hebt de kans om het te doen. Jij moet het doen! Anders is het te laat. Hij zal je toestemming geven zijn haar af te knippen. Dat is het geheime teken. Vraag of je hem mag knippen. Hij is er dan klaar voor. Zijn naam is Jacob. Je kunt hem niet volgen of met hem meegaan. Naar waar hij gaat is niet de plek voor jou en zijn kind. Jij kan alleen de vrucht dragen.’ De vrouw zweeg en keek Sanne onverstoord aan.

‘Ga kind, het is geschied, je weet het nu. Ik ben moe en ik ben klaar.’ Ze stond op en sloeg een doek om haar schouders. De oude vrouw verdween in de mensenmassa.

‘Dat wijf is gek!’ had haar moeder gesnauwd. ‘Totaal getikt! Een kind? Jij en een kind! Belachelijk. Je gaat verdomme in therapie binnenkort, komt dat wijf met zo’n verhaal. Kom, we gaan. Die flauwekul hier.’ Maar Sannes moeder wist dat het al te laat was en dat Sanne de voorspelling buitengewoon serieus zou nemen. En Sanne, Sanne was in de war geweest en hoopvol.

Nu in de trein naar huis dacht ze daaraan terug. Nu was ze dus zwanger. Buiten, in het voorbijrazende landschap, zag Sanne een leeuwerik in de lucht hangen. Heel even maar dacht ze te zien dat de vogel haar aankeek. Dat moest wel suggestie zijn, dacht Sanne. Ze moest het kind Jacob noemen. Het was deze gedachte die de vogel in haar hoofd plantte: het kind heet ‘Jacob’.

Jacob zelf ging te voet op weg naar de Pieterskerkgracht. Deze gedempte gracht lag in het centrum van de stad. Daar was de winkel die hij zich herinnerde en daar wilde hij nu naartoe. Het was vroeg lenteweer en de buitentemperatuur moest tijdens

zijn verblijf op de opnameafdeling wel acht of tien graden gestegen zijn. Hij wist wat hij ging doen. Links passeerde hij een kasteeltje dat dienstdeed als directieonderkomen van de inrichting waar hij opgenomen was geweest. Het bastion van gekte, dacht Jacob. Omringd door bomen en weilanden, nu goed te zien, want veel bladeren waren er nog niet aan de bomen. De vrouw die de winkel zo te zien in haar eentje bestierde, was een jaar of zestig en droeg een lange rode paardenstaart. De winkel leek eerder een groot pakhuis. Vanaf de hoge middenhal zag hij verschillende etages en afdelingen boven zich uit torenen. De sfeer die er hing zou je verwachten achter de coulissen van een Italiaanse opera. Het rook er naar stof en parfum. Overal hingen rekken kleding en stonden standaards met hoeden en sjaals. Er waren complete vermommingen en dierenpakken. De houten vloer kraakte onder zijn voeten. Er waren geen andere klanten, voor zover Jacob kon zien, alleen de vrouw met paardenstaart en Jacob.

‘Kan ik u ergens mee helpen?’ vroeg ze toen Jacob haar richting op kwam lopen. Jacob wachtte even om te formuleren wat hij zou gaan zeggen. Hij keek wat rond of hij het gezochte al verwachtte te zien en zei toen: ‘Ik zoek een outfit voor een boeddhistische monnik, liefst in twee tinten rood of zo.’ De vrouw keek nadenkend. Het bleef stil.

‘Tja...’ reageerde ze ten slotte, ‘ik weet niet zeker of we die hebben, maar wacht u even. ‘Theo,’ riep ze luid naar de balustrades boven haar hoofd, ‘hebben we iets boeddhistisch, ergens?’ Het bleef weer stil. ‘Theooo’, riep ze nogmaals maar nu luider. Toen verscheen er een verward mannenhoofd over een van de relingen.

‘Ja... wat is er?’

‘Of we iets boeddhistisch in huis hebben, voor een monnik of zo.’ Opnieuw bleef het stil.

‘Ik zal even kijken.’ De man verdween door een deur. Jacob bleef achter bij de vrouw.

‘U hebt uw hoofd alvast geschoren’, stelde ze vast, terwijl ze ernstig naar Jacobs schedel keek.

‘Nee, dat heeft een vriendin van me gedaan’, antwoordde Jacob.

‘Mijn man is voor u aan het zoeken’, sprak ze, draaide zich om en ging aan een tafel in een tijdschrift lezen. Jacob stond in het midden van de winkel af te wachten wat er zou gebeuren. Er kwam een vrouw van een jaar of dertig binnen met in haar kielzog zo’n negen kinderen. Jacob stapte opzij om de vrouw en kinderen langs te laten. De lezende vrouw stond nu op en benaderde de vrouw, die ze blijkbaar verwachtte, want ze zei: ‘Loop maar mee allemaal, we gaan naar boven.’ De jengelende kinderen en de twee vrouwen liepen, aan het einde van de winkel, de trap op. Jacob was nu alleen.

‘Kom maar even boven, ik geloof dat ik iets heb’, hoorde Jacob boven zich. Toen hij opkeek wenkte de man hem om naar boven te komen. Jacob besteeg nu ook de trap en trof de man op de overloop, waar hij aanstalten maakte om de opslagruimte binnen te lopen. Halverwege stopte hij en hield een jutezak omhoog.

‘Zoekt u zoiets?’ Hij opende de zak en trok er een lange, grove lap dikke stof uit. Jacob herkende de kleuren onmiddellijk. Het rood en oranje uit zijn droom met de jonge monnik, waarvan Jacob nog steeds niet wist of het een droom was geweest of een visioen tijdens zijn alcoholontwenning. Waren het niet deze kleren in deze kleuren geweest die hem hadden gered van de welvarende toeristen? De man hield de monnikskleding nu voor Jacob om te zien of die zou passen. De stof was oud, maar in goede staat.

‘Die zak ligt hier al zolang ik de baas ben en dat is heel lang.’ Jacob keek naar de man.

‘Ja, ja, ik weet het, je hebt geen geld’, zei de man. ‘Je mag het zo hebben. We verhuren het nooit en het moet nodig gestoomd worden, neem maar mee en veel plezier ermee, monnik.’ Hij lachte breeduit. Jacob nam de jutezak aan en bedankte de man. Bij het afdalen van de trap passeerde hij de vrouw met de vlecht.

‘Het is gelukt, zie ik.’

‘Ja,’ antwoordde Jacob, ‘bedankt voor de hulp.’ Bij het verlaten van de winkel hoorde hij de kinderen lachen. De kerkklokken bleven stil deze keer.

Jacob liep in de richting van het noordoosten: de stad uit. Hij dacht niet echt na over welke kant of richting hij op liep. Hij wist dat de weg lang zou zijn. Net buiten de stad, bij de Dwarswatering, verving Jacob aan het water zijn gewone kleding door het rood en oranje gewaad. Zonder schaamte of gêne. Zijn schoenen hield hij aan. De grond was koud. Het gewaad paste hem goed. Hij was een monnik, ook al kon hij het zelf nauwelijks zien. Niet alleen zijn kleren, ook de sfeer om Jacob heen waren veranderd. Het gras en de lucht, de bomen en het water weerspiegelden de rode gloed. Jacob keek in het water. Hij pakte het rugzakje van Sanne opnieuw in. Behalve zijn tandenborstel, wat ondergoed en twee flessen water had Jacob nauwelijks iets bij zich. Zijn identiteitskaart lag in het kluisje van de opnameafdeling, evenals zijn portemonnee waar nog hooguit vijf euro in zat. Hij ging op pad. Al snel zag hij mensen reageren. Automobilisten en fietsers keken om en wandelaars bleven staan. Jacob zag het. Het weer was goed. Verschillende zwermen spreeuwen dansten boven zijn hoofd en zwierden van boom naar boom, geweldige waaiers van wervelingen achterlatend op Jacobs netvlies.

Hij naderde blijkbaar een middelbare school, want voor hem doemde een groep jongelui op die, zo te zien, pauze had. Zou dit de eerste confrontatie met zichzelf zijn, vroeg Jacob zich af. Terwijl hij de groep naderde, werd hij al snel waargenomen. Eerst keken de jongeren met verbaasde blikken, maar al snel werd hun perceptie helder. Een monnik, dat was duidelijk. Het raasde snel door de rijen. Een vreemde, een gek, een dwaas, een monnik liep voorbij. Niet plaatsbaar in hun, zo vertrouwde, wereldje. Jacob passeerde nu de eerste kinderen en groette ze vriendelijk. Twee jongens maakten zich los van de groep en gingen achter Jacob lopen.

‘Hé, ben jij de nieuwe Bhagwan?’ riep de langste van de twee. Een slungelige jongen van een jaar of vijftien, voorzien van

wel heel veel acne. Jacob keek om en glimlachte vriendelijk naar de jongen.

‘Hé, de Chinezen zoeken je, man, ze hebben een tekort aan tjaptjoi.’ De jongen had besloten zijn angsten en onzekerheden om te zetten in de spanning van het uitdagen. Hij draaide zich deels om en schreeuwde naar de toekijkende klasgenoten: ‘Hij zoekt een teckel voor het avondeten.’ De grap kwam niet erg over, want er werd niet gelachen. De groep keek gespannen naar wat er zou gaan gebeuren.

‘Hé, ben je al verlicht, man’, zeurde de puistenkop verder. ‘Kun je al vliegen?’ Zijn vriendje deed nu een paar stappen naar voren en tikte de achterste voet van de lopende Jacob aan. Jacob struikelde en viel op allebei zijn knieën. Nu bleef het even stil.

‘Ben je aan het “worshippen”, gek?’ riep de puistenkop. ‘Worship, worship, worship, worship’, repeteerden de twee jongens boven het hoofd van Jacob. Opmerkelijk en tot zijn eigen verbazing werd Jacob niet bang en bleef zijn hoofd uitermate helder. De pijn aan zijn nog nauwelijks genezen knie raakte alleen zijn lichaam. Hij kon er met zijn aandacht naar toe en de pijn wegnemen. Langzaam stond Jacob op en keek toen recht in de fletsblauwe ogen van de pestkop. De jongen had zich duidelijk vergist in de grootte van deze in het rood geklede man. Het was echter niet de grote gestalte van Jacob waardoor hij terugdeinsde. Het waren de open ogen van Jacob en de directheid waarmee de blik bij hem binnenkwam. De jongen maakte een stap achterwaarts, raakte los van de grond, zweefde even en viel achterover op zijn kont. Jacob had hem niet aangeraakt, was zelfs niet in zijn buurt geweest. Nu liep hij op de jongen toe en stak zijn hand uit om hem weer overeind te helpen. De puistenkop nam reflexmatig de hand aan en kwam omhoog.

‘Ja, ik ben aan het worshippen, zoals je kunt zien’, zei Jacob lachend. Nu draaide hij zich om en liep weer verder. De jongen die hem had laten struikelen ging nu met zijn handen in zijn zij voor Jacob staan.

‘Dat moet je eens bij mij doen, dan sla ik je op je kankerbek, mongool.’ Jacob bleef vlak voor de jongen staan en keek hem zwijgend aan. Hij had geen idee wat hij zou moeten of kunnen doen. Zo bleven ze allebei staan. Uit de menigte maakte zich een volwassen man los en vroeg: ‘Wat is hier aan de hand?’ terwijl hij naar de jongen keek.

‘Deze mongool heeft Tim geslagen!’

‘Ja, daaaaaag’, schreeuwden twee meisjes die met de onderwijzer mee naar voren waren gekomen. ‘Mooi niet, hij heeft hem niet aangeraakt, Luuk heeft hem laten struikelen en ze zijn gaan jellen’, sprak de grootste van de twee. De man, die kennelijk onderwijzer was, wrong zich tussen Jacob en de jongen in en duwde die met zachte dwang richting de school. ‘De show is over... Move, schiet op, wegwezen, jij.’ Tegenover Jacob verontschuldigde hij zich met: ‘Sorry meneer, het is het testosteron, ben ik bang.’

‘Geeft niet’, antwoordde Jacob. De onderwijzer dreef de jongeren met zijn armen wijd richting de school. Jacob zag dat de puistenkop verloren naast zijn vriendje liep. Hij wist duidelijk niet wat hij met de situatie aan moest en wat hij van Jacob moest denken.

Nog een aantal kinderen liepen met Jacob mee, die nu richting het Paddegat en de Kromme Does liep. Voor hij de stilte van het groene gebied zou betreden, kwam er een meisje dat hem aan Sanne deed denken, naast hem lopen. Ze sprak niet maar ging voor hem staan. Jacob moest wel stoppen.

‘Hier, van onze club’, zei ze en overhandigde hem een plastic zak. Ze wachtte verder niet af, passeerde hem en rende terug richting de school. Jacob keek haar na. Hij keek nieuwsgierig in de zak en zag lunchpakketjes met boterhammen, twee appels, een sinaasappel en ook een pakje met een of ander sap. Jacob was verbaasd. Hij keek omhoog en zag een valk die zich op de wind liet drijven. ‘Bedankt.’

Naast hem stopte een politieauto. Twee agenten stapten uit. Een mannelijke en een vrouwelijke. Ze bekeken Jacob zonder gêne en de man sprak: ‘Goedemiddag, zouden wij uw papieren mogen zien?’ Jacob was gestopt en keek met rustige ogen naar

de twee. 'Dat zou wel mogen, maar ik heb ze niet.' Er viel een stilte. 'U weet dat dat strafbaar is, meneer?' liet de agent weten.

'Wat?' vroeg Jacob.

'U moet zich te allen tijde kunnen identificeren.'

'Ik ben Jacob van der Lei', sprak Jacob.

'Dat is helaas niet genoeg. We hebben toch echt uw papieren nodig, anders moet u mee naar het bureau', vulde de vrouwelijke agent haar collega aan. Jacob besloot af te wachten.

Nu zat Jacob opnieuw in een cel. De agenten hadden hem gefouilleerd en naar het bureau gebracht. Een oudere agente had zijn gegevens opgenomen en hij had haar verteld dat zijn spullen waren achtergebleven op de gesloten opnameafdeling. Terwijl dit uitgezocht werd, bracht men hem naar een cel, met de mededeling dat het tijdelijk was. Men had vreemd opgekeken van de monnik met het kale hoofd. Het was een kleine cel, maar deze keer met meer comfort dan in de inrichting: er was een wc en een bed met matras. Jacob was op het bed gaan zitten en voelde met liefde de wond achter zijn oor. Hij dacht even aan Sanne en probeerde daarna zijn gedachten uit te bannen. Het was tijd om de 'diepzee' op te zoeken. De bellen van gedachten kriebelden langs zijn bewustzijn ten teken van de versmelting met zijn ik/ik-gedachteloosheid.

15. Koeienhoorn

De grote rieten hoed had Jacob mogen lenen van Daan. Die hoed zou hem beschermen tegen de weliswaar platte, maar toch zeer dodelijke neerdalende pijl. Zo'n pijl viel met ongehooflijke snelheid recht naar beneden en kon zo je schedeldak doorboren. Jacob was pijlenraper bij de schutterij die om de week bijeenkwam in het dorp. Dit schouwspel speelde zich af op een leeg weiland aan de rand van het dorp aan de Schelde. Er stonden twee hoge masten die 'wip' werden genoemd. De zijbeuken heetten 'prangen', die op hun beurt ijzeren punten droegen en voorzien waren van kurken vol veertjes en pluimpjes. Dat waren 'de vogels'. De lagere prangen droegen kleine vogels en op de punt stond de hoofdvogel. De prang liep taps toe als een tweedimensionale kerstboom. De boogschutters schuilden voor de neerdalende pijlen onder kleine rieten af-dakjes die her en der rond de masten waren neergezet. De toeschouwers schuilden onder de bomen die het weiland begrensd, of men school onder de geïmproviseerde en overdekte drankgelegenheid die de cafébaas van het dorp aan de rand van het weiland had neergezet. Alleen de pijlenjongens hadden deze prachtige en door alle andere jongens gewenste rieten hoeden. De schutters schoten op een prang die zo'n dertig meter recht de lucht in stak. Het was een al honderden jaren oude volkssport. Jacob bewoog zich tussen de tientallen schutters door. Zijn taak was het om de afgeschoten pijlen te verzamelen en terug te bezorgen in de daarvoor bestemde manden. Elke pijl had zijn eigen kleurencombinatie, zodat de eigenaar hem kon herkennen. Als een vogel was geraakt en naar beneden dwarrelde was het ook de taak van de pijlenrapers om die aan de schutter te overhandigen.

Bij de drankgelegenheid was het altijd druk. Alle boeren, werklui en middenstanders dronken daar hun zondagmiddag

weg en wisselden informatie uit over werk en gewas, over dieren en de rente van de bank. Er werd geroddeld en ruzie gemaakt. De geur van tabak en schraal bier werd aangevuld met de geur van vette worst en gekookte eieren in het zuur. Dankzij Daan kon Jacob deze zondag geld verdienen. Een hele middag kon hem wel tien of vijftien gulden opleveren. Daarnaast nog de fooien die het kon opleveren als je een hoofdvoegel bij de rechtmatige schutter bezorgde. Het was een erebaan. Hij was nu pijlenraper, omdat Daan, zijn beste vriend, de cafébaas mocht helpen. Die had een nog feller begeerd baantje bemachtigd, aangezien er rijkelijker met fooien werd gesmeten naarmate er meer gedronken werd. Je moest wel snel zijn met het aanslepen van bier en jenever. Die eer was Jacob nog niet ten deel gevallen. Gilles, de broer van Daan, was deze middag zijn raapmaatje in de weide. Er waren voor elke wip twee pijlenrapers. De zon stond hoog en er was veel volk. Gilles had meer ervaring in het inschatten waar de pijlen terecht zouden komen, maar nog meer in welke drinkers je moest mijden.

Naarmate de middag vorderde werd er meer gedronken. Er ontstonden soms ruzies over nieuwe en zeker over oude geschillen. De spanning steeg, er waren namelijk twee rivaliserende schutters over met evenveel punten. De ene katholiek, de ander protestant. Bij de omstanders was er veel aandacht voor de spanning rond de wip. De pijlen dienden nu snel geraapt en teruggebracht te worden. Jacob zag een pijl landen op het platte dak van de drankgelegenheid; een belangrijke pijl en Jacob moest zich door de drinkende mannenmassa heen werken om bij de opklim van het dak te komen. De grote lijven gingen maar moeizaam opzij toen hij probeerde te passeren. Er werd in dialect gevloekt. Nadat hij de pijl van het dakje had gevist, moest hij dezelfde weg terug, opnieuw door de drinkende menigte. Hij had haast. Toen hij nog maar net los was uit de grote groep en op weg naar de mand, werd hij bij zijn kraag gevat. Jacob draaide zich om en stond oog in oog met de veel te zware veehandelaar Lou Rentmeester. Een notoire alcoholist met een vies en verkreukeld pak. Hij droeg bretels over een smoezelig overhemd.

‘Haast?’ vroeg hij met zijn Zeeuwse accent. De kleine varkensoogjes priemden in zijn paars opgezwollen gelaat dat nu vlak voor Jacobs neus hing. ‘Mijn glaasje is leeg en dat is jou schuld,’ zei hij met hese stem, ‘nu moet jij een nieuwe kopen, ventje’, ging hij verder. Hij hield bij deze woorden het kleine borrelglaasje demonstratief voor Jacobs neus. ‘Zie je.’ Jacob keek met grote verschrikte ogen naar de veehandelaar. Deze man stond bekend om zijn grove gedrag. Veel pijlenrapers zijn al eens in deze truc getrapt. Het was een misselijke manier om het kleine bedrag, dat alle schutters moesten betalen voor het ophalen van hun pijlen, terug te krijgen. Jacob was er al voor gewaarschuwd, maar nu – door de spanning en de drukte – was het hem toch overkomen. Zou hij weigeren? Dan kon hij een paar klappen verwachten en was hij misschien zijn baantje kwijt. De greep van de man verstevigde zich en Jacob voelde zijn boord in zijn keel snijden.

‘Nou?’ schreeuwde het opgeblazen gezicht van de veehandelaar. Er zat spuug op de paars gezwollen lippen. Jacob kreeg nu geen lucht meer. Hij zocht in zijn geest naar de kapel en zag het zonlicht op de vloertegels dansen, rode, blauwe en witte vlekken dansten op zijn netvlies. Hij zocht nu naar de engel met het zwaard op de biechtstoel en schreeuwde: ‘Alstublieft... Help me!’

De kras van de kraai gaat vooraf aan het droge ‘tok’-geluid. Jacob voelde de hand van de veehandelaar verslappen. Toen hij zijn ogen opende, zag hij in de ooghoeken van de veehandelaar bloed opborrelen dat richting zijn neus begon te lopen. De ogen van de man draaiden naar binnen en zijn gezicht pulde uit. Zijn tong kwam uit de half geopende mond. Ook uit zijn neus liep nu wat bloed, dat op de uitpuilende tong druppelde. Jacob hoorde de veehandelaar gorgelen en voelde dat de man voorover ging vallen. Hij dreigde Jacob te verpletteren. Hij rukte zich los en sprong achteruit. De veehandelaar viel bijna zonder geluid voorover in het zachte gras. Achter uit de schedel stak een pijl zoals een handvat uit een hamer. Hoog in de lucht krijste de kraai opnieuw. De pijl was diep in de hersenen gedrongen en had de veehandelaar op slag gedood. Er

was geen siddering of spiersamentrekking. Alleen een berg dood vlees. Jacob stond aan de grond genageld. De lucht was stil. Niets bewoog of maakte geluid. De wolken dreven niet over en Jacob keek stil naar het levenloze lichaam. Had hij dit gedaan, had hij dit aangericht? Langzaam kwam de wereld weer tot leven. Voorzichtig keek men naar het tafereel, een enkeling begon richting Jacob te lopen. Zelf liep Jacob nu traag achteruit, weg bij de dode vandaan. Het leek of hij verwachtte dat de veehandelaar alsnog zou herrijzen. De toesnelende cafébaas ving Jacob voorzichtig op.

‘Kom maar mee, Jacob.’ De grote handen draaiden Jacob richting de drankgelegenheid. Daan was ook met de cafébaas meegekomen en nam Jacob nu met verschrikte ogen bij de hand. Samen liepen ze richting het verbijsterde publiek.

‘Godverdomme nog aan toe’, was het enige wat Daan kon uitbrengen. De menigte week nu uiteen, er werd zwiggend naar Jacob gekeken. De cafévrouw zette limonade voor Jacob neer. Voorzichtig keek Jacob, nu op veilige afstand, over zijn schouder of het werkelijk waar was. Hij zag dat de cafébaas zijn leren schort over de dode man had gelegd als een soort minitentje.

‘Iemand moet die jongen naar huis brengen’, hoorde hij achter zich iemand zeggen. Tussen Jacob, Daan en de dode veehandelaar stond nu een heg van mannenruggen. De kraai krasste niet meer, maar zat in de boom achter de drankgelegenheid. Hij wist dat het tijd was om te gaan, maar keek nog even of Jacob hem zag. Daarna vloog hij op en over de hoge masten verdween hij in de blauwe lucht.

Terwijl Jacob in zijn politiecel in een diepe trance verzonken zat en zo terug in de tijd de veehandelaar overwon, betrad op datzelfde moment, ver weg, broeder Laurentius een kleine kamer in een oud en vervallen klooster. Ondanks zijn 56 jaren was hij een van de jongste ‘Broeders van Liefde’. Het was meer een cel met kale muren dan een slaapkamer. Het door de gordijnen gefilterde licht viel op een crucifix. Er stond een houten bed en een houten nachtkastje met daarop een stenen

beker water en een bijbel. Onder het bed lagen verpleegspullen. De broeder keek naar het bed en wist dat het nu voorbij was. In het bed lag een oude broeder met een wit gezicht en opengesperde ogen. Elke uitdrukking was van het levenloze gezicht verdwenen. Laurentius vermoedde gisteren al dat deze broeder zou gaan sterven. Hij prevelde iets over een engel met zwaard die hem zou komen halen en zijn lippen waren blauw. Hij was angstig en onrustig. Heel opmerkelijk vond Broeder Laurentius, want de broeder was dement en had in geen tien jaar gesproken. De oude abt had hem het sacrament der stervenden gegeven. In de ogen van de opgezette uil die op de eenvoudige boekenkast stond, was een fonkeling van licht te zien door het opsteken van een kaars voor de overleden Broeder van Liefde. Laurentius ontging dit niet.

16. The Dutch monk

Jacob trof zichzelf aan in de politiecel in orangerode gewaden. Hij was weer in gedachten verzonken, en de gedachten waren uiteindelijk weer in hem gekomen. Hij voelde zich rustiger dan ooit. De gesloten deur en de muren waren deze keer geen bedreiging. Hij kon nu geduldig afwachten wat er zou gaan komen. Toen de celdeur uiteindelijk openging, stond daar Koenraad de Raaf. De psychiater keek verbaasd naar Jacob in kleermakerszit.

‘Dag Jacob’, opende hij het gesprek.

‘Dag dokter’, antwoordde Jacob. De psychiater kwam nu verder naar binnen en werd gevolgd door een agent.

‘Ik kom je achtergebleven spullen brengen’ en terwijl hij dit zei overhandigde hij Jacob een plastic tas.

‘Dank je voor de moeite, het gaat goed met me’, bleef hij vervolgvragen voor. De psychiater ging naast Jacob op het bed zitten.

‘Waar is mevrouw Vos?’ vroeg Jacob. De psychiater wilde vragen waarom dat Jacob interesseerde, maar hij wist nu beter dan ooit dat Jacob hem onmiddellijk zou doorzien als hij niet de waarheid zou spreken. Een wedervraag zou hem tijd hebben gegeven om de hete brij heen te draaien, zoals hij dat zijn hele leven al deed, maar nu bij deze Jacob was dat te pijnlijk en te confronterend. Jacob werkte als een spiegel. De Raaf raakte in de war van deze man.

‘Die is weg, die komt niet meer’, antwoordde hij ten slotte. Jacob knikte. Het werd weer stil in de cel. Een agent stond nu wat te schuifelen bij de deur. Was dit een gesprek tussen een psychiater en zijn patiënt? Hij had zich zo’n contact heel anders voorgesteld. De twee mannen zaten nu in stilte naast elkaar. Na al die jaren, al die consulten, bleek er voor Koenraad niets meer te vragen. Voor Jacob viel er niets meer te zeggen.

Vreemd genoeg maakte Jacobs ademhaling de psychiater rustig, als golfjes aan het strand, en er ontstond dan ook geen spanning tussen de twee zwijgende mannen. Er leek zich een aangename harmonie in de cel te ontwikkelen. Het was de onwennige agent die door te kuchen aangaf dat hij meer te doen had.

‘Nou, Jacob, ik ga maar weer. Ik zal je laten uitschrijven en je dossier afsluiten. Ik weet dat je niet meer terugkomt.’ De psychiater stond op en liep naar de deur. Jacob groette hem met een korte knik. Hun ogen vonden elkaar en tekst was overbodig. De agent liet nu de deur van de cel open toen hij met de psychiater meeliep om die uitgeleide te doen. Jacob wachtte af. Toen hij later buiten stond, waren er niet veel woorden gesproken. Hij had zich kunnen identificeren en mocht gaan.

De agenten die hem de vorige dag hadden opgepakt, zetten hem op zijn verzoek af op dezelfde plek. Het was vroeg in het voorjaar en het was fris. Wel scheen de zon en sierden mooie stapelwolken de lucht. Voordat de agenten wegreden vertelde de vrouw dat hij op het internet te zien was. Er was een filmpje gemaakt bij het opstootje voor de school.

‘U bent beroemd’, was het laatste dat Jacob verstond toen ze wegreden. Jacob nam de tijd om de omgeving in zich op te nemen. Hij had geen echte bestemming. Er was geen plek waar hij echt heen moest. Het was zijn lot dat hem zou leiden. Zijn doel zou vanzelf geboren worden. Nu was hij alleen. De lentewind streek over zijn nog vrijwel kale hoofd. Zijn bril had hij nu weer op. Die had hij in de zak met spulletjes teruggevonden. Het was wat je vroeger een ziekenfondsbrilletje noemde. Voor het eerst sinds lange tijd werd hij door Jacob liefkozend geпоetst. Hij zag weer helder toen hij hem opzette. Dit was toch het Groene Hart? Een lange weg leidde naar een klassieke molen en een dorp. Toen Jacob een tijd gelopen had, naderde in de verte een aantal fietsers. Hij ontwaarde drie meisje en een jongen. Toen ze vlakbij kwamen, herkenden ze Jacob. Alle vier stopten ze en bekeken hem of hij een zeldzaam dier was. Daarop wilde Jacob aan de jongeren voorbijlo-

pen. Een boeddhistische monnik in het Groene Hart. Helemaal alleen. Jacob zag zichzelf lopen.

‘Bent u die heilige monnik die op YouTube staat?’ vroeg een meisje in een dikke parkajas. Jacob keek haar niet begrijpend aan.

‘Was u het gisteren bij die vechtpartij die op internet staat?’

‘Ja, ik vermoed van wel, maar ik zat in de cel vannacht, dus ik weet het niet zeker’, antwoordde Jacob.

‘Zat u in de politiecel? Cool’, reageerde de enige jongen. Uit zijn broek viste hij een mobiele telefoon en begon Jacob te filmen.

‘Hebben ze u pijn gedaan of beledigd gisteren?’ vroeg het kleinste meisje van de groep. Jacob bleef staan en keek haar aan.

‘Ik heb besloten dat ik niet te beledigen ben en pijn hebben ze me niet gedaan gelukkig.’

‘Euuuh, zal zeker niet. Iedereen is toch te kwetsen of te beledigen!’ zei het kind nu uitdagend.

‘Nee hoor, alleen als je hebt besloten dat je te kwetsen bent, dan ben je ook te kwetsen’, zei Jacob, haar nu passerend. Vriendelijk kijkend liep hij door.

‘Je moeder is een kankerhoer, mongool’, schold de jongen. Plots was het stil. De meisjes waren zichtbaar geschrokken en de jongen eigenlijk ook. Jacob allerminst, hij draaide zich om naar de jongen, die nu half over zijn stuur gebogen stond en antwoordde: ‘Als je de k verandert in een b en de h ook in een b, heb je een heel onschuldige hoeveelheid letters, dat zijn drie letters. ‘Die twee letters hebben niet de macht om mij te kwetsen. Niets kan mij kwetsen, zo heb ik besloten.’ Hij bleef even staan en keek toen naar de lucht of hij vermoedde dat het ging regenen. Hij groette opnieuw en liet de vier achter zich. Het meisje dat op YouTube had gezien dat iemand Jacob een tas met vermoedelijk eten had gegeven, liep nu Jacob achterna en ging pal voor hem staan. Ze nam haar rugzak af en zocht haar lunchpakket. Ze viste het op en overhandigde het aan Jacob. Daarna liep ze terug naar de groep. Haar vriendin deed hetzelfde en gaf hem daarbij ook nog een rol King en een pakje

karnemelk. Jacob keek ietwat verbaasd en zei: ‘Zie je wel dat deze kankermongool niet te kwetsen is.’ Iedereen moest lachen. Zelfs de jongen op zijn stoere fiets. Nu verliet hij het groepje. Daar waar hij dorpjes of bewoning tegenkwam, was hij een bezienswaardigheid. Veelal waarschuwden mensen elkaar. Een enkeling sprak hem aan. Jacob merkte dat jonge mensen gemakkelijk met hem spraken. Die dag kreeg hij nog een appel en een stroopwafel.

In haar kleine flat volgde Sanne, tussen de voorbereidingen van de babykamer door, met belangstelling de televisiebeelden die nu al weken berichtten over Jacob. Hij was een hype op internet. Hij bleek namelijk al snel een gewild filmobject. Er waren filmpjes gemaakt door studenten of kinderen van de middelbare school. Van pesten of uitdagen was geen sprake meer. Jacob werd zichtbaar met respect benaderd. Er waren filmpjes die Jacob volgden waar hij liep of met kleine korte interviewtjes. Sanne volgde deze hype met zorg. Haar zwangerschap vorderde, net als Jacobs tocht. Liep hij geen gevaar nu iedereen van deze vreemde monnik wist? Wat ging hij doen?

Na het journaal volgde ze met aandacht een documentaire die aandacht besteedde aan het fenomeen Jacob. Een jonge vrouwelijke journalist liep een hele dag met hem mee. Ze droeg eenzelfde rugzakje als Jacob. Hij had het van haar gekregen, daarom irriteerde het Sanne. De vrouw interviewde Jacob op een vervelende manier, vond ze. De journaliste legde woorden in zijn mond of stelde vooringenomen vragen. Over het christendom, de islam en het boeddhisme. Ze had opgestoken haren en een hooghartige toon in haar stem. Jacob leek het niet te deren. Gaandeweg steeg hij ver uit boven de vrouw. De vrouw vertelde Jacob dat hij ‘The Dutch Monk’ of ‘The True Dutch Monk’ werd genoemd. Er waren verschillende websites over hem geopend met informatie over Jacob, waar hij zich precies bevond, waar hij had geslapen, wat hij at en vooral wat hij zei. Er werden quotes opgevangen door omstanders of meelopers. Er waren sites waar gedoneerd kon worden en sites die daarvoor waarschuwden. Er werden arti-

kelen te koop aangeboden die Jacob had aangeraakt of die door hem waren gebruikt. Op de vraag of hij zelf achter deze sites zat, had hij zijn antwoord vergezeld van een oogopslag en een intonatie die zelfs de meest achterdochtige tv-kijker nog geruststelde. Men speculeerde over zijn doel en velen vroegen hem of hij in de voetsporen van Gandhi wilde treden. Was hij misschien diens reïncarnatie?

‘Nee, hoor’, sprak Jacob zacht. ‘Ik ben Jacob. Ik ben hooguit bevrijd van de gedachte vrij te kunnen zijn. Ik ben ik en ik ben mijn naam en die naam is als een wolkje in de lucht net als u een wolkje in de lucht bent’, had hij geantwoord. Weer die geheimzinnige blik. Op de website werd zijn arrestatie gedocumenteerd met foto’s en filmpjes van het desbetreffende politiebureau. Nadat Jacob weer was vrijgelaten vertelde een agent in een interview dat Jacob op bedevaart was. ‘Dat mag gewoon in Nederland. Iedereen mag op bedevaart. Dat is heel hip. Jacob was dus heel gewoon een bedevaartganger’, wist de agent te melden. ‘Niet de moeite waard om aandacht aan te besteden’, voegde hij eraan toe. De verklaring van de agent zorgde er alleen voor dat Jacobs mythe groeide. Er zat een trilling in zijn stem en even leek het of de agent zou stoppen en zijn verhaal niet zou afmaken. Voor de ogen van Sanne en de vele tv-kijkers dook hij in zijn dienstauto en reed met een afgewend gezicht iets te snel weg. Er kwamen nog een aantal deskundigen en wetenschappers aan het woord die stuk voor stuk Jacob als gek en waarschijnlijk ongevaarlijk bestempelden. Toen Loes Schaafsma als afgestudeerd psychiater op het scherm verscheen, ging Sanne rechtop zitten. Wat zou deze psychiater over Jacob vertellen? Loes Schaafsma was mild en positief over hem. Hij was toch min of meer wonderbaarlijk genezen. Er moest iets gebeurd zijn met de hersenen van Jacob? Jacob was abrupt gestopt met drinken en roken nadat er iets was voorgevallen in de GGZ-instelling. Over wat er gebeurd was, deed ze geheimzinnig. Er waren geen onthoudingsverschijnselen van nicotine noch alcohol zichtbaar geweest en ondersteunende medicatie had hij resoluut geweigerd. Volgens Loes Schaafsma was er nog geen studie over zo’n geval bekend.

Sanne zag in het gezicht van deze vrouwelijke psychiater bewondering en dat bezorgde haar een warm gevoel. Eigenlijk wilde ze de televisie uitzetten, maar ze deed het niet. Er volgde nog een spiritueel leider die met Jacob de vloer aanveegde.

‘Een staat van verlichting valt zonder gedegen opleiding of leermeester niet te bereiken’, oordeelde hij. Volgens hem had de mensheid hier te maken met een oplichter, een charlatan. Ondanks de waarschuwende woorden aan het eind van het programma zou de hype rond Jacob nog niet ten einde zijn. Sanne lag in bed en dacht aan haar ongebornen zoon. Ze had opnieuw begrepen hoe zuinig ze moest zijn op dit kind. Ze zond haar gedachten naar Jacob.

Jacob voelde een vreemde spanning rond zich ontstaan, die hij niet goed kon thuisbrengen. Misschien waren het de vogels die op het prikkeldraad zaten en op de huizen die hij passeerde. Het waren allerlei vogels: kraaien, eksters, merels maar ook een enkele mees. Soms ineens een groepje lijsters. Waren het er meer dan normaal? vroeg Jacob zich af. Het deed hem een beetje denken aan Alfred Hitchcocks film *The Birds*, maar dan zonder de dreiging die er in de film van de vogels uitging. Jacob keek naar de vogels en de vogels keken naar hem. Hij had de indruk dat het alleen hem opviel. Er liepen nu voortdurend dertig tot veertig mensen met hem mee. Sommigen in rode gewaden, anderen gewoon in hun burgerkleding. Langs de weg stonden groepjes mensen te wachten tot hij zou passeren. Hij kreeg slaapplekken aangeboden of een plek om te schuilen als het regende. Een kapper bood spontaan aan zijn hoofd te scheren. Gratis. Hij kreeg schoenen van een winkelier. Waar liep Jacob heen? Er waren wilde speculaties op internet en onder de volgelingen die achter Jacob aan liepen. De stoet liep lange tijd zuidwaarts tot aan de grote rivier en volgde die toen oostwaarts. Jacob koos voor wandel- en fietspaden. Omlopen kon niet, er was geen bestemming. Jacob leek wel een doel te hebben, maar er werd niet naar gevraagd. De lente kwam nu geheel tot bloei en groeide als vanzelf de zomer in. Het was een uitermate zacht voorjaar.

‘Je bent er bijna, Jacob’, sprak Loes Schaafsma. De psychiater had zich een aantal dagen geleden bij Jacob gevoegd en zich ontpopt als zijn persoonlijk verzorger en manager. Ze was vóór hem gaan staan en had hem gevraagd of ze met hem mee mocht, of ze voor hem mocht zorgen zoals ze dat in de isoleercel had gedaan. Ze was naast hem gaan lopen. De groep die Jacob op korte afstand volgde en die zich Jacob min of meer had toegeëigend, accepteerde Loes Schaafsma eigenlijk meteen. Waarschijnlijk omdat Jacob zijn ex-psychiater langdurig had omhelsd. Ze was niet meer van zijn zijde geweken en nam veel praktische taken van Jacob over. Jacob sprak bijna niet meer. Niet omdat hij niet wilde, maar hij werd tijdens zijn tocht steeds tekstlozer. Zijn bewustzijn vroeg weinig en was stil. Hij liep en liet tijdens het lopen zijn geest rusten zoals een roofvogel rust op de thermiek van de stijgende warme lucht.

Nu doemde voor hen, in een van de rondingen van de Maas, het pontje van Oijen op. Jacob zag dat het los van de oever kwam en begon aan zijn reis. Het was hier geweest dat Jacob met zijn tante was overgevaren. Nu zou hij opnieuw met deze pont oversteken. De pont leek nog hetzelfde als toen, alleen nu in een moderne geelzwarte uitvoering. Jacob keek naar de Maas en haar water. Hierin lag zijn lot. Hij rook het Maaswater en het grasland. Hij zocht naar de leeuwerik in de blauwe lucht, maar vond hem niet. Nog veel te vroeg in het jaar, dacht Jacob.

17. Kersenboom

De jongen rukte zich los en rende voor zijn vader uit de dijk af richting de Maas. Halverwege wachtte hij tot zijn vader over het prikkeldraad was geklommen en zich bij hem had gevoegd. Samen liepen ze verder. De vader wees naar de waterkant.

‘Kijk, daar staat het, zie je?’ De jongen tuurde in de verte. ‘Is het die bol daar, papa?’ vroeg hij.

‘Ja, ik geloof het wel, kom!’ Ze liepen samen richting het object dat vlak bij het water stond. Het was een betonnen sokkel met daarop een natuurstenen, eivormige bol. Het gevaarte was iets groter dan de vader. De bol leek op een dinosaurusei. Hij was zwaar verweerd en het beton was begroeid met mos. Toen ze goed keken zagen ze door de begroeiing heen de contouren van letters.

‘Wat is een monument?’ vroeg de jongen.

‘Tja, het is een soort uh...’ twijfelde de vader voordat hij verder sprak. ‘Het is een soort aandenken aan jouw opa. Opa Jacob.’

‘O ja... Opa Jacob’, echode de jongen. ‘Daarom heet jij ook Jacob, toch papa?’

‘En jij ook’, antwoordde de vader lachend. ‘Jij bent net als ik vernoemd naar opa. En opa was vernoemd naar zijn vader, geloof ik.’

‘Maar waarom heeft mijn opa zo’n monument?’ vroeg de jongen. En Jacobs zoon vertelde op zijn beurt, net als zijn moeder hem had verteld, dat zijn vader hier op een dag spoorloos was verdwenen. Misschien was hij hier gaan zwemmen, misschien ook niet. Het was destijds op het journaal geweest met beelden van de zoekende politieboden. De speurtocht met een helikopter was bemoeilijkt door zwermen vogels. Het lichaam van opa was echter nooit gevonden. Wel vond men aan de waterkant de rode mantel en de hengel van overgrootvader.

Naderhand hebben mensen die door opa Jacob waren geholpen dit monument opgericht. Dat hij hier zelf samen met oma Sanne had gestaan toen hij nog kind was geweest en dat ze samen steentjes over het water lieten scheren. Nu zweeg de vader even. Allebei verzonken in hun eigen gedachten. Oma Sanne was zeer spaarzaam met informatie over Jacob geweest. De jongen maakte de letters met zijn zakmes mosvrij en las 'Jacob', meer stond er niet. Er lagen bloemen, veel verdroogde bloemen. Vader en zoon bleven nog geruime tijd bij het monument zitten. Ze tuurden over de Maas en luisterenden naar de leeuwerik die onzichtbaar voor hun ogen hoog in de lucht stond. Ze bleven tot het beestje niet meer te horen was en de zon bijna onderging.

Op de dijk stond onbewogen Loes Schaafsma naar het tweetal te turen. Ze kon ze nog net onderscheiden in het avondrood. De weilanden waren bezaaid met kleuren, schaduwen en patronen. De Maas stroomde traag en er voer een plezierjacht voorbij. Loes was alleen achtergebleven in de boerderij die ooit door Jacob en zijn volgelingen werd bevolkt. Samen met Jacob had ze deze plek opgebouwd tot een plaats waar mensen kwamen afkicken van drugs en alcohol of om zich te bezinnen. Er ontstond een soort sekte. Deze sekte en haar afkickprogramma bleek een groot succes. De filosofie was ontleend aan het voorbeeld dat Jacob zelf was. Net als Jacob moest je alles opgeven. Maar dan ook werkelijk alles. Zelfs de kleren die je droeg, waren niet het eigendom van de drager. Ook verwachtingen en toekomstplannen diende je te doorzien en dan af te leggen. Zelfs het verlangen om van de verslaving verlost te raken, hoorde erbij, evenals het verlangen om drugs te gebruiken. Het werd de kunst van het 'zijn'! Niets kon je meer als je eigendom beschouwen, materieel zowel als immaterieel. De toegestroomden konden werken in de moestuin, de boomgaard en de stallen of bij de omliggende boeren. Voor deze hulp werden geen geld of goederen aangenomen. Er werd soms misbruik gemaakt van de sekte, maar vreemd genoeg werd er meer geschonken dan geprofitteerd. Voornamelijk kwamen de giften van familieleden die hun verwanten

via de sekte weg zagen kruipen voor de poorten van de hel. Ook sekteleiden die de richtlijnen van de sekte volgden, deden dit ten gunste van 'Utopia'. 'Utopia', dat was de naam die de sekte had gekregen en die ze met liefde had geadopteerd. Deze naam kwam op de buitenmuur van de vervallen boerderij te staan, die ooit van Jacobs tante was geweest. Wanneer er een filmploeg op bezoek was geweest, kwamen er meestal veel giften binnen. Er waren geen eisen of afspraken. Geen behandelplan of behandelcontract. Er ontstond vanzelf een houding van stilte binnen de sekte. Jacob sprak sowieso weinig. Soms waren er meetings op de 'deel'. Zo noemden ze het stuk dat in het centrum van de boerderij lag.

Het leven op deze boerderij leek eenvoudig, maar dat was het allerminst. Zonder dat er ooit iets over gezegd of afgesproken werd, ontstonden er als vanzelf regels en verwachtingen. Er werd biologisch verbouwd, gekookt en gebakken. Wat over was, werd weggegeven in de opgerichte weggeefwinkel die in een bijstal was gehuisvest. Het vertrouwen in Jacob kwam één keer aan het wankelen toen de gemeente de boerderij wilde ontruimen en de winkel wilde sluiten. Omliggende winkeliers en boeren hadden er in de gemeenteraad op aangedrongen. Zelfs Loes Schaafsma had het toen moeilijk met Jacobs houding die niet van plan was het verworvene te behouden of er moeite voor te doen. Het was de enige keer dat ze uit haar rol viel en huilend en smekend had geprobeerd om Jacob op andere gedachten te brengen. Ze hadden immers zoveel bereikt. Ze hadden zoveel mensen geholpen en er zouden er nog velen volgen. Jacob kon dit toch niet zomaar opgeven. Maar Jacob was niet te vermurwen geweest. Hij ging in stilte voor de laatste keer naar de Maas om afscheid van haar te nemen.

De gemeente op haar beurt werd zich op het laatste moment bewust van de aantrekkingskracht die de sekte op toeristen had. Men bleek gevoelig voor het feit dat de naam van het dorp in verband werd gebracht met het ongekend hoge positieve resultaat dat werd bereikt met Jacobs programma. Zelfs het gezaghebbende Engelse medische tijdschrift 'The Lancet'

had een artikel over de sekte gepubliceerd. De gemeente besloot om 'Utopia' onder haar hoede te nemen. De sekte mocht blijven bestaan en kreeg de nodige vergunningen. Jacob kwam echter niet meer terug. Zijn gang naar de Maas om afscheid te nemen, was zijn laatste gang geweest. Hij nam, zoals gewoonlijk, de oude hengel mee die hij echter nooit gebruikte. Loes vernam later dat hij nog had gemediteerd, steentjes over het water had gescheurd en toen was gaan zwemmen. Volgens ooggetuigen was hij gewoon in het avondlicht opgelost.

Deze plek en de boerderij zouden nog lang hun aantrekkingskracht voor haar behouden, toch zou de tijd uiteindelijk iedereen laten oplossen. Loes Schaafsma was alleen overgebleven. Af en toe kwam er nog wel eens iemand langs die op zoek was naar de mythe van 'Jacob', maar Loes was er voornamelijk alleen met haar acht honden, haar veertien katten en natuurlijk de vogels. Die vogels die altijd in grote aantallen rond de boerderij nestelden of gewoon op het vervallen rieten dak zaten. Zelf kon ze zich nu nog maar moeizaam redden. Haar oude versleten botten wilden niet meer. Eén keer per week ondernam ze de zware tocht naar het monument. Het viel haar steeds zwaarder. Ze ververste dan de bloemen. Ze had heel veel van Jacob gehouden. Platonisch was hun liefde geweest, maar heel intens. Haast devoot. Heel lang had ze gehoopt dat hij terug zou komen, dat hij de Maas was overgestoken en zijn reis zonder haar en zijn volgelingen had voortgezet. Er waren ook geruchten geweest dat hij was gezien in Spanje of zelfs in Zuid-Italië. Maar uiteindelijk had ze zich erbij neer moeten leggen dat Jacob niet terugkwam, dat hij dood was. Maar toch. Soms, heel soms, als ze in de avondschemering op de dijk naar de ondergaande zon keek was ze er bijna zeker van dat ze hem zag aan de overkant. Dan begon ze te lopen richting de Maas, zo goed als ze dat nog kon. Ze wilde hem roepen, maar er kwam geen geluid. Er was altijd wel één van de vogels die haar opnieuw vertelde dat Jacob niet meer terugkwam en ze vond dan troost in hun aanwezigheid. 's Zomers was het vaak de leeuwerik geweest en in de winter een kraai of de bonte specht. Dan veegde ze met haar mouw haar gerim-

pelde gezicht, riep de honden en begon aan de weg terug. Nu keek ze naar de vader en de zoon die Jacobs monument verzorgden. Ze kende deze mensen niet, toch was haar hart opengegaan toen ze de man en jongen had zien lopen. Ze had een seconde van herkenning gehad, maar ze was toch gauw weer naar binnen gevlucht zoals ze altijd deed.

Koenraad de Raaf was in het begin nog regelmatig langsgekomen, maar nu kwam hij ook niet meer. Zal wel dood zijn, dacht ze na een tijdje, hij was al zo oud geweest de laatste keer dat ze hem had gezien. Samen hadden ze gesproken over vroeger en over Jacob. Of ze hadden samen gezwegen.

Loes bleef in de boerderij tot het einde van haar leven. Driennegentig was ze, toen ze dood gevonden werd door de verpleegkundige van de thuiszorg. Het portret van Jacob mocht mee in haar kist. Haar as werd verstrooid in de Maas waar ze herenigd werd met Jacob.

Sanne leefde heel lang. Ze werd nooit meer opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. Ze deed buitengewoon veel vrijwilligerswerk en genoot van haar kind en later haar kleinkinderen. Ze stierf op honderdenachtjarige leeftijd. Ze was toen al blind en bijna doof. Haar laatste woorden waren: 'Ik ga nu, er wordt op me gewacht geloof ik, al heel lang wordt er op mij gewacht.' En zo stierf Sanne.

Een auto-ongeluk, op de terugweg van Den Haag naar Brussel, maakte een eind aan het leven van Anneke Vos en haar chauffeur. Ze was al jaren minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en die middag tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw benoemd, vanwege haar drooglegging van Nederland en een verbod op de verkoop van alcohol en tabak. Ze liet geen man of kinderen na, maar een ongenadige, grote hoeveelheid wetten en verordeningen. Haar voorliefde voor rode jasjes behield ze tot aan het dodelijke ongeluk.

De rechter die Jacob had bezocht in zijn cel, bleef jarenlang president van de rechtbank. Hij moest met zachte hand verwijderd worden, omdat Korsakov stilaan zichtbaar werd voor zijn omgeving. Zelf had hij niets in de gaten. Zijn onverzorgde uiterlijk en onvoorspelbare uitbarstingen waren echter een te-

ken aan de wand geweest. Uiteindelijk belandde hij in een verpleeghuis waar zijn vrouw hem elke dag met liefde bezocht. Bij het schrijven van zijn memoires kwam hij niet verder dan de eerste vier zinnen. Hij bleef deze zinnen herhalen. Een longontsteking behoedde hem voor een lange lijdensweg.

Daan kreeg twaalf kinderen, bij drie verschillende vrouwen. Hij zou nog vaak terugdenken aan die vreemde Jacob. Jacob, die in zijn hoofd was gekomen toen hij aan de buitenkant van de torenspits de haan probeerde te beklimmen. De stem van zijn vriendje had hem gedwongen terug te keren en had hem zo uiteindelijk gered. Hij stond namelijk op het punt om naar beneden te vallen. Hij viel, toen hij vijfenzeventig was, tijdens een kwalificatiewedstrijd voor het WK-voetbal in slaap. Hij werd nooit meer wakker.

Het monument verviel langzaam tot een kleine ruïne, de sneeuw en de vorst kliefden de eivormige bol en deelden het nagenoeg in tweeën. Hoog gras en stuiken liefkoosden het beton als een jas van bladeren. Vogels nestelden zich elk jaar in de kersenboom die hoog boven het monument uittorende. Die kersenboom was gegroeid uit een pitje dat daar door Jacobs zoon en kleinzoon op een mooie dag was geplant. Het zou in deze kleinzoon zijn dat het gen, dat door Jacob en Sanne zo zorgvuldig samengevoegd was, tot de noodzakelijke mutatie kwam. Het zou echter nog drie generaties duren voordat het gen een actieve rol zou gaan spelen. Wat Jacob betreft, die was toen al jaren geleden door zijn leeuwerik opgehaald vanaf de plek waar de dijk de Maas zo liefdevol volgt.

Sadhoe

1. Zwart landbouwplastic

Op geen enkele manier kwam het licht, dat door de versleten lichtgroene gordijnen viel, hem bekend voor. Ook de kamer die hij vanuit zijn liggende positie nu waarnam, bracht geen opheldering over waar hij was. Hij zag twee eenpersoonsbedden en aan het plafond hingen twee statig traag draaiende ventilatoren. De muren waren haveloos en het was klam en warm in de kamer, tropisch warm. Hij ging rechtop zitten in de veronderstelling dat alles nu snel helder zou worden. Hij raakte niet in paniek en zocht voorzichtig naar aanwijzingen. Waar was hij en hoe was hij hier gekomen? Zijn herinnering kwam terug toen hij de tekst op het luchtvaartlabel aan zijn rugzak las. De rugzak stond op het eenpersoonsbed naast hem. Hij las: 'Biman, Bangladesh Airlines Ltd.' en bij het woord 'Arrival' stond: 'Bombay Airport'. Alles viel toen op de juiste plek. Hij wist weer waar hij was en waarom hij hier was. De reis met Biman Airlines had hem vermoedelijk zo uitgeput dat hij heel diep geslapen moest hebben. Zo diep dat hij bij het wakker worden zijn herinnering even kwijt was.

Nu kwam zijn herinnering als vanzelf weer terug. Het was zijn rugzak die op het lege bed lag en hij was in een hotelkamer. Hij was in Bombay! De kamer waar hij zich bevond had hij de vorige avond betrokken na een lang tocht in een zwartgele en totaal versleten taxi. Het was een zogenaamd budgethotel dat de naam Apollo Guesthouse droeg en voornamelijk werd bezocht door backpackers en louche zakenlieden. Het oude en verwaarloosde hotel lag in het centrum van de stad nabij de Gateway of India. De poort van India waar, dat zou hij nog merken, het altijd druk was. Druk door de toeristen en de handelaren die er permanent rondhingen. Je kon er sigaretten per stuk en fruit kopen of een roeiboot huren. Het krioelde er werkelijk van de mensen, net als in alle straten en

stegen van Bombay of eigenlijk in heel India. Hij zou er pas echt aan gewend zijn op het moment van de onomkeerbaarheid der dingen. Gewend aan die drukte op straat, aan die typische geur van kruidnagel, wierook, kerrie en knoflook. En zelfs aan het getoeter en geraas van de duizenden auto's, bussen, taxi's en riksja's dat er dag en nacht doorging. Nu was het hem nog erg vreemd.

De eerste heftige indruk van India en Bombay kreeg hij toen de Boeing 747 die hem hierheen bracht, over de krottenwijken vloog. Herkenbaar volgens zijn buurvrouw aan het zwart landbouwplastic en de golfplaten daken. De Arabische zee waarover ze Bombay waren genaderd ging als vanzelf over in een zee van landbouwplastic en golfplaten. Die was al minuten lang te zien voor ze daadwerkelijk de stad bereikten. Het maakte Jelle in één klap duidelijk hoe groot en arm deze stad moest zijn. De tweede grote indruk kreeg hij toen de zware deur van de Boeing openzwaaide en het aroma van India binnenstroomde. Het was een geur die Jelle eerst niet aangenaam vond maar die hij zich heel lang zou herinneren. India kon je niet alleen ruiken en inademen maar India kon je ook proeven op je tong. Het was een mix van kruiden, wierook, het open riool en de uitlaatgassen. Dit in wisselende samenstelling. Daarnaast voelde de lucht buitengewoon vochtig en kleverig aan. De warme aankomsthal bracht Jelle terug in de tijd van de Engelse bezetter. De klok had hier gewoon stilgestaan. Hij wilde weg uit India vanaf het moment dat hij er voet aan de grond zette. Maar hij bleef! India zou onder zijn huid kruipen. India zou heel langzaam een deel van hemzelf worden. Misschien waren de indrukken te overweldigend om te verwerken wanneer je India voor de eerste keer bezocht. Hij zou het ontdekken en leren kennen vanaf de grond.

Nu realiseerde hij zich dat hij, 'Jelle Simons tweeëndertig jaar oud', hier in Bombay was met een reden. Hij had de stap gezet en hij was werkelijk vertrokken, het was hem gelukt. Er was veel gebeurd en geregeld. Hij had daarvoor zijn huis verlaten en zijn baan opgezegd. Zijn zus had een slaapzak genaaid van

twee lakens en een sloop. Dit op aanraden van Lonely Planet. In deze reisgids had hij veel tips gevonden die hij goed had begrepen. De zeer goedkope hotels die hij zou aandoen, zouden niet altijd voorzien zijn van schoon beddengoed, als er al beddengoed was. Behalve het, van zijn vriend meegekregen, Zwitserse zakmes en een stevig hangslot had hij eigenlijk niet eens zo heel veel bij zich. Zijn rugzak was goed te dragen. Wat zat erin? Wat kleding en een medicijndoosje (medicijnen tegen uitdroging en diarree, pijnstillers, jodium en pleisters). Old Stars gympen droeg hij aan zijn voeten en slippers had hij voor de hotelkamers. Verder toiletpullen en een compact camera. Een heel kleine opgevouwen regenjas. Zijn dagboek en schrijfgerei. Zijn andere zus had van spijkerstof een riem met tasje gemaakt die hij onder zijn kleren op zijn borst kon dragen. Hierin borg hij het meeste van zijn geld, zijn reisdocumenten, verzekeringsbewijzen en een minuscuul adressenboekje op. Deze riem was voor het geval hij zou worden overvallen. Alleen op hotelkamers deed hij deze riem af en verstopte die dan in de vastgenaaide kussensloop van zijn slaapzak of eigenlijk lakenzak. Verder had hij nog een linnen schoudertas voor benodigdheden onderweg zoals water, kaarten, pennen en kleingeld. En niet te vergeten de laatste brief met aanwijzingen van Suzanne.

Suzanne, dacht hij. Jezus Christus nog aan toe, hij was Suzanne nagereisd. In gedachte ging hij nu terug naar hun laatste en tegelijk heftigste ontmoeting. Samen hadden ze in zijn bed de nacht doorgebracht, omdat het te laat was geworden voor haar om nog terug naar huis te reizen. De nacht had bol gestaan van de explosieve spanning. Suzanne was dik tien jaar jonger dan hij en ze was getrouwd, zelfs nog maar onlangs getrouwd. Aan tafel en op het terras was de aantrekkingskracht nog draagbaar en afwendbaar geweest. Maar in bed, slechts gekleed in slip en T-shirt, was het een ware kwellung geworden. Maar hij was te bang geweest. Te bang voor afwijzing en, in het kielzog, het te verwachten verlies van vriendschap. Dan zou het contact zeker verwelken en zijn verlangen ondraaglijk maken. Ze was getrouwd en hij zou genoeg nemen met hun

vriendschap zoals die nu was. Misschien hopen op andere tijden, betere tijden. Ze was afscheid komen nemen, want ze ging met haar pas verworven nietsnut op wereldreis. Tot het kriecken van de dag hadden ze met elkaar gesproken in dat bed, ze had hem geplaagd, of eigenlijk gesard met haar nauwelijks geklede lijf. En hij had haar weerstaan met zijn intellectueel gewauwel.

Hij had Suzanne leren kennen toen ze kwam werken bij het laboratorium waarover hij ooit hoopte de leiding te krijgen. Maar de ontmoeting met Suzanne, nu zo'n twee jaar geleden, had daar rigoureuus verandering in gebracht. Het laboratorium waarvoor hij werkte deed onderzoek naar bacteriegroei, voornamelijk voor ziekenhuizen, verpleegtehuizen en bedrijven die een hoge graad van hygiëne nodig hadden. Nuttig en interessant werk had hij lang gedacht, tot Suzanne er binnenstapte. Daarna was alles veranderd. Niet direct, maar langzaam. Eerst had hij nog niets in de gaten gehad en leken de dagen zich aaneen te rijgen zoals ze aaneengeregen waren geweest in de tien voorafgaande jaren. Maar nadat Suzanne er was komen werken werd elke dag een dag op zichzelf die niets te maken leek te hebben met andere dagen en al helemaal niet met de dagen dat Suzanne er niet was.

Jelle keek de hotelkamer rond en luisterde naar de geluiden die van buiten het hotel binnendrongen. Hij liep naar het raam en schoof de gordijnen opzij. Het viel hem op dat de ramen waren voorzien van dikke verroeste ijzeren tralies. Hij was er nu nog niet aan gewend, maar wist uit zijn gidsje dat het uitermate verstandig was om uitsluitend kamers te betrekken die voorzien waren van dit soort traliewerk. Tralies hoorden bij gevangnissen en niet bij hotelkamers, vond hij. Maar hier in deze stad met zoveel armoede en ellende, hier heerste de wet van de sterkste en die moest je buitensluiten met tralies. Ook had hij een groot hangslot meegenomen om niet afhankelijk te zijn van de betrouwbaarheid van het hotelpersoneel of van zijn medereizigers. Hij was goed voorbereid vertrokken. Buiten zag hij een steeg waar aan de overkant een moskee of een soort

tempel stond. Hij verbleef op de tweede verdieping. In de steeg beneden hem stonden wat geparkeerde auto's die in zijn geboorteland zeer zeker niet de weg op zouden mogen naast een paar afvalcontainers. Links van deze containers zag hij een typisch Indische vrouw zitten in kleurrijke doch armoedige kleren. Ze droeg een, in fel gekleurde lendendoeken gewikkelde, baby en naast haar speelde een naakt jongetje van een jaar of drie, schatte Jelle. De vrouw had een klein vuurtje gemaakt op de stoep waar een potje boven hing. Om haar heen stonden gebruiksvoorwerpen en er liepen een aantal straathonden. Vier meter verder lag een lange magere man slechts gekleed in een korte broek en T-shirt. Zijn teenslippers stonden keurig naast elkaar bij zijn voeten. De man zijn arm was zijn kussen en hij leek te slapen. Dit moeten de harijans zijn, dacht Jelle. De engelen van God, zoals Gandhi deze mensen had genoemd. De onaanraakbaren, in het Westen bekend onder de naam paria's. Hij vond het schokkend en gelijktijdig fascinerend. Hij zou ervaren dat India ervan vergeven was. Overal beheersten deze engelen van God het straatbeeld. Nu in deze steeg zag hij ze daadwerkelijk voor het eerst afgescheiden van de rest. Aanwijsbaar. Nu gingen ze even niet op in het gekrioel van deze immense stad. Deze mensen hielden dus Bombay draaiende, of eigenlijk heel India. Zij deden overal het vuile en gevaarlijke werk. Deze engelen hielden de straten schoon en ontstopten riolen. Op zichzelf was het geen naar of verontrustend tafereel, die moeder met haar kinderen op de stoep van zijn hotel. Het was de slapende man die zijn ziel raakte. Waarschijnlijk doordat de man zijn arm gebruikte als kussen en zijn slippers had gedrapeerd als pantoffels onder een bed. Armoede pur sang. Armoede als leefstijl, een onontkoombaar lot.

Hij scheurde zich los van het raam en ging zich klaarmaken voor de eerste echte dag in India. Nadat hij zich min of meer had opgeknapt en gekleed nam hij de brief van Suzanne uit de linnen tas en vouwde hem open. Hij moest de aanwijzingen van haar overnemen en in zijn notitieboekje noteren voor hij de stad in ging. Die laatste belangrijke brief had hij thuis nog ontvangen en had de twijfel bij hem weggenomen. Hij besloot

om hem opnieuw helemaal te lezen, zoals hij de afgelopen weken al zo vaak had gedaan. Hij las:

Bombay

Lieve Jelle,

Wat een moedig besluit van je om je baan op te zeggen en ook te gaan reizen. Ik had al zo'n vermoeden na je laatste brief, en natuurlijk ben je welkom. Wij verblijven nu in Bombay, in het Milan Guesthouse. Dat ligt aan de Khemrai Srikrishna. Een goedkope buurt, 20 minuten van het centrum en de haven. Erg moeilijk te vinden, maar je neemt gewoon een riksja en laat je brengen (50 roepie vanuit het centrum ongeveer of 1 euro). Hoelang we hier blijven weten we niet. Ronald en ik willen nog een aantal dingen bezoeken voor we met de trein richting Jaipur gaan. Als we al vertrokken zijn laat ik wel een briefje achter bij de receptie van het hotel of bij Foreign postoffice vlak bij de Gateway of India. Dan moet je vragen naar poste restante en zoeken onder de 'S' van 'Simons'.

Weet je al wanneer je vertrekt? Ik stuur een lijstje mee met handige tips en koop dat gidsje van Lonely Planet. DOEN HOOR! Ik vind het heel leuk dat je (misschien) komt, want Ronald is soms niet de makkelijkste om mee te reizen. Hij weet eigenlijk niet zo veel over jou, alleen dat je mijn collega was. Nu ik al een poosje met hem reis lijkt hij soms heel onzeker en is hij gauw jaloers. Dat merk ik omdat hij al kribbig reageert als een ober naar me lacht en hij zoekt erover dat mijn kleding te opzichtig is voor India. Te bloot, zegt hij. Maar ik ga toch echt niet met een kraagje lopen in deze hitte.

Ik stuur jouw brieven altijd gelijk door naar Annabel (die heb je tijdens mijn huwelijk ontmoet, ze was getuige), want ik wil ze wel bewaren. O ja, voor de zekerheid moet je geen gekke dingen meer schrijven hoor, zoals laatst met die toespelingen. Ik vind het wel heel spannend maar als Ronald ze per ongeluk te pakken krijgt en leest heb ik een probleem (hi hi hi). Hij is lief hoor, maar soms echt een eikel.

Jelle, je moet als je hier in Bombay bent echt naar het Gandhi House, heel indrukwekkend en ik heb een briefje voor

jou achter een soort spinnewiel van Gandhi verstopt. Daar kun je net bij als je goed buigt. Er is toch bijna geen toezicht. En als ze zo weinig schoonmaken als ik vermoed ligt dat briefje er nog wel als jij er komt. Er staan wat stoute dingen in om je te teasen.

Ons plan is om de 14de met de trein te vertrekken naar Jaipur (zo'n 28 uur). Vandaag gaan we naar de haven en om te eten in een van de vele kleine restaurantjes, buitengewoon goedkoop en lekker. Je ontmoet veel andere backpackers. Eet wel vegetarisch, Jelle!!! Als je tenminste het reizen in India een poosje vol wilt houden. Hygiëne is hier ver te zoeken. O ja, schrijf voor de zekerheid vanuit Bombay naar het postkantoor van Jaipur en schrijf het adres zo:

Slik, Suzanne van der
Poste restante
Ganhi Nagar Post Office
Jaipur

Je weet dat we ook nog naar Agra gaan, dus schrijf je voor de zekerheid naar het Kamla Nagar Post Office in Agra (general post office).

Veel liefs en een knuffel van je vriendinnetje en tot gauw.

XXXXXXXXXXXX
Suzanne

Hij vouwde de brief behoedzaam terug in de envelop en merkte dat het woord knuffel hem eerder irriteerde dan troostte. Hij stopte de brief weer weg en bedacht dat hij een kostbaar doel had vandaag. The Gandhi House eerst, en daarna het 'Milan Guesthouse' of andersom? Nee, eerst naar Gandhi House, want andersom zou moeilijk worden als Suzanne en die man van d'r inderdaad in het guesthouse zouden verblijven.

Hij liet zijn bagage in zijn kamer toen hij de trap afdaalde richting de kleine eetzaal op de begane grond. Hij voelde zich verheugd. Er waren... nee, er was hier iemand die op hem wachtte. Hier in Bombay. Hij vond een vrije tafel in de hoek van de eetzaal naast een raam dat uitkeek over het plein. De

eetzaal was al net zo haveloos als zijn kamer met versleten meubilair op een stoffige houten vloer. Het rook hier naar kamfer en boenwas. Er zaten aan kleine vierkante tafeltjes een aantal Europees uitzierende gasten. Hij werd vriendelijk gegroet.

Toen hij was gaan zitten verscheen er uit het niets een jongen van een jaar of tien die in een wonderlijk Engels vroeg of hij een Indiaas of Europees ontbijt wenste. Hij koos voor Europees. De jongen verdween weer even geruisloos als hij gekomen was. In de tegenover hem liggende muur stond in een nis een ganesha met wierookstokjes die hem vriendelijk toelachte. Deze olifant is de god die reizigers beschermt en de hindoes zien hem als de god van het nieuwe begin. Beide kwamen Jelle goed van pas, dacht hij. Hij zou er een moeten kopen of op z'n minst iets moeten offeren. Door het raam zag hij riksajongens wachten op de eerste toeristen van de dag. Hij ontvouwde de kaart van de stad voor zich op tafel en zocht naar de plekken die Suzanne had omschreven in haar brieven. Was het nou wel verstandig om eerst naar het Gandhi House te gaan? Stel dat hij ze daardoor net zou mislopen! Moest hij niet eerst naar het guesthouse? Nee, dacht hij, dan kwam er van het museum niets meer terecht, het zou wel heel toevallig zijn als hij ze daardoor zou mislopen. En daarbij waren ze waarschijnlijk al lang richting Jaipur vertrokken. Hij wou ook wel heel graag het verstopte briefje van Suzanne vinden. Wat zou ze in godsnaam geschreven kunnen hebben in dat briefje? Ze gaf rare dubbele boodschappen eigenlijk. Het irriteerde hem nu, hij kreeg het gevoel dat Suzanne naar hem schreef als was hij haar hartsvriendin, om hem vervolgens weer te plagen met stoute briefjes. Maar ja, zo was Suzanne, dat had ze altijd met hem gedaan, ook binnen het laboratorium. Uitdagen, aantrekken en vervolgens weer afstoten. Typisch Suzanne.

Plotseling dacht hij aan haar lichaam en zag hij haar zittend gebogen over een microscoop, haar benen iets gespreid onder de wijde jurk. Een plaatje dat in zijn geheugen gegrift leek. Een buitengewoon erotische prikkel ging er voor hem van uit. Zijn gedachten werden onderbroken door een vrouw met een stip

op haar voorhoofd in een prachtig oranjegroen gewaad die zijn ontbijt bracht. Ze werd gevolgd door de jongen die zijn bestelling had opgenomen en die nu een pot thee voor hem op de tafel zette. Dit verdreef de gedachten aan Suzanne voor even. Het ontbijt bestond uit vier halve sneetjes geroosterde toast, een klein schaaltje kersenjam plus een gekookt ei met minuscuul lepeltje. De ontbijtkamer werd donkerder en enkele minuten later brak er een hevig onweer los boven de stad. Na een felle flits scheurde de donder door het hotel en deed het meubilair trillen. Buiten kwam de regen nu met bakken uit de hemel en mensen zochten versneld een goed heenkomen. Het was een gordijn van water waar hij doorheen keek. De jongen die zijn thee had gebracht probeerde nu buiten een groot olievat onder de afvoer van het dak te schuiven. Er vormden zich snel plassen op de straat waar de fietstaxi's door hun berijders met moeite doorheen geduwd werden. De stad veranderde in snel tempo in een modderpoel. Toen hij even later voor de zekerheid bij de receptie zijn kamer voor nog een extra nacht reserveerde en betaalde, attendeerde de hotelier hem erop dat hij beter niet naar buiten kon gaan. Jelles besluit stond echter al vast. Op zijn kamer haalde hij de dunne zwarte regenjas en verruilde zijn gympen voor de teenslippers, sloot daarna de kamer af met het hangslot en zocht buiten naar een riksja die er betrouwbaar genoeg uitzag.

Hij koos een oudere man met een wit puntbaardje. Liet hem het adres op het papier zowel als op de kaart zien, en zag dat de man voor de kaart geen interesse had. Nadat ze het bedrag hadden afgesproken gebaarde de man dat Jelle op het kleine tweepersoonsbankje kon plaatsnemen. De man begon te duwen in plaats van te fietsen. Ineens vond Jelle het een bizarre vertoning, hij op dat bankje onder het rode afdakje in de regen en de oude man ploeterend door de modder. Jelle besloot af te stappen. Hij betaalde de man het afgesproken bedrag en begon te lopen.

2. Ozon

De hevige regenval had niet langer dan hooguit twintig minuten geduurd toen hij bij de boulevard een toek-toek stilhield. Met de bestuurder kwam hij het dubbele van het bedrag overeen als waarvoor de oude riksrijder hem had willen brengen. In de straten waren de plassen nog groter geworden, waardoor het verkeer nog chaotischer werd dan het al was. Kriskras reden bussen, auto's en fietstaxi's om en door de plassen heen, het water als grote waaiers over de trottoirs verspreidend. De hitte, die snel terugkeerde na de regen, overviel hem op het moment dat hij de ingang van het Gandhi House betrad. Hier moest het dus zijn. Hier was het waar Suzanne was geweest en waar ze voor hem een briefje met een boodschap had verborgen. Vijf roepie rekende hij af voor hij naar binnen ging. Extreem goedkoop voor een museum, dacht hij.

Het was een groot statig herenhuis met buiten prachtige rode balkons en binnen brede gangen en gladde mozaïekvloeren. Er waren weinig mensen en er heerste een stille aangename koloniale sfeer. Gandhi had hier gewoond en geleefd en na zijn dood waren de toeristen gekomen. Jelle las de teksten bij de attributen en geschriften zo goed en zo kwaad als hij kon opbrengen. Want eigenlijk wilde hij door het museum rennen op zoek naar het spinnewiel. Of hij het nu deed om zichzelf te pesten of om te ontkomen aan de waarheid dat hij hier enkel en alleen was voor het briefje van Suzanne, liep hij rond als een gewone geïnteresseerde toerist, maar zijn hart bonkte. Een oude man die wel de broer van Gandhi kon zijn, dweilde op zijn knieën langzaam de mozaïekvloer. Tachtig jaar op z'n minst, schatte Jelle. Ventilatoren zogen hem met koele lucht de zalen en gangen door. Het was stil en rustig, ver weg hoorde hij het onweer afscheid nemen van de stad. Even dacht hij Suzanne te ontwaren door het glas van een vitrine. Hij dacht

haar zwartgeverfde punkhaar met de intrigerende, haast fluorescerende, groene lok te zien. Maar hij vergiste zich, natuurlijk was ze het niet. Ze speelde gewoon een gemeen spelletje met zijn brein. De vitrine had hem geboeid met een geschrift over de Nobelprijs die vredig lag uitgesteld naast een foto van Gandhi's moordenaar. De glasbegoocheling bracht hem wel weer bij het werkelijke doel van zijn bezoek. De lok bleek slechts een lintje aan een Engels legeruniform dat tegen de wand achter de kast hing. Snel liep hij door.

Nu kwam hij in een kamer die nagenoeg leeg was. Tegen de muur op de mozaïekvloer lag een wit matras met een even wit kussen. Eromheen stond een tafeltje en een minuscuul bureau-tje. Er stonden eenvoudige slippers. Grote schilderijen van Gandhi gekleed in witlinnen gewaden hingen aan de muur. Hier had Gandhi dus geleefd en gewerkt en dit was de plek die Suzanne had bedoeld, dacht hij. Tegen de muur stonden twee als spinnewiel te herkennen gebruiksvoorwerpen. De spanning liep nu op en hij keek om zich heen of er meer mensen waren. Toen hij zich ervan verzekerd had dat er ook geen suppoosten liepen probeerde hij een manier te vinden om bij de spinnewielen te komen. Ze stonden toch echt te ver weg, zeker drie meter voorbij de afscheiding. Hij maakte wat foto's om zo aandachtiger te kunnen kijken, raapte zijn moed bij elkaar en stapte over het afscheidingstouw en liep snel richting het eerste spinnewiel, tilde het voorzichtig op en vond niks! Het tweede gaf ook geen geheimen prijs. Teleurgesteld liep hij terug tot achter de afzetting. Niemand had het gezien. Jelle was dieper geraakt dan hij had verwacht. Was de ruimte na het bezoek van Suzanne veranderd of schoongemaakt? dacht hij vertwijfeld. Hij baalde. Keek opnieuw rond om vervolgens het aangrenzende balkon op te lopen. Hij rookte godverdomme ook al niet meer, nu was toch wel het ideale moment om een sigaret op te steken. Kut, dacht hij. Hij wachtte tot het onaangename gevoel verminderde. Staarde wat de straat in naar de modder en de bijna naakte spelende kinderen en dacht toen, oké, op naar haar hotel, op naar de volgende teleurstelling.

Resoluut volgde hij de bordjes 'Exit'. Hij had genoeg van dit klote museum. Groette de oude man vriendelijk, wachtte toen even en besloot toen de man 50 roepie te geven. Waarom hij daartoe besloot wist hij eigenlijk zelf niet. Misschien om bij de goden zijn geluk af te dwingen of te keren. Hij liep nu verder naar de uitgang. 'Weg van hier.' Vlak voor de buitendeur was rechts van hem nog een zaal. Of eigenlijk een zaaltje. In het voorbijgaan zag hij een groot apparaat! Hij liep naar binnen en bleef voor de vitrine staan. Het was het authentieke spinnewiel van Gandhi. Een foto naast het glas toonde Gandhi spinnend aan ditzelfde spinnewiel. Maar het zat nu achter glas, hij kon er niet bij! Hij bestudeerde de vitrine zorgvuldig. Daar waar de kast en de muur samenkwamen zat een gleuf en uit die gleuf stak een stukje wit papier. Omdat hij ernaar zocht zag hij het. Anders zou het onzichtbaar gebleven zijn. Hij keek nog eens voorzichtig om zich heen en zag nu dat de oude man hem nauwlettend in de gaten had gehouden. De man lachte en keek. KUT Godverdomme, donder op, dacht hij! Waarom had hij die man ook zoveel geld gegeven. Die man had de dag van zijn leven natuurlijk. Die bleef in opperste verbazing naar hem kijken en naar wat hij daar uitspookte. Jelle keek terug. De man lachte nogmaals en boog licht zijn oude Indische hoofd en draaide zich toen om en liep weg. Vlug en voorzichtig trok Jelle het witte stukje papier uit de gleuf. Hij had het. 'YES!' Hij had het briefje van Suzanne. Hij liep met het brandende vellekje papier in zijn handpalm gesloten naar de uitgang en ging op de stenen stoep zitten. Wachtte even en opende toen voorzichtig zijn hand en keek naar het briefje. 'Godverdomme wat leuk! Ik heb het echt. Ik heb het!' Langzaam vouwde hij het briefje open en las het typische handschrift van Suzanne.

Ik wilde het toen ook.
Maar ik durfde ook niet!
XXXXX Kus XXX Suzanne!

Perplex en verbouwereerd zat hij in de naar ozon ruikende buitenlucht op de marmeren stoep van het museum. Hoe wist ze dat? Hoe wist ze dat hij echt met haar had willen vrijen die

bewuste nacht? Dat hij het niet had gedurfd. Geen woord had hij erover losgelaten! Ja plagend, dat wel. Maar nooit serieus, hij keek wel uit. In zijn laatste brief had hij grappend gememo-reerd hoe ellendig het was voor een man als hij, dat zij ge-trouwd was met een onbenul. Zij had het ook gewild! En zij had ook niet gedurfd, schreef ze. Is dat wat hij had gelezen? Hij las het nogmaals en nogmaals. Of zat ze hem te stangen, te teasen zoals ze had geschreven? Dat moest het zijn! Dat was het natuurlijk. Hoewel? Dat doe je toch niet? Zelfs Suzanne niet. Hij las het briefje nog een keer of vijf en borg het toen zorgvuldig op in zijn paspoort dat hij in de borstriem opborg. Dicht bij zijn hart, dacht hij ironisch.

Hij slenterde de straat uit gevolgd door een riksajongen op zijn fiets. Een jongen van een jaar of achttien die in hem een vrachtje in het verschiep zag. De zon was terug en droogde de daken voordat ze aan de plassen op de grond begon. Hij moest nu de laatste stap voor vandaag gaan zetten. Hij zou naar Milan Guesthouse gaan om haar en hem onder ogen te komen. Wat moest hij aan met deze situatie. In elk geval zor-gen dat zijn fantasie niet met hem op de loop ging. Ze daagde hem blijkbaar een beetje uit. Niks serieus. Gewoon wat dollen, dat is wat ze deed. Toen hij het adres noemde knikte de jon-gen zoals alle mannen in India knikten en waar Jelle nooit goed van wist of ze nu 'ja' of 'nee' bedoelden. Hij liet zich zelfverzekerd door het chaotische verkeer van Bombay ma-noeuvreren en werd als vanzelf weer rustiger. Nu moest hij lachen om de grap die ze met hem uithaalde. Hij zou haar nog wel terugpakken, dacht hij bij zichzelf en zag de strakke krom-gebogen rug van de fietsende jongen waar het zweet als kleine riviertjes hun weg zochten naar de broekband.

Het guesthouse lag in een armoedige wijk en was drie verdie-pingen hoog. Voor de deur hingen wat westers ogende toeris-ten rond. Het hotel ging verscholen in bananenboombladeren en maakte een gemoedelijke indruk. Hij zei de riksajongen dat die niet hoefde te wachten, want het kon wel even duren. Aan

het gebaar van de jongen zag hij dat hij niet van plan was zijn advies op te volgen en Jelle liep vervolgens naar binnen. Het guesthouse droeg net als het museum een koloniale atmosfeer: met veel donker mahoniehout. En er hingen lichtgroen met goud gekleurde ventilatoren aan het plafond. De bediende achter de balie sprak goed Engels, want Jelle verstond de man gelijk. 'No sir, no missis "van de Slik" in this hotel', had hij geantwoord. Daarna vroeg hij of er een brief voor hem was achtergelaten. De man excuseerde zich en begon onder de balie naar een doos te zoeken die hij even later voor Jelle op de balie neerzette. Resoluut trok de man een blauwe envelop uit de doos en gaf die met enige trots aan Jelle. 'For you sir', zei hij. Jelle bekeek de envelop en zag zijn naam in het handschrift van Suzanne op de envelop staan. 'Aan Jelle Simons', las hij. Hij bedankte de baliemedewerker door hem tien roepie toe te schuiven en dacht op weg naar buiten 'die zijn dus foetsie'. De riksajongen veerde van zijn stuur op toen hij Jelle zag naderen. Hij had het natuurlijk wel verwacht, dat ze weg zouden zijn en heel eerlijk gezegd vond hij het niet eens erg. Zo vlak na die dolksteek in het museum zat hij eigenlijk ook niet te wachten op een directe confrontatie met Suzanne en al helemaal niet met hoe-heet-hij-ook-alweer, 'die Ronald'. Dolksteek, dacht hij. Waarom denk ik aan een dolksteek als het om een ontboezeming of beter gezegd biecht gaat, ook al is het lollig bedoeld. Hij vroeg de breedlachende riksajongen om hem naar de boulevard te brengen, daar zou hij de brief lezen en niet eerder. Hij liet hem dicht terwijl de jongen op de trappers ging staan om de riksja in beweging te krijgen. Hij durfde de brief niet onverschillig in zijn broekzak te stoppen en hield hem vast terwijl hij geconcentreerd meekeek hoe de fietsende jongen kriskras voetgangers en fietsers passeerde.

Hij liet zich afzetten voor een groot terras dat uitkeek over de baai van Bombay. Het viel hem op dat zelfs hier, waar de rijkere toeristen en Indiërs zich amuseerden, de armoede zo goed zichtbaar was. Voor hij een tafel had bereikt was hij al omringd door bedelende kinderen en een wel heel oude vrouw van wie haar neus haast de grond raakte. Hij werd gered door

een ober die hem tegemoet snelde. Deze ober bleek verrassend goed in staat om uitnodigend naar Jelle te glimlachen terwijl hij de bedelaars achteloos wegschold, zonder in geloofwaardigheid in te boeten. Een merkwaardig fenomeen. Hij bestelde thee en samosas omdat dit het enige betrouwbare en herkenbare voedsel was. Terwijl hij de brief opende en wilde gaan lezen zag hij dat de riksajongen hem breedlachend in de gaten hield. Hij was dus toegeëigend en zou deze dag niet meer naar een transportmiddel hoeven te zoeken. Hij schonk zijn trouwe transporteur een glimlach terug en begon te lezen.

Lieve Jelle,

Mijn geliefde man ligt weer eens te slapen, dus voor mij een goed moment om aan de brief voor jou te beginnen. Wij vertrekken namelijk morgen heel vroeg met de nachttrein (om 4 uur) richting Jaipur (denk eraan om jouw kaartjes 1ste of 2de klas een dag van tevoren op te halen bij het station).

Daar willen we dan een week of twee blijven om daarna door te reizen naar Agra (denk ik). Misschien dat je ons voor die tijd hebt ingehaald. In Jaipur zal ik op het Main Postoffice een brief voor je achterlaten met een adres, zodat je ons kan vinden. Natuurlijk hoop ik dat er daar dan ook al post van jou voor mij is. Ik zal zolang we in Jaipur zijn regelmatig even naar het postkantoor gaan om de post van thuis en van jou op te halen. Dat doe ik eigenlijk in alle grote steden waar we naartoe gaan. O ja, mocht er ooit iets misgaan met de post, dan kun je altijd Annabel van Schein- del schrijven of bellen. Die weet precies waar ik zit en weet ook van jou.

Haar adres en telefoonnummer schrijf ik achter op deze brief.

Ik vond Bombay wel genoeg. Uit de hotelkamer is Ronalds fotocamera gestolen. Hij had de deur opengelaten toen hij ging douchen en ik was in de lobby. Had ik weer een sacherijnige vent voor de hele dag. Soms weet ik echt niet meer waarom ik getrouwd ben. Ik schrok van hem toen hij plots het personeel van het guesthouse ging beschuldigen. Ik zag het niet gebeuren, maar hij schijnt een jongen die de kamers

schoonmaakt geslagen te hebben. Het werd een hele rel. De kamerjongen was helemaal overstuur en Ronald ook natuurlijk. Komt door de stress van het reizen misschien. Je zit ook de hele dag op elkaars lip. Het benauwt me wel eens. Hij raakt me ook nauwelijks meer aan nu hij diarree heeft. Hij vindt zichzelf vies, zegt hij. Maar misschien moet ik je dit ook niet allemaal vertellen.

Heb je mijn verstopte briefje gevonden in het Gandhi Housse? Erg ben ik hè? Maar het is wel waar! Ik fantaseer erover soms. Maar nu houd ik erover op! Ik ga nu douchen en nog wat slapen. Morgen wordt een lange dag. Ik geef deze brief bij de receptie af en zal uitleggen dat jij hem binnenkort komt halen.

Dag lieve Jelle
Zoen XXXXX Suzanne

De manier waarop hij de brief voorzichtig dichtvouwde deed hem zelf denken aan een conservator die zich de grote antiquarische waarde van een document bewust is. Hij borg hem op als was het de laatste brief van Napoleon aan Josephine geweest. Hij had ergens gelezen dat Napoleon aan Josephine geschreven had 'Was je niet, ik kom naar huis'. Doelend op de gepassioneerde oerdrift van dit tweetal. Waarom dacht hij daar nu aan? Hoe kon zoiets nu bij hem komen bovendrijven. Hij rook aan de brief en dacht iets van haar te ruiken. Ze had nog niet gedoucht schreef ze, dus eigenlijk net als Josephine. Hij wilde ook dat ze zich niet zou wassen. De geur van douchefris, maar vooral zeep nam alle lust weg. Dat had Napoleon goed doorgehad. Hij haalde zich weer van alles in zijn hoofd. Terug naar nu, dacht Jelle. De twee tortelduifjes waren dus al uit Bombay vertrokken, zonder camera en zonder hem. Hij keek nu over de vlakke en windstille baai en begon te eten van de samosas die door de ober voor hem waren neergezet. Bladerdeeg gevuld met groente. De smaak verraste hem enigszins. Hij had Suzannes advies opgevolgd en at voorlopig vegetarisch. Dit eten viel hem nu in elk geval niet tegen. Er waren niet veel andere gasten op het terras, waardoor hij plotseling het gevoel kreeg een attractie te zijn. Niet alleen bleven er twee

obers onafgebroken naar hem kijken, ook de riksajongen keek samen met een stuk of tien voorbijgangers zonder gêne hoe hij zat te eten. Vandaag nog zou hij haar schrijven en hij zou de brief posten. Hij betaalde de wel heel diep buigende ober en zag de riksajongen trots op de pedalen klimmen nadat hij zonder enige twijfel hem opnieuw had uitgekozen voor de reis naar het hotel. Ineens dacht hij te weten hoe de koloniale bezetter zich gevoeld zou kunnen hebben. De macht van de rijkdom contra de felle armoede. Maar de jongen verloor zijn waardigheid niet. Het was een andere onderdanigheid dan de westerse onderdanigheid die Jelle vaak zo slijmerig vond. Deze onderdanigheid was verpakt in een sierlijk theaterstuk. Hij was rijk (althans hier) en de jongen was arm.

Hij genoot van de rit naar het hotel waarbij ze kooplieden, marktkraampjes en eethuisjes met heerlijke oosterse geuren passeerden. De stad leefde. Hij gebaarde de jongen zich niet te haasten. Hij wilde genieten van deze metropool en haar inwoners en wilde genieten van zijn vrijheid. Zijn stemming was ongewoon goed. Kwam dat door de brief? Kwam dat omdat hij scheurtjes dacht te ontwaren in het huwelijk van Suzanne? Er waren in elk geval overduidelijk scheurtjes in zijn gezonde verstand! Waarom dreigde hij steeds zijn gevoel voor verhoudingen en de realiteit te verliezen? In elk geval was zijn perceptie van de werkelijkheid verstoord wanneer hij aan haar dacht. 'Je gaat gewoon je pik achterna, lul', had Simon gezegd toen hij hem als eerste toevertrouwde dat hij Suzanne achterna zou reizen. Simon was zijn vriend sinds de lagere school en al jaren getrouwd met Anne. De vriendschap was al ernstig op de proef gesteld toen hij een jaar geleden vertelde dat hij zou gaan scheiden. Dat was op zich weer een jaar nadat Suzanne was komen werken bij het laboratorium. Hij had hemel en aarde bewogen om hun duidelijk te maken dat zijn scheiding niets met Suzanne te maken had gehad. Dat hij niet van zijn vrouw hield en dat waarschijnlijk nooit gedaan had. Dat die keuze ooit een stomme keuze was geweest. Suzanne had hooguit blootgelegd dat zijn liefde voor zijn vrouw niets voorstelde. Zijn vriend had hij toen een lange tijd niet gezien. Hij had zijn

vertrek een jaar later dan ook alleen met Simon besproken in een kroeg en na een aantal verzachtende borrels. Anne wilde hem voorlopig niet meer zien! Simon had de vriendschap niet opgezegd, nog net niet. Simon was wel gaan preken. Simon vond het zo stom van Jelle. Het was stom om zo kort na een scheiding alles op te zeggen en op wereldreis te gaan. En hij vond het nog veel stommer om die heks achterna te reizen. ‘Ze heeft jou in haar macht Jelle, ze heeft je betoverd! Wie zegt er zo’n goede baan op? Voor wat? Zo’n baan krijg je nooit meer terug, je bent echt gek man’, was Simon in zijn relaas verder gegaan. Hij had er zelf verder zo veel mogelijk het zwijgen toe gedaan. Zijn besluit stond immers al vast, ook al vermoedde hij dat ze wel eens gelijk zouden kunnen hebben. De toverspreuk en de heksenmacht was toen al lang ingetreden en er was niets meer aan te doen. Simon gaf als blijk van hun voortdurende vriendschap een Zwitsers zakmes. Kon hij zich bevrijden als het nodig was, desnoods uit zijn lijden, lachte Simon bij hun afscheid.

Terug in zijn hotelkamer had hij zich doodvermoeid op bed laten vallen. De tropen slopen, dacht hij dichterlijk en lachte. Hij staarde op zijn rug naar de traag draaiende ventilator aan het plafond en luisterde naar Bombay en zijn geluiden. De riolering liep en in de verte hoorde hij muziek. Het waren zangerige zwoele Indiase klanken. Hij hoorde een sitar zingen. Wat moest hij Suzanne schrijven? Moest hij haar vragen of ze een heks was? Of ze iets in zijn thee had gedaan? Hij grinnikte nogmaals. De klanken van de zingende sitar, de zachte trommels en de zoemende ventilator dreven door de kamer. Hij dacht dat het een mantra kon zijn die eeuwig doorgaat. Een gebed of meditatie. Hij moest voorzichtig zijn met wat hij zou schrijven. De brief zou haar tot steun moeten zijn en toch geen argwaan oproepen. In zijn rugzak zocht hij het postpapier en de pen. Tegen de vlekkerige muur stond een klein koloniaal bureautje waaraan hij kon schrijven. Hij wilde de brief nog posten voor hij ging eten.

Bombay

Beste Ronald en Suzanne,

Bij aankomst in Bombay bleek dat jullie al doorgereisd waren naar Jaipur, maar desondanks heb ik jullie guesthouse bezocht en jullie post opgehaald.

Mijn reis verloopt tot nu toe voorspoedig en ik ontmoet nu veel nieuwe mensen. Dank voor de tips! Ik kan ze als beginnend wereldreiziger goed gebruiken en hoop dat jullie me tips blijven sturen. Zoals het Gandhi House! Dat was nu eens verrassend en inderdaad interessant. Getroffen was ik door het spinnewiel waaraan Mahatma nog gewerkt had, ik heb er veel van geleerd. Morgen ga ik kaartjes kopen voor de reis naar Jaipur en vertrek hopelijk overmorgen.

Ik trof in de lobby van mijn guesthouse nog een leuke heks uit Ierland. Ze deed aan handlezen, maar wilde niet zeggen wat ze zag, geheimzinnig hoor. Ze gaf me kruidenthee mee omdat ze me passief vond overkomen. Ik durf het niet te gebruiken, want het zou me wel eens kunnen betoveren. Ze vond dat ik niet te veel naar de stem in mijn hoofd moet luisteren! Volg je hart, zei ze. Ja, je komt wat vreemde types tegen tijdens de reis. Misschien zijn er nog meer backpackers die morgen naar Jaipur reizen, want aan de lokale bevolking moet ik nog erg wennen. Ik hoop jullie dan in Jaipur te treffen. Ik ga eerst naar het postkantoor om te kijken of jullie je adres hebben achtergelaten. Gaan jullie daarna door naar Agra en hebben jullie al een nieuwe camera gekocht? Mochten we elkaar mislopen, dan zien we elkaar vast later nog wel eens!

Groet en tot gauw in Jaipur. Jelle

Hij bracht, voor hij ging eten aan de haven, de brief naar het gigantische postkantoor dat leek op een moskee. Kocht er postzegels en liet de brief afstempelen. De brief zou diezelfde avond nog met de nachttrein naar Jaipur vertrekken, wist de onverschillige postbeambte achter het indrukwekkende gietijzeren loket te vertellen. De man liet even later voor Jelles ogen de brief achteloos in een jutezak van de 'India Post' vallen.

Jelle bleef er even besluiteloos naar kijken totdat de beambte hem geïrriteerd wenkte dat hij door moest lopen. Tijdens de wandeling terug naar zijn guesthouse voelde hij zich in mineur. Waarom was hij aan dit avontuur begonnen? Zou hij ooit nog terug naar huis kunnen of had hij voorgoed de banden doorsneden?

3. Mahonie

Zijn gereserveerde plek gaf uitzicht op tralies in plaats van glas, zag hij toen hij zijn rugzak in het bagagerek deponeerde. De trein bleek een oude Engelse stoomtrein waarvan het einde voor Jelle onzichtbaar was geweest bij het instappen. Hij had zijn plek uiteindelijk gevonden na een verwarrende zoektocht in dit statige maar verweerde Victoriaanse station. Reizigers, bedelaars, kruiers en de lunch vervoerende dabbawala's leken er moeiteloos hun weg te vinden. Aan de buitenzijde van zijn trein vond Jelle een met kippengaas gesloten kastje waarin een lijst met zijn verkeerd gespelde naam hing. Hij bleek plek 35a te hebben 2de klas. Het was een zitplaats aan het raam. Alle acht plaatsen in de coupé waren bezet en de coupé kon worden afgesloten met twee mahoniehouten schuifdeurtjes. Ook hier weer de voor Jelle aangename Engelse sfeer. De trein had ondanks zijn ouderdom en verwaarlozing enig comfort weten te behouden. Tegenover hem zat wat bleek een jong Noors stel te zijn. De rest van de coupé was gevuld met overbepakte en beladen Indiërs. Het Noorse stel was zichtbaar opgelucht met nog een Europeaan in de coupé te zitten, want ze stelden zich direct aan Jelle voor, waardoor er prompt een splitsing kwam tussen de Indiërs en de Europeanen. Naast Jelle zat een oude vrouw met een enorme koffer op schoot. Ze weigerde vriendelijk toen Jelle voorstelde de koffer voor haar in het bagagerek te leggen.

Langs de trein probeerden nu kooplieden luidkeels elkaar af te troeven. Ze verdrongen zich met thee, water, sigaretten (per stuk) en fruit, evenals de verkopers die in een lange stoet door het gangpad liepen. De westerlingen kregen hierbij overdreven veel aandacht en Jelle vond het moeilijk om zich voor hen af te sluiten. De trein maakte nog op geen enkele manier kenbaar

te zullen vertrekken ook al was de vertrektijd al dik een uur verstreken. Hij berustte erin en ook in de schreeuwende koop-
lui. Langzaam begon hij zelfs te genieten van het tafereel
dat zich om hem heen afspeelde. Hij was immers op weg naar
Suzanne. De jonge Noren leken na een tijdje ook meer op hun
gemak, want ze probeerden nu met coupégenoten in gesprek
te komen. Er verscheen plotseling een in versleten kakistof
gehulde man in hun coupé die in een slordig en grappig ge-
broken Engels vroeg of er iemand een ontbijt wilde bestellen.
Engels of Indian! Jelle bleek de enige in de coupé die daar
oren naar had en hij bestelde. Hij bestelde na uitleg een Engels
ontbijt en rekende gelijk vijftien roepie af. Dat is maar twee
gulden ongeveer, dacht hij. De Noren bleken minder vertrou-
wen in de Indiase logistiek te hebben en voorspelden dat hij
zijn geld vermoedelijk kwijt zou zijn. Jelle had eerlijk gezegd
niet nagedacht en impulsief gehandeld. Schokkend kwam nu
onverwachts de trein in beweging om vervolgens weer stil te
vallen. Jelle keek uit het raam en zag dat er nog steeds mensen
in de trein probeerden te komen. Een aantal als conducteur
uitziende mannen begonnen druk te bewegen en te roepen.
We vertrekken echt, dacht Jelle toen de trein opnieuw vaart
probeerde te maken. Wolken stoom als in een film dreven
over het perron. Hij zag verkopers nog snel een goed heen-
komen zoeken door uit de trein te springen. Kinderen waren
sommigen nog. De trein floot lang en luid. Een film, dacht
Jelle. 'Ik zit waarachtig in mijn eigen film en in een trein naar
de toekomst.'

Aan de buitenkant van de trein hingen tientallen mensen
toen ze het station verlieten en dwars door de omringende
huizen leken te rijden. Deze huizen waren tot tegen het spoor
aan gebouwd. Hij kon ze bijna aanraken. Hij was verbijsterd
door de armoede die het schouwspel aan hem ontvouwde. De
trein reed rechtstreeks de sloppenwijken in. Opnieuw zag hij
veel zwart landbouwplastic en golfplaten. Kilometers lang
golfplaten huisjes en huisjes gebouwd van allerhande afvalma-
teriaal. Honderden mannen, vrouwen en kinderen trokken aan
hem voorbij. Armoedig, vuil en in lompen gekleed keken ze

soms naar Jelle met een uitdrukingsloze blik. Vieze verma-
gerde kinderen speelden in plassen modder waarin vrouwen de
was probeerden schoon te krijgen of ze speelden met straat-
honden. Er zouden nog enkele stations van Bombay gepas-
seerd of aangedaan worden voordat de dicht op elkaar geprop-
te krotten begonnen te wijken om plaats te maken voor wat
beter uitziende huizen.

Jelle was weer gaan zitten en bekeek als door een filmcamera
de coupé. De schuifdeuren en alle ramen waren open, waar-
door stoom en rook van de locomotief zo nu en dan door de
coupé trokken. De Indiase passagiers zaten in deze voor Jelle
zo bijzondere trein, zoals forenzen in zijn vaderland dagelijks
in de trein zaten. Er was veel mahoniehout en donkerrode ver-
sleten bekleding. Nadat de trein was vertrokken begonnen
medepassagiers in hun bagage etenswaren op te graven en de
ruimte vulde zich met exotische geuren. De trein kreeg buiten
de stad een regelmatige cadans die leek te worden aangemoed-
igd door het ritmisch gillen van de stoomfluit. Jelle schatte
desondanks dat de snelheid niet boven de veertig of vijftig ki-
lometer per uur uitkwam. Het was warm en vochtig. Hij staar-
de naar buiten waar het landschap licht glooiend was. De
avond begon te vallen, waardoor het leek of de schaduw van
de huizen en bomen met de trein mee wenste te reizen. Jelle
vond het lege landschap een verademing na de hectiek van
Bombay. Ze passeerden dorpjes met groepjes huizen en reden
langs een rivierdelta. In de verte zag hij de zee waarover hij
gekomen moest zijn. Net na het passeren van de delta stopte
de trein en kwam hij oog in oog te staan met twee Indiase buf-
fels en hun voerman die een kar voorttrokken. Op de kar lag
een lichaam van een vrouw. Een dode vrouw vermoedde Jelle
aan de manier waarop het lichaam als een gelatinepudding
zachtjes heen en weer bewoog. Het Noorse stel keek er met
verbazing naar en stootte Jelle aan of hij het wel zag. De
vrouw heette Jente en de man Olmo, vertelde ze nogmaals, en
dat was maar goed ook want Jelle was het in de drukte bij het
instappen alweer vergeten. Ze waren op weg naar Agra, zo

bleek, en het was hun huwelijksreis. Nadat de trein zich weer in beweging zette kon Jelle het niet nalaten om wat cynisch naar de staat van huwelijk te vragen gezien hij een bevriend koppel kende dat zichzelf nogal was tegengekomen tijdens hun huwelijksreis door India. Ja, dat begrepen ze wel. Maar hun huwelijk hield nog steeds goed stand, meldde Olmo met een wat onzeker lachje.

Hij zat tegenover Jente en niet tegenover Olmo, viel hem nu op. Ze was een jonge blonde Noorse vrouw. Precies zoals het cliché voorschrijft en zij kon zich verheugen in wel heel veel belangstelling zowel van de Indiase mannen in de coupé als op de stationnetjes waar ze regelmatig stopten. Haar blauwe ogen leken hem te penetreren wanneer ze hem aankeek. Het leek of ze in staat was dwars door hem heen te kijken en zijn ziel moeiteloos bloot te leggen. Haar blikken waren hem niet ontgaan en de vraag over hun staat van huwelijk was dan ook bijna pijnlijk. Terwijl ze in gebroken Engels met elkaar spraken keek Jelle zo veel mogelijk naar buiten. Niet alleen om haar doordringende blik te mijden, maar ook vanwege de ondergaande zon die het landschap nu langzamerhand in brand zette. Ze deed hem aan Suzanne denken, hoewel ze uiterlijk wel erg veel verschilden. Toen de trein opnieuw bij een provinciaals stationnetje halt hield kochten ze via hun open raam gebakken groentekoekjes, pinda's en flessen water. Nadat ze hadden gegeten deelde hij zijn laatste fruit dat hij nog bij zich had met het stel. Olmo was vriendelijk en leek geenszins in de gaten te hebben wat zijn vrouw bij haar omgeving, of eigenlijk bij hem opriep. Of hij sluit het buiten, wat op zich geen slecht idee is wilde het huwelijk standhouden, dacht Jelle. De twee waren al acht maanden op reis en via Indonesië en Australië hier terechtgekomen. Het was hun laatste doel voordat ze terug naar Noorwegen zouden reizen om daar een gezin te stichten. De oude vrouw naast Jelle probeerde nu voorzichtig haar grote koffer op de vloer te zetten. Hierdoor werd iedereen genoodzaakt minder voertruimte te gebruiken. Jelles benen werden zo gedwongen om in aanraking te komen met Jente haar benen. Ze deed geen pogingen om dit tegen te gaan, integendeel. Hij

kreeg het idee dat ze haar benen gemakkelijk tegen die van hem vlijde. Wat er na een tijdje voor zorgde dat haar been langzaam door de stof van zijn broek heen brandde. Het maakte hem op een aangename manier gespannen. Deed ze dit expres? Zou ze denken dat hij het niet in de gaten had? Hij durfde lange tijd niet naar haar te kijken en dwong zich te concentreren op zijn reisgids en het landschap. In de coupé werd het nu langzaam donkerder en de indirecte verlichting ging branden, wat de ruimte in een warme surrealistische sfeer bracht. Olmo sprak in het Noors tegen zijn vrouw en verdween toen in het gangpad. Jelle keek hem na en beseftte dat het voelde alsof Jente en hij alleen in de coupé achter waren gebleven. De Indiase medepassagiers leken in het interieur op te gaan. De oude vrouw naast hem had sinds hun vertrek uit het station na een korte groet en een paar hoofdbewegingen niet meer bewogen. Ze zat met gesloten ogen kaarsrecht en heel stilletjes. Hij wist niet of ze sliep of niet. Jente lachte vertederd naar hem toen hij zich van de vrouw afwendde en haar aankeek. Hij had zich betrappt gevoeld door die ongelofelijke intense blik. Opnieuw trof ze hem en hij voelde het in zijn buik en lager. Hij zocht steun en houvast bij de andere passagiers, maar die leken te slapen of hadden discreet hun hoofden afgewend. Het was alsof men wilde zeggen: 'Wij horen en zien jullie intimiteit niet.' In zijn hoofd zocht hij naar Suzanne en voelde zich ontrouw. Belachelijk eigenlijk, ontrouw, wat een onzinnige gedachte of toch niet? Hij sloot zijn ogen en liet zijn hoofd rusten tegen de rode versleten fluwelen steun en luisterde naar de cadans van de trein. Hij probeerde Suzanne op de binnenkant van zijn oogleden te projecteren maar het lukte niet goed, mede door het been van Jente. Ze bewoog zo nu en dan, wat het besef van het contact nog meer versterkte. Hij wist zich in een ernstige tweestrijd. Hij kon zijn been in veiligheid brengen en het contact verbreken, maar dan zou de spanning weg zijn en die zou niet meer terugkeren. Dat wist hij zeker. Was het overspel? Hoe summier ook? Suzanne was getrouwd en deze dame ook. Waarom deed hij dit en waarom dacht hij deze bizarre dingen? Hij verbrak het beencontact niet.

Integendeel. Met gesloten ogen liet hij zijn geest via zijn buik, lies en knie afdalen tot aan het contactpunt met Jente. Kroop toen voorzichtig in het been en zocht uiterst behoedzaam zijn weg naar boven. Hij meed haar erogene zone om halt te houden bij haar zachte ronde buik. Toen klom hij voorzichtig tot aan haar borsten. Hier besloot hij te stoppen en bekeek de vorm van haar borsten. Hij zocht aan de binnenkant naar haar tepels. Maar Jente greep in. Ze greep in door plotseling haar voet op zijn voet te zetten. Hij opende zijn ogen en zag Jente breeduit lachend, maar ook wat verontwaardigd ‘NEE’ schudden. Haar gezicht sprak boekdelen. ‘Nee, niet doen hoor.’ Zou ze het hebben kunnen voelen dat hij met zijn geest haar vanbinnen had betast? Dat kan toch niet? Prompt gingen ze nu allebei rechtop zitten en heel even werd het beencontact verbroken. Een fractie van een seconde. Maar tegelijkertijd herstelden ze allebei het contact door opnieuw te gaan verzitten. ‘Sorry’, sprak Jelle voorzichtig. Ze lachten nu allebei verlegen en ze begrepen elkaar, dacht Jelle. Dat ze bloosde dacht Jelle te zien in het beperkte licht van de coupé. Zou ze werkelijk hebben gevoeld dat hij bij haar binnen was geweest?

De schuifdeur ging open en Olmo kwam binnen, bleef even in het midden tussen de banken staan en trok toen heel voorzichtig een fles uit zijn rugzak. Het bleek een fles bourbon. Jim Beam bourbon en twee glaasjes. Jente en Olmo spraken in het Noors en lachten. Waarna Jente hem een van de twee glazen overhandigde. Blijkbaar deelde het echtpaar het andere glas. Olmo vulde de twee glazen die Jente en Jelle hem voorhielden. Ze keken elkaar alle drie aan of ze iets te vieren hadden en Olmo sprak het bekende woord ‘skål’. Het glas werd door Olmo zowel als Jente vastgehouden toen de glazen elkaar raakten. De whisky smaakte voor Jelle als gemalen glas en leek zijn tong en verhemelte te beschadigen. Pas bij de tweede slok kon hij iets proeven en liet de vloeistof even in zijn mond hangen alvorens hem door te slikken. De drank zakte snel richting zijn buik, benen en voeten en Jelle merkte dat hij ontspande. Het beencontact met Jente, dat voor Olmo nagenoeg

onzichtbaar was door de koffer van de oude vrouw en allereerste bagage, bleef in stand en Jelle begon te praten met Olmo. Hij voelde zich wel schijnheilig maar het leek hem gewoon verstandig om te proberen Olmo op zijn gemak te stellen door juist hem aandacht te geven. Hij vertelde over zijn werk en over de komst van Suzanne op het laboratorium. Over het huwelijk van zijn collega dat op mislukken stond met die nietsnut van een man. Hij sprak over zijn reis op zoek naar het stel en hij vertelde over het briefje achter het spinnewiel. Hij vertelde over de reactie van onbegrip uit zijn omgeving, die Olmo zich wel kon voorstellen, maar Olmo vond het ook buitengewoon romantisch dat Jelle zijn hart volgde. Toen Olmo vroeg of hij verliefd was op Suzanne merkte hij dat de vraag hem schokte. Hij verliefd op Suzanne? Tja. Niemand, inclusief hijzelf, had hem ooit deze vraag gesteld! Verdomd, zou het waar zijn? Zou hij verliefd op Suzanne zijn? Welnee, besloot hij in een fractie van een seconde. Ze was gewoon een vriendin en een ex-collega die hij ging opzoeken. Toch besloot hij in eenzelfde fractie van een seconde Olmo's vraag positief te beantwoorden. Hij wilde enige argwaan, als die al bestond, bij Olmo wegnemen. 'Ja, hij was wel verliefd op zijn collega.' Terwijl hij dit zei keek hij Jente aan, en hij zag dat ze opgelucht en tegelijkertijd speels haar ogen neersloeg. Toen stond ze op en nodigde Jelle uit te proosten op deze romantische ontboezeming. Ze boog naar voren en gebaarde dat het de bedoeling was dat hij zijn glas door haar arm heen naar zijn mond zou brengen en dan moest drinken, dan zou zij hetzelfde doen. Een Noorse ceremonie, dacht Jelle. Maar in feite dwong ze hem zo om haar lijfvlucht te ruiken. Net zoals Josephine met Napoleon had gedaan vlak voor hij was vertrokken naar de slag bij Waterloo. Jentes geur maakte Jelles knieën weker dan de whisky had kunnen doen en het schelle gegil van de stoomfluit leek een waarschuwing van Suzanne.

Iedereen in de coupé leek nu te slapen. Mensen sliepen hier en daar tegen elkaar aan. Zelfs de oude vrouw naast Jelle was langzaam tegen hem aangesukkeld en hij liet het zo. Olmo,

schuin tegenover hem, sliep tegen zijn vrouw aan. Jente sliep niet. Jente keek afwisselend naar buiten en naar hem. Haar gezicht stond nu moe en treurig. Af en toe spraken ze een paar woorden met elkaar. Maar wel heel zachtjes omdat ze niemand wilden wekken en zo hun intimiteit zouden verstoren. Hun beider benen raakten elkaar nog steeds, het voelde nu, na al die uren, vertrouwd. Jelle vermoedde dat Jente afscheid nam van de Jente die ze ooit was geweest. Er had een traan over haar wang gelopen een poosje na de whiskyceremonie, waarna ze haar gezicht afwendde. Alleen hij had het kunnen zien. Olmo snurkte zacht. De whisky deed zijn werk. Ook Jelle was moe en had slaap maar hij wilde wakker blijven.

‘Sir Simons.’ Iemand noemde zijn naam. Gelijk was hij wakker. Een beetje versuft zag hij een man in een wit smoezelig uniform met een dienblad in de deuropening staan. ‘Sir Simons’, sprak de man opnieuw. Vlak voor hem zat Jente breeduit te lachen en ze wees hem aan als drager van de naam. Iedereen in de coupé keek nu naar hem. Verdwaasd volgde hij het voorbeeld van Jente en zei: ‘Yes, mister Simons, that’s me’, daarbij wijzend op zichzelf. De Indiase bediende lachte als een be-gaafde butler en overhandigde het dienblad aan Jente die al half bezig was het blad van de man over te nemen. Ze draaide zich toen naar Jelle en zei ‘Your breakfast sir’, in haar Noorse accent en zette het blad op zijn knieën. Hij stond nu echt in het midden van de belangstelling. Inclusief de ontbijtbrenger. Op het dienblad stond voor ieders ogen uitgestald een theekan met een kopje. In een rekje stonden vier sneetjes toast naast een klein bakje boter en een bakje oranje jam. Er was een gekookt ei met een klein zakje zout en er waren een paar plakken Engelse cheddarkaas op een schaal-tje. Als laatste een glas sinaasappelsap en een papieren servet. Jelle keek verbouwereerd rond in de coupé en zag de verbaasde gezichten van de inzit-tenden. ‘You were right yesterday’, sprak Olmo. Jelle was werkelijk waar perplex van zowel het ontbijt als de reactie van zijn coupégenoten. Hij dankte zijn ontbijtbrenger, die een fooi van Olmo aannam, voordat hij opnieuw zijn dienblad zou bekijken.

‘Are you gonna eat that all by yourself?’ vroeg Jente hem met grote ogen. ‘Yes absolutely!’ zei hij. ‘I’ll hate you’, was haar reactie. Jelle gebaarde dat ze alle knieën bij elkaar moesten brengen om zo een tafeltje te vormen en zette zo het dienblad erop. Hij smeerde de toast en verdeelde het ei en de kaas. De oude vrouw naast Jelle bedankte beleefd toen Jelle vroeg of ze ook wat wilde. Het was nog vroeg in de ochtend, een uur of zes schatte Jelle in. Buiten was het landschap veranderd in sporadisch beboste heuvels. Het ochtendlicht scheen nog zacht, maar toch was de warmte aan het raam al voelbaar.

Na het ontbijt ging hij op zoek naar een toilet. In het gangpad viel het hem op dat er minder mensen opeengestapeld zaten dan bij hun vertrek uit Bombay. Er waren die nacht dus mensen uit de trein gestapt. Hij kon nu zonder moeite de vuile wc bereiken die niet meer was dan een gat in de vloer. Met water uit een fles poetste hij zijn tanden en verfriste hij zijn hoofd. Daarna ging hij in de opengeklapte buitendeur naar het landschap zitten kijken. Even een andere houding met niemand naast zich voelde goed. Af en toe passeerde er een reiziger. Ook Olmo kwam langs en sprak een poosje met hem. Het viel Jelle op dat er veel mensen gehurkt langs het spoor zaten op het moment dat deze trein passeerde. Niet een maar tientallen mensen die daar in het ochtendschemer naar hun trein zaten te kijken. Olmo moest lachen om de onwetendheid van Jelle. Uit ervaring wist Olmo te vertellen dat deze mensen er hun behoefte deden. Het spoor is voor degenen die geen wc hebben een openbaar toilet. En toen zag Jelle het ook. En hij zag dat ze allemaal een blikje water bij zich hadden in plaats van een toiletrol. Een halfuur later zou hij nagenoeg geen toiletterende mensen meer zien. Olmo vertrok weer naar zijn zitplaats en zijn vrouw. Net op het moment dat zijn gedachten naar Suzanne afgleden, voelde hij de hand van Jente op zijn schouder. Jente was gehurkt achter hem komen zitten en ze keek hem van opzij aan. ‘Thanks’, sprak ze en zoende hem op zijn wang. Toen hij haar aankeek werd hij opnieuw geraakt door de blauwe ogen van deze Noorse. Even keken ze elkaar aan, toen zoende ze hem opnieuw, maar nu op zijn lippen,

kort! Maar niet zo kort dat er geen betekenis in zat. Net lang genoeg om meer te zijn dan een zoen. Ze stond op en vertrok naar het toilet. Jelle keek haar na. Hij wachtte tot ze opnieuw zou moeten passeren en zag het landschap van een ontwakend India voorbijdrijven. Toen ze opnieuw passeerde streek ze met haar hand over zijn hoofd, hield hem even vast en vervolgde haar weg naar de coupé. Jelle bleef nog geruime tijd in de deuropening zitten.

4. Celluloid

De kapperszaak was niet meer dan een dakje van gespannen linnen met daaronder een gammele oude keukenstoel. Opge stapelde platte stenen vormden de dragers van een plank waarop een spiegel stond. Hij kon zichzelf erin zien. De kapper was net als veel stadsgenoten een voor Jelle Arabisch ogende man met tulband. Het was een oude man die nog gebruikmaakte van een handtondeuse. Jelle vroeg hem zijn haar te millimeteren. Dit tegen de adviezen van Jente in. Jente was met hem de stad ingegaan omdat hij naar het postkantoor wilde en daarna op zoek naar een kapper. Ze had zelf voorgesteld met hem mee te gaan. Deze kapper rekende tien roepie voor het knippen en nog eens tien roepie om Jente het tafereel te laten fotograferen. Het decor was het linnen dak, de keukenstoel en de geïmproviseerde kaptafel. Dit alles tegen een oud-roze vervallen stenen muur. De kleur waar deze stad zijn beroemdheid aan ontleende. Jaipur, de roze stad. Olmo was achtergebleven in de 'Jaipur Inn'. Een degelijk guesthouse in het hart van de stad. Een volle stad maar zeker minder vol dan Bombay. De stad oogde ook vriendelijker en schoner. Hoewel dat laatste wel heel betrekkelijk was. In elk geval droger, dat wel, dacht Jelle. Er liepen heilige koeien nonchalant midden op de weg en hij zag kamelen die werden gebruikt als lastdier, net als de zwartglimmende buffels. Vlak bij het postkantoor stuitten ze op een olifant die een baal stro met behulp van zijn slurf transporteerde. Jente fotografeerde zowat alles wat Jelle deed. Zo ook in het grote statige postkantoor waar Jelle eigenlijk direct heen had gewild. Ze fotografeerde zijn ongeduld bij het loket en zijn zoeken in de doos met de poste restante post, die de beambte voor hem had neergezet. Hij vond drie brieven onder zijn naam. Een van familie en twee van Suzanne. De brieven van Suzanne droegen in de linker bovenhoek de

nummers 1 en 2. Misschien had Suzanne verwarring willen voorkomen. Toen hij aan de brieven van Suzanne rook kwam Jente heel dicht bij hem staan en ze vroeg 'Do you smell her?' Jelle beaamde de vraag. Ja, hij rook Suzanne. Daarna waren ze op zoek gegaan naar de kapper die ze hadden gevonden in een van de vele zijstraatjes. De brieven droeg hij ongeopend in zijn zak met zich mee tot de kapper hem onderhanden nam. Hij zou met de brieven wachten, had hij besloten, tot hij terug in het guesthouse was. Wat overigens geen makkelijke opgave was. Na de kapper betaald te hebben kochten ze op straat gebakken koekjes, flessen water en ongeschild fruit. Ze passeerden een caféachtig terras met westers ogende gasten. Jente gaf aan er plaats te willen nemen en ze bestelde twee ijskoffie waarna ze opvallend in haar dagboek begon te schrijven. Jelle kon de drang om zijn post te openen niet langer onderdrukken. Het werd de brief met het nummer 1. Jente keek even op van haar dagboek en knikte hem toe. Ze had, door in haar dagboek te gaan schrijven, hem de gelegenheid geboden om te gaan lezen. Jelle las:

Hoi Jelle,

Als jij dit leest ben je in Jaipur aangekomen. 'Well done.' Viel de treinreis mee? Een lang eind hè? Je zult wel al geacclimatiseerd zijn onderhand. Ronald en ik zitten nu in Janpath guesthouse. Dat ligt mooi te wezen aan de Shyam Nagar D-73. Een prima hotel voor weinig geld net buiten het centrum. De komende dagen gaan we naar Amber. Dat ligt een kilometer of 20 hier vandaan. We gaan daar het Jai Garh Fort bezoeken dat stamt uit de vijftiende eeuw. We blijven daar maar kort. Een dag of drie denk ik en dan gaan we terug naar Jaipur. Naar hetzelfde guesthouse. (Rond 19 mei) Er wacht ons nog een expeditie waarvoor we zijn uitgenodigd. Maar of Ronalds gezondheid dat toelaat is nog maar de vraag. Als je besluit naar Amber te komen dan vind je ons wel. Er zijn daar maar twee goedkope hotels, ik neem aan dat jou dat wel lukt. Wij willen vertrekken uit Jaipur uiterlijk 25 mei. Dan reizen we naar Agra. Mocht je ons toch mislopen, dan zijn er nieuwe kansen in Agra, waar we zeker

acht dagen zullen blijven, schat ik nu in. Opnieuw leg ik post voor je klaar in het Central Post office. Schrijf jij dan ook naar dat postkantoor (Kamia Nagar Post office Agra). Trouwens, we hebben je brief uit Bombay opgehaald op het postkantoor. We weten dat je onderweg bent en onze tips serieus neemt. O ja, ze hebben lekkere en betere restaurants hier in het centrum dan in Bombay. Maar vlees raad ik nog steeds af. Hopelijk zien we elkaar hier in Jaipur of in Amber.

Groetjes van Ronald en Suzanne

Deze keer was er geen irritatie na het lezen van de brief, wel een enorme afstand. Het leek of ze duizend kilometer ver weg was, terwijl ze misschien twee straten verderop koffie zaten te drinken. Hij was enigszins opgelucht dat het een zakelijke brief was. Er was tijd genoeg immers en de tweede brief zou meer uitsluitsel kunnen geven. Toen merkte hij dat Jente hem zat te observeren terwijl hij nadacht met de dichtgevouwen brief vlak onder zijn neus. ‘You really like this girl, don’t you?’ vroeg ze. Jelle knikte en dronk zijn koffie. Hij zou de tweede brief van Suzanne bewaren voor het moment dat hij alleen zou zijn. Hij vermoedde dat Suzanne die had geschreven zonder de nabijheid van die man van haar. Die zou dus meer intieme informatie kunnen bezitten. Of in elk geval persoonlijker. Wel las hij de post van thuis. Het was een brief van zijn broer Hielke en daaruit begreep hij dat alles oké was thuis. Dat zijn moeder nog leefde maar wel achteruitging. Dat hij zich geen zorgen hoefde te maken. Jelle had eigenlijk al afscheid van zijn moeder genomen toen hij haar voor zijn vertrek had bezocht in het verpleeghuis waar ze al ruim vijf jaar was opgenomen. Ze was dement sinds een jaar of drie. De eerste jaren licht vergeetachtig, maar bij het afscheid had ze meer belangstelling voor het toetje gehad dan voor hem. Ze hadden elkaar nauwelijks gesproken of aangekeken. Af en toe een glimp van herkenning. Hij had het niet erg gevonden, hij was er al weer zo lang aan gewend geen moeder te hebben. Stiekem had hij gehoopt dat ze zou komen te overlijden voor hij zou vertrekken,

maar haar hart klopte maar door. Vanavond zou hij in een tempel wierook voor haar branden als verzoek aan de goden om haar te bevrijden uit haar misère.

Jente pakte plotseling zijn hand en zei 'let's go'. Ze stonden gezamenlijk op waarna Jente zijn hand bleef vasthouden toen ze de straat inliepen. Zo leken ze wel een stel, dacht hij, maar hij voelde zich er niet gemakkelijk bij. Het wond hem ook wel een beetje op, die hand van Jente. Deze Noorse vrouw nam de leiding, dat was duidelijk. Ze sleurde hem mee. Net zoals de oude trein had gedaan. Hij verzette zich niet. Zijn arm woog loodzwaar. Het leek of de hele wereld aan die arm hing. De straat was breed en er was veel gevaarlijk ogend verkeer. Fietzers, taxi's, riksja's en vrachtauto's krioelden toeterend door elkaar. Niemand leek zich iets van verkeersregels aan te trekken. Een in kaki geklede agent hield hen en de andere voetgangers tegen met een stuk touw en een stok tot hij plotseling het touw over de rijbaan trok en de voetgangers op hun beurt konden oversteken. De agent deelde daarbij soms rake klappen uit aan voetgangers die in zijn ogen niet snel genoeg waren. Jente en Jelle ontsnapten aan de drift van de man. Een opmerkelijk tafereel, vond Jelle.

Nu ze hun guesthouse naderden voelde Jelle zich nog meer gespannen. Olmo zou hen kunnen zien. Olmo zou hier rond kunnen lopen. Het was of Jente zijn gedachte kon raden, want ze sloeg nu rechts af een steeg in. Zocht de beschutting van een oude vervallen bouwkeet waar alleen een straathond lag te slapen naast een half ontkleed en spelend kind. Ze ging met haar rug tegen de muur staan en trok Jelle naar zich toen en legde een hand in zijn nek. Haar ogen vingden hem zoals een harpoen een walvis. Hij sloot zijn ogen en proefde haar mond, haar lippen en even daarna haar zachte fluwelen tong. Ze smaakte zoet en zacht. Zijn schaambeem raakte haar heup toen haar tong even stil hield. Zachtjes beëindigde ze haar kus. 'I'll go! Stay here for a while please', sprak ze. 'Oké', antwoordde Jelle. 'I'll wait here.' Nogmaals kuste ze Jelle, waarbij haar zoete smaak hem opnieuw deed duizelen. Ze bleef hem aankijken

toen ze achter hem de steeg uitliep. Bij de straathoek draaide ze zich om en verdween in de drukte. Jelle bleef alleen achter. Bij het spelende kind en de slapende hond. Hij lachte naar het kind en liep toen heel langzaam richting de straat. Hij dacht Jente nog te ontwaren aan het einde van de door haar ingeslagen straat. Maar zeker wist hij het niet. Boven zijn hoofd zag hij gieren cirkelen in de vaalblauwe lucht. Ze komen voor de engelen van God, dacht hij. Een déjà vu overviel hem.

Terug in zijn guesthouse had hij zich eerst grondig afgespoeld met koud water uit het grote stenen reservoir in de gemeenschappelijke badkamer, waar hij goddank het rijk alleen had gehad. Daarna was hij zijn kleren gaan wassen en had ze opgehangen aan de geïmproviseerde waslijn in zijn kamer. Zijn kleren waren goor en hadden hardnekkige vlekken die zonder warm water en goed wasmiddel moeilijk te verwijderen bleken. Maar voor het eten wilde hij absoluut weer schone en frisse kleren hebben. Of wilde hij sporen uitwissen of verdoezelen? Hij wist het eigenlijk niet. Terwijl hij naakt naar de stoel bij het raam liep zag hij door de half gesloten rolluiken rumoer in de straat. Er liepen druk bewegende agenten en opdringerige omstanders. Er moest iets gebeurd zijn. Jelle bleef aandachtig kijken ondanks de brandende brief in zijn hand. Er arriveerde een soort ambulance, begeleid door politiegefluit. Omstanders werden met stokslagen en geschreeuw verjaagd om plaats te maken voor de ambulance. Ziekenbroeders verdwenen nu in een aangrenzende steeg. Even later zag hij hoe een heftig huilende vrouw in een roodoranje jurk in bedwang moest worden gehouden om broeders met een brancard te laten passeren. Ze droegen vermoedelijk een dode, want het lichaam op de brancard was geheel bedekt met een bebloed wit laken. Hij bleef nog geruime tijd kijken tot de ambulance zonder geluid van de sirene vertrok. De vrouw werd liefdevol door omstanders ondersteund en meegenomen. Jelle liep peinzend naar het bed en ging op zijn rug liggen. Hij wilde zijn geest leeg maken voordat hij de brief van Suzanne zou openen. Wat zou er gebeurd zijn? Hij was daarstraks nog in die steeg geweest en had er met Jen-

te staan zoenen. Een scary idee, vond hij. Het kon toch niet iets met Jente te maken hebben. Nee, dat kon niet, want Jente was nog voor hem vertrokken en hij had haar nagenoeg tot aan de ingang van hun guesthouse met zijn ogen kunnen volgen. Zelf had hij er nog een poos staan wachten om niet al te snel na Jente binnen te komen. Hij had geen argwaan willen wekken bij Olmo. Op zijn rug liggend luisterde hij nu naar de geluiden van de stad. In de verte dacht hij de huilende vrouw te horen, maar dat moest inbeelding zijn. De ventilator draaide zachtjes aan het plafond. Jelle bestudeerde nu de dunne luchtpostenvelop en scheurde hem voorzichtig open. Of zou er iets met het kind gebeurd zijn? Verdomme, nu moest hij eens ophouden en zijn aandacht aan Suzanne wijden. Bij het openscheuren van de brief voelde hij dat er naast het luchtpostpapier nog iets hard in zat. Het was een verknipte foto. De foto was vierkant in plaats van rechthoekig. Hij leek precies doormidden geknipt. Jelle bekeek de halve foto aandachtig. In een soort hangmat half liggend half zittend zag hij Suzanne. Althans de helft van Suzanne want de andere helft was van de foto geknipt. Haar haren waren nat. Ze droeg een zwart gouden sarong die ze net onder haar borst had omgeknoopt. Verder droeg ze zo te zien niks. Zo toonde ze hem haar rechterborst die klein, zacht en rond oogde. De donkere tepel stak af op haar blanke huid. Ze lachte wat verlegen in de lens. De sarong was half opengevallen en hij zag haar blanke dijbeen. Jelle keek langdurig naar de foto. Zijn borst deed pijn en hij was duizelig. De foto liet hem niet los. Was dit Suzanne die hem deze foto stuurde en waarom voor de helft? Wie had hem gemaakt? Waarom stuurde zij hem deze halfnaakte foto? Hij moest de brief lezen. Maar hij kon zijn blik niet makkelijk afwenden. Niet zozeer door de erotische lading, maar eerder door de openlijke bekentenis. Hij mocht haar naaktheid zien of althans gedeeltelijk. Haar blik op de foto was niet alleen verlegen maar ook heel intiem. Haar ogen leken hem vanaf het papier te vragen haar aan te raken. Deze foto was een verwarrende aanvulling op het briefje vanachter het spinnewiel. Waar was de andere helft? Waar, in godsnaam. De twee delen moes-

ten samengebracht worden, dat was duidelijk. Hij zocht in de envelop of het tweede deel van de foto er nog in zat. Maar dat was niet zo. Ook op de grond lag niks. Hij besloot het antwoord te zoeken in de brief.

Jaipur, 14-5-1989

Lieve Jelle,

En ben je erg geschrokken door de foto? Vind je hem mooi? Erg gewaagd hè. Jammer voor jou dat je maar de helft hebt. De andere helft is net nog een stukje euhhh... stouter. Weet je nog dat je me voor mijn vertrek bij jou (in dat bed van jou, na een fles wijn) hebt gevraagd of ik je een naaktfoto wilde sturen? Dan kon je toch met me vrijen als ik weg zou zijn! Nu leek het me het juiste moment om je die toe te sturen. Hij is gemaakt door ene Diana uit Engeland. Ronald is nog ziek en slaapt veel. Dus zit ik veel te zonnen op het dakterras van het guesthouse. Daar zit Diana ook vaak. Diana heb ik hier in het guesthouse leren kennen. We spraken al een aantal keren met elkaar (ook over jou) en over mijn twijfel rond Ronald. Die dubbele gevoelens. Ik heb haar een paar bekentenissen gedaan. Toen ze die hoorde stelde ze voor om deze (en andere) foto's te maken zodat ik die naar jou kon sturen of nou ja, de helft dan! Ze heeft me goed begrepen. Ze weet veel van me, heel veel. Ze is fotografe en de foto's zijn met haar camera gemaakt. Daarna heeft zij ze laten ontwikkelen en afdrukken. De negatieven stuur ik naar Annabel. Diana reist met ons mee naar Amber, ze is prettig gezelschap en een welkome afleiding. Ik vind het voor Ronald sneu dat hij al bijna drie weken diarree heeft. Hij wordt zo mager. En niet te genieten natuurlijk. Ik eet 's avonds met Diana en breng Ronald witte rijst met thee en wat gekookte groente. Misschien iets voor jou, deze Diana? Nou, lekker ding. 19 of 20 mei ben ik terug in het Janpath guesthouse. Tot die tijd blijven we in Amber voor het fort en omgeving. Kom jij ook? Op de foto van een deur die in het fort gemaakt is (zie Lonely Planet) staat een pauw in mozaïek. Als het kan verberg ik daar de andere helft!!! Die is zoouou stout, errug gewoon, en puberaal!! Dus

doe je best. Of Ronald en ik nog de expeditietoetocht gaan doen, is nog steeds de vraag gezien zijn gezondheid. Dus kom je nog naar Janpath guesthouse? Als je me nog onder ogen durft te komen tenminste.

Zoen van Suzanne. XXXXXXXXXXXXXXXX

Hij liet zijn hoofd op zijn dunne kussen zakken en staarde naar het plafond. Buiten hoorde hij nog steeds de vrouw huilen. Ze moest daar wel ergens wonen. Ondanks het pas genomen bad plakte zijn huid van het zweet. Hij lag naakt op bed onder de ventilator en voelde zich zwaar en moe. De brief had hem verward. Wat deed deze vrouw met hem en waarom daagde ze hem uit? Dit was geen plagerijtje! Hij kende Suzanne als een vrije vrouw, een feministische vrouw. Een vrouw die veel durfde, zo niet alles. Ze had haar kersverse man zo gek gekregen dat hij met haar op wereldreis was gegaan. Een avontuurlijke vrouw. Het had hem aangetrokken en hij had, zij het onder valse voorwendsels, vriendschap met haar gesloten. Die kracht en die vrije geest, en dat ook nog in een goddelijk lijf. Maar deze plagerijen werden regelrecht een kwelling. Hij was een man godverdomme. Dat wist ze toch. Hij was geen jongen meer, al lang niet meer. Opnieuw keek hij naar de foto en opnieuw raakte de tederheid van haar pose hem veel sterker dan de erotiek. Ze bedoelde het vast lief. Maar in plaats daarvan voelde hij irritatie en het verwarde hem. Hij besloot naar Amber te reizen. Morgen zou hij uitzoeken hoe hij er moest komen.

Hij zag zichzelf door de roze grauwe straten van een Indiase stad lopen. Er waren geen andere mensen. De straten waren leeg. Toen hij midden op een kruispunt bleef staan om te beslissen waar hij heen wilde en waar de uitgang van zijn droom zou kunnen zijn, want gek genoeg wist hij dat hij droomde, kwam er een straathond aan zijn voeten liggen. Hij bukte zich om het beest te aaien maar schrok terug toen hij ontwaarde dat het beestje dood aan zijn voeten lag. Achteruit liep hij bij de hond vandaan. Hij hoorde de vrouw huilen en vreemd ge-

noeg werd haar huilen begeleid door die typische Indiase sit-armuziek. Hij liep in zijn droom terug naar zijn guesthouse en zag, toen het in zicht kwam, dat er grijsvale gieren op het dak zaten. Niet een, maar tientallen. Ze keken naar hem of ze iets van hem te verwachten hadden. Hij hoorde de dode hond blaffen achter zijn rug. Een trein floot in de verte. Hij had het koud.

5. As

Jelle werd gewekt door geklop op zijn deur. Onmiddellijk wist hij zich de droom, de foto, Suzannes brief en het voorgevallen drama in de straat te herinneren. Hij ging rechtop zitten toen er opnieuw geklopt werd.

‘Yes, one moment’, sprak hij.

‘Jelle, it’s me’, het was Jente.

‘Okee, a moment’, antwoordde hij opnieuw. Jelle sloeg een handdoek om en opende de deur. Net als hij zag Jente er gewassen uit. Zou ze ‘hem’ van zich af hebben willen spoelen zoals hij haar van zich af had willen spoelen? Jente stapte als vanzelfsprekend binnen en bekeek hem van top tot teen. Ze glimlachte om zijn bijna naaktheid en vroeg toen: ‘Did I wake you up, Jelle?’ Hij bevestigde haar vraag en vroeg: ‘Where is your husband?’ terwijl hij de nadruk op het woord husband legde. ‘He is a good man, Jelle, really!’ zei ze. ‘I know’, sprak Jelle. Aan de manier waarop ze de kamer in liep zag hij dat ze hem geloofde. Ze hield stil bij het bed waar ze de halve foto van Suzanne op het nachtkastje zag liggen. Voorzichtig pakte ze de foto op en fronste haar wenkbrauwen. Over de foto heen keek ze nu min of meer vragend, waarbij ze zijn bijna naakte lijf van top tot teen opnam. Of ze Suzanne en hem naakt naast elkaar plakte in gedachte. Hij probeerde zo neutraal mogelijk te kijken maar voelde zich kleuren.

‘Nice photo, Jelle’, sprak ze zacht. Terwijl ze de foto opnieuw bekeek zag Jelle dat ze gedachteloos haar eigen borst beroerde zodat het leek of ze haar eigen borst vergeleek met die van Suzanne. Toen liep ze met de foto naar het raam en terwijl ze naar buiten starde vroeg ze zachtjes, bijna smekend: ‘Will you have dinner with us this evening? Olmo asks, he really likes you!’ Nu trad de stilte in. Hij liep naar haar toe en keek over haar schouder naar de foto en de straat daarbuiten. Jente

voelde zijn adem op haar blote schouder. Buiten was het betrekkelijk rustig nu, niets herinnerde meer aan de hectiek van die middag.

'If I start, I'll never stop', sprak Jelle vlak bij haar oor. Zo bleven ze staan, bevroren in de tijd door hun krachtveld. Gevangen in hun eigen werkelijkheid.

'Please Jelle', sprak ze hees en vlak voor het moment dat zijn lippen de huid van haar schouder zouden raken dook ze, zoals een aalscholver, bij hem vandaan. Ze liep naar het nachtkastje, legde heel snel de foto van Suzanne terug en terwijl ze zich naar hem toe draaide vroeg ze: 'Is seven o'clock okee?' Zijn maag verkrampste. Hij knikte en zei 'yes I will come'. Jente maakte aanstalten om de kamer te verlaten op eenzelfde manier als ze de steeg had verlaten die middag: achteruitlopend. Langzaam achteruitlopend. Uiterst traag begon ze de deur te sluiten, waardoor het leek of deze heel zwaar was en bijna niet te bewegen. Of de deur van lood was. Haar persoonlijke toneelspel deed Jelle goed. Met een grijns dreigde hij nu zijn handdoek los te knopen en zijn naaktheid te tonen. Met als gevolg dat Jente resoluut een stap terug naar binnen deed.

'Don't provoke me, you fool', sprak ze lachend en verdween toen snel. Jelle was weer alleen. Je bent net op tijd vertrokken Jente, dacht hij.

Gedrieën liepen ze die avond door de nauwe straatjes in het centrum van Jaipur op weg naar een redelijk eethuis. De baliemedewerker van hun guesthouse had hun 'The Four Seasons of India' geadviseerd vanwege de door Europese magen te verdragen keuken. Wat inhield dat het eten goed verhit en doorgekookt werd en er geen rauwe ingrediënten werden gebruikt. Iets waar ene Ronald weinig rekening mee gehouden had, dacht Jelle. Hij had nog lang nagedacht die middag. Over Jente en over Suzanne. Het leek zelfs een beetje of de twee vrouwen in elkaar begonnen te vloeien. Het was of hij in Jente projecteerde wat door de afwezigheid van Suzanne niet mogelijk was. Fysiek waren er echter wel grote verschillen tussen de twee vrouwen. Jente was groot en struis. Ze had blond haar en

volle ronde borsten, terwijl Suzanne een zwart punkkapsel droeg met die vreemde fluorescerende groene lok. Suzanne had kleine stevige borsten. Maar op een bijzondere manier leek dit weg te vallen of in elk geval speelde voor Jelle hun uiterlijk minder een rol. Misschien kwam dat door het spel dat deze dames met hem speelden. Allebei waren ze onlangs getrouwd en allebei daagden ze hem uit en hielden ze hem op hun eigen manier op afstand en trokken hem aan. Hij wilde ook zijn lustgevoelens willens en wetens op Jente projecteren, maar hij moest wel zijn fantasie in de hand houden en de realiteit blijven bewaken. Niet te veel naar de foto van Suzanne kijken, nam hij zich voor.

The Four Seasons of India bleek een door westerse backpackers ontdekt establishment. Kleine tafels stonden kriskras door elkaar en er klonk muziek uit de vroege periode van de Beatles. Olmo stelde voor om er plaats te nemen en ging tegenover Jelle zitten, waarna Jente rechts van Jelle plaatsnam. Het restaurant had geen ramen, muren of deuren, waardoor het meer leek op een overdekt terras. Om hen heen waren veel tafels bemand met westerlingen. Jelle hoorde verschillende nationaliteiten hun tong breken in pogingen zichzelf verstaanbaar te maken. Duitsers, Japanners en Italianen zaten broederlijk bij elkaar en wisselden informatie uit. Jelle bestelde een groentecurry met raita en kip. Hij voelde zich klam door de benauwde hitte van deze avond. Olmo boog zich voorover naar hem toe en begon te vertellen over wat hij had gehoord over het opstootje in de straat die middag. Hij had (zo vertelde hij) met de receptionist gesproken nadat hij de politieambtenaren had zien vertrekken. Olmo had brutaal gevraagd of er iets aan de hand was. Het bleek te gaan om de dood van een kind dat in de steeg was aangetroffen. Het was gruwelijke moord geweest, het kind was lelijk toegetakeld, vertelde Olmo. Het had erop geleken of het kind tegen de zo beroemde roze muur was doodgeslagen. Ook was er een hond op dezelfde manier gedood. De moeder was ontroostbaar. Ze bleek de wasvrouw te zijn die werkte voor hun guesthouse. Het was dezelfde vrouw

die de bedden kwam afhalen en de handdoeken meenam. Ook waste ze vaak de kleren van gasten. Zelfs de kleren van Jente en Olmo. Jente vertelde aan Olmo dat ze de hond had zien liggen slapen en het kind had zien spelen. Dit dacht ze zich te herinneren. Jelle deed er het zwijgen toe. Niemand had iets gezien van het drama dat op z'n minst opmerkelijk was, vond Jente. Ze overwoog om een inzameling te houden voor de wasvrouw. Olmo at niet veel. Na hun ongeloof nog eens benadrukt te hebben bracht Jelle 'Amber' en het fort ter sprake. Dat hij daar de volgende dag heen wilde. Hij wilde graag weg uit dit guesthouse, na wat er was gebeurd. Er hing wat hem betreft een lugubere sfeer en wat als de moordenaar opnieuw zou toeslaan? Maar hij gaf ook toe verder op zoek te willen naar Suzanne. Hij dacht aan de halve foto die daar nog ergens verborgen moest zitten en aan de zieke man van Suzanne. Hij zag Jente naar hem kijken. Toen vroeg hij direct aan Olmo of ze zin hadden om mee te gaan naar het fort, waarbij hij zijn volledige aandacht op Olmo richtte. Zorgvuldig ontweek hij Jentes ogen. Hij zou zich nu niet laten afleiden. Dit lag gevoelig, wist hij. Hij moest oprecht zijn. Hij was oprecht. Of toch niet helemaal. Jente greep in en benadrukte de moeheid van Olmo, er trad een stilte in. Jelle benadrukte deze stilte door het stel te zeggen erover na te denken. Hij zou toch zo naar het postkantoor lopen om een brief aan Suzanne te posten. Ze konden dan ongehinderd overleggen. Zo haalde Jelle de druk van de ketel. Zelf wist hij eigenlijk niet of hij de twee wel mee wilde hebben. De spanning die Jente en haar lijf bij hem opriep was verwarrend. En wat als hij Suzanne zou treffen? Wat dan? Wat moest hij dan met Jente? De brief voor Suzanne werd een kaart, een kaart die hij die middag had gekocht vlak bij zijn Arabische kapper. Toen de thee en koek werd geserveerd besloot hij de kaart te schrijven. Jente en Olmo waren al in hun moedertaal aan het overleggen geslagen, waarbij hem de dwingende toon van Jente niet ontging. Jente was hier duidelijk de dominante, dacht hij. Hij probeerde zich te concentreren en schreef.

Ha Ronald en Suzanne,

Momenteel zit ik met een op jullie twee tortelduifjes gelijkend echtpaar te dineren in 'The Four Seasons'. Ik overleg met hen of we gedrieën morgen naar Amber zullen reizen om jullie te zoeken. Wij verblijven nu in de Jaipur Inn en ik zal daar bij terugkeer uit Amber weer mijn intrek nemen. Dit voor het geval dat ik jullie niet kan vinden in Amber. Het is een Noors stel op huwelijksreis. Als jullie deze kaart eerder lezen dan dat je mij ziet, dan zijn we elkaar misgelopen. Laat een briefje na bij poste restante met daarop de gegevens waar jullie verblijven of waar jullie naartoe gaan en wanneer. (Ik hoop 21 mei hier weer te zijn.)

Groet Jelle

De kaart bood niet veel schrijfruimte, waarop Jelle besloot de zijkanten te gebruiken voor een verholde boodschap aan Suzanne. In de zijlijn schreef hij. 'Fotografisch ben ik nog maar halverwege!' Ronald zou Suzanne vragen waar dat nou weer op sloeg, stelde Jelle zich zo voor. En hij bedacht hoe Suzanne zich eruit zou moeten redden. Hij zou toch meer laten doorschemeren hoe het zat vanaf nu. Hij bemerkte een bozige onverschilligheid richting Ronald, of eigenlijk richting Suzanne. Zo, nu had ze iets om zich uit te redden. Laat haar maar denken, dacht hij bij zichzelf en moest lachen. 'Why are you laughing?' vroeg Jente. Hij vertelde haar dat hij een halve foto van Suzanne had gehad en suggereerde zo dat zij dat niet wist. Of ze helemaal nooit bij hem op de kamer was geweest. Hij vertelde erbij dat Suzanne half ontbloot op die halve foto stond. Dit zou nu echt alle twijfel bij Olmo wegnemen. Even overwoog hij Olmo de foto te tonen, maar zag ervan af en Olmo op zijn beurt vroeg er niet naar. Jente draaide wat ongemakkelijk op haar stoel en liet haar knie onder de tafel langs zijn been schuren. 'I'll walk to the postoffice, see you later', sprak hij plotseling en stond op, groette het tweetal en liep de straat in.

's Avonds was het op straat net zo druk als overdag. Hij liet zich brengen door een riksja die hem vanaf het restaurant had

gevolgd in vol vertrouwen dat deze toerist wel snel de weg kwijt zou raken. Het postkantoor was nog open en er hingen wat kruiers en wat sloom ogende postbeambten rond. De kaart gaf hij persoonlijk af bij de afdeling poste restante en vroeg gelijk of er post voor hem was. Er was post. Er was een envelop met zijn naam erop geschreven in een vreemd handschrift. De envelop had geen postzegel, dus moest wel, net zoals hij zijn kaart had afgegeven, door iemand hier zijn afgeleverd. Toen hij de brief aannam voelde hij gelijk dat ook in deze envelop een soort foto of zoiets zat. Zijn hart sloeg over. Van wie was de brief? Hij liep achteruit weg van de balie om in het midden in de hal de envelop te openen. En ja, er zat een foto in. Deze keer was het een hele foto. Een langwerpige en overduidelijk hele foto. Hij draaide de afbeelding naar zich toe en zag twee vrouwen. Rechts stond Suzanne, die haar arm om een vreemde vrouw had geslagen. Dat moest Diana zijn. De Engelse fotografe, die op de foto met haar vrije hand en uitbundig lachend zichzelf en Suzanne fotografeerde. De foto was iets van bovenaf genomen en toonde naast de twee uitdagend lachende vrouwen ook de volle rondingen van hun beider borsten waarvan de tepels nog net bedekt werden door de omgeslagen sarongs. Behalve dat het een uitdagende foto was, was het ook zeer zeker een grappige foto. Het hele plaatje was van zo dichtbij genomen dat het helemaal gevuld werd met vleselijke rondingen van wangen, armen, schouders en vooral veel borst. Dit geaccentueerd door de pretogen van de vrouwen. Zo, de dames vinden het dus leuk om een spelletje met hem te spelen, dacht Jelle. Ze waren hem stoutmoedig aan het provoceren. Hij draaide de foto opnieuw om en zag dat er met een potlood dun op geschreven was. 'The four girls voor Jelle.' Het duurde even voor het kwartje viel omdat hij de tekst niet begreep. Maar toen hij het begreep moest hij toch grinniken. In de envelop zaten verder nog een paar blonde en een paar fluorescerende groene haren. Verder was de envelop leeg. Wel rook de envelop sterk naar parfum. Een spelletje dus, dacht Jelle. Dat kon hij ook, bedacht hij. Na de foto opnieuw aandachtig te hebben bestudeerd stopte hij hem in het be-

waarzakje onder zijn shirt. Hij had dorst gekregen en voelde de benauwde klamme warmte. Een ijskoud biertje, daar had hij verschrikkelijke zin in. Ijskoud bier en wat gezelschap. Buiten zocht hij naar de riksja die hem hier ook heen gebracht had. Nadat hij was ingestapt zag hij de Melkweg hoog boven zich uitgespreid als een nieuwbouwwijk van het universum.

Het restaurant was nu een stuk leger. Olmo en Jente waren al vertrokken. Het bestelde bier viel tegen. Het had een wat zoe-te, mufte smaak. Het droeg de naam Bangla. Hij merkte dat zijn stemming begon om te slaan. Hij viste de foto van Suzanne en Diane op en bekeek hem opnieuw. Ook de halve foto van Suzanne bekeek hij opnieuw aandachtig. Het zag er anders uit dan in het postkantoor en het zag er anders uit dan die middag in zijn kamer. Maar waarom? En waardoor?

Wat was dan het verschil? Hij keek nu naar de vreemde vrouw naast Suzanne met de staalblauwe ogen. Hij zag de twee vrouwen met hun tegen elkaar gedrukte borsten en de witte tanden. Waarom doen jullie dit? sprak hij in zichzelf. Waarom doe jij dit, Suzanne? Hij dronk van het mufte bier en merkte op dat er, zonder dat hij het had gemerkt, net als in Bombay mensen naar hem stonden te kijken. Het irriteerde hem en hij had het lege glas wel naar hun hoofden willen gooien. Sodemier toch op, dacht hij. De toeschouwers keken met van die verwaasde en altijd lachende blikken. Een heel andere lach dan de twee vrouwen op de foto. Een niet lachende lach, dacht Jelle hardop. Ze lachen om het lachen. Overal waar je kwam in India of waar je liep of stond zag je diezelfde eeuwigdurende lach. Waarom sloeg zijn stemming nu zo erg om? De stoel waarop hij zat duwde hem als het ware overeind, hij wilde terug. Liefst wandelend; lopen zou hem goed doen. De riksja volgde hem op de voet terwijl hij zijn weg zocht door de straten van Jaipur. Hij besloot tijdens het lopen de man met zijn fiets straks gewoon te betalen alsof hij hem hierheen had gefietst. Die kon het ook niet helpen dat de dames in kwestie zijn humeur zo beïnvloedden. Hij naderde nu de steeg waar het kind was doodgeslagen die middag en hield halt. In de

steeg zag hij een gestalte zitten op de grond of eigenlijk op een soort betonnen rand. Het was een magere vervuilde compleet naakte man die wit leek uitgeslagen. Zijn gezicht was gekleurd met rode en oranjegele strepen en zijn haar was in dikke kluwen klitten verward en als een enorme tulband op zijn hoofd gebonden. De baard kwam bijna op de grond en was eveneens een witte kluwen klit. Hij zat op de betonnen rand in de traditionele boeddhahouding met gesloten ogen. Het moest een sadhoe zijn, dacht Jelle. Een yogi. Er speelden kinderen en honden rond de yogi, die in diepe trance verzonken leek. Deze man had dus alle plezier, bezit en verplichtingen opgegeven en was waarschijnlijk al jaren in diepe meditatie. Hij bedelde niet, maar zat enkel en alleen op die steen. Vlak voor de man lag een kromme wandelstok en een soort metalen gamel. De enkele wandelaars die nu passeerden bogen met gevouwen handen naar de sadhoe maar gaven hem niks. Jelle liep een stukje terug en bleef aan het einde van de steeg naar de man kijken. De man intrigeerde hem, hij moest blijven kijken. Wat dreef een mens om zo radicaal alle menselijke waarden op te geven en te leven als een straathond of minder nog? Geen schaamte, dorst of honger leek te man te deren. Het mocht ook blijkbaar. Niemand legde de heilige mannen een strobreed in de weg. Ze werden min of meer ook nog geëerd en met respect behandeld, net als de heilige koeien en apen. Jelle nam plaats op een houten kist in de halfdonkere steeg en bleef naar de mediterende man kijken. Hij moest aan zichzelf toegeven dat er een zekere rust van uitging. Er hing een subtiele wat geheimzinnige sfeer in de steeg met die mediterende heilige man. Terwijl Jelle daar zo zat ontstonden er barstjes in de atmosfeer. Hij zag achter de rug van de heilige man in de schemer dat strepen zich aftekenden op de muur. Het waren de strepen die niet weg te was- sen bleken te zijn. In het avondlicht was het nauwelijks te zien. Maar Jelle zag het. Hij zag de choreografie van het ritme waarmee het kind de muur had geraakt. De serene sfeer die in de steeg hing was ineens verdwenen en maakte plaats voor de inktzwarte nacht. Hij stond op en legde een handje vol munten voor de heilige man op de grond om daarna terug te lopen

naar het einde van de steeg. Waar hij de riksrijder het voorgenomen bedrag betaalde. Hij was moe en wilde naar bed. Morgen zou hij naar Amber vertrekken. Hij wilde zich gaan verheugen op de ontmoeting met Suzanne en Diana. O ja, en die man van haar natuurlijk. Misschien zouden Olmo en Jente meegaan. Misschien, misschien ging hij ook wel alleen.

Bij binnenkomst van zijn guesthouse werd hij, voor hij naar boven kon lopen, geroepen door de altijd aanwezige baliemedewerker. 'Sir Simons', sprak hij en Jelle was op de een of andere manier niet eens verbaasd en draaide zich naar de man om. 'This is Inspector Blagandi. He is waiting for you', ging de klerk verder. Jelle zag nu de kleine Indiase man van een jaar of zestig in een wat verslonsd driedelig kostuum naast de balie staan. Zijn gitzwarte haar was met vet streng achterover gekamd en hij rookte een sigaret zoals iedereen in India voortdurend rookte. Iets wat soms moeilijk te verdragen was voor Jelle. Hij was gestopt met roken toen Suzanne op het laboratorium was komen werken, Suzanne rookte niet. Net achter de inspecteur ontwaarde hij twee militairen, allebei voorzien van een karabijn. Inspecteur Blagandi was een buitengewoon vriendelijke en bijna verlegen binnensmonds pratende man. Hij hechtte er grote waarde aan dat Jelle meeging naar het bureau voor een routineinterview, zoals de inspecteur het bijna eervol noemde. Hij stond erop dat Jelle meeging, ondanks de belofte van Jelle dat hij de volgende morgen direct naar het bureau zou komen. Jelle snapte dat de verhullende beleefdheid de dwang had gemaskeerd. Er was geen ontkomen aan. Twintig minuten later waren ze op het bureau aangekomen en mocht hij in een wel erg vieze politiecel wachten op het aangekondigde interview.

6. Underwood

Omdat er geen klok was in de cel waar Jelle de nacht had doorgebracht wist hij niet hoe laat het was. Hij zag wel daglicht schemeren door het vieze venster boven in de cel toen de deur geopend werd en er twee mannen binnenkwamen. Van de twee mannen herkende hij er een als inspecteur Blagandi. De man die hem de vorige dag had opgehaald. De andere man was een jongere man met hetzelfde zwarte en achterovergekamde haar als zijn oudere collega. Deze keer werd er niet gerookt. Nadat de jongere man zich had voorgesteld als officer Ragganinat namen ze hem mee en brachten hem naar een verhoorkamer waar een ontbijt op de tafel was klaargezet. Jelle voelde zich belabberd, omdat hij nauwelijks geslapen had. Er was hem weinig meegedeeld over de reden dat hij niet terug mocht naar zijn guesthouse. Hij had moeten vertellen waar en met wie hij die dag van de moord was geweest. De intimiteit met Jente had hij achterwege gelaten, wel dat ze er geweest waren. De inspecteur wees hem erop dat iemand hem had gezien na wat er was gebeurd in de steeg. Dat kon kloppen, had Jelle toegegeven, want hij was er geweest en had een spelend kind en een slapende hond gezien. Jente zou dat bevestigen. Ze waren immers samen teruggelopen. Maar Jente was er nu niet. Nog niet. Een getuige zou morgen geconfronteerd worden met hem. Dat was tenminste de bedoeling. Zowel voor zijn eigen veiligheid als voor het onderzoek was het beter om op het bureau te blijven slapen. De getuige en Jente zouden de volgende dag worden opgehaald, beloofde officer Ragganinat. En opnieuw was daar de vriendelijke doch dwingende hoffelijkheid. Zijn cel had hij eerst moeten delen met een schamel geklede Indiër, die halverwege de nacht weer werd opgehaald. Daarna was hij alleen geweest met alle vragen en twijfels die de volgende ochtend zeker opgelost zouden worden. Goddank

was het nu zo ver en kon de zaak afgehandeld worden. Opnieuw moest hij het hele verhaal van de vorige dag vertellen terwijl door een dame in prachtige kleuren en met een oranje stip op haar voorhoofd alles uitgetypt werd op een wel erg oude Underwood typemachine. De machine had van die prachtige grote ronde witte letters. Misschien kwam het door het gebrek aan slaap of het kwam door de betoverende schoonheid van deze machine dat hij zo gefascineerd werd door de neerdalende letters. Hij schrok dan ook toen de inspecteur hem riep en vroeg mee te komen. In een kleine witte ruimte werd hij tegen de wand geplaatst en hem werd gevraagd zo even te blijven staan. Tot zijn verbazing werd de heilige man, de man die hij gisteren had herkend als een sadhoe, binnengebracht. In een taal die hij niet verstond werd de man gevraagd of hij het was die daar tegen de muur stond, althans dat vermoedde Jelle. Hij zag de heilige man licht knikken. Daarna verlieten de inspecteur en de sadhoe de kamer en bleef hij weer alleen achter. Hij moest om iemand van de ambassade vragen, realiseerde hij zich. Als de oude gek hem had aangewezen, dan zag het er slecht voor hem uit. Langzaamaan begon de ernst van de zaak tot hem door te dringen. Als ze Jente nu maar konden vinden. Ze wisten toch in welk guesthouse ze zat. Hij ijsbeerde nu door de kamer en voelde de bedrukking opkomen. Hij was onschuldig. Hij had er niets mee te maken. Hij zou zoiets nooit doen. Hoe kon men zich zo vergissen. Ja, natuurlijk, een buitenlander, een vreemde die geef je makkelijk de schuld. Zaak opgelost. Kut, dacht Jelle. Wat nu? Hij werd weer opgehaald en mocht opnieuw zijn verhaal aan de typiste vertellen, stap voor stap. Ook benadrukte hij het bestaan van Jente nog maar eens voor de duidelijkheid, hoewel hij geen achternaam van Jente kon ophoesten. Dat wisten ze in het guesthouse wel, suggereerde hij. De inspecteur knikte vriendelijk en lachte. Hij lachte al net zo idioot als al die dwazen in dit kutland. Godverdomme, ze begrepen toch ook wel dat hij onschuldig was! Toen hij vroeg of er contact gezocht kon worden met de ambassade van zijn land vroeg de inspecteur waarom Jelle dacht die nodig te hebben? Hij was toch onschuldig. Als dat zo was,

waarom mocht hij dan niet naar zijn guesthouse, vroeg hij scherp. Nu ontwaarde hij toch een lichte irritatie bij de inspecteur, die hem erop attendeerde dat hij weer even kon wachten in dezelfde cel als afgelopen nacht. En hij werd teruggebracht. Waarop hij moest wachten werd hem niet verteld deze keer. De hoffelijkheid van de vorige dag had nu plaatsgemaakt voor korte antwoorden en weinig oogcontact.

De cel stonk naar pis en nu bij daglicht zag hij hoe goor de cel eigenlijk was. De wanden van de cel herinnerden hem aan de wanden van een olifantenverblijf waar de dieren jaren tegen de muren hadden geschuurd. Het rook er trouwens ook zo. De zware houten deur deed hem denken aan een deur in een middeleeuws slot met zo'n gewapend klapluikje. Hij moest opnieuw wachten en zichzelf onder controle houden en vooral niet in paniek raken. Zou hij de naam van Suzanne kunnen noemen? Die was misschien terug uit Amber en nu in haar guesthouse. Die zou hem misschien kunnen helpen. Maar het adres van het guesthouse? Waar had hij dat gelaten? Dat stond toch in die brief die hij in Bombay had ontvangen. Het was ijzingwekkend stil in de cel. Nagenoeg geen geluiden van buiten. De stilte zou die dag en nacht twee keer worden doorbroken. Twee keer zou het luikje opengaan en zou er iemand binnenkijken. Het luik zou echter sneller worden gesloten dan hij reageren kon. Omdat hem alles was afgenomen de vorige avond, had hij niets te doen. Hij kon alleen wat heen en weer lopen in deze cel. Vier stappen heen en vier stappen terug, gaan zitten op de brits, weer opstaan en lopen. Soms probeerde hij te slapen. Op zo'n moment, terwijl hij op zijn rug lag, zag hij door het kleine raampje boven in de cel een vogel in de blauwe lucht. Zo was het dus om in een cel te zitten, dacht Jelle. Nog geen twee weken geleden werkte hij op een schoon en strak functionerend laboratorium, waar hij zeker enig aanzien had, en nu zat hij godbetert in een Indiase gevangenis. Een misverstand, een groot misverstand, dat was het! Hij sprak zichzelf zo moed in. Na een lange tijd werd resoluut de celdeur geopend en inspecteur Ragganinat kwam binnen. Hij

ging naast Jelle op het bed zitten terwijl een soldaat met een karabijn in de deuropening bleef staan. Er was geen Noors stel in zijn guesthouse gevonden. En ook geen vrouw met de naam Jente, vertelde de inspecteur. Jelle keek hem niet begrijpend aan. Hij attendeerde de inspecteur op het gastenboek waar hij zelf ook zijn naam en paspoortnummer in had geschreven. Dat werd immers van iedere nieuwe gast verwacht. Hier excuseerde de inspecteur zich. Het gastenboek? Tja, dat gastenboek was weg geweest. Heel vervelend onder deze omstandigheden. Vooral voor hem nu. Maar het was niet anders. Vermoedelijk, ging de inspecteur verder, om malversaties te maskeren. Het guesthouse had niet zo'n beste naam. Er waren al vaak problemen geweest met belasting en prostitutie. Het zou best wel eens kunnen dat dit guesthouse zijn vergunning nu zou verliezen, sprak de inspecteur troostend, maar daar schoot Jelle nu niets mee op. 'O ja', hij had de bagage voor Jelle meegekregen en zijn kamer was opgezegd. Men wilde hem blijkbaar niet terug. Godverdomme geen Olmo, geen Jente, bedacht Jelle. Hij begreep het niet. Teleurgesteld bleef Jelle achter in de cel, mede omdat op zijn vraag of er contact gezocht kon worden met de ambassade er van de inspecteur bij het verlaten van de cel geen antwoord kwam.

Het wachten begon opnieuw. Het duurde lang. Hij kreeg tweemaal eten en drinken. Probeerde te slapen en riep een bewaker, die vervolgens niet kwam. Het moest vroeg in de ochtend zijn toen de celdeur geopend werd en de soldaat met karabijn een Europees uitziende man binnenliet. De man stelde zich voor als Verbeek. Jacob Verbeek en hij was werkzaam voor Unilever in Jaipur. Hij vertelde een soort hulpje en contactpersoon te zijn voor de ambassade in New Delhi. Jaipur was net iets te ver weg voor de employés van de ambassade, dus was hem gevraagd Jelle met raad en daad bij te staan. Hij was namelijk werkzaam als juridisch medewerker voor de multinational en daarbij redelijk goed op de hoogte van het reilen en zeilen van deze stad, maar vooral van de politiek. Hierbij grijnsde hij even. Daarna hielp hij Jelle snel uit zijn nachtmer-

rie door te vertellen dat hij vrij was. Dat hij hier niet meer hoefde te blijven. De heilige man had al in geen jaren gesproken en een hoofdbeweging was geen grond om Jelle nog langer vast te houden. Daarbij was er die nacht twee straten verderop nog een kind gedood. Weliswaar niet op zo'n gruwelijke manier, maar toch gedood. Toeval? Kortom, Jelle was plotse-ling minder verdacht.

'Alle Europeanen lijken immers op elkaar', lachte Verbeek. Vaderlijk sloeg hij zijn arm om Jelle heen, waarop Jelle een naar kippenvel voelde opkomen. Hij had gelijk een hekel aan zijn redder. Het belangrijkste was dat hij uit zijn benarde positie was bevrijd. De charmante onderdanige vriendelijkheid was weer geheel terug bij de inspecteur toen hij Jelles bezittingen op tafel uitstalde. Zijn paspoort, zijn portemonnee, zijn riem en zijn buidelriem met brieven en tickets. De foto! Waar waren de foto's? Hij spreidde nu alles voor zich uit op tafel. Verbeek vroeg of hij wat miste. Ja, hij miste de twee foto's! Godverdomme, waar waren de foto's? Hij keek naar Verbeek en toen naar de inspecteur. Hij vertelde de inspecteur dat er twee foto's in de riem hadden gezeten samen met de brieven. De inspecteur keek op het formulier en schudde van nee. Er stonden bij de inventaris geen foto's, sir. Met de nadruk op 'sir'. De grote bruine envelop waar alles in had gezeten werd theatraal opnieuw doorzocht.

'Sorry', sprak inspecteur Blagandi. I can't help you, sorry.'

'Kom, laten we gaan', sprak Verbeek terwijl hij plakkerig de inspecteur bedankte voor de goede en correcte afhandeling van Jelles zaak. Jelle kreeg zijn rugzak en de rest van zijn spullen en moest een paar handtekeningen zetten voordat ze konden vertrekken.

'Waren dat soms foto's van je vriendin?' vroeg Verbeek nadat ze het gebouw hadden verlaten. Toen Jelle dit min of meer bevestigde vroeg hij: 'Waren dat euhh,' hier twijfelde hij even, 'wat ondeugende foto's van je vriendin?' Ook dit bevestigde Jelle schoorvoetend.

'Dan zijn ze gejat! Wat een klootzakken. Laat ze zelf hun naakte meiden kopen.' Het vertrouwen kwam enigszins terug

in zijn redder. Ze liepen naar de auto van Verbeek. Daar draaide zijn redder zich om en gaf Jelle een naamkaartje.

‘Niet meer in de problemen komen, hoor. En mijn advies is: vertrek uit deze stad. Dat is gewoon verstandiger. Je weet maar nooit. Je bent en blijft een buitenlander.’ Jelle bedankte hem en keek hem na toen hij wegreed. Vreemde man, dacht hij.

Voor het Janpath guesthouse bleef hij naar het vervallen gebouw staan kijken. Hij was er nog niet echt aan gewend dat bijna alle gebouwen in India vervallen waren. Nieuwe gebouwen daarentegen waren meestal niet afgebouwd maar wel al bewoond of in gebruik. Dit Janpath guesthouse had opnieuw een prachtige neokoloniale sfeer. Het traliewerk voor de ramen deed daar geen afbreuk aan. Jelle was tijdens de wandeling hierheen weer wat tot zichzelf gekomen. Hij begon te geloven dat zijn arrestatie echt op een misverstand berustte. En natuurlijk was dat gastenboek verdwenen na de komst van de recherche. Corruptie was hier de normaalste zaak van de wereld. Corruptie en omkoping. Voor het feit dat Olmo en Jente verdwenen waren zocht zijn geest nog paniekerig naar een uitvluchtmogelijkheid. Daar moest toch een verklaring voor zijn. Misschien had Jente opgebiecht wat voor spelletje ze had gespeeld. Waarschijnlijk zou ze de schuld bij hem leggen. Daarna zou Olmo erop hebben gestaan terug te keren naar Noorwegen. Boos en teleurgesteld. Zoiets moest het zijn, stelde hij zich voor. Maar dat was pure fantasie en speculatie. Voor de zekerheid zou hij poste restante ophalen in het ‘general post-office’. Zouden ze hem ook hebben verdacht, of eigenlijk: zou Jente hem in verband met de moord hebben gebracht? Zou ze met een inspecteur hebben gesproken? Jelles hoofd duizelde.

Nu stond hij voor het guesthouse van waaruit Suzanne en haar man naar Amber waren vertrokken. En, zoals hij hoopte, terug zouden keren. Voordat hij naar Amber zou reizen wilde hij zeker weten dat Suzanne hier niet was. Er stonden veel riksja’s voor de deur te wachten, het was blijkbaar een goedlopend backpackerhotel. Goedkoop en sfeervol. Mooie mahonie raamstijlen en bombastische voordeur. Binnen hing de serene

rust die de aanblik van het pand had beloofd. Hij besloot een kamer te huren, want nu voelde hij pas hoe moe hij was. Twee dagen had hij niet of nauwelijks geslapen. Ontbijt en een kamer, dat was wat hij zocht en een teken van leven. De balie-medewerker schreef hem in en na ontkenkend geantwoord te hebben op de vraag of Miss Van der Slik and husband in het hotel logeerden, overhandigde hij hem wel een envelop. Zijn hart sloeg over. Suzanne was hem niet vergeten. Natuurlijk niet. Hij schreef zijn naam deze keer met een heel andere intentie in het gastenboek dan vorige keren. Op de een of andere manier confronteerde het hem nu met hoe kwetsbaar hij was in dit vreemde land met zijn tradities en gebruiken. Voordat hij ging ontbijten bracht hij zijn rugzak naar zijn nieuwe kamer en nam plaats op het bed om de brief te lezen. Hij verlangde naar een teken van leven. Hij had haar nu meer nodig dan ooit tevoren. Het huilen stond hem ineens nader dan het lachen en hij voelde een opwelling van emotie vanuit zijn maag richting zijn keel kruipen. Voorzichtig scheurde hij de brief open, bang om iets te beschadigen.

Lieve Jelle,

Hopelijk ben je in goede gezondheid. Dat jij deze brief nu leest, betekent dat je ons guesthouse hebt gevonden. Ik heb bij terugkomst uit Amber van de balie-medewerker begrepen dat je hier nog niet was aangekomen. Misschien ben je wel al op weg hierheen. (Nu ik dit schrijf.) Misschien ben je al op honderd meter afstand genaderd. Je leest het. Ik zit te wachten op je. Ik wil je zo graag spreken. Ronald zet momenteel veel druk op mij zoals alles op de reis. Hij is best heel ziek, zegt de dokter. Wat belangrijk is om te weten voor jou (en voor mij), Ronald en ik zijn uitgenodigd door een Nederlands echtpaar dat hier in India woont en werkt om mee te gaan naar hun huis vlak bij Agra. Ronald wil dit absoluut doen. Hij is ziek en die mensen hebben aangeboden dat hij daar kan opknappen. Het zijn lieve mensen, daar niet van. Ze werken voor Unilever zowel in Agra als hier in Jaipur. Ze reizen veel heen en weer. Ik had zo gehoopt dat je er al zou zijn. Maar dingen lopen gewoon mis. Voor Ro-

nald is het natuurlijk goed dat hij even bij kan komen. De gastheer en zijn vrouw hebben een auto en daarmee vertrekken we vanavond naar Agra. Ik zal zorgen dat er op het postkantoor in Agra een brief voor je ligt. (Waar we verblijven en hoelang.) Schrijf jij dan ook zo snel als je kan!!! Dan is er voor mij ook post. Je mag schrijven wat je wil. Want ik denk niet dat Ronald mee zal gaan naar het postkantoor en ik wil lieve dingen van je horen. Daar ben ik zo aan toe. Iemand die me liefheeft. Bij Ronald is dat ver te zoeken. Geen idee waarom ik ooit met die man getrouwd ben, maar ik kan hem nu niet in de steek laten. Dat zou ik mezelf niet vergeven. Dingen worden nu wel duidelijk voor me. Toegegeven dat ik emotioneel een wrak ben (grinnik), dus niet helemaal weet wat ik doe, denk ik. Voor we weggaan ga ik nog naar het postkantoor om te kijken of je geschreven hebt en dan weet ik of je de foto van Diana en mij ook hebt gehad. Ik hoop dat Diana nog in het guesthouse is als jij er aankomt. Ze heeft nog een verrassing voor je en ga je nog naar Amber? (Anders zit de tweede helft voor eeuwig verstopt in de vogel.) Jelle, realiseer jij je wat wij met elkaar moeten als je ons inhaalt en we oog in oog zullen staan, net als in het lab! Weet je nog toen we samen in het archief waren om de stukken over biocide te sorteren. Dat was de eerste keer dat ik de kriebels kreeg van jou. Jij hebt me toen opgetild in plaats van het trapje te halen toen ik dat vroeg. Nu ik hier zit voel ik je handen nog! Pffff. Weet jij dat ook nog? Of gaat zoiets bij mij leven en maak ik het groter dan het was? Nou ja, het kwam ineens terug. Nou Jelle, hopelijk geef je de moed niet op. Geniet van je reis en houd die twee Noorse vrienden van je in de buurt. Goed gezelschap is belangrijk. Ik kan het weten. Mocht je Diana ontmoeten geef haar een zoen van mij. Jij een hele dikke (prikkelende) zoen en tot in Agra.

Je vriendinnetje Suzanne. XXXXXXXXX

Jelle merkte dat de brief brandde in zijn brein. Dat hij erdoor geraakt was. Tranen prikten achter zijn ogen. Hij huilde eigenlijk zonder geluid. Het kwam door de moeheid en de stress van zijn arrestatie met het daarbij horende slaapgebrek, veron-

derstelde hij. Achteroverliggend op zijn bed wachtte hij tot de golf emoties afnam. Suzanne had veel geschreven deze keer. Een brief van een emotionele vrouw die overduidelijk uit haar evenwicht was. Net als hij. Alleen hij was hier en zij was daar. Misschien wel driehonderd kilometer ver van hem vandaan ondertussen. Godverdomme koleretroep. Hij moest nu maar eens goed nadenken over wat hij wilde. Suzanne zat daar in Agra met een zieke echtgenoot te ontdekken dat hun huwelijk een vergissing was.

Boven zijn hoofd aan het plafond geplakt zat een gekko van een centimeter of vijf. Het beestje bewoog niet maar staarde met zijn grote groene ogen naar Jelle. Nu moest hij denken aan de psychiater die hij op aanraden van zijn afdelingshoofd had geraadpleegd. Die psychiater had ook met van die natte glazige ogen naar hem gekeken. Deze psychiater had hij bezocht nadat zijn afdelingshoofd hem voor de keus had gesteld: of je gaat op non-actief of je laat je behandelen. Als hij zich zou laten behandelen zou Coby geen aangifte doen van mishandeling. Hij had Coby geslagen. Niet zomaar geslagen. Niet zomaar een mep of tik, maar een regelrechte vuistslag. Coby had daarbij voor korte tijd het bewustzijn verloren (zou ze later slachtofferig vertellen). Nog weken daarna had ze met paarse en groene kleuren op haar gezicht gelopen, die ze volgens Jelle aandikte met eyeliner. Jelle kon zich van het hele drama niets herinneren. Hij zelf hoorde het pas de volgende dag toen hij direct om halfnegen op kantoor werd geroepen. Blinde woede of een black-out, schatte zijn leidinggevende in. Excuses waren niet genoeg begreep hij, daarom nam hij het voorstel voor een behandeling, mede door de absence van zijn geheugen, aan. Na een keer of twaalf, dertien had hij het wel gezien en de behandeling niet meer zinvol gevonden. Zijn herinnering kwam er niet mee terug en de psychiater wilde hem alleen maar doorsturen voor verdere diagnose. Die diagnose die werkelijk helemaal nergens op sloeg had nog enige frictie gegeven tussen de kwal en hem. De man wilde zijn conclusies niet terugnemen en toen had hij hem op niet mis te verstanen

manier duidelijk gemaakt dat er geheimhoudingsplicht bestaat. Waarna hij de angstaas verbaal en non-verbaal had bedankt en de deur daar voorgoed achter zich dichtgetrokken. Er waren geen getuigen bij geweest en hij ontkende gewoon alles. Op zijn werk hield hij het nog geruime tijd verborgen en ging met zekere regelmaat om halfdrie naar zijn behandeling. Na een paar maanden had hij zijn leidinggevende gemeld dat de behandeling nu op z'n eind liep. Hij wilde er niet veel meer over zeggen dan dat hij een grote doorbraak had doorgemaakt en veel inzicht had verworven. Het zou niet meer gebeuren. Verder had hij er niet over willen vertellen en aangezien het de eerste keer was geweest dat hij gewelddadig had gereageerd nam zijn leidinggevende er genoeg mee. Er kwam geen aantekening in zijn dossier. Hij liet een boeket bloemen bij die ongelofelijke trut bezorgen en de zaak was afgedaan. Suzanne was gecharmeerd geweest van Jelles actie, maar liet hem toch duidelijk merken dat ze voortaan zelf haar boontjes zou doppen. En dat geweld helemaal niets oplost. In het archief, toen ze alleen waren, had ze hem tegen zich aangedrukt en in zijn oor gefluisterd: 'Nooit meer doen hoor...!! Lieve gek van me.' Ze had hem zacht op zijn lippen gezoend en alleen dat was de hele toestand al waard geweest wat Jelle betreft. Men hield voortaan wel meer rekening met hem.

7. Mozaïek

De bus die hem naar Amber zou brengen had tralies waar je glas zou verwachten. Hij zat naast een Indiase vrouw die hij op zo'n jaar of dertig schatte. Ze had een sereen en fijn gezicht met diepbruine ogen. Net als bijna alle vrouwen droeg ze een prachtig oranjerood gewaad en een roestbruine stip op haar voorhoofd. 'Een bindi.' Het hindoeïstische derde oog. Een zilveren ringetje zat door haar rechter neusvleugel. Jelle vond haar fascinerend mooi. De betovering werd echter op grove wijze verbroken toen ze niet lang na aanvang van de reis op de vloer begon te spugen. Ze hield dit met overgave vol tot het einde van de reis. Omdat de bus buitengewoon ruw werd bestuurd, had hij goddank daar al zijn aandacht voor nodig. Er hing een jongen van een jaar of zeventien aan de buitenzijde van de bus die onophoudelijk voetgangers op het bestaan van de bus wees. Een soort busanimeerjongen, dacht Jelle. Af en toe gaf een voetganger aan mee te willen, dan werd er razend snel over de prijs onderhandeld. Kwam men de prijs overeen, dan stopte de bus niet, maar moest de passagier met hulp van de jongen zien binnen te komen, wat een aantal keren tot hachelijke situaties leidde. De bus reed brutaal en onbehouwen door het drukke stadsverkeer. Een aantal keren wist de chauffeur op het laatste moment een aanrijding te voorkomen. De bus was overvol en hij hoopte dat de naar buiten hangende jongen zich aan zijn woord zou houden. Hij hoopte dat de jongen hem bij aankomst van het fort zou waarschuwen. Net op het moment dat hij begon te twijfelen stopte de bus. De jongen wenkte hem en hielp galant met uitstappen. Hij had de busrit en de spugende vrouw overleefd.

Het fort werd door de opkomende zon indrukwekkend tegen de berghelling uitgelicht. Het was een langgerekt roze bouw-

werk waar olifanten voor de ingang op de eerste toeristen stonden te wachten. Voordat hij aan zijn klim over het oudroze fort zou beginnen besloot hij te ontbijten in het eethuisje dat naast de bushalte zijn tafels en stoelen op het trottoir had uitgewaaierd. Ook wilde hij de laatste aanwijzingen die hij, de vorige avond, van Diana had gekregen nog eens doornemen.

Diana was spontaan naar hem toegekomen toen hij even in de lobby van het guesthouse zat te schrijven. Hij had haar meteen herkend ondanks haar nu hooggesloten zwarte T-shirt. Ze lachte vrolijk en vroeg ondeugend aan Jelle of hij haar zo wel herkende. Diana bleek een goedlachse en praatgrage vrouw die deed alsof ze hem al jaren kende. Jelle had besloten voornamelijk te luisteren. Later had hij ondanks zijn moeheid toch ingestemd om samen naar een backpackercafé te gaan. Het café was niet ver weg geweest en Diana had hem gemoedelijk een arm gegeven. Het was druk en klam in het café. Jelle realiseerde zich dat het alleen maar was meegegaan omdat deze vrouw onlangs nog met Suzanne had gesproken. En Diana was gaan vertellen. Ze begon te vertellen over Suzanne en hun ontmoeting. Over wat ze allemaal al wist van hem en over het laboratorium. Diana vertelde dat Ronald waarschijnlijk difterie had en er ziek uit had gezien. Het echtpaar had ze eng gevonden, ging ze verder. Net als Suzanne trouwens. Die had vooral de man een creep gevonden. Maar evengoed waren ze toch met het echtpaar naar Agra vertrokken. Het was vooral de wens van Ronald geweest. Die had er een mogelijkheid in gezien om te herstellen alvorens naar Nederland terug te moeten. Diana suggereerde dat ze op een bepaalde manier vriendinnen waren geworden en, o ja, ze had nog iets voor hem! Het kwam van Suzanne. Daarna had ze een envelop uit haar minirugzakje getoverd gelijk met haar camera. ‘While you read, I’ll shoot you, Okee?’ had ze lachend gezegd, terwijl ze hem de envelop overhandigde. Deze vrouw lacht nog op de begrafenis van haar moeder, dacht Jelle. Hij herkende de geur van Suzanne die opsteeg toen hij de envelop openscheurde! Tegelijk had hij de spiegel van de camera horen opklappen. In de envelop had

een ansichtkaart van een halfnaakte shiva gezeten. Nu op het terras voor het fort keek hij opnieuw en met aandacht naar de halfnaakte shiva en opnieuw las hij de tekst. Het was geschreven in het sierlijke handschrift van Suzanne.

Ik zal mijn hoed ophouden' als jij dat wilt
Je hoeft het alleen maar te vragen.
Kus Suzanne! XXXXXX

Het was de titel van een liedje en het bracht hem terug in de tijd. Op een middag een jaar geleden, toen ze samen in de sterilisatiekamer aan het werk waren geweest, hoorden ze dit liedje uit de draagbare radio komen. Suzanne was toen, met haar haarnetje op, op een stoel geklommen en had heel suggestief in pantomime een striptease uitgevoerd. Wulps ontdeed ze zich van haar bh en even later stroopte ze haar onzichtbare slipje af, dat ze hem vervolgens in het gezicht wierp. Hij had haar kunnen ruiken. Het had hem zeer geraakt, maar zoals altijd onderdrukte hij al zijn impulsen. Vanbinnen echter was hij woedend geweest. Verlegen had hij toegekeken en toen ze zag dat hij zich geen raad wist troostte ze hem met een korte snelle kus en verdween snel richting het centrale laboratorium. Hij had nog zeker tien minuten alleen in de sterilisatiekamer naar de lege stripteasestoel zitten kijken. De radio had het toneelstukje van Suzanne niet overleefd. Hij was in duizend stukjes achtergebleven op de steriele laboratoriumvloer.

Over de ansichtkaart heen keek hij nu omhoog naar het roze fort. De schaduwen werden korter. Het roze werd snel harder. Hij betaalde en liep naar de ingang van het fort. Aanbiedingen om het fort te bezichtigen op de rug van een olifant sloeg hij af. Op een vreemde wat arrogante manier keek hij neer op de Amerikanen die met moeite op de kolossen werden gehesen. Ze braken hun lettergrepen af als waren het bamboestokjes. Nee, dan Diana. Diana was overduidelijk geen Amerikaanse geweest. Diana had dat aristocratische over zich wat hij zo aangenaam vond aan Engelsen. Haar uitspraak had hem steeds doen denken aan de BBC-nieuwslezers en het was waarschijn-

lijk daarom dat hij het niet erg had gevonden om zo lang naar haar te luisteren. Op zijn uitnodiging om nogmaals naar het fort te gaan, nu met hem, was ze niet ingegaan. Ze zou vertrekken naar Bombay van waar ze over een week terug naar Engeland zou vliegen. Jelle had het niet erg gevonden. Suzanne, en Jente eigenlijk ook, vergiftigden zijn brein genoeg, Daar kon geen derde vrouw meer bij. Hij speurde nu in het scherpe licht de contouren van het oprijzende fort af of hij een glimp van Jente kon vinden. Vreemd eigenlijk, waarom zou ze nu net op dit vroege uur hier zijn? Door zijn arrestatie wist hij niet of de twee uiteindelijk met hem verder zouden reizen. Het zou goed kunnen dat ze er al geweest waren de afgelopen dagen. Wat had hij eigenlijk aan Jente verteld over de foto? Hij wist het niet meer. Een rare geschiedenis, bedacht hij, dat ze zomaar van de aardbodem waren verdwenen. Zonder taal of teken. Gevlucht haast. Hij was toch verdachte geweest? Zij niet. Hadden ze hem al veroordeeld?

Op weg naar het hoogste punt van het fort dacht Jelle aan de Chinese muur; die moet er ongeveer zo uitgezien hebben. Hij wilde het gebouw met de mozaïeken en de pauwen voor het laatst bewaren. Er waren weinig andere toeristen, omdat de meeste Amerikanen het vertikten om het hele stuk naar boven te lopen en de olifanten gingen niet verder dan het tweede niveau. Er liep een Japans echtpaar voor hem en toen hij boven aankwam zaten daar twee vermoedelijk Israëlische meisjes op een grove stenen muur naar het Jaivanakanon te kijken. Het was, zo las Jelle op het informatiebord, het grootste kanon op wielen ter wereld. Het imponeerde Jelle nauwelijks. Een bonk oud roest, meer niet. Het uitzicht was daarentegen buitengewoon indrukwekkend. Ondanks de verontreinigde lucht boven de stad kon hij kilometers ver kijken over het heuvelachtige woestijnlandschap. Hij was hier op aanraden van Suzanne, die nu ver weg in een luxe villa voor hem onbereikbaar was. Deze gedachte zorgde ervoor dat de toeristische route wat hem betreft nu voorbij was en hij besloot op zoek te gaan naar de andere helft van de gestolen foto. Samen met de Israëlische

meisjes liep hij terug naar beneden en op weg naar het gebouw onder aan de berghelling. Daar ging hij op zoek naar de binnenplaats met de beroemde deur en haar pauwen. Het bleek een zware goudkleurige metalen deur. De deur hing in een halve holle koepel en droeg als een soort kroon een boog met vijf pauwen. Het waren pauwen met uitgespreide veren in een soort balts. Het tafereel toonde een mozaïek in verschillende kleuren blauw waarvan indigo, turkoois en zeeblauw het heftigst op zijn netvlies vielen. De deur gaf toegang tot een nog mooiere zaal dan die hij even daarvoor al doorkruist had. Overal was veel mozaïek en pleisterwerk met Indiase motieven te zien en het was prachtig vormgegeven. Maar Jelle zag het nauwelijks. Hier of ergens vlakbij had Suzanne de ander helft van de foto verstopt. Maar waar? Het mozaïek en de deur gaven nauwelijks mogelijkheden om iets in te verbergen. Het was onlangs gerestaureerd, dacht Jelle, want alles was strak gepleisterd en afgewerkt. De Israëliische meisjes bleven irritant om hem heen dwarrelen, zodat hij zich zoekend naar zijn schat niet op zijn gemak voelde. Toen hij pal voor de deur de mogelijkheden tot het verbergen van een envelop in zich opnam verscheen er in zijn ooghoek een, in traditioneel wit pak met rode tulband gehulde, suppoost. De man liep rechtstreeks op Jelle af waardoor Jelle enigszins achterdochtig werd. Deed hij iets wat hij niet mocht? Kwam hij te dicht bij het beroemde mozaïek?

‘Sir Simons?’ vroeg de suppoost. Hij schrok enigszins toen de man zijn naam noemde, maar knikte toch bevestigend.

‘Wait a moment, please sir.’ De man draaide zich vervolgens om en verdween in een deur in de hoek van de zaal met het bordje Office. Jelle stond wat onwennig te draaien en vroeg zich af hoe die man zijn naam kende en waarop hij nu stond te wachten. De Israëliische meisjes bleven op afstand nieuwsgierig naar Jelle kijken. Aan zijn non-verbaal gedrag konden ze zien dat hier iets bijzonders gebeurde. Het wachten duurde een eeuwigheid. Moest hij wel ongehinderd verder zoeken of kon hij beter maken dat hij hier weg kwam? Hij was immers al eens gearresteerd! Zou hij opnieuw gezocht worden en, zo ja,

hoe wisten ze dat hij hier was? Misschien van Suzanne? Zouden ze Suzanne opgespoord hebben en had zij toen de inspecteur verteld over de foto? Hij begon te transpireren en voelde zich totaal niet op zijn gemak. Net op het moment dat hij serieus overwoog om zo onopvallend mogelijk weg te glijpen, ging de deur weer open en kwam de suppoost terug de zaal in. Goddank alleen en zonder een soldaat met karabijn. De suppoost droeg als een Engelse butler een zilveren schaalje dat flikkerde in het licht. Vlak voor Jelle bleef hij staan en boog licht terwijl hij 'For you, sir Simons' zei. Op het schaalje lag een envelop. De envelop, begreep Jelle direct. Nou ja, 'begrijpen' was het niet echt, maar meer dat een en een twee is. Hij pakte tegelijk met duizend vragen de envelop van het schaalje waarna de suppoost gewoon bleef staan. Het duurde even voordat Jelle doorhad dat deze actie niet geheel gratis voor hem was. Van de fooi die hij de man gaf, had Jelle gerust nog twee dagen in het guesthouse kunnen logeren. De suppoost knikte beleefd en verdween door de deur waaruit hij zojuist gekomen was. Jelle stond daar nu alleen in de grote indrukwekkende zaal met de brief in zijn hand. De Israëliische meisjes waren zijn enige getuigen toen hij de envelop heel voorzichtig openmaakte. Hij voelde of er meer dan alleen luchtpostpapier in zat, wat hij eigenlijk al aan het gewicht had gevoeld toen hij de envelop van het schaalje had gepakt. Langzaam aan liep hij de prinselijke slaapkamer in, die voorzien was van kleine uitbouwjes, die op hun beurt voorzien waren van kathedraalachtige ramen. Vanuit deze uitbouwjes konden de prinsessen, die nooit buiten kwamen, toch iets waarnemen van de straat en het stadsleven. Hoog boven de kraampjes en stalletjes keek Jelle nu zonder interesse naar het gekriemel op straat. De nissen waren voorzien van in de muur uitgehakte bankjes. Hij dronk water en zag dat de twee Israëliische meisjes hem waren gevolgd. Het irriteerde hem een beetje. Wat wilden ze van hem? Hij knikte vriendelijk en liet in zijn houding doorschemeren dat het voor hem de normaalste zaak van de wereld was dat hij een brief op een zilveren dienblaadje kreeg aange-reikt door een suppoost. Hij bleef er dan ook nonchalant mee

in zijn hand zitten en wachtte geduldig tot ze door de deur zouden verdwijnen. Nadat de meisjes doorkregen dat er niet veel ging gebeuren zolang zij nog in de buurt waren verlieten ze de ruimte. Ze giechelden en lachten. Overduidelijk hadden ze het over hem, dacht Jelle. Het werd nu stil. Eigenlijk wel weer heel leuk! Ook wel weer typisch iets voor Suzanne. Hij opende de envelop en haalde er twee foto's plus een vel luchtpostpapier uit. Nu twijfelde hij. Zou hij eerst de brief lezen of eerst de foto's bekijken. Hij besloot een foto om te draaien. Maar welke? De verknipte foto of de waarschijnlijk nieuwe foto? Hij nam de verknipte foto en hield zo de nieuwe foto als verrassing. De foto toonde wat hij ongeveer had verwacht. Het was overduidelijk de ander helft van de foto die hem op het politiebureau was ontvreemd. Hij zag haar lange benen en de opengevallen sarong. Haar arm rustte op de linker knie van haar naakte been die uit de opengevallen sarong oprees. Zo toonde ze ook haar buik en wat zwart schaamhaar. Haar voeten stonden elegant als die van de godin Eros in het Museum van Oudheden. Prachtige voeten van wit marmer. Hij fantaseerde de gestolen helft erbij. Hij bleef er geruime tijd naar kijken en besloot toen de brief te lezen. Bij het openvouwen van het luchtpostpapier bleek er geen tekst op te staan. Het vel was leeg. Geen letter te bekennen. Aan de rand van het vel stond een pijl getekend die naar het midden wees. Om te zien of het wat zou opleveren hield hij het vel tegen het licht maar er verscheen niks. Hooguit wat rimpelingen en kringen van limonade of thee zoals op een vloeiblad. Zou ze met citroen geschreven hebben, zoals hij geheime boodschappen had geschreven in zijn jeugd? Geheimschrift? Verbaasd bekeek hij nu de tweede foto. Opnieuw zag hij Suzanne. Deze keer niet in de hangmat, maar ze zat geheel naakt op een houten tafel. Ze keek strak in de camera. Er was geen lach of glimlach alleen maar die blik. Haar borsten priemden recht vooruit en ze had haar rechterbeen opgetrokken en over het linker geplaatst. Ze zat als een soort fakir. Naast Suzanne op de tafel lag een vulpen, een aantal lege enveloppen en een schrijfblok. Ook stond er een fles water op tafel en lagen er de overblijfselen van

vermoedelijk verknipte foto's. Daar waar Suzannes huid de tafel raakte zag Jelle een stukje luchtpostpapier uitsteken. Niet veel, maar net genoeg om te herkennen. Toen hij goed keek zag hij de pijl die ook op zijn vel papier stond. Ze zat dus op het vel luchtpostpapier. Jelle hield het vel in zijn linkerhand en keek er opnieuw naar. Suzanne had dus toch een brief geschreven.

8. Droste-effect

De Israëlische meiden zorgden er bij de animeerjongen voor dat Jelle ook nog mee mocht in de toch al overvolle bus. Met geld bleek er zelfs een zitplaats te regelen, vlak naast de chauffeur. Een oudere vrouw werd speciaal voor hem naar achter gescholden. Vol schuldgevoel ging hij vlak voor de Israëlische vrouwen zitten. Hij bedankte ze overdadig voor hun hulp en al gauw konden ze het niet laten om bij hem te achterhalen wat Jelle nu toch eigenlijk voor post had gehad van die suppoost. Jelle kon eigenlijk geen goed antwoord bedenken, dus ging hij wat mysterieus zitten lachen, wat de vrouwen aanzette tot allerlei spontane en wilde speculaties. Half omgedraaid en zich met alle macht vasthoudend in de wild schuddende bus, probeerde hij zo goed en zo kwaad als hij kon hun vragen te beantwoorden. Uiteindelijk gaf hij schoorvoetend toe dat er romantiek in het spel was en dat de brief het onderwerp van zijn passie behelsde. Dat er een foto in die envelop had gezeten. De Israëlische vrouwen vertelden op hun beurt dat ze hun tweejarige dienstplicht hadden afgerond. Ze namen, net als veel jongeren in Israël, de kans waar en waren gaan reizen. Ze waren goed getraind en hadden in een gevechtseenheid gediend. De vrouwen hingen nu over de leuning van zijn bank om met hem te kunnen praten. Het bleek moeilijk om boven de motor van de bus en het geschreeuw van de animeerjongen uit te komen. De bus was overvol. Jelle begreep dat de meiden heftige oorlogshandelingen hadden meegemaakt, maar durfde niet te vragen of ze zelf ook gedood hadden. Hij maakte het gesprek weer lichter en bracht de post van Suzanne weer ter sprake. De meiden wilden dolgraag de foto's zien, nadat hij had opgebiecht dat ze licht erotisch getint waren. Op het moment dat hij ze tevoorschijn toverde en aan de vrouwen wilde

overhandigen, duwde hij geïrriteerd een Indiër van zich af die zowat in zijn nek zat. Hij zag nog net de heftige reactie in de oogpupillen van de meisjes. Verder zag hij niets en voelde hij niks. Wel hoorde hij een zachte brom. Of eigenlijk was het een soort gezoem.

Toen hij zich voorzichtig probeerde om te draaien bedacht hij dat het zoemen dat hij hoorde afkomstig moest zijn van een van de grote ventilatoren aan het plafond. Er was zacht licht en weinig geluid. Hij lag in een ouderwets bed met stalen spijlen. Waar was hij? Zijn hand was verbonden, evenals een gedeelte van zijn rechterarm. Hij ontwaarde nu de pijn! Overal was pijn. Geen heftige pijn, maar meer een zeurende pijn die zijn bewegen belemmerde. Zijn hoofd zat in het verband en zijn linkeroog was afgedekt met gaas. Naar beneden toe voelde hij zijn voeten. Goddank, dacht hij instinctief. Hij probeerde rechtop te gaan zitten, wat niet lukte. Wel zag hij een gedaante die zich losmaakte uit de achtergrond en hem naderde. Ze begon hem gerust te stellen en bood hem drinken aan. 'You have to drink sir, I'll help you', sprak ze in mooi Engels. Jelle dronk en vroeg bedeesd waar hij was. Hij bleek in het Sawai Mansingh hospital te Jaipur te zijn. Hij was betrokken geweest bij een ongeval. Een ongeval met een bus. Er waren veel gewonden en zelfs enkele doden. Hij was hier nu drie dagen. Waarvan hij de eerste dag alleen geslapen had. Gisteren was hij even bij kennis geweest. Terwijl de zuster hem dit vertelde sloot ze de gordijnen rond zijn bed. Hij was eerst op de intensive care geweest, maar nu overgebracht naar een verpleegafdeling. 'You get well soon sir', sprak ze zachtjes terwijl ze de lakens van hem afsloeg. Zover als hij nu kon zien, zo van bovenaf, was zijn lichaam nog redelijk intact. Hij zag wel veel kleine wondjes en een verbandgaas op zijn linker knie. Verder zat hij onder de blauwe plekken die kringen groen, paars en rood trokken op zijn huid. De verpleegster vroeg of hij pijn had en tegelijk vertelde ze dat er die middag nog een dokter bij hem langs zou komen. Terwijl ze hem begon te verzorgen sprak ze niet veel en Jelle had genoeg om over na te denken. Van het

ongeval wist hij zich niets te herinneren maar langzaamaan ging zijn geheugen terug naar het moment dat hij de foto van Suzanne aan een van de Israëlische meisjes had willen geven. Daarna hield het op. Wat zou er gebeurd zijn? Dat de bus verongelukt was verbaasde hem niets eigenlijk. Hij mocht blij zijn dat hij nog leefde. De verpleegster hielp hem nu uit zijn bed waarnaast ze een soort postoeel had gezet. 'You are in the first class', lachte ze. Jelle begreep pas veel later wat ze hiermee bedoelde. Ze had bedoeld op de persoonlijke zorg die hem hier ten deel viel. Het bleek op andere afdelingen (zoals op 2de en 3de klas) heel anders toe te gaan. 'You have a good insurance', lachte ze opnieuw. Daarna bracht ze hem op de hoogte dat zijn ambassade ingelicht was over zijn verblijf in dit ziekenhuis. Voornamelijk ook omdat hij veel spullen kwijt was. Zijn kleding was dan wel zo goed en zo kwaad als het kon hersteld maar zijn bagage was weg. Het was waarschijnlijk gestolen na het ongeluk of tijdens het transport. Of kwijtgeraakt in de hectiek. Er was geen paspoort of geld bij hem aangetroffen. Zijn bagagelabel was gevonden en had zijn identiteit opgeleverd. Alles zou goed komen, liet de verpleegster troostend weten. Hij kon hier rustig blijven voorlopig. Hij was immers goed verzekerd. Toen de zuster wegliep vroeg hij zich af hoe het met de Israëlische vrouwen was afgelopen. Hij vroeg zich eigenlijk zoveel meer af maar viel toch weer in slaap.

Omdat er iemand aan zijn bed stond te kuchen werd Jelle wakker. Gelijk met het openen van zijn ogen was daar de pijn weer terug. Naast zijn bed stond de heer Verbeek. Hij rees hoog boven Jelle uit in een koloniaal kaki kostuum.

'Zo meneer Simons, daar ben ik weer. U weet wel in moeilijke situaties terecht te komen zeg', sprak hij zacht of hij bang was dat iemand mee zou luisteren. 'Gelukkig is daar altijd de afgezant van uw land om u uit de nesten te halen.' Er groeide een klein lachje om zijn mond. 'Maar hoe voelt u zich?' vroeg hij toen belangstellend. Jelle vertelde Verbeek min of meer zijn toestand terwijl hij probeerde een wat makkelijker houding te vinden. Verbeek zou een tijdelijk paspoort voor hem regelen en een ticket naar huis. Dus zo gauw zijn situatie het toeliet

zou hij kunnen vertrekken. Die Indiase ziekenhuizen, daar had Verbeek zo te zien geen hoge pet van op. Hij zou over twee dagen terugkomen. Zolang moest Jelle het zien te redden.

‘Laat je maar verwennen’, zei hij met een vette knipoog. Jelle bleef met een raar gevoel zitten toen de man vertrokken was. Vertrekken? Terug? Dat leek Jelle geen goed idee. Eerst moest hij Suzanne op de hoogte zien te brengen. Liefst in levenden lijve! Ze zat natuurlijk op een teken van leven te wachten in Agra. En Jente? Zou die van zijn tragisch ongeval weten? Nee, die zeker niet. Die zat vast al hoog en droog in Noorwegen met Olmo. Zou iemand thuis al op de hoogte zijn? Terwijl hij voorzichtig op de rand van zijn bed ging zitten overzag hij de zaal waar hij was. Het was een kleine zaal met twee hoge van matglas voorziene ramen. De muren waren schilferig groen en er stonden een stuk of vijf andere bedden. Drie ervan werden gebruikt, daar lag zo te zien iemand in. Men gebruikte hier geen dekens maar alleen lakens (die hagelwit waren overigens. Hij lag 1ste klas, nietwaar). In het midden van de zaal stond een verpleegster in een uniform zoals hij dat van oude foto’s kende en van het chocolademerkt Droste. Plotseling, zonder aanleiding, dacht hij aan het Droste-effect. Zijn leven leek ook op het Droste-effect. Zijn leven in een leven in een leven, in een leven. De verpleegster draaide zich nu naar Jelle toe en zei: ‘Please lie down Sir, the doctor is coming soon’, maar Jelle bleef zitten want zijn rug was pijnlijker wanneer hij lag. De verpleegster keek het schouwspel even aan en toen ze ontwaarde dat Jelle niet van plan was te gaan lopen of te gaan liggen ging ze gewoon verder met haar medicijnkar die achter haar stond. Naast zijn bed stond een nachtkastje met een lade.

Achter het stalen deurtje vond hij zijn broek en riem, zijn blouse en helemaal onderin stonden zijn sneakers. Er zaten okerbruine vlekken op het lichte canvas. Hoopvol trok hij traag en voorzichtig de la open alsof hij de inhoud niet wilde beschadigen. Zijn buidelriem en de brief, nee Suzannes brief zat erin. Of althans de envelop. Toen hij deze opende trof hij alleen een leeg vel aan. Een leeg vel luchtpostpapier met wat kringen erop!

De arts bleek een vriendelijk doch heel trage man. Jelle schatte hem op een jaar of zeventig. Terwijl Jelle werd onderzocht vertelde de arts dat hij heel veel geluk had gehad! Het was een lelijk ongeval geweest. Vijfentwintig gewonden. ‘Waaronder vijf ernstige.’ Hierbij keek de arts hem betekenisvol over zijn ronde brillette aan. ‘Drie doden waren er te betreuren. Ja, hij was goed weggekomen.’ Jelle had geen ernstige trauma’s, alleen over het oog van Jelle had hij zorgen, zo bekende hij. De oogarts van het ziekenhuis had er, terwijl hij bewusteloos was, een paar stukjes glas uitgehaald. De dokter wist niet of hij ooit nog zou kunnen zien met dat oog. Het moest gewoon genezen. Verder was zijn pink gebroken en hij had veel kneuzingen, wat die pijn bij het bewegen opleverde. Hij wilde Jelle nog een paar dagen houden ter observatie. Er waren trouwens geen belemmeringen wat zijn bewegingsvrijheid betrof. Wel was het verstandig om rustig aan te doen, ging hij verder, omdat hij een hersenschudding had gediagnosticeerd. Dat zou hem nog wel duizeligheid en misschien misselijkheid kunnen geven. Maar het zou geen probleem zijn om terug naar huis te reizen. Terug naar huis? had Jelle gedacht. Geen sprake van. Hij moest naar Agra en wel zo snel mogelijk. Hij moest Suzanne spreken. De dokter schreef hem pijnstillers voor en de oogarts zou nog langskomen. Toen deze arts al weer weg was realiseerde Jelle zich dat hij had willen vragen hoe het met de andere inzittenden was afgelopen. De animeerjongen bijvoorbeeld en de twee Israëlische meisjes. De verpleegster dekte hem toe en Jelle bleef achter in het witte bed.

’s Avonds was hij uit bed gekropen en naar de wc geschuifeld. Daarna was hij door naar de gang gelopen. Het was een lange grijswitte gang en er stonden veel bedden, waarvan de meeste waren bezet. Sommige patiënten zaten rechtop, andere lagen. Hier en daar liep personeel. Hij zag en hoorde alleen Aziatische mensen totdat hij ineens de typische tongval van het Jiddisch hoorde. Er werd flink gescholden of gevloekt zo te horen. Jelle wist gelijk dat het de Israëlische meisjes moesten zijn en versnelde zijn gestrompel richting de volgende zaal. Deze zaal bevatte alleen vrouwen, maar Jelle vroeg zich niet af

of hij naar binnen zou mogen. In het middelste bed ontwaarde hij de Israëliische met naast haar een verpleegster. Toen ze Jelle zag strompelen begon ze te huilen. Het huilen ging snel over in schreeuwen.

'You killed my sister. You bloody killed my sister. You threw the man on the driver, you fool!' Het schreeuwen ging nu over in gillen en achter hem vandaan kwam een tweede verpleegster te hulp om haar te bedaren. Jelle strompelde langzaam terug naar de gang. Hij voelde zich duizelig en misselijk tegelijk. Even later, toen hij op de stoep van een buitendeur een gebeldde sigaret zat te roken, kwam de verpleegster naar hem toe. Ze probeerde hem gerust te stellen. Het was niet zijn schuld geweest. De chauffeur had veel te hard gereden. De man had het ongeluk overleefd maar was nog niet verhoord. Het hielp een beetje. Eventjes. Jelle bleef zitten en bedelde nog een sigaret. Hij beloofde de oude man die een overdreven groot verband om zijn hoofd droeg, de sigaretten te betalen zo gauw hij geld van de ambassade zou krijgen. De man knikte zoals alleen Indiase mannen dat kunnen en lachte zijn laatste tand bloot. Wat een ramp, dacht Jelle. Ze was haar zus verloren bij het ongeval. Hier in India na twee jaar diensttijd in het gevaarlijkste gebied van de wereld. Juist hier verliest ze haar leven. Wat een regelrechte ramp. Wat kon hij doen? Het was al donker toen hij terug naar de zaal schuifelde. Hij had alles overdacht. Als hij een nieuw paspoort had en wat geld, dan kon hij naar Agra. Hij zou telefoneren naar huis of ze geld konden overmaken en zo zou hij zijn reis kunnen hervatten. Hij liet zich niet zo gauw tegenhouden. Als zijn oog maar niet blind werd. Hij moest schrijven naar Agra. Ronald was vast nog ziek, hij kon ze nog inhalen.

Midden in de nacht werd hij wakker gemaakt door een hand die op zijn voorhoofd lag. Hij kon niet veel zien. De persoon die hem aanraakte zette hem in de schaduw van de kleine lamp die aan het plafond hing. 'Don't talk', hoorde hij fluisteren, 'and don't ask anything.' Het was Jente. Hij wist het meteen! Hij wist gelijk na het eerste uitgesproken woord dat het Jente was, nu rook hij haar ook. Met haar lijf dwong ze hem om te

blijven liggen. Haar hand hield alle woorden tegen. Hij probeerde te zien wat hij hoorde en wat hij rook. Toen zag hij het ook. Het was Jente. Haar borsten drukten hem zachtjes in het matras toen ze voorzichtig naast hem kwam liggen. De pijn deerde hem niet meer. Jente sloeg haar arm om hem heen en kuste hem op zijn voorhoofd. Zo bleven ze allebei bijna bewegingloos liggen. Ze kuste voorzichtig Jelles gezicht en mond en fluisterde: 'I'll go to Agra tomorrow. We stay there for a week. Look in the poste restante, I'll leave a message.' Ze drukte haar vinger op zijn lippen toen ze voorzichtig zijn bed verliet en verdween in de schemer van de zaal, net zo zachtjes als ze was gekomen. Hij verbeet zich en zijn pijn en zijn boosheid verdwenen langzaam in het kussen.

Hij bleef nog lang wakker nadat Jente was vertrokken en hij hijgde, hij was buiten adem geweest. Hoe had Jente geweten dat hij daar lag? Was het ongeval waarbij westerse backpackers betrokken waren, als een lopend vuurtje door de meeste guesthouses gegaan? Was ze toen op zoek gegaan naar hem? Hoeveel ziekenhuizen zouden er zijn in Jaipur? Had ze kunnen inschatten dat hij wel eens in die bus had kunnen zitten? En Olmo dan? Had die het geweten en had die soms op de gang staan wachten? Was er dan geen beveiliging in het ziekenhuis? Had hij het gedroomd misschien? Hoe dan ook, Jente had hem toch goed gedaan. Hij voelde haar grote Noorse ronde lijf nog tegen zich aan.

Suzanne en Jente waren direct in zijn hoofd terug op het moment dat hij wakker werd. Opnieuw kon hij ze moeilijk van elkaar scheiden en opnieuw voelde hij zich schuldig, maar nu naar beide vrouwen. De verpleegster verzorgde hem en hij kreeg ontbijt. Het was stil op de zaal. De grote ventilatoren brachten een aangenaam gezoef in de lucht. De meeste patiënten waren blijkbaar te ziek om geluid te maken. Jelle besloot om opnieuw naar de Israëliëse vrouw te gaan. Hij wilde van zijn wurgende schuldgevoel af. Hij had de zus toch niet gedood? Hij had daar toch geen schuld aan? Dat kwam toch door de onbehouwen bestuurder? Hij wilde erover praten en

haar troosten. Iets wilde hij doen. Het lopen ging beter dan de dag daarvoor. De stijfheid was bij de deur al minder. 'You're doing well, sir', sprak de verpleegster lachend van achter haar medicijnkar. Jelle kreeg nu zijn pijnstillers aangeboden. Ze vroeg of Jelle had lopen spoken de afgelopen nacht. De nachtdienst dacht hem gezien te hebben op de gang. Jelle wilde niet bekennen dat hij bezoek had gehad. Dat Jente even bij hem in bed had gelegen en dat het misschien Olmo was geweest die op de gang had gestaan. Dus loog hij dat hij naar de wc was geweest, waarna hij bedankte voor de medicijnen en de gang op liep. Toen hij bij de vrouwenzaal aankwam, zag hij onmiddellijk dat het bed waar de Israëlische vrouw gisteren nog in lag, nu leeg was. Langzaam liep hij naar het bed. Misschien was ze naar de douche of weg voor een onderzoek. De verpleegster in deze zaal zag dat hij zocht en kwam naar hem toe.

'You are looking for the Israeli girl, sir?' vroeg ze. Jelle bevestigde haar vraag.

'She died last night, I am sorry sir. She was with you in the bus, was't she?' Opnieuw bevestigde hij haar vraag terwijl hij naar het strak opgemaakte bed en kussen keek. De verpleegster vertelde dat ze waarschijnlijk was gestikt in haar bloed of een nabloeding. Ze legde een hand op zijn schouder toen hij zich omdraaide om terug naar de gang te lopen. De oude man bood hem op de gang een sigaret aan. Toen ze samen op de stoep zaten te roken liepen er tranen over zijn wangen. De oude man keek naar hem met van die diepbruine oude ogen met witte randjes van de staar. Hij lachte niet deze keer.

9. Boekbinderij

De oogarts gaf hem het advies om terug in zijn vaderland naar een specialist te gaan. De arts zelf had te weinig faciliteiten binnen dit ziekenhuis. Misschien dat ze daar nog iets aan zijn oog konden doen, maar anders moest hij er ernstig rekening mee houden dat hij het licht uit zijn oog kwijt was. Blijkbaar had de arts dit al vermoed, want hij had een man bij zich die ter plekke een leren oogbeschermer zou aanmeten. Een soort schoenmaker maar dan voor ogen. Vreemd genoeg accepteerde hij de mededeling bijna onmiddellijk. Hij kon nog zien, dat was het belangrijkste. In de spiegel zag hij een kale togetakelde piraat.

De verpleegster had zijn hoofd opnieuw kaal geschoren om het verband betere grip te geven en Verbeek moest lachen toen hij hem zag. Hij had een tijdelijk paspoort bij zich voor Jelle en aangezien hij al vermoedde dat Jelle niet terug zou reizen, kon hij hem een lening van tweehonderdvijftig euro's aanbieden. Die bij uitbetaling van de verzekering terugbetaald moesten worden aan de Nederlandse Staat, zonder rente. Daar moest Jelle zich voorlopig mee redden. Hij kon niet nalaten om Jelle dringend te adviseren toch terug te reizen, gezien de slechte hygiënische omstandigheden in dit land. Later, toen hij Verbeek stevig had bedankt en in de stad reisbenodigdheden had aangeschaft, besefte hij dat Verbeek geen idee had wat hem dreef. Dat die man geen passie bezat zoals hij, was wel duidelijk. Het was dus eigenlijk wel begrijpelijk dat die man hem zulke adviezen gaf. Dat telde in nog grotere mate voor inspecteur Ragganinat. Van hem kon hij helemaal niet verwachten dat hij de drijfveren van Jelle begreep. Inspecteur Ragganinat had hem alleen maar willen ondervragen voor hij het ziekenhuis zou verlaten. De inspecteur verzekerde Jelle dat

dit onderzoek niets te maken had met zijn vorige ondervraging op het politiebureau. Gewoon toeval, hield hij vol. Jelle bleef echter wantrouwend en voelde zich geenszins op zijn gemak in aanwezigheid van deze kruiperige Indiër. Wel erg toevallig dat in deze grote stad met zoveel doden, moorden en verkeersongevallen dat uitgerekend hij Jelle kwam ondervragen! De inspecteur gedroeg zich overigens buitengewoon vriendelijk en meegaand terwijl hij alles nauwkeurig noteerde in een klein lichtblauw opschriftboekje.

Het Jaipur junction station leek aan de buitenkant in alles op het fort waar hij zijn post op een zilver dienblaadje in ontvangst had genomen. Maar de binnenkant was een stalen constructie afgedekt met golfplaten. Armoedig, vond Jelle, voor zo'n toeristische trekpleister. Zijn bewegingen waren nog traag en pijnlijk. Wat meeviel was hoe snel hij aan het verlies van diepte wende nu hij nog maar één oog ter beschikking had. Het viel hem nu zwaar zonder de zorg van het ziekenhuis en ook miste hij de aanwezigheid van Olmo en Jente. Hij was weer op zichzelf aangewezen. Voor hij zich naar het station liet brengen bezocht hij eerst het postkantoor, waar hij de beambte tot drie keer toe de stapel brieven van poste restante liet doornemen. Maar er was geen post. In zijn geheugen zocht hij naar wat Suzanne had geschreven en herhaalde hij de woorden die Jente in zijn oor had gefluisterd. Juist nu zat hij te springen om een teken van leven of eigenlijk genegenheid. En juist nu was er geen houvast. Het was een opdracht, het was zijn missie! Hij schreef een kaart voor Suzanne naar het hoofdpstkantoor van Agra. En hij schreef een kaart naar Jente en Olmo. De kaarten waren neutraal van toon. Kort en krachtig. Dat hij eerst naar Agra zou reizen en daarna misschien, ja heel misschien naar Varanasi. Hij vroeg ze een bericht achter te laten waar hij ze zou kunnen vinden. Welk guesthouse of hotel. En vooral de achternaam van Olmo of Jente. Aan Suzanne schreef hij nog een brief. Opener en vrijer zoals ze had gevraagd. Daarin beschreef hij nauwkeurig wat hem was overkomen en vooral liet hij doorschemeren dat hij

het voor haar deed of in elk geval ook voor haar. Zijn intimiteit met Jente liet hij gemakshalve achterwege. Niet zonder het schuld bewust overdacht te hebben. Deze keer geen erotiek of verwijzingen ernaar. Hoewel hij wel aangaf de boodschap in de halfnaakte shiva begrepen te hebben. En hij bevestigde haar vraag of ze haar hoedje op mocht houden. Nu wachtend op het station overdacht hij zijn brief en de verstuurde kaarten en opnieuw had hij ernstige twijfels bij de hele onderneming. Hoewel, twijfels waren het niet. Hij was wel zeker over wat hij wilde, maar zijn twijfels werden gevoed door emoties en verlangen en van boosheid. Dat er met hem gespeeld werd en al zo lang. Het moest nu maar eens afgelopen zijn. Goedschiks of kwaadschiks. Linksom of rechtsom.

Hij merkte op dat om hem heen zich een kring van Indiërs had gevormd. Kinderen en volwassenen, allemaal met zo'n stomme grijns. Misschien omdat hij geen rugzak meer had maar een oude Engelse koffer. Nu zag hij eruit als een soort negentiende-eeuwse koloniaal. Hij droeg een nieuwe handgemaakte linnenbroek en blouse. Zijn sneakers waren hetzelfde, alleen nog voorzien van niet weg te wassen bloedvlekken. Schoenen in zijn maat waren in India niet snel en overal voorhanden. Zijn paspoort en geld droeg hij nu gewoon in zijn achterzak, die de kleermaker op zijn verzoek had ingenaaid. Een nieuw vliegticket lag voor hem klaar in Bombay voor als hij weer zou willen vertrekken, maar dat was Jelle nog lang niet van plan. Hij had andere plannen. Ook had hij postpapier aangeschaft. Bergen postpapier. Luchtpost en gewoon postpapier. Stapels. En bijna evenveel enveloppen. Waarom wist hij niet. Omdat het zo goedkoop was? Nee, omdat die dwang er was. Hij had al het postpapier dat de kleine kantoorboekhandel in voorraad had gekocht voor een prikje. Alles zat nu in zijn koffer met een doos vol goedkope slecht werkende pennen. Hij had aan haar opdracht voldaan, dacht hij. Alleen door de mensen om hem heen totaal te negeren kon hij zich concentreren op de trein die binnenliep. Het was een oude dieseltrein waar hij een first class luxury ticket voor had gekocht.

Het ongemak van de pijn en het nog zichtbare verband hadden bijgedragen tot zijn beslissing van deze verspilling. Hij wilde comfortabel naar Agra reizen. Deze dag leek wel de warmste dag die Jelle tot nu toen in India had meegemaakt. Zelfs de Indiërs leken er last van te hebben. Ondanks het first class luxury bordje merkte hij snel dat er toch geen airconditioning in de coupé zat. Er waren acht ruime zitplaatsen waarvan, zo bleek later, er twee verkocht waren. Hij zag spiegels en kleine tafeltjes. Ruime bagagerekken. De ramen konden open en er waren natuurlijk tralies. Toen hij zich geïnstalleerd had verscheen er een in smetteloos wit uniform geklede jongen van een jaar of achttien. Het bleek de steward. Jelle hoefde maar op een rode knop te drukken naast de deur en hij zou ter assistentie komen aansnellen, verzekerde hij. Wilde Jelle thee of koffie? Jelle bestelde thee met citroen. De eerste klas beviel hem wel.

Bij zijn vertrek uit Holland had hij zijn broer Hielke gevraagd of hij zijn geld wilde beheren terwijl hij op reis was. Zijn broer was directeur van een van de grootste boekdrukkerijen en -binderijen. Met vestigingen in verschillende landen. Ooit door zijn grootvader opgericht leverde het een onophoudelijke geldstroom voor de hele familie. Ook voor Jelle. Zijn vader had hem echter onder financiële curatele geplaatst van zijn oudste broer die voor Jelle een baantje bij het laboratorium had geregeld. Hij moest, wilde hij een bijdrage uit de boekbinderij ontvangen, een solide baan hebben met een salaris. De eeuwige angst van zijn opa dat de fabriek onder leiding van zijn zoon failliet zou gaan werd hiermee door de generaties heen benadrukt en tegelijkertijd verzekerde het Jelle van een onafhankelijk inkomen. Het baantje was hem uiteindelijk goed bevallen en hij bleek ook nog iets te kunnen. Hij was er zelfs voor naar de universiteit gegaan. De studie had hij echter niet kunnen afronden. Na een akkefietje met een bureaumedewerkster had de decaan hem uit de studie chemie en natuurkunde verwijderd. Hij was betrapt op het moment dat hij zijn afstudeerscriptie bijwerkte. Hij kon niet hard maken of bewij-

zen dat die snol van de administratie zijn beoordeling naar beneden had bijgesteld, en wel zodanig dat hij zeker niet zou slagen. Ze was jaloers en verbitterd dat hij niet op haar avances was ingegaan en dat was geen gemakkelijke opdracht voor hem geweest. Ze had hem werkelijk waar overal proberen te verleiden. Op de gang en in de bibliotheek. Door de ramen van de lokalen tot in de garderobe aan toe. Met laag uitgesneden truitjes en heel korte rokjes. Hij had haar manmoedig weerstaan en uit pure wraak had zij de beoordeling herschreven nadat ze ook in zijn werkstuk had geknoeid. Alleen zij had toegang tot de postvakken van de docenten en toegang tot de kluis waar de examenstof lag opgeslagen. De decaan geloofde hem echter niet. Het bleek een van de redenen dat hij later binnen het laboratorium geen promotie kon maken. Zijn woede bleef lang als laaghangende bewolking hangen. Eigenlijk tot het moment dat Suzanne op het laboratorium kwam werken. Toen was alles veranderd. De bureaumedewerkster, 'de hoer', was nog geen jaar later bij een verkeersongeval om het leven gekomen. Daarbij was ook een vrachtwagen van de drukkerij betrokken. Een pijnlijk toeval! Samen met de voltallige directie was hij onder druk van Hielke bij de begrafenis aanwezig geweest. Jelle vond het ronduit overdreven. De chauffeur was overigens ontslagen omdat hij zich van het ongeval niets wist te herinneren.

Nu leefde hij van een modaal inkomen dat door de drukkerij maandelijks werd verdubbeld. Zijn broer belegde, zonder dat hij het wist, uiterst lucratief zijn deel van de winst. Hoeveel Jelle bezat wist hij zelf niet. Nou ja, hij beheerde zelf zijn spaarrekening met hooguit een jaarsalaris. En hij woonde in een grachtenpandje in het centrum van zijn stad dat eigendom was van de drukkerij. Hij permitteerde zichzelf verder weinig luxe. Suzanne had echter haar ogen uitgekeken de eerste keer dat ze hem privé bezocht. Het huis en de inrichting ontgingen haar niet. Hij had een goede beurt gemaakt met de Herman Brood boven zijn bank. Die hij persoonlijk uit de lithodrukkerij van zijn broer had meegenomen terwijl de heer Brood zijn

roes lag uit te slapen. Het origineel werd door de man nooit gemist. En zijn broer had er alleen even met opgetrokken wenkbrauwen naar gekeken.

Er kwam een Europees uitziende vrouw met een meisje van een jaar of tien bij hem in de coupé. Het kind ging tegenover hem zitten en begon uit het raam te kijken en de vrouw, van wie Jelle aannam dat het de moeder was, nam naast haar plaats. Ze bleken uit Schotland te komen en waren daarom British en niet Engels, zo benadrukte het meisje, nadat ze hem vanuit haar ooghoeken geruime tijd had geobserveerd. Hij bevredigde haar nieuwsgierigheid naar zijn vermomfaaide uiterlijk door te vertellen wat er was gebeurd. Dit pas nadat hij eerst vertelde dat hij met een trein had gezoend. Daar moest het kind om lachen maar ze vroeg toen toch: ‘Really?’ Dat hij een verdwaalde piraat was wilde ze ook niet geloven. Dus vertelde hij de waarheid, zich verzekerd wetend van de aandacht van de vermoedelijke moeder. De vrouw deed hem denken aan zijn ex-vrouw. Wat hem opmerkelijk genoeg niet stoorde. Het kind vroeg nu de aandacht van haar moeder en wees op een man die op een soort vuilnisheuvel zat. Jelle zag gelijk dat het een sadhoeman was. Opnieuw een heilige man. Eveneens als de sadhoe die hem had aangewezen op het politiebureau was deze man ook helemaal naakt op een lendendoek na. Hij was helemaal ingesmeerd met as en naast hem lag zijn wandelstok en de metalen beker. De man was extreem mager en droeg een vervilte baard die de grond raakte. De heilige man zat daar helemaal alleen, wat Jelle opmerkelijk vond aangezien er op en rond de stations altijd zoveel mensen waren. Het meisje keek met overgave naar de sadhoe en besprak elk detail met haar moeder. Jelle daarentegen aanschouwde de heilige man met enig wantrouwen. ‘He is looking at you’, sprak het meisje toen tegen Jelle. Nu keek hij eerst naar het meisje en toen naar de naakte man op de heuvel van afval. De donkere ogen staarden inderdaad naar hem. Bewegingloos en strak. ‘He is looking at nothing, he is in deep meditation’, zei de moeder, maar Jelle betwijfelde dit toch sterk. Een sadhoe in meditatie zag er vol-

gens hem heel anders uit. Nee, deze man zat duidelijk heel doordringend naar hem te kijken. Toen de trein zich in beweging zette vouwde de man zijn handen samen en boog zijn hoofd richting de trein, richting Jelle.

‘Did you see that?’ zei het meisje terwijl ze verwachtingsvol naar Jelle keek. Hij beaamde met tegenzin. Ja, hij had het ook gezien.

‘Do you know him?’ vroeg ze.

‘Yes’, zei Jelle. ‘I know all holy men.’ Het meisje keek nu verbaasd naar haar moeder of die het begreep. Jelle vertelde wat de sadhoes waren en welke rol ze vervulden. Daarmee de aandacht van zichzelf verleggend naar de heilige en de tradities van dit land. Nu de trein het station had verlaten begon het kind honderduit te vertellen. Haar moeder keek in alle rust naar buiten en probeerde soms in een boek te lezen. De steward kwam met de lunch en bracht extra water. De vrouw bleek Jill te heten en het meisje Rose. Ze waren onderweg naar huis. De ouders waren gescheiden, vertelde ze interessant. Jelle luisterde aandachtig, wat niet wegnam dat zijn geest soms razend snel van Suzanne naar Jente schoot. Ook de blik van de heilige sadhoe passeerde geregeld zijn gedachten. Hij zou een luxe hotel nemen in plaats van die armoedige guesthouses. Nu hij gewond was wilde hij zich die luxe permitteren. Hij zou zijn broer vragen zijn hele spaarbedrag naar de bank van India over te maken. Hoewel de treinreis niet veel meer dan tweehonderdvijftig kilometer ver kon zijn, deed de trein er toch de hele dag over. Jill vroeg aan Jelle of hij zin had om met hen mee te gaan toen de steward kwam melden dat ze nu snel het station van Agra zouden binnenlopen. Ze hadden een groot huis en Jelle kon dan wat meer tijd nemen om te herstellen. Er was ook personeel. Het meisje hielp hem de beslissing te nemen door aan te dringen om mee te gaan. Goed, besliste hij. Het kon geen kwaad en het scheelde geld.

Pas toen de taxi voor het huis stopte begon hij zich te realiseren dat dit geen gewone mensen konden zijn. Dit was niet zo maar een dame. Het huis bleek een statig herenhuis in kolonia-

le sfeer. Uit de vorige eeuw, schatte Jelle in, maar heel goed onderhouden en liggend in de schaduw van hoge bomen in een klein park. Een bediende droeg de bagage voor Jelle uit naar een logeerkamer. Jill kwam vertellen dat ze eerst haar dochter naar de vader zou brengen. Ze zou daarna met vrienden moeten aanschuiven bij een banket van haar ambassade. Deze dag zou ze niet meer terugkeren. Dat zou pas morgen laat in de middag zijn. Hij moest het zich maar gemakkelijk maken. Er was altijd personeel in het huis aanwezig dat hem van voedsel en drank kon voorzien. Ook kon een chauffeur hem met de wagen naar de Taj Mahal rijden. Zeer de moeite waard, vond ze. 'Just do it', zei ze dwingend. Rose kwam nog even afscheid nemen en liet weten dat ze hoopte dat hij er nog zou zijn als ze terugkwam.

Hij bleef alleen achter in de indrukwekkende logeerkamer. Deze vrouw is opmerkelijk goed van vertrouwen, dacht Jelle. Kwam dat nu door zijn kwetsbare voorkomen, al dat verband inclusief het ooglapje, of het bijbehorende dramatische verhaal? Of was het hem werkelijk waar gelukt om met zijn welgemanierdheid het vertrouwen van het kind, en daarmee de moeder voor zich te winnen. Mensen waren zo makkelijk te beïnvloeden. Nadat de stilte de kamer weer had overgenomen en de dikke tapijten elk geluid absorbeerden, kwamen Suzanne en Jente zijn geest weer binnensluipen. De kaarten die hij in Jaipur had verstuurd konden nog niet aangekomen zijn. Wel kon er post voor hem zijn. Jente had immers gezegd dat ze naar de Taj Mahal zou gaan en dat ze een bericht zou achterlaten. Ook Suzanne zou erop rekenen dat hij eerst naar het postkantoor zou gaan. Ronald en zij zaten waarschijnlijk ook in een niet onaangenaam herstellingsoord. Misschien wel dichtbij. Hij besloot om zich de volgende dag in alle vroegte naar het postkantoor te laten rijden. Nu was het tijd om zijn herstellingsoord eens te verkennen. Wat Jelle opviel was de rust die het hele huis uitstraalde. De vloeren waren vaak voorzien van tapijten. De plafonds waren hoog en er hing luiken voor de ramen. Hij bezocht de woonkamer, de immense hal en de ser-

re, die voorzien bleek van tropische planten. In de bibliotheek liet hij wijn brengen. Het bleek goed gekoelde rosé die werd gebracht door een jongen van een jaar of 12. Het huis werd bestierd door een streng kijkende Europees uitzierende vrouw van een jaar of zestig. Ze stelde zich voor als miss Donnet. Als hij iets te wensen had, moest hij bij haar zijn, zo liet ze weten. Verder waren er nog een kok, een tuinman en een kamermeisje. Deze familie moest rijk zijn en misschien wel van Schotse adel. In de stilte en genietend van zijn rosé kwam hij tot de conclusie dat het ging om de familie Bowen-Lyon. Een oud-Schotse tak van het Britse koningshuis. Boven de vermoedelijk nooit brandende haard hing een levensgroot schilderij van een streng kijkende magere Schot in uniform. Lord Bowen-Lyon, luidde het onderschrift. In alle aandacht bestudeerde hij, terwijl hij rondliep, de bibliotheek. Hij concludeerde dat de familie iets deed in whisky. Balvenie whisky. Van deze whisky hingen her en der gedateerde reclames in de vorm van posters en ook stonden er wat reclamebeeldjes zoals je die in cafés wel ziet. Het symbool was een Indische olifant met een fles onder zijn poot. Jelle vermoedde dat de vrouw en haar familie importeurs waren. Een glazen vitrinekast stond vol flessen. Het toonde de door de jaren heen geëvalueerde vormen van de flessen en etiketten van de balveniewhisky. Een volgende kast was gevuld met boeken. Niet alleen over whisky, maar vooral Engelse literatuur.

Hij verplaatste zich samen met de rosé naar het terras dat grensde aan de serre en nam plaats in een van de oude rieten tuinstoelen. De jongste bediende ontstak, terwijl hij zich installeerde, een paar olielampen en gelijk waande Jelle zich in het begin van de negentiende eeuw. Door de geluiden van de stad heen hoorde hij pianomuziek. Hij herkende de muziek als het werk van Erik Satie. Het was een van zijn lievelingsstukken 'Gymnopédie No. 1'. Traag en zwaar leunde de muziek in de lucht. De rosé deed zijn werk. Jelle dacht aan Suzanne terwijl hij een heel smakelijke maaltijd kreeg voorgezet. Hij begon zich werkelijk af te vragen of het wel echt was. Het was bijna

te mooi om waar te zijn. Was Suzanne maar hier of Jente. Of eigenlijk alle twee. Ze zouden het goed met elkaar hebben kunnen vinden, dacht Jelle. De rosé begon zijn verkrampde geest te bevrijden. Een erotisch opkomende gedachte verdrong hij snel als pervers en walgelijk. Wat niet weg nam dat de gedachte zich ongevraagd toch een aantal keren aan hem opdrong. Hij koos voor Jente. Ze zat tegenover hem in een lange donkerblauwe zijden jurk waaronder haar blote voeten parmantig zijn aandacht trokken. Haar slanke hals ging over in een kuis kanten kraagje waaronder de volheid van haar borsten werden geaccentueerd. Ze wilde wel een rosé met ijs. Terwijl ze aten kwam Olmo niet ter sprake. Suzanne echter ook niet. De sfeer was tropisch zwoel tot het moment dat Jente onverwachts vroeg wat hij wist over het doodgeslagen kind. Het kind in de steeg. Weg was de romantische sfeer. Godverdomme, alles lag in één klap in puin! Satie zweeg abrupt. En net op het moment dat Jelle wilde opspringen kwam mevrouw Donnet binnen om te vragen of alles naar wens was. Hij greep met witte knokkels de rieten armleuning van de stoel en siste: 'Of course, woman! Of course.' Ze schrok enigszins en verdween weer snel. Jelle was weer helemaal alleen. Hij hijgde.

10. Rode Tutu

Hij zat ineens rechtop in het veel te grote bed waarboven dreigend een ventilator als een hakbijl zachtjes draaide. Door de houten lamellen viel het ochtendlicht als tralies over zijn bed en de vloer. Hij hijgde opnieuw en transpireerde. Goddank was hij uit die verschrikkelijke droom gewekt. Een engelachtige ballerina in een witte tutu danste op een leeg podium en naarmate ze langer danste verschenen er rode vlekken op de smetteloos witte kleding. Eerst op de balletschoentjes, waarna al snel de eerste vlekken op haar knieën en handen verschenen. Bij de tweede scène zag hij dat het bloed was, dat in het rond spatte als water uit een natte sok. In ras tempo veranderde het serene wicht in een bloederig monster en de angst zou hem wekken. Hij voelde zich vies. Even later, liggend in het warme bad, besloot hij als eerste zijn verontschuldigen aan te bieden aan mevrouw Donnet. Dit voor zijn onbehouwen gedrag van gisteravond. Wonderbaarlijk aanvaardde ze zijn excuses met de hoffelijkheid van een dame. Hij was geschrokken van haar plotselinge binnenkomst, zo vertelde hij haar. Daarna schoof hij snel zijn ongeluk met de bus voor haar nog sluimerend wantrouwen. Het werkte en Jelle zag hoe de vrouw haar achterdocht verloor. Na het ontbijt liet hij zich naar het postkantoor rijden en haalde de post op. Een brief met alleen zijn voornaam. For Sir Jelle van Jente en een brief aan J Simons, Jelle van Suzanne. En tot slot was er een brief van zijn broer. Weinig belangstelling kon hij achter in de Mercedes 250 SE coupé opbrengen voor de nog onbekende stad. Langzaamaan ploegde deze tank door het drukke stadsverkeer en als in een cocon sloot hij het lawaai van de stad buiten. In zijn luxe verblijf werd hij door mevrouw Donnet met thee en sandwiches verwend, want zijn excuses, met bijbehorende symbolische

handkus, hadden haar doen smelten. En vanaf dat moment kon Jelle bij haar geen kwaad meer doen. De brief van zijn broer begon met verontschuldigen, om daarna snel over te gaan met het verzoek om naar huis te komen. Zijn moeder was overleden in het verpleegtehuis en hij liet doorschemeren dat hij niet van plan was veel geld over te maken. Aangezien hij ervan uitging dat Jelle naar huis zou komen. Men zou wachten met de crematie tot hij zou zijn gearriveerd. Hij vroeg of Jelle snel wilde bellen om door te geven wanneer hij een vlucht zou kunnen nemen. Als men op (en hier stond een al verlopen datum) niets van Jelle zou hebben gehoord werd zijn moeder zonder hem gecremeerd. Zijn boosheid liet het kopje van porselein in stukken op de vloer kletteren. Wat nou naar huis en wat nou geen geld. Hij verfrommelde de brief en smet hem in de hoek. Geen vraag over het ongeluk of hoe het met hem was. Zoals altijd ging het over hen. Tering, ze konden doodvallen wat hem betreft. Geen haar op zijn hoofd die er over dacht om terug te gaan. Zijn humeur was zwart en scherp en het was daarom dat hij op het terras ging roken alvorens de andere brieven te openen. De nicotine verdreef de agressie en er kwam weer ruimte in zijn hoofd.

Lieve Jelle,

Goddank ben je nog in leven en goddank kom je deze kant op. Ronald is nog erg ziek en hij wil niet naar huis. We logeren bij de familie 'Den Hartog' die (als ze er zijn tenminste) heel lief voor Ronald zijn. Vooral de vrouw des huizes (maar dat is mijn achterdocht ben ik bang). Het gaat helemaal niet goed tussen mij en Ronald. Hij is voortdurend bezig met zijn reisboek. En ik denk voornamelijk aan jou. Nu bijna dag en nacht (grinnik). Ik ben bang dat ik je door de problemen hier begin te idealiseren. Op het lab hebben we zo'n lol gehad altijd. We waren een echt goed koppel (tot grote ergernis van de anderen). Nu denk ik daar vaak aan. We logeren aan de 'Namner Rd' nummer 12. Vlak bij het centrum. Het is een mooi groot Europees huis van Unilever. De 'de Hartogjes' werken allebei voor die fabriek en hebben veel internationale vrienden. Verschrikkelijk. Het is

hier een komen en gaan van allerlei buitenlandse mensen. Ronald geniet ervan hoewel hij bijna niet kan lopen.

Voor je besluit hierheen te komen wil ik je eerst onder vier ogen spreken. Trouwens, wat vond je van 'DE POST BESTELLER' in het fort? Mooie brief hè? Weet je gelijk hoe het zit! Maar goed, ik wil eerst met je praten (en zoeken). Ronald heeft een plan en als wij (jij en ik) daarin meegaan dan komt het allemaal goed (gaat over zijn uitgever). Soms haat ik hem, ik denk wel eens in een sombere bui 'ga maar dood'. Maar goed, dat mag ik natuurlijk niet denken. Hij kan er ook niets aan doen dat hij zo ziek is geworden. Ik heb ook medelijden met hem hoor en in een van de sporadische momenten wanneer Ronald en ik met z'n tweeën zijn, dan is het even zoals het vroeger was. Maar die momenten zijn steeds zeldzamer. Seks hebben we niet meer. Ik mag opdraaien als verpleegster, ober en postbesteller. Ik heb Ronald al laten weten dat ik morgen naar de Taj Mahal ga.

Ik kom alleen en vertrek om half 5 in de ochtend, want ik wil er bij zonsopgang zijn. Ik hoop dat je op tijd deze brief leest en ook komt. Neem je witte wijn en druiven mee? Ik blijf er tot een uur of vier.

Liefs en 1000 kussen, Suzanne

Hij zag aan de datum van de brief dat die dag morgen zou zijn! Dus las hij de brief nog eens en nog eens en stak toen een beetje trillerig een sigaret op. De jongste bediende ging helemaal mee in zijn gemoed door lachend zijn woorden 'coffee, coffee' te herhalen toen hij de tafel kwam dekken voor 'tea', en huppelde zo naar de keuken. De laatste brief was geadresseerd aan 'Mr Jelle'. Jente heette trouwens 'Tousson', las hij. Jente Tousson. Mooie naam dacht Jelle.

Jelle merkte dat hij sneller Engels sprak dan hij kon lezen. Zeker het Engels dat Jente bezigde. Het was een kort briefje. Erg kort. Jente schreef dat het niet goed ging met haar. Dat ze erg in de war was en dat hij daar de oorzaak van was. Hij had in

elk geval haar ogen geopend. Passie, schreef ze. Het was de passie die ze miste. Haar leven was te braaf, te gewoontjes. De toekomst uitgestippeld. Ze schreef dat ze van dat beeld geschrokken was. Ze wilde proberen om (ook de volgende dag) alleen naar de Taj Mahal te gaan. Hoewel het Olmo's idee was geweest, had ze te kennen gegeven alleen te willen. Olmo was dus duidelijk niet op de hoogte van haar nachtelijk bezoek in het ziekenhuis, dacht Jelle. Ze eindigde met 'You mean a lot to me. KiSSS'. Jelle zuchtte. Terwijl hij koffie dronk en lunchte dacht hij dat het een interessante dag zou kunnen worden. Hij zou vroeg opstaan en zich als een prins naar de Taj Mahal laten rijden. Volgens mevrouw Donnet was dat geen probleem en misschien zou Jill, of Miss Bowen-Lyon zoals mevrouw Donnet haar noemde, wel geïnteresseerd zijn om mee te gaan. Die zou het leuk vinden om hem te ondersteunen en te begeleiden, maar mevrouw Bowen-Lyon werd pas in de loop van de dag terug verwacht.

Het huis en de tuin waren groot en de beregeningsinstallatie begeleidde hem ritmisch terwijl hij de stallen bezocht. Hij vond een Friese hengst die door een stalknecht werd verzorgd. Aan de achterzijde van het landhuis bevond zich de keuken waar een kok met zijn hoofd op het aanrecht lag te slapen. De zon stond nu op haar hoogste punt en hij besloot om naar zijn kamer te gaan voor een siësta. Binnen, tijdens zijn weg naar boven, kon hij de verleiding niet weerstaan om in de vermoedelijke slaapkamer van Jill te gluren. Hij stak zijn hoofd om de deur en zag een groot hemelbed met een sneeuwwitte klamboe. Tegenover het bed hing een levensgroot schilderij waarop een gitzwarte Friese hengst stond afgebeeld. De kamer was schemerdonker, omdat de luiken voor de ramen nog gesloten waren. Hij waagde twee stappen naar binnen en luisterde toen of hij iets hoorde. Er gebeurde niks. Naast het bed lag op een elegant stoeltje een rode satijnen bh en jarretels en op de grond zag hij een uitgeschopt slipje. Hij bukte zich, maar besloot niet verder binnen te dringen in de privacy van zijn gastvrouw en ging terug naar de gang. Naast de slaapkamer van Jill

waren nog twee deuren. Vermoedelijk de badkamerdeur en de slaapkamer van het kind. Voor hij zijn logeerkamer binnenging ontdekte hij in de hal tegenover hem een deur die uitnodigend openstond. Het bleek een tweede bibliotheek te zijn of een studeerkamer. Er stonden in elk geval twee grote boekenkasten en twee zware leren fauteuils. Een Zoffoli wereldglobe en klassiek uitziende beelden. Jelle nam plaats in de zware fauteuil en weerstond de neiging om een sigaar uit het gereedstaande kistje te nemen. Hier was het koeler en ook aangenaam stil. Plotseling en ver weg, nauwelijks hoorbaar, was daar opnieuw Saties 'Gymnopédie No. 1'. Hij probeerde elke noot waar te nemen. Wie zou dat spelen? Op een klein tafeltje vlak voor hem stond een draagbaar televisietoestel waarvan de afstandsbediening op het sigarenkistje lag. De beeldbuis lichtte op toen hij de televisie in werking stelde, maar er kwam geen geluid. De vorige gebruiker had de 'mute' ingeschakeld, want links in beeld zag Jelle een digitaal luidsprekertje met een streep erdoorheen. Opeens verscheen de heer Verbeek in het beeld! Verbeek die werd geïnterviewd. Het leek een journaaluitzending waar hij naar keek. Jelles interesse was gewekt. Hij zocht snel op de afstandsbediening naar de 'mute'-knop, maar hij kon hem in zijn haast niet vinden. Hij keek opnieuw naar het scherm. Nu zag hij het interieur van een ziekenzaal. Was dat niet het ziekenhuis waar hij in had gelegen? Ja, verdomd, het was de zaal waar het Israëliëse meisje was gestorven. Opnieuw kwam Verbeek in beeld en opnieuw zocht Jelle naar het 'mute'-knopje. Deze keer vond hij het en zo hoorde hij nog net de laatste woorden die Verbeek uitsprak: 'I don't no.' De camera liet nu de gang zien en toonde de oude man die hem sigaretten had gegeven. Hij knikte alleen maar. Tot zijn verbazing zag hij het bed waar hij zelf in had gelegen. Schoon en strak opgemaakt. Achter het bed stond inspecteur Ragganinat. Jelle schrok. Hij schrok nog meer toen de inspecteur een compositietekening liet zien die overeenkwam met zijn gelaats-trekken. Ja, verdomd, dat was hij. Hij droeg alleen nog geen ooglap. Zo moesten de inspecteur en Verbeek hem voor het laatst gezien hebben. De inspecteur vroeg de kijker te bellen

en er kwam een nummer in beeld. De reclame gaf Jelle daarna de kans om tot zichzelf te komen. Hij ademde zwaar en voelde zich trillerig. Hij werd gezocht! Moest hij getuigen? Kwam er een proces tegen de nog levende chauffeur? Wilden ze hem misschien de schuld in de schoenen schuiven? Wat was er gezegd voor hij de tv had aangezet? Hij zapte nu snel langs alle kanalen maar vond geen andere nieuwszender. Toen hij naar de nieuwszender terug wilde, kon hij deze ook niet meer vinden. Alle zenders leken nu op elkaar. Jelle zette de tv uit. Het leek net of het niet gebeurd was. Het leek of hij op klaarlichte dag had zitten dromen. Minutenlang bleef hij in de stoel zitten.

‘Good afternoon, Jelle.’ Van die woorden schrok hij wakker uit zijn middagslaap. Aan het voeteneinde en door de klamboe heen zag hij Jill staan. ‘Would you have tea with me?’ vroeg ze. Terwijl ze op zijn antwoord wachtte bekeek ze hem zonder enige gêne. Verlegen draaide hij snel op zijn buik om zijn erectie te verbergen en bevestigde een beetje verlegen haar vraag. Het bleef stil en hij voelde haar blikken. Nogmaals bevestigde hij haar vraag, waarna hij haar naar de deur hoorde lopen. ‘I’ll be in the serre.’ En met die woorden verdween ze door de deuropening. Ze had hem gezien. Ze had hem helemaal gezien, realiseerde hij zich. Ze moest het gezien hebben.

Hij besloot te douchen en vond schoongewassen kleding op een stoel voor zijn bed. Het waren niet zijn kleren, maar ze lagen er overduidelijk met een doel. Had Jill die er zojuist neergelegd? De kleding bleek van hoge kwaliteit. Een crèmekleurige linnen broek met lichtgrijze bretels, een zijden zwart overhemd en lichtbruine Italiaanse schoenen in zijn maat. Grijs sokjes erbovenop. Ook lag er splinternieuw ondergoed klaar. Jill glimlachte toen ze hem de serre zag binnen komen. Opmerkelijk genoeg zei ze verder niets en Jelle speelde het spelletje mee. Zonder dat het enige spanning opriep zaten ze in stilte naast elkaar. Hoe vreemd, dacht Jelle, nog maar even geleden had ze zijn naaktheid gezien en ze had hem net zien binnenkomen in de nieuwe outfit en nu zaten ze doodgemoe-dereerd aan de thee. Nadat mevrouw Donnet was vertrokken

zei Jill dat ze het een goed idee vond om met hem naar de Taj Mahal te gaan. Ze zou hem om vijf uur laten wakker maken of misschien deed ze dat zelf wel. Hierbij keek ze hem strak aan. Na een korte stilte kwam ze terug op hun gesprek in de trein, ze complimenteerde hem met zijn openheid. Ze vroeg hoe het nu eigenlijk zat tussen Suzanne, Jente en hem. Ze vroeg hem op de man af of hij met de vrouwen geslapen of gevreeën had. Jelle ontkende. Hij gaf zelfs toe al heel lang niet meer gevreeën te hebben, met wie dan ook. Dat zijn gevoelens voor Suzanne eerder spiritueel waren dan seksueel. Hierbij keek hij Jill niet aan. Er was magie in het spel. Hij was veroordeeld tot haar. 'En Jente?' vroeg Jill. Hier zweeg hij even en gaf toen toe dat Jente hem prikkelde. Dat er alleen nog geen mogelijkheid was geweest om eraan toe te geven. Opnieuw was er een korte pauze. Jelle zag dat ze zocht naar de juiste woorden. 'I saw you on tv', sprak ze zacht. Toen ze zag dat hij schrok zei ze dat hij niet verontrust hoefde te zijn. Hij was bij haar veilig. Niemand wist dat hij hier was. 'No worry's, Jelle.' Gek genoeg ging ze niet verder in op de tv-uitzending en Jelle durfde niet te vragen wat er nog meer gezegd was. Het leverde een aangename spanning op, omdat hij wist dat zij hem gezien had op tv en blijkbaar aan zijn kant stond. Jill vertelde dat bij de vrienden die ze gisteren had bezocht, ook onvoorziene gasten waren. Een echtpaar. Een echtpaar waarvan de man nogal ziek was. Jelle onderdrukte zijn emotie. Jill vertelde dat ze erg te doen had gehad met de zieke man. De vrouw daarentegen had ze nogal koudbloedig gevonden. Jelle zei niks. Hij liet niet merken dat het wel eens Suzanne en Ronald zouden kunnen zijn. Hij bracht het gesprek terug op het magistrale bouwwerk aan de rivier. Hij wilde er alles over weten. Het was een gebouw gebouwd uit liefde. De sultan had de Taj Mahal voor zijn gestorven vrouw in wit marmer laten uitvoeren. Aan de andere kant van de rivier, recht tegenover het witte mausoleum, was de man begonnen aan een kopie in zwart marmer. Dit werd echter door de familie, die alle rijkdom in deze bodemloze put van de liefde zagen verdwijnen, op tijd voorkomen. Dit mausoleum was nooit afgebouwd. Jill, zo vertelde ze, was gefasci-

neerd door deze gekmakende liefde. Daarbij ontsproot een glimlach om haar mond. 'Do you understand that?' vroeg ze. Jelle bevestigde haar vraag na er eerst geruime tijd over nagedacht te hebben. Hij verbeelde zich dat in de pupillen van de vrouw iets veranderde. Ze leek geraakt door hem of het mysterie dat om hem heen hing. Toen ze opstond en hem uitnodigde om de stallen te bezoeken zag Jelle dat ze gekleed was in een strakke smetteloze rijbroek. Daarbij droeg ze zwarte rijlaarzen en een witte blouse. Met de paardenzweep wees ze in de richting van de stallen, nadat ze hem er eerst mee aangetikt had. De stalknecht schoot weg toen het tweetal de stal binnenkwam. 'Do you like horses, Jelle?' vroeg ze. Jelle besloot ter plekke dat hij van paarden hield. Jill keek lichtelijk geamuseerd toen Jelle vertelde de Friese dekhengst herkend te hebben in het schilderij. Hijzelf was van Friese afkomst, zijn naam verraadde dat immers al. Er lag een vraag op haar lippen, maar ze slikte hem in, wachtte even en vroeg hem haar te helpen bij het opzadelen van een zwarte volbloed. Daarna leidde ze het paard naar buiten, besteeg het sierlijk en reed er de tuin mee in. Een eind bij hem vandaan ging haar stap over in draf, draaide toen het paard en ging over in galop. Ze reed nu op hem af. Zijn gastvrouw reed in wilde galop zijn richting op. Ze keken elkaar strak in de ogen en op het allerlaatste moment leidde ze het paard rakelings langs Jelle. Hij voelde de aarde onder het gewicht van het paard trillen. Vreemd genoeg had hij geen aanstalten gevoeld om ook maar een millimeter te bewegen. Zijn hartslag was versneld, maar aan de buitenkant was er geen spoor van zichtbaar. Als Jill had gewild had ze hooguit zijn witte knokkels kunnen zien. Over haar schouder riep ze: 'Bravo Jelle. You are a real man!' In een wijde boog reed ze nu rond Jelle en hij zag haar borsten in de delicate stof golven in slow motion. Hij volgde de vrouw en het paard nu met zijn ogen tot zijn blik bleef haken bij een gedaante net achter het hek. Jelle schrok, want het was de heilige man. Dezelfde sadhoe, en hij keek hem wederom strak aan. Naakt en bewegingloos stond hij daar, dik overdekt met as. Jill hield in, stopte en zag hoe Jelle bevroor in het gras voor het huis.

11. Nader tot U

Die nacht zou het beginnen, al wist Jelle dat nog niet toen hij in de donkere gang naar zijn eigen kamer zocht. Het moet een uur of vier geweest zijn toen het water over zijn lijf gutste en zijn hoofd begon te bonken. De hitte ging over in koude en hij begon te rillen als een hond die zich droog schudt. Nog redelijk helder strompelde hij zo goed en kwaad als hij kon weer naar de kamer van Jill en maakte haar wakker. Ze moest diep geslapen hebben, want het duurde even voor ze besepte wat er aan de hand was. Eenmaal wakker nam ze de leiding snel over en bracht Jelle terug naar zijn bed. Liet mevrouw Donnet een arts bellen en de huisjongen koude kompressen halen. Ervaren als ze was, begon ze Jelle water te laten drinken, zodat hij alvast genoeg vocht binnen zou hebben. Al snel daarna liep de koorts op en Jelle begon te ijlen. Viel desondanks in slaap en werd weer wakker nog voor de dokter zijn kamer binnenkwam. Die onderzocht hem en op de gang kreeg Jill de diagnose malaria meegedeeld en gelijk een recept. Het was een gezonde man volgens de arts en hij voorspelde een goede afloop gezien de verzorging die hem te wachten stond. Jill stuurde mevrouw Donnet terug naar haar bed en ging toen met een boek aan het voeteneinde van Jelles bed zitten lezen. De huisjongen bracht haar thee en nieuwe koele kompressen.

De koorts sleepte hem naar een plek in zijn geest waar hij nog niet eerder was geweest. Zijn bewustzijn was zo helder als in een film. Hij ontwaarde een roze hemel. Grijsz as stoof op rond zijn voeten terwijl hij een grafheuvel beklom. Zo nu en dan probeerden octopusarmen, die uit de as oprezen, zich rond zijn enkels te kronkelen. Met moeite trok hij zich los. Grote druppels zweet creëerden stofwolkjes als ze voor zijn

voeten de grond raakten. Hij bleek een gigantisch groot boek aan een dik touw achter zich aan te slepen. Hij draaide zich om en gooide het touw verontwaardigd op de grond, waarna het meteen door een octopusarm de diepte ingetrokken werd. Uit angst voor die armen beklom hij het grote boek, dat de maten had van een flinke eettafel. Nu had hij uitzicht over het grijze dode land. Het landschap was leeg zover als hij kon kijken. Sterk contrasterend met de roze hemel. Er waren geen hemellichamen te zien in de lucht. Hoewel, toen hij zich omdraaide zag hij een soort maan die hem naderde en almaar groter werd. De contouren van een gezicht kwamen uit de bol naar voren. De maan veranderde in een kindergezicht met gesloten ogen en overdekt met opgedroogd bloed. Hij deinsde achteruit en dreigde achterover van het boek te vallen. Greep zich vast en scheurde, terwijl hij viel, een hele bladzijde uit het grote boek. Met die bladzijde als parachute dwarrelde hij uit de roze lucht en landde op het boek waar hij zojuist vanaf was gevallen. Jelle viel met zijn gezicht op de gedrukte tekst. In zijn val had hij niet alleen die bladzijde meegesleurd maar ook de horizon. Jelle ging rechtop staan en keek naar zijn voeten. In grote letters was onder zijn voeten geschreven: 'Nader tot U'. Nu hoorde hij een stem die hem riep. Het leek op de stem van Suzanne. Verrast en blij keek hij op en zag een vrouw naderen. Het was een vrouw in een rood colbert met een zwarte blouse en stropdas. Verder was de vrouw naakt en ze liep op blote voeten, ze droeg een jute zak in haar rechterhand. Terwijl ze dichterbij kwam herkende hij het gezicht van zijn moeder. Haar oude en gerimpelde gezicht klopte echter helemaal niet bij het halfnaakte vrouwenlijf. Met een hand greep zijn moeder in de zak en haalde er een hand as uit die ze over haar hoofd strooide. Hij wilde roepen en haar zeggen dat ze dat niet moest doen. Dat alleen heilige mannen dat mogen. Er kwam echter geen geluid uit zijn mond. Hij scheurde zich los van de bladzijde en rende richting zijn moeder. Maar net voor hij haar bereikte zwipte een reuze octopusarm, als een ruitenwisser, zijn moeder en hem door de lucht. Hij belandde in een zee van kwik waarin hij alras wegzonk. Uit angst om te verdrinken

probeerde hij terug naar boven te zwemmen. Maar de oppervlakte leek bevroren. Het was alsof hij bij het schaatsen onder het ijs was geschoven. Door het kwik heen keek hij onder tegen een paar voeten aan en hij begon tegen het bevroren kwik te bonken om de aandacht van de persoon te krijgen. Die kreeg hij. De man bukte eerst, om daarna te knielen, bracht toen zijn gezicht tot vlak bij dat van Jelle en zonder dat hij het kon verstaan sprak de man 'Nader tot U' en nogmaals 'Nader tot U'. Het was een heilige man. Een dik onder de as zittende oude sadhoe. Jelle zonk langzaam in de zilveren diepte van het kwik. Alles werd zwart.

Jelle sliep een rusteloze slaap vol koorts en angst. Soms werd hij even wakker en was de koorts wat lager. Dan leek hij weer even grip op de wereld te krijgen. Maar in de koortspieken kon Jelle maar moeilijk droom en werkelijkheid van elkaar scheiden. Jill en mevrouw Donnet verzorgden Jelle. Ze wasten hem en gaven hem water met de voorgeschreven medicijnen. Jelle ijldde vaak. Hij ijldde over Suzanne. Hij ijldde en hij vertelde. Hij vertelde veel. Dingen die hij nooit iemand zou hebben willen vertellen. Soms in het Engels, soms in zijn dialect. Ergens die middag wilde Jelle weg. Hij maakte zelfs aanstalten om op te staan. Hij had belangrijke afspraken en die mocht hij nu niet mislopen. Het was van levensbelang. Hij raakte in paniek. Wat als de twee vrouwen elkaar zouden ontmoeten zonder hem? Jill probeerde hem gerust te stellen. Ze praatte op hem in. Dat hij te ziek was. Toen beloofde Jill aan Jelle dat zij in zijn plaats zou gaan. Zij zou Jente en Suzanne zoeken en hun uitleggen hoe ziek Jelle was. Zo kalmeerde ze Jelle met woorden en met haar lijf. Het lukte! Jelle legde zich bij haar voorstel neer. Hij voelde zelf hoe ziek hij was. De koorts maakte hem zwak en emotioneel. En zo goed en zo kwaad als hij kon beschreef hij de twee vrouwen aan Jill. En vermoeid ruilde hij de werkelijkheid weer in voor de illusie.

Hij is terug in de grijze as en staat voor een hoge muur. Een grijze hoge muur van wel twintig meter hoog. De muur is op-

getrokken uit grote blokken grijs zandsteen. Jelle ziet dat, naarmate de muur hoger wordt, de stenen steeds kleiner worden. Het is alsof de bouwer de stenen te zwaar vond worden om zo hoog te tillen. Er groeien hier en daar kleine struikjes uit de muur en hij ziet een stukje papier uit een voeg van de muur steken, en dan nog een en nog een. De hele muur lijkt dicht gepropt met papiertjes, duizenden papiertjes in plaats van cement. Jelle peutert er een tussenuit. Hij vouwt het open en ziet dat het een foto is. Het is de doorgescheurde foto van Suzanne, die met de ontblote borst. Hij kijkt opnieuw naar de muur en trekt er een willekeurig ander papiertje uit, in de hoop dat het de andere helft van de foto is, maar het is steeds dezelfde helft. Nog een keer haalt hij een foto uit de muur en opnieuw is het dezelfde foto. Jelle begint nu lukraak en in het wilde weg foto's uit de muur te trekken. Honderden halve foto's trekt hij tussen de stenen weg. Zijn zweet laat sporen achter in de as op zijn lijf en vormt kleine plasjes rond zijn voeten. Als hij geïrriteerd opkijkt om te zien hoeveel er nog zijn, ziet hij dat de muur instabiel is geworden. De muur helt zwaar over en er vallen stukken steen samen met foto's naar beneden. Jelle deinst achteruit, draait zich om en rent weg. Dan hoort hij de muur met donderend geraas achter hem neerkomen. Er wordt in het Jiddisch gevloekt. Hij is nu gehuld in een wolk van as en het is stil, ijzingwekkend stil. Wanneer de mist van as langzaam optrekt ziet hij in de verte het Jaivanakanon. Erbovenop zit spiernaakt het Israëlische meisje. Ze heeft haar benen om de loop van het kanon geslagen, waardoor het lijkt of ze met een enorme fallus op Jelle richt. Hij slaat op de vlucht. Deze keer richting de brokstukken van de omgevallen muur, waar hij dekking probeert te zoeken terwijl hij de grond onder zijn voeten voelt trillen van de eerste inslag. Hij hoort haar gillen maar verstaat haar niet. Opnieuw slaat een kogel in, nu vlak naast hem en hij wordt door de luchtdruk omvergeblazen. Hij bloedt aan zijn handen waardoor hij bizarre afdrukken achterlaat op de brokstukken van de muur. Het bloed vermengt zich met de as. Het kanon is nu vlakbij en hij ziet het oogwit rond de gitzwarte pupillen van het Israëlische meis-

je. Hij wil om genade smeken. Hij wil haar vragen hem niet te doden, maar voor hij een woord kan uitbrengen davert het schot en voelt hij hoe zijn lichaam aan flarden wordt gereten. Alles wordt zwart. Zijn ledematen, lijf en ingewanden zijn verdwenen. Alleen zijn gedachten zijn nog over. Hij is beroofd van zijn lichaam. De muur is weg, evenals het meisje met het kanon. Hij is in complete duisternis gehuld en hoort de wind. Hij hoort een zachte wind en het gesuis van de koorts in zijn hoofd. Heel in de verte ziet hij iets dat op een sterrenhemel lijkt. Kleine fonkelingen. Hoewel de luiken gesloten zijn komt er een zacht windje die de gordijnen opzij wuift en zo een stukje nachtelijke hemel aan Jelles brein toont. Mevrouw Donnet helpt hem rechtop zitten om hem water en medicijnen te geven. 'Jill will be back tomorrow', zegt ze.

In de ochtend is de koorts gezakt en hij voelt zich helder. De wanen en angsten zijn verdwenen. Hij voelt zich weer zichzelf. Als hij even later in bad zit hoort hij mevrouw Donnet zijn slaapkamer binnenkomen. Hij roept dat hij zich goed voelt en spoedig beneden zal zijn voor het ontbijt. Ze geeft geen antwoord. Jelle denkt aan de belofte die Jill hem gedaan heeft. Dat ze in zijn plaats naar de Taj Mahal zou gaan en even vraagt hij zich af hoe het is afgelopen. De gedachte dat er misschien iets mis is gegaan kan hij niet verdragen. Hij voelt zich gespannen worden. Hij wil weten wanneer ze komen en of ze een boodschap voor hem hebben meegegeven. Als hij zich scheert snijdt hij zich tot twee keer toe. De laatste snee is te diep en aluin kan het niet goed stelpen. In de spiegel ziet hij een druppel bloed via zijn nek richting zijn sleutelbeen lopen. Hij dept met de hagelwitte handdoek tot het bloeden minder wordt en met aandacht verzorgt hij zijn verminkte oog. Er ligt onder de spiegel een nieuwe ooglap waarvan hij vermoedt dat Jill die tijdens zijn ziekte voor hem heeft laten maken. Hoelang is hij eigenlijk van de wereld geweest? Hoelang heeft de koorts zijn verstand verward? Hij merkt dat hij geïrriteerd is geraakt. Hij is de grip op zijn leven even kwijt geweest. Hij herinnert zich de afschuwelijke dromen of althans flarden ervan. Het

badwater heeft ze niet weg kunnen spoelen. Beneden is de tafel gedekt voor één persoon. Er is verder niemand. Nu moet hij zichzelf onder controle zien te houden. Mevrouw Donnet zal het hem vast uitleggen en vertellen. Mevrouw Donnet zal zijn gespannenheid nu snel laten verminderen. Als hij richting de keuken loopt, ziet hij door het raam en door de bosschage heen de silhouetten van geüniformeerde mannen. Hij loopt de gang in en de trap op. In de kamer van Jill is het een enorme chaos. Het prachtige schilderij met de Friese hengst ligt vernield op het scheefgezakte bed. De geslachtsorganen van de hengst zijn uit het schilderij gesneden. Op de vloer liggen kippenveren. Het is verschrikkelijk. Wat is hier gebeurd? Zijn irritatie neemt toe. Hij zoekt snel zijn koffer. Die moet gered worden. Hij hoort haar al krijsen. Alles zit erin of zou erin komen. Hij vindt de koffer klaar staand bij de trap naar beneden. Of hij hem er zelf heeft neergezet. Had hij hem er zelf neergezet? Geen tijd nu.

Hij rent snel naar beneden richting de keuken. Hij durft niet te roepen, bang als hij is om iemand te alarmeren. Hij voelt de hevige onrust in zijn aderen en hij wordt nog scherper dan hij al was. Dit is niet goed, voelt hij. Hij is niet goed begrepen. Het is het ernstige misverstand dat zich opnieuw aandient en zich opdringt. De grote koloniale keuken is leeg. De kok is weg. Hij hoort een kind huilen. Is dat Rose? Zou ze thuis zijn? Hij wist niet dat ze thuis was. Ze moet geschrokken zijn van haar moeders kamer of van de geüniformeerde mannen en het grote leger voertuigen buiten voor het hek. Waar is godverdomme iedereen? Zou Jill soms gearresteerd zijn? Omdat ze hem niet heeft aangegeven maar verzorgd? Of is het mevrouw Donnet? Hij verlaat voorzichtig de keuken en loopt de tuin in. In de stallen is niemand. De paarden zijn weg. De volbloed is weg. Hij ziet dat de hokken schoongemaakt zijn. Er is geen stro of stront. Het is of er nooit een paard in gestaan heeft. Er moet geslacht zijn onlangs. Jelle ruikt het. Jill zou toch niet dat mooie paard...? Nee, dat kan niet. Dat grote godvergeten klo-tepaard dat hem bijna vermorzelde, vertrapte. Hij beseft dat hij

geen tijd meer heeft. Het grote misverstand zal geen geduld met hem hebben en hij wil geen risico lopen om opnieuw verkeerd begrepen worden.

In de tuin achter het hek ziet hij de grijze schim opnieuw. Het is de sadhoe. Hij wist het. Op een of andere manier wist hij dat de heilige man hem zou komen helpen. Ze kijken elkaar even aan. De man staat op precies dezelfde plek als de eerste keer. Terwijl hij voorzichtig door de tuin richting de heilige man loopt verscheurt hij de ongelezen brief die hij nog van het ontbijtbord had gegrist. De snippers kleven aan zijn handen en vingers. Bij de sadhoeman gekomen haalt deze uit een jute zak een doek met as en gebaart dat Jelle daarmee de vlekken en strepen van zijn handen en gezicht moet vegen. Dan draait de man zich om en wenkt Jelle hem te volgen. Hij moet hem wel vertrouwen, hij heeft geen keus meer. Daar in de villa wachten het verraad en de leugens. Hij had er zich zo veilig gewaand en zie nu! Had Jill hem verraden of was het mevrouw Donnet? Of de huisjongen? Was hij herkend en had iemand de inspecteur gebeld? Hij is nu op deze heilige man aangewezen. Voor ze de straat inlopen slaat de sadhoe een grote versleten lap stof om zijn schouders en strooit de overgebleven as uit de zak over zijn hoofd. De oude ogen hebben kringen van staar. Hij zwijgt. Jelle denkt aan Suzanne. Vreemd dat hij niet aan Jente denkt, Jente lijkt weg te drijven in de tijd. Het verlangen naar Suzanne wordt steeds sterker en hij moet aan zichzelf toegeven dat Suzanne van een andere macht is. Dat Suzanne een geheimzinnige oerkracht uit een ver verleden is. Ze is nu heel dichtbij en ze kan nu niet meer aan hem ontsnappen. Hij weet dat ze op hem wacht en dat ze hem nodig heeft. Alleen hem. Dat hij haar toegewijd is in een heilige opdracht. Hij gaat ver, het is zijn missie. Hij zal zo ver gaan als nodig is. Nog eenmaal kijkt hij achterom naar de villa en ziet dat de vlammen aan de dakrand beginnen te likken. De lucht wordt donker en verscheurd door sirenes. Er wordt geschreeuwd en Jelle ziet vonken voorbijdrijven. In de straat heerst de chaos van brandweer en politie. Het is de chaos die de mannen zal leiden.

12. De koffer

Het was voor de zaak. Het was voor de boekbinderij en de drukkerij dat hij aan deze godvergeten opdracht begonnen was. Surseance van betaling hing al twee jaar in de lucht en de familie wist ternauwernood het bedrijf boven water te houden. Lang zou de bank dat niet meer dulden, dat wist hij als directeur van ‘Oranjevrucht Boekbinderij’ ook wel. Met de komst van internet, printers en van die moderne middelen zou het bedrijf, dat door hun opa met liefde was opgestart, opnieuw zware tijden te verduren krijgen. Maar het was niet alleen voor ‘de zaak’ dat hij nu op weg was naar Bombay. Er was nog een andere reden waarom hij nu zijn jongste broer volgde. Eindelijk, na jaren, was er een paar weken geleden onverwacht een bericht over Jelle binnengekomen. Ditmaal via Binnenlandse Zaken. Er was een officieel schrijven van de Indiase ambassade waarin vermeld werd dat er eigendommen van Jelle waren gevonden. En in die eigendommen (wat die eigendommen waren vermeldde het document niet) waren de naam en wat adresgegevens van Hielke Simons aangetroffen en zo waren ze uiteindelijk bij hem uitgekomen. De familie nam aan dat Jelle (waarschijnlijk) dood was. Dat hij tijdens zijn wereldreis ziek was geworden of verongelukt. Harde bewijzen voor zijn dood waren er echter niet. Zowel Jelles verzekering als de notaris zagen nog geen reden om Jelle dood te laten verklaren. Vooral omdat er heel sporadisch in het begin nog verwarde berichten waren binnengekomen. Het laatste telefoontje was een verwarrende en wat dwingende eis om geld geweest. In dit gesprek had Jelle over Suzanne gesproken. Suzanne, de vrouw die een paar dagen na Jelles vertrek dood was aangetroffen in de koelcel van het laboratorium. Ze was een collega van Jelle geweest en Jelle had verteld dat deze vrouw in India was. En dat hij

haar zelfs zou gaan ontmoeten. Hielke had niets over het drama durven vertellen. De vrouw had zich op vrijdagmiddag in de koelcel ingesloten en omdat volgens de politie de alarmbel onklaar was gemaakt ging men ervan uit dat er opzet in het spel was. Later had Hielke van een oud-collega gehoord wat er zich de laatste tijd binnen het laboratorium tussen die twee had afgespeeld. Deze collega had Hielke fijntjes op de hoogte gebracht over de spelletjes die deze vrouw met Jelle gespeeld had. Ze vertelde hoe deze Suzanne Jelle langzaamaan tot waanzin had gedreven. Iedereen had het toch kunnen zien. Er was zelfs een collega door Jelle mishandeld toen ze hem voorzichtig probeerde te waarschuwen. Zelfs tijdens haar eigen huwelijksfeest had ze bijna openlijk met Jelle geflirt. Dat huwelijk met die mislukte schrijver van wie geen uitgeverij een boek wilde uitgeven. Het was zo duidelijk en zo zichtbaar wat de bedoeling was van die slet. Want net als iedereen was Suzanne op de hoogte van de rijkdom van de familie Simons. En dat Jelle mede-eigenaar en aandeelhouder van uitgeverij 'Oranjevrucht' is. Openlijk had ze met hem gespeeld. Er werd schande van gesproken maar de heks ging gewoon door terwijl iedereen Jelle zag wegwijnen. Maar Hielke had dat allemaal voor zich gehouden. Zijn moeder was dood, iets wat hem erg aangreep. De botte reactie van Jelle en de geringe belangstelling voor de dood van hun moeder had hem geïrriteerd en boos gemaakt. Je zoekt het maar uit met die klote Suzanne, had hij gedacht en hij had opgehangen. Daarna was er geen contact meer geweest. De echtgenoot van de dode Suzanne was nog lange tijd verdacht geweest, maar uiteindelijk was hij toch vrijgelaten. De zaak was nooit opgelost. In de eerste jaren van Jelles vermissing had Hielke er nog wel eens over nagedacht. En hij had zich wel eens afgevraagd of Jelle op een of andere manier iets met haar dood te maken zou kunnen hebben. Maar de manier waarop Jelle had gesproken over zijn aankomende ontmoeting met Suzanne deed elke verdenking verdwijnen. Die was echt heel overtuigd geweest van de aanwezigheid van Suzanne in India. Zijn broer was wel gek, of op z'n minst raar, maar een moordenaar was Jelle niet! In de jaren

die volgden waren er nog contacten geweest met de ambassade en met Binnenlandse Zaken. Die leverden eigenlijk weinig op. India bleek een groot en chaotisch land. Er verdwenen geregeld westerse toeristen. Vaak bleken die dan verscholen in een ashram of ander meditatiecentrum om jaren later weer boven water te komen. De Indiase politie was niet van plan er veel moeite voor te doen. Jelle was op een lijst van vermissingen geplaatst en daar was de kous mee af. Tot op een dag, nu vier jaar geleden ene heer Verbeek telefonisch contact opnam. Deze man had jaren voor een Nederlands bedrijf in Bombay en Agra gewerkt en was nu samen met een steenrijke moeder op zoek naar een weggelopen blaag. Hij had de naam van Jelle op de lijst herkend. Deze Verbeek had een vreemd verhaal verteld. Jelle zou een paar jaar geleden betrokken geweest zijn bij een busongeval. En er was een onderzoek geweest naar zowel het ongeval als naar de mysterieuze dood van een Israëliëse vrouw. Deze vrouw was lichtgewond geraakt bij het ongeval en had gelijktijdig haar zus verloren. Deze vrouw was onder verdachte omstandigheden dood in haar ziekenhuisbed aangetroffen. Ze was 's nachts in haar kussens gestikt. Volgens de nachtzuster was het Jelle die haar die nacht voor het laatst gesproken had. Maar voor de politie hem vragen had kunnen stellen of een onderzoek had kunnen starten, was Jelle vertrokken. Zelf was de heer Verbeek niet lang daarna naar Nederland teruggeroepen. Wel had Jelle een verwarde indruk op hem gemaakt. Hij herinnerde zich dat Jelle misschien een oogbeschadiging had opgelopen, maar zeker wist hij dat niet meer. Verder had de heer Verbeek niet veel willen loslaten. Toen Hielke op dringend verzoek van de notaris opnieuw contact had gezocht met de heer Verbeek bleek die niet lang na hun laatste telefoontje te zijn overleden aan een mysterieuze tropische ziekte. De zo sporadische informatie over Jelle had hij mee in het graf genomen. Het waren het bijzondere verhaal en Jelles persoonlijkheid waardoor de politie, de notaris en ook de verzekeringsmaatschappij afzagen van een doodverklaring. Er waren gewoon te veel vragen. De slechte financiële positie van de zaak en de gevonden eigendommen van Jelle hadden Hiel-

ke doen besluiten om naar India af te reizen. Hij zou proberen uit te zoeken wat er was gebeurd. Zijn zoektocht zou beginnen bij het hoofdbureau van politie in Bombay.

Toen Hielke na eindeloos wachten voor de douane en een overdreven koffercontrole de aankomsthal van Bombay Airport in liep, was hij oprecht verbaasd een oude man te zien die een bord boven zijn hoofd hield met de tekst 'Dhr. Simons'. India overviel Hielke nog meer dan het Jelle had overvallen. De man boog onderdanig en gebaarde hem te volgen. Oud-inspecteur Blagandi bleek deze man gestuurd te hebben. Oud-inspecteur Blagandi was door de korpsleiding gevraagd om zich opnieuw met de zaak te bemoeien. Zijn karige pensioen had zijn besluit versimpeld. Het leven was veel duurder in Bombay dan in Jaipur en zijn vrouw werd steeds zuurder. Nu zat hij samen met de broer van Jelle Simons in de lobby van Taj Mahalhotel Bombay. Er was eerst een koffer en nu ook een half paspoort boven tafel gekomen, vertelde inspecteur Blagandi en hij als inspecteur wilde, of nee moest, uitvinden of de eigenaar nog in leven was en, zo ja, waar hij verbleef. Hij merkte aan Hielke dat die niet begreep waarom hij dat moest uitvinden en hij begreep dat er behoefte was aan enige uitleg. Jaren geleden, zo begon hij, was een voor de regering van India belangrijk persoon omgekomen bij een brand in de stad Agra. Het ging om een rijke vrouw. Een rijke Schotse vrouw. Bij deze brand kwamen ook haar dochter en een gouvernante om. De regering, zo liet de inspecteur doorschemeren, was niet echt ongelukkig geweest met de dood van de vrouw. Er waren sterke vermoedens dat de dame in kwestie een verhouding had met de secretaris-generaal van Ramaswamy Venkataraman. De toenmalige president van India. Het was daarom dat er een heel uitgebreid onderzoek was geweest door de veiligheidsdienst. Het onderzoek leverde uiteindelijk niets op en de zaak ging in de doofpot. Tijdens het onderzoek was alles van waarde of belang meegenomen en veilig opgeborgen. Nu, zoveel jaren later, waren de in beslag genomen spullen vrijgegeven en konden naar de familie terug. Daarbij was men ge-

stuit op een oud half verbrand paspoort. Dit bijna onleesbare paspoort was op wonderbaarlijke wijze met nog wat kleine spullen in de brand gespaard gebleven. De koffer echter was een heel ander verhaal. Die koffer was bij het afgraven van een sloppenwijk gevonden. Of eigenlijk in een grot die jaren door heilige mannen werd gebruikt om zich af te zonderen in meditatie. Een plek waar ze met rust gelaten worden. Waar zelfs de politie respect en ontzag voor heeft. Daar werd deze koffer gevonden en op het bureau afgegeven. Een inspecteur Ragganinat (een oud-collega van inspecteur Blagandi) was bij toeval betrokken bij alle twee de zaken. Zowel de vreemde koffer als de afhandeling van de vrijgekomen spullen uit de brand. Deze inspecteur had J. Simons op de half verbrande foto herkend en de naam op sommige enveloppen. Hij had zich toen het onderzoek samen met inspecteur Blagandi naar het gruwelijk dood geslagen kind herinnerd. Hij was in zijn eigen zorgvuldig bijgehouden dossier gaan spitten en stuitte zo op nog twee zaken die betrekking hadden op die Nederlander met de naam J. Simons. Het was langzaamaan allemaal teruggekomen bij de inspecteur. Zo herinnerde hij zich ook dat de regering destijds in de problemen was gekomen nadat de Noorse ambassade een officiële klacht had ingediend. Volgens de Noren was de politie wel erg onzorgvuldig omgegaan met de aangifte van een Noors echtpaar. De vrouw in kwestie had samen met haar man aangifte gedaan van stalking en aanranding door Jelle Simons. En erg genoeg werd de vrouw een dag later dood aangetroffen tussen de twee graftombes in de Taj Mahal. Men had voor een raadsel gestaan. De moordenaar werd nooit gevonden. Excuses werden aangeboden en een schadevergoeding uiteindelijk uitgekeerd. Daarmee leek de kous af. De vermoedelijke dader (Jelle Simons) was waarschijnlijk gevlucht. Inspecteur Ragganinat was toentertijd bij die zaak betrokken omdat hij Jelle Simons al zocht in verband met de dood van een Israëliische vrouw. Het moest allemaal zo snel mogelijk in de doofpot, want de betrekkingen met Israël waren op dat moment toch al niet al te best. Nu die naam 'Simons' zoveel jaren later weer boven tafel was gekomen, hoopten de autori-

teiten met het inzetten van inspecteur Blagandi de zaak snel te kunnen afhandelen. Het onderzoeksverslag van de brand was maar ten dele door hem ingezien. Het werd door hogere instanties afgeschermd. Het was hierdoor dat hij als gepensioneerd inspecteur niet goed kon achterhalen of er meer spullen van Jelle Simons waren aangetroffen en of hij zelf ook bij die brand was omgekomen.

Eigenlijk hoopte de inspecteur dat Jelle Simons dood was. Natuurlijk kon hij het geld goed gebruiken, maar hij was ook moe. Moe van alle gruwelijkheden die hij in zijn carrière tot in detail had moeten uitpluizen. Maar hierover zweeg hij. Daarvoor in de plaats vroeg hij met tact aan Hielke of hij wist hoe het met Dhr. Simons was. Of de familie ooit nog wel eens iets van hem had gehoord.

Hielke had ademloos naar de inspecteur zitten luisteren. Hij was, zacht uitgedrukt, overrompeld door het verhaal. Nee, zij wisten ook niet of Jelle nog leefde. Blijkbaar had niemand ooit de moeite genomen om de familie te waarschuwen of te raadplegen. Hij vertelde de inspecteur dat hij van deze dingen nog nooit had gehoord. Dat hij nou juist zelf naar India was gekomen om uit te zoeken of Jelle nog leefde. In een fractie van een seconde besloot hij de inspecteur niet op de hoogte te brengen van de dode vrouw in de koelcel. Tijdens de uitleg van de inspecteur had hij het gevoel gekregen dat men hier zo snel mogelijk van de zaak af wilde. Waarom, vroeg hij aan de inspecteur, waarom heeft u die koffer niet gewoon in de Ganges gegooid? Dan was het probleem toch ook opgelost. De inspecteur lachte op de bescheiden Indiase manier. Dat kwam door de wereldberoemde Indiase bureaucratie. Hij gaf toe dat, als het aan hem gelegen had, de koffer inderdaad verdwenen was, maar niet in de Ganges. De Ganges is een heilige rivier en op z'n zachtst gezegd, vervuild genoeg. Opnieuw lachte de inspecteur met zijn mysterieuze lach. Maar zo was het niet gegaan. De ambassade had het bericht naar de familie Simons al verstuurd voordat hogere ambtenaren de ernst van de zaak

inzagen. Nu hoopte men dat hij het probleem tot een goed maar vooral ook een stil einde zou brengen. Het toerisme in Agra was na de recente bomaanslagen door fanatieke moslims ingestort. Ook India bleef niet vrij van de Jihad. Ja, er kwam nog wel wat lokale bevolking naar de Taj Mahal, maar de rijke Amerikanen en Europeanen bleven weg. Als de hele zaak over de moord weer boven tafel kwam was het hek van de dam. India stond al bekend om zijn slechte beveiliging en zijn doofpotten. Er volgde een stilte. Beide heren waren duidelijk toe aan adem of wat lucht. Er was spanning tussen de inspecteur en Hielke ontstaan. De inspecteur manoeuvreerde met woorden in de hoop dat deze man met stille trom zou vertrekken en verder niet al te veel vragen zou stellen. En Hielke, Hielke duizelde het. Zijn broer zou dus een moordenaar kunnen zijn en die Suzanne zou dus ook wel eens door Jelle... Hij had even rust nodig, hij moest het eerst meer tot zich laten doordringen. Proberen te overzien welke consequenties dit had voor hem en voor Jelle, mits die nog leefde. En wat als hij hem daadwerkelijk zou vinden? Hij was moe en stelde de inspecteur voor om het gesprek de volgende dag voort te zetten. Hij zou wel naar het bureau komen om de koffer op te halen. De inspecteur haalde opgelucht adem. Natuurlijk was dat een goed plan. Hij had er alle begrip voor en hij mocht van zijn superieuren toezeggen dat de kosten van dit peperdure hotel voor rekening van het bureau zouden zijn en verdween in de donkere chaotische stad.

Op de zevende verdieping keek Hielke over de in duister gehulde baai van Bombay. Als vuurvliegjes dreven er de lampjes van vissersbootjes over het water. Hielke voelde zich treurig en verward. Hij had geprobeerd naar huis te bellen maar dit was niet gelukt. Iedereen was blijkbaar de hort op net nu hij ze nodig had. Nu zat hij alleen met de gedachte dat zijn broer wel eens een moordenaar kon zijn. Hij keek naar de foto die hij van de inspecteur had gekregen. Dat was toch echt Jelle in dat strak witte pak. Hij stond op de foto naast een Friese volbloed met daarop een jonge vrouw. Het leek een foto uit de vorige

eeuw. Was dat de vrouw die bij de brand was omgekomen, vroeg hij zich af. Was het mogelijk dat Jelle ook bij die brand was omgekomen? Nee, dat wist de inspecteur niet. Hij voelde ook wel wat verdriet. Jelle was geen moordenaar. Nog niet. Hij had nog geen harde bewijzen gezien. Maar de feiten logen er niet om. Zijn band met Jelle was nooit goed geweest, dat was waar. Zijn vader had hem opgezadeld met de verantwoordelijkheid voor de drukkerij door hem als opvolger aan te wijzen. Wat erop neerkwam dat hij ook verantwoordelijk was voor de hele familie, inclusief Jelle. Juist Jelle! Met zijn opvliegende karakter en dat bizarre gedrag. Zijn onvoorspelbare opvliegende karakter. Hij had zich wel eens afgevraagd of Jelle autistisch was. Het baantje op het laboratorium had uitkomst geboden. Daar had Jelle zich thuis gevoeld. Lang was het goed gegaan. Tot die Suzanne ten tonele verscheen. Een vriend van Jelle, ene Simon, was nog bij hem langs geweest om hem min of meer te waarschuwen. Jelle deed raar. Jelle leed aan waandenkbeelden. Maar dat deed Jelle altijd al, had hij gereageerd. Maar nu was het toch ernstiger volgens die vriend. Hielke had het aangehoord en laten weten dat hij echt niets kon doen. Mensen doen rare dingen als ze verliefd zijn. Daar wist hij alles van. De geraadpleegde psychiater had ook niets gedaan. Ja, de hoorn erop gesmeten toen hij aandrong op inzage in het dossier van Jelle. Hij had gehoopt dat het zou overwaaien. Het was toch zijn broer, nietwaar? En hij hield toch ook van Jelle. Hij herinnerde zich nu hier hoog boven de stad Bombay, dat Jelle hem als kind eens had gevraagd met wie hij sprak als hij alleen was? Waarom dacht hij daar nu aan? Hij zag een Boeing boven de baai langzaam hoogte verliezen op zijn zoektocht naar een landingsbaan. Het zware geluid van de motoren dreef het open raam binnen. Nu dacht hij plotseling aan de koffer. Wat kon er in de koffer zitten. Zou er een clou in te vinden zijn? Een aanwijzing die hij als broer begrijpen kon en de politie niet. Als Jelle dood is, dan is de zaak gered. Jelles dood zou de drukkerij kunnen redden. Hij voelde zich niet schuldig over deze gedachte. De beleggingen die hij lang geleden voor Jelle had gedaan, hadden heel goed uitgepakt. Als hij dacht aan de

som geld die de familie dan ter beschikking zou staan, dan waren alle geldzorgen in één klap opgelost. Dat had hij goed gedaan, dat had hij toentertijd goed ingeschat! Nu wilde hij er ook de vruchten van plukken. Daarom was hij hier. Hij probeerde nog een keer naar huis te bellen, maar niemand nam op.

13. Luchtpost

Nu, in een taxi op weg naar het bureau, zag Hielke India pas voor het eerst. De werkelijkheid had hij gisteren volledig buitengesloten. Zijn broer was betrokken bij een paar heel onaangename gebeurtenissen. Laat God verhoeden dat Jelle er iets mee te maken had, had hij gedacht. Een verschrikkelijk idee. Goddank waren zijn ouders dood. Goddank hoefden ze dit niet meer mee te maken. De gedachte dat Jelle de dader zou kunnen zijn bleef als een tik in een langspeelplaat terugkeren. De chaos op straat kon hem niet van die gedachte afleiden. Het eeuwige geclaxonner leek zelfs die verschrikkelijke woorden te onderstrepen. Hoe moest hij dit thuis uitleggen? Moest hij het wel thuis uitleggen? Of zou hij vertellen dat Jelle bij een brand was omgekomen? Dat kon ook! Dat was het! Dat was de manier. Als hij dat nou eens voor elkaar zou kunnen krijgen. Dat hij op de een of andere manier een verklaring zou kunnen bemachtigen dat naar alle waarschijnlijkheid Jelle een paar jaar geleden was omgekomen bij een gemene brand. Dan was het voor elkaar. De foto was een begin, geen bewijs, maar een aanwijzing. Hij was er geweest, hij had die vrouw gekend. Misschien hadden ze een verhouding gehad. Hielkes gedachten sloegen op hol. Rustig aan, dacht hij. Maar toch voelde hij iets van triomf, iets van een opluchting. Hij zag een mogelijkheid om dit ongelofelijke probleem ten goede te keren. Voor iedereen. Nu geen fouten maken. Scherp zijn, goed opletten op de signalen uit zijn omgeving, met name die van de inspecteur! Zijn vader had hem niet voor niets aangesteld als directeur. Hij was de slimste en verstandigste van de hele familie. Nu kon hij het bewijzen. Hij zou de drukkerij redden. Hij alleen.

Inspecteur Blagandi had op een opmerkelijke manier een bijna identieke gedachte. Jelle Simons was bij de brand omgekomen.

Hij moest ervoor proberen te zorgen dat H Simons zou aannemen dat zijn broer was omgekomen in die brand. Dan was iedereen tevreden. Vooral zijn superieuren. Tot laat in de avond had inspecteur Blagandi getelefoneerd met collega's die toegang zouden kunnen hebben tot hogere ambtenaren. Waren er aanwijzingen dat er meer mensen in de brand waren omgekomen? En zo ja, zou het dan aannemelijk gemaakt kunnen worden? Die ochtend, toen hij als gepensioneerde inspecteur zijn oude bureau binnenwandelde, viel hem het respect op waarmee hij na al die jaren benaderd werd. Hij was het gewend maar toch genoot hij ervan. Ze konden ook altijd bij hem terecht. Hij kende zo veel mensen, hij had zo'n verschrikkelijk groot netwerk opgebouwd in al die jaren dat jongere collega's daar graag gebruik van maakten. Dat respect en die contacten kwamen nu erg goed van pas. Bij binnenkomst attendeerde een jonge agent hem op een fax die was binnengekomen. Een spoedfax. De fax lag op het bureau dat hem voor dit project was toegewezen door de hoofdcommissaris zelf. Hij maakte echter geen gebruik van de twee aan hem toegewezen assistenten. Hij vond het korps te corrupt. Hij werkte liever alleen. In de fax beaamde het hoofd van interne zaken te Agra dat er destijds een vierde lijk was aangetroffen in de resten van de brand. Maar het lijk had men nooit kunnen identificeren. Indirect gaf het hoofd van interne zaken op een voor hem veilige manier toestemming om de dood van Jelle aan de familie te bevestigen. Nu was het aan inspecteur Blagandi om nog een overtuigende afronding in elkaar te draaien.

Net als Jelle, had Hielke zijn zitplaats in de oude Engelse stoomtrein gevonden. De kruier bracht hem zijn eigen koffer en de kleine antieke Engelse koffer die hij van de inspecteur had overgedragen gekregen. De koffer was nu dichtgesnoerd met een leren riempje, omdat de inspecteur de sloten had geforceerd. Er waren geen sleutels meegekomen en de inhoud moest in het bijzijn van de familie zowel als in het bijzijn van de inspecteur geopend worden. De inhoud genoteerd en opgestuurd naar interne zaken. Bureaucratie, lachte de inspecteur

opnieuw. Ze waren allebei oprecht verbaasd geweest. De koffer bevatte alleen brieven en enveloppen zonder postzegels. Honderden vellen luchtpostpapier. De enveloppen bleken gericht aan Jelle zelf, aan Suzanne en ene Jente. Sommige brieven waren gedateerd, sommige waren dat weer niet. Toen Hielke brieven vond die gedateerd waren na de brand, leek het of er een geheimzinnige afspraak was gemaakt tussen de twee mannen. Want geen van beiden zei er iets over. Of misschien waren ze al verbaasd genoeg omdat de brieven onbeschreven waren. De vellen luchtpostpapier waren leeg. De koffer bevatte een heel pak onbeschreven brieven. Verbaasd hadden ze elkaar aangekeken en de vellen postpapier door hun vingers laten glijden. De inspecteur stuitte daarbij ook op een paar enveloppen gericht aan Jill Bowen-Lyon, de vrouw die in de brand was omgekomen, maar besloot ook hier geen opmerking over te maken. 'Very strange', was alles wat de twee mannen naar elkaar hadden uitgesproken.

Er moest tijdens of na de brand ontzettend gerommeld zijn door de veiligheidsdienst. Hielke besloot om naar de Taj Mahal te reizen. Niet echt om verder te zoeken naar de verdwijning van zijn broer, maar eerder om afscheid te nemen. Het was niet voor niets een grafmonument. Hij kreeg van de inspecteur een officieel document mee, waarin de vermoedelijke dood van Jelle Simons werd omschreven. Dat moest voldoende zijn om Jelles dood te bevestigen. Hij wilde zien of er nog wat over was van de afgebrande villa, de plek waar zijn broer voor het laatst gesignaleerd was. Want hoewel Jelles dood verlichting zou brengen, er bleef toch iets knagen aan Hielkes geweten. Het was druk in de trein. De eerste klas bestond maar uit één wagon, veel plaatsen waren bezet. Zonder dat Hielke het wist zat hij op dezelfde plek. Hij zat op precies dezelfde bank waar Jelle had gezeten toen hij Rose en Jill ontmoette, tegenover hem zaten nu enkele westerse toeristen met rugzakken die op weg waren naar de Taj Mahal. Hielke moest aan de dode Noorse vrouw denken. Hij had haar nooit gekend en vroeg zich af of hij na deze lange periode nog contact zou op-

nemen met de nabestaanden? Met haar man bijvoorbeeld. Hij sloot de mogelijkheid eigenlijk gelijk buiten. Het was te lang geleden en daarbij: wie zegt dat Jelle het gedaan had? Nee, geen oude wonden openrijten. Hij zou de volgende dag op de plek des onheils symbolisch bloemen achterlaten. Ja, dat zou hij doen. Hij zou voor zichzelf en namens de familie een soort ceremonie opvoeren, een afscheidsceremonie! Hij wilde het verleden begraven. Het was beter om het verleden te begraven, af te sluiten. En verder gaan met zijn eigen leven. Jelle een moordenaar! Het zat hem dwars. Hij zou erover zwijgen en het tot zijn dood met zich mee dragen. Er zou geen schande komen voor zijn familie, de drukkerij.

Hoewel hij her en der al wat afbeeldingen had gezien maakte het grafmonument in wit marmer een grote indruk op hem. In tegenstelling tot Jelle was het laat in de middag toen hij na betaling de toegangspoort passeerde. Hij had de ochtend gebruikt om naar huis te bellen. ‘Het is een hele opluchting te weten dat Jelle dood is’, was de reactie van zijn vrouw. Daarna had zijn vrouw hem wel gesteund en gezegd dat ze van hem hield omdat hij na de spanning en de vermoedheid emotioneel werd. De brok in zijn keek deed pijn en hij had wat gesnotterd. Hij had zich hervonden en samen met haar afgesproken dat hij bloemen bij de afgebrande villa, of wat daarvan over was gebleven, zou achterlaten. Het gaf niet wat het kostte. Ze had gezinspeeld op een klein monument of gedenksteen, maar dat laatste ging hem net te ver! De Taj Mahal bleek omheind door muren waardoor er een serene rust hing. Mede door de bomaanslagen van de laatste tijd was het er stil. Er liepen enkele lokale toeristen en her en der een Europeaan. Een gracht met fonteinen deelde het wandelpad dat hem naar de tombe leidde, in tweeën. Het witte marmer begon al roze te kleuren door de dalende zon toen Hielke de grafkamer betrad. Op de vloer, ongeveer in het midden en vlak naast elkaar, verzezen twee graven van marmer uit de eveneens marmeren vloer. Een grote van Sjah Jahan en een kleinere van zijn vrouw Mumzat Mahal, vermoedde Hielke. Hier tussen deze twee

tombes was de dode Noorse vrouw aangetroffen. Niets herinnerde aan die gebeurtenis. Omdat de enige suppoost buitengewoon ongeïnteresseerd bij de ingang bleef hangen kon Hielke zonder terughoudendheid de lotusbloem gestolen uit de vijver van zijn hotel op de kleinste tombe leggen. Hij dacht eraan hoe het lichaam van de dode vrouw hier gelegen zou kunnen hebben. Was ze hier vermoord? Had Jelle dat werkelijk gedaan? Hij wilde er niet meer aan denken en probeerde de schoonheid van het hele gebouw tot zich door te laten dringen, wat niet lukte. Jelle spookte hier blijkbaar nog rond. Hij kreeg het benauwd op die plek. Het kille marmer vloog hem aan. Buiten, vlak bij het informatiegebouw, kocht hij een duur en mooi geïllustreerd boek 'INDIA'. In de verte hoorde hij onweer naderen, er dreven donkere wolken in het westen. Maar hier vlak bij het monument was het nog droog en benauwd warm. Aan het begin van de gracht die de Taj Mahal zo prachtig weerspiegelde, nam hij plaats op waarschijnlijk het beroemdste bankje van heel India. Het bankje waar iedere toerist, iedere koning, vorst, staatshoofd en popster zich liet fotograferen. Daar haalde hij het boek uit het cellofaan en sloeg het open. Het was een prachtig fotoboek. Hij zag mooie foto's van de Ganges. Van Gandhi. Foto's van Indiase mensen in riksja's of prachtig uitgedoste olifanten. Halverwege het boek, ergens in het midden, stuitte hij op een foto die over de gehele linkerpagina was afgedrukt, met op de rechterpagina alleen een blokje tekst. De foto toonde een man in lotushouding, zittend op een steen voor een in as gelegde villa. De man keek strak in de lens. Hielke las naast de foto de titel 'sadhoe' en '(heilige man)'. De man was naakt en geheel bedekt onder een dikke laag as. Zijn voorhoofd was gekleurd met een rode kleurstof. Een 'sadhoe' neemt afstand van alles om verlichting te verkrijgen door te mediteren en te vasten, stond er geschreven. Het opmerkelijke was, dat deze heilige, deze sadhoe, een ooglap droeg. Terwijl de hemel boven zijn hoofd openscheurde, na de eerste bliksemschicht, verstijfde Hielke. Het was niet het onweer waar hij van schrok maar de herkenning. Hij zag zijn broer. Haast onherkenbaar door de as en de kleurstof. Maar

toch overduidelijk Jelle. Maar dat kan toch niet! Grote druppels regen vielen op het dure fotopapier. Het water begon het papier te vervormen en liet het opbollen, toch kon Hielke niet stoppen met kijken. Het drong werkelijk tot hem door. Deze sadhoe, deze heilige man, leek wel heel veel op zijn broer. Had die Verbeek het niet gezegd? Had Verbeek hem jaren geleden niet verteld dat Jelle na een ongeluk zijn oog was verloren! Hij staarde nu in opperste concentratie in de regen. Een suppoost bracht hem terug in de werkelijkheid. Hij moest daar weg, het was te gevaarlijk op dat bankje. Hij moest gaan schuilen. Met het boek onder zijn arm rende Hielke naar het restaurant. Nadat hij koffie had besteld sloeg hij het boek opnieuw open. De pagina waar hij Jelle had herkend. De heilige man, de sadhoe, was door het water vervormd. De gelijkenis met Jelle was ineens een stuk minder. Was hij in shock? Had hij het zich ingebeeld? Was hij zo gepreoccupeerd met de dood van zijn broer bezig dat hij dingen ging zien die er niet waren? Toen hij langs het winkeltje liep, richting de uitgang, informeerde hij of er nog een tweede exemplaar van het boek was. Hij wilde controleren wat hij had gezien. Maar er was geen tweede boek. Hij had het laatste gekocht.

14. Bloed

Uiteindelijk had hij haar gevonden. Het was niet lang nadat hij was meegenomen door zijn redder, door zijn verlosser. Hij had zich gehaast laten meevoeren door de drukke straten en nauwe steegjes. Weken had hij zich verscholen gehouden in de grot. Hij was er ingewijd in de heilige tradities en rituelen. Had leren vasten en mediteren. En hij had geschreven. Hij had geschreven of zijn leven ervan afhing. Naar Suzanne en naar Jente. Soms naar zijn broer. Toen hij uiteindelijk weer naar buiten durfde en in het volle daglicht stond, was hij een geworden met zijn redder. In de weerspiegeling van een ruit zag hij dat er geen onderscheid meer was tussen de heilige man en hijzelf. Onwennig had hij schichtig minuten lang in een winkelruit gekeken tot hij werd opgeschrikt door de munten die een passant in zijn metalen mok liet kletteren. Hij 'zelf' was dus verdwenen. Opgegaan in zijn redder. Toen hij even later opnieuw in een ruit de bevestiging zocht dat hij veilig was, zag hij Suzanne. In de ruit over zijn schouder zag hij haar staan op de stoep aan de overkant. Hij draaide zich snel om en wilde schreeuwen. Maar ze was al weg. Ze was nergens meer te zien. Opnieuw keek hij in de etalageruit en daar stond ze toch nog op dezelfde plek. Ze zwaaide en lachte naar hem, wenkte hem te komen. Hij stak de straat over naar de lege plek op de stoep. Keek vanaf dat punt in de winkelruit en zag Suzanne naast de heilige man staan, naast hem. Toen sprak ze tegen hem. Van heel dichtbij. Ze fluisterde: 'Ik ben er, lief, ik ben er en ik blijf, ik blijf voorgoed, voor altijd.' En zo was ze blijven spreken! En ze bleef! In het begin had hij in pure reflex vaak omgekeken als ze sprak of als ze hem een opdracht gaf. Maar nu, na al die jaren, niet meer. Daarna was het langzamerhand tot hem doorgedrongen dat ze er altijd was geweest of in elk geval al heel lang. Eigenlijk zolang als hij zich herinneren kon. Hij had

alleen haar stem niet herkend en haar kracht was enorm toegenomen. Alles was op zijn plaats gevallen. Niet dat het daarna makkelijker werd. Integendeel, Suzanne was streng en dwingend, soms gewoon veeleisend. Zo mocht hij geen kleren meer dragen. Kleren zouden hem verraden. Zijn naaktheid en de as zouden hem beschermen, zei ze. Hij moest zich met as bedekken. Schuld en boete noemde ze dat. Hij mocht niet bedelen. Hij moest afwachten wat de genade hem zou schenken. Ze liet hem soms uren wachten voordat hij gevonden voedsel mocht eten. Of hij moest het aan een straathond geven, ook al stierf hij van de honger. Suzanne verbood hem om te spreken. Hij zou niet meer spreken! Met niemand. Alleen met haar. Of eigenlijk met hen. Ze kon tieren en vloeken als hij niet direct op haar eisen inging of als hij wat onwillig was. Dan verdween ze soms. Om hem te straffen. Zo maakte ze hem bang met het idee dat ze niet zou terugkeren. Maar haar liefde voor hem bewees ze keer op keer door Jente te sturen. Jente kwam als de eenzaamheid dreigde, de stilte overrompelend werd. Jente is altijd lief en zacht. Maar Jente is moeilijk te verstaan. Als ze spreekt is het alsof ze achter een deur staat of aan de andere kant van de straat. Hij moet altijd verschrikkelijk zijn best doen om haar te verstaan. Daarbij spreekt Jente ook nog in dat grappige Engels voorzien van haar Noorse accent. Jente zingt hem vaak in slaap. Of ze draagt onverstaanbare Noorse gedichtjes voor. Ze geeft hem toestemming om voedsel te bedelen of zelfs te stelen. Hij ervaart altijd een overweldigende rust als Jente bij hem is. Maar Jente is er nooit lang. Jente verdwijnt als Jill komt. Dat merkt hij dan aan haar stem. Hij kan aan de stem van Jente horen dat Jill in aantocht is. Suzanne weet van niks. Suzanne wil niets geloven van wat hij over Jill vertelt. Ze zegt dat hij dan overdrijft. Dat het onzin is. Jente gelooft hem wel. Maar doet er verder het zwijgen toe. Jente negeert hem als hij haar om hulp vraagt, of als hij zegt dat hij bang is. Soms huilt Jente zacht. Hij hoort haar dan snikken. Maar ze gelooft hem tenminste. Ze verzorgt zijn wonden als Jill weer vertrokken is. De wonden die de rijzweep op zijn rug heeft achtergelaten. Machteloos voelt hij hoe zijn eigen arm ritmisch zijn rug

afbeult. Ze slaat hem tot zijn bloed sporen trekt in de dikke laag as op zijn rug. En de dikke druppels bloed hun weg zoeken naar de grond. Jill wil maar niet begrijpen dat deze straf en de pijn niet dat terug zal brengen wat hij haar heeft afgenomen. Ook al slaat ze hem dood. Later, als Suzanne het merkt, is ze vaak boos dat hij zichzelf zo heeft toegetakeld, maar ook is ze vaak extra lief voor hem. En soms, heel soms, komen Jente en Suzanne tegelijk. Dan hadden ze het goed. Dan zingen ze voor hem. Plagen hem een beetje en maken grapjes.

Zijn koffer heeft hij niet meer nodig, zei Suzanne toen hij aanstalten maakte om aan de reis te beginnen. Hij was maanden onderweg en werd geloodst door de schimmen langs de kant van weg. Die gaf hij as uit het altaarvuur op zijn voorhoofd. Het bracht hem uiteindelijk aan de voet van de Himalaya, waar de zware tocht naar boven begon. Als het niet snel genoeg ging sloeg Jill hem vooruit met haar zweep. Hij viel vaak en struikelde, schaafde zijn benen en armen, waarna Jente hem verzorgde en Suzanne hem moed insprak. Ze fluisterde dat ze van hem hield en dat dit gedaan moest worden. Dat dit hun eeuwige liefde zou bezegelen. Hij smeekte Jill om hem niet te slaan en hem te laten klimmen, maar ze lachte hem uit en voorspelde dat dit nog maar het begin zou zijn. Uiteindelijk was hij gekomen op de plek waar hij werd begrepen. De plek waar hij ontvangen werd als was hij een heilige, een sadhoe. Daar kreeg hij zijn plaats toegewezen en daar begeleidde Suzanne hem in een diepe meditatie. Ze liet Jill in de aardkorst opzuigen als was ze regenwater en Jente vervliegen als was ze ether. Zelf bleef ze bij hem, maar in stilte. Ze sprak niet meer. Ze fluisterde niet meer. Maar ze was er wel. Hij kon haar aanwezigheid altijd voelen. In alles.

Jamphelyang zag het stipje in de sneeuw tegen de gigantische flanken van de berg kleiner worden. Hoelang deed ze dit nu al? Hoe oud was ze nu eigenlijk zelf? Ze wist het niet meer. Als jonge vrouw had ze deze heilige opdracht aanvaard. Net als haar moeder voor en hopelijk zou haar dochter na haar het-

zelfde doen. Al eeuwen ging het zo. Ze deed het altijd met liefde en devotie. Nadat haar man was gestorven, en met hem de vruchtbare moestuin, was het nabijgelegen boeddhistische klooster begonnen haar te helpen. Van hen kreeg ze het weinige voedsel dat ze nodig had voor haar heilige mannen. Het was haar taak en haar opdracht voor de sadhoes te zorgen zo goed ze kon. Er waren er vier op dit moment. Vier heilige mannen om voor te zorgen en op toe te zien. Drie hadden zich teruggetrokken in kleine celachtige bouwsels die er al sinds mensenheugenis stonden. En één zat in diepe meditatie vlak voor een lege cel. Niemand wist wie deze cellen ooit had gebouwd. De heilige mannen trokken zich erin terug. Soms voor weken en soms voor maanden. Een keer had ze meegeemaakt dat een sadhoe twaalf jaar in zijn cel was gebleven, twaalf lange jaren. Zo ver ze wist was hij in die tijd niet buiten geweest. Ze had hem haast niet herkend toen hij aanstalten maakte om weer naar beneden af te reizen. Haar eigen bescheiden woning lag op kleine afstand van de cellen. Twee keer per dag bracht ze eten en water naar de sadhoes. Rijst met wat groente. Soms gekookte vis. Het eten zette ze dan vlak voor de deur van de cel op de grond. Vaak stond het er de volgende dag nog onaangeroerd of het was door dieren aangevreten. Het was haar heilige taak de cellen schoon te maken als een sadhoe was vertrokken of was gestorven. Het kwam geregeld voor dat een mediterende sadhoe de grens naar het hogere was overgestoken. Ze vond hem dan uitgemergeld en stinkend in zijn uitwerpselen. Maar altijd met die geheimzinnige ontspannen gelaatsuitdrukking. Een sadhoe werd niet begraven maar op een kale flank van het Himalayagebergte neergelegd, waar de gieren hun taak met liefde overnamen. Het lichaam was verpakking, niets meer, niets minder. De geest was bevrijd en allang opgegaan in God. De heilige mannen mediteerden. Ze spraken nauwelijks. Ze zochten een weg naar God, naar verlichting. Ze kwamen uit het hele land en zelfs uit andere landen. Vooral na het 'kumbha mela' festival. Dan kwamen er altijd extra veel heilige mannen. De meesten vertrokken weer snel, want het leven op de flanken van de Himalaya en

op deze hoogte was zwaar. Zelfs voor een sadhoe. Er zaten ook minder heilige mannen tussen. Mannen die misbruik maakten en zo leefden van het respect dat bij de bevolking leefde. Maar hier bij haar, net op de boomgrens, bleven alleen de devote, naar verlichting verlangende sadhoes achter. Tot ze volledig verlicht waren. En zij kon het zien! Zij kon als geen ander zien wanneer het ging gebeuren en ze kon zien wanneer het gebeurd was. Ze zag het in de gebroken diepte van hun ogen. Aan de glimlach van mededogen. Dan vertrokken ze meestal weer. Terug naar de bewoonde wereld of naar de gieren.

Maar deze sadhoe, deze steeds kleiner wordende stip, was anders geweest. Deze had ze niet goed kunnen inschatten. Deze sadhoe had al die tijd buiten gezeten in weer en wind. Hij was naakt en miste een oog. Daar waar het oog ooit had gezeten was een donker gat. Hij zat dik onder de traditionele grijze as en beschilderde zijn voorhoofd elke vrijdag met oranje kleurstof. Zijn rug zat vol littekens van de zichzelf toegebrachte geselingen. Hij prevelde veel in het begin. Hij sprak niet tegen haar, maar tegen iets of iemand die zij niet kon zien. Soms was hij angstig. Maar meestal was hij in zeer diepe trance verzonken. Zo diep dat ze de insecten uit zijn wonden kon peuteren zonder dat hij reageerde. Nu was hij al maanden stil en onbewogen. Hij at en dronk nauwelijks. Ze wist dat ze geen band kon opbouwen met een sadhoe. Dat kon niet en het zou haar heilige taak ondermijnen. Maar bij deze was het anders geweest. Deze was op een bepaalde manier kwetsbaar. Bij deze sadhoe had ze gehoopt dat hij weg zou gaan. Terug zou gaan naar beneden. Naar de warmte van de zon. Maar hij was gebleven en ondanks haar training en devotie verzorgde ze hem toch met meer mededogen dan goed voor haar was. Ze verschoonde zijn water eerder en bracht het beste voedsel. Verzorgde zijn wonden en gaf hem kruiden. Die morgen was hij opgestaan toen ze bij hem aankwam. Hij had haar arm gepakt en zij had hem begrepen. Samen waren ze aan zijn laatste tocht naar boven begonnen. Tot daar waar de sneeuw begon

had ze hem ondersteund. Toen had hij zich losgemaakt van haar en haar doordringend aangekeken. Een zeldzaamheid. Hij sprak: 'I am ready, I'll go!' Daarna draaide hij zich om en begon aan de weg naar boven. Ze wist instinctmatig dat deze sadhoe niet van plan was terug te keren naar haar wereld. Voor het eerst in haar leven tussen de heilige mannen nam ze afscheid. Ze nam afscheid door net zo lang te blijven staan tot deze sadhoe in het barre koude landschap was opgelost. En zelfs toen bleef ze nog staan staren.

Slot

Na het telefoontje met Hielke Simons was hij verbouwereerd in zijn leunstoel blijven zitten. Hij stond op het punt om de werkkamer waarin hij zat te laten ombouwen tot logeerkamer. Nu hij zijn praktijk als vrijgevestigd psychiater had beëindigd, eisten de kleinkinderen steeds meer tijd en ruimte op, tot zijn groot genoegen overigens. Hij had Hielke Simons beloofd om terug te bellen zodra hij het dossier van Jelle Simons had gevonden en doorgenomen. Mede door de impact die het contact met Jelle Simons had gehad, kon hij zich die goed herinneren. Omdat hij als psychiater goed wist hoe selectief het geheugen werkt, vertrouwt hij meer op zijn goed bijgehouden dossiers dan op zijn herinneringen. Zijn vrouw en zijn schoondochter waren vorig jaar een paar weekends lang bezig geweest om al zijn papieren dossiers in te scannen en op te slaan in zijn computer. Dit nadat hij de dossiers al tot de essentie had teruggebracht. Nu verspreidde de printer het opnieuw naar papier getransformeerde dossier van Jelle Simons als een waaier over de vloer. Hij zag hoe groot het dossier eigenlijk was. Terwijl hij op zijn knieën de vellen papier verzamelde viel zijn oog op de aangifte. Jelle Simons was indertijd verwezen door zijn huisarts na een incident op zijn werk. Natuurlijk had hij in zijn praktijk patiënten gehad die stemmen hoorden of leden aan wanen en hallucinaties. Maar deze Jelle Simons was anders geweest. Deze man was de ene sessie vriendelijk, open en innemend geweest en de volgende stug, oninvoelbaar en had zelfs iets dreigends over zich gehad. Twee verschillende personen leken afwisselend in zijn spreekkamer te verschijnen. Hij had geen mogelijkheid gezien om iets meer te doen dan hem door te verwijzen. Met name omdat Jelle geen idee leek te hebben van zijn dubbele persoonlijkheid. De integere en vriendelijke Jelle leek onwetend van

zijn keerzijde. Deze keerzijde echter gaf zo af en toe te kennen zich wel degelijk bewust te zijn van zijn andere kant en beloofde de psychiater om die kant om zeep te helpen. En wel zo snel hij kon. In de laatste afspraak bespraken ze de verwijzing en de diagnose. Jelle vond het niet makkelijk om het aan te horen, maar kon zich er wel bij neerleggen. Vooral als hij misschien geholpen zou kunnen worden. Een week later echter kwam hij zijn kantoor binnengestormd en was hem naar de strot gevlogen. ‘Ik snij de kop van je romp als dit ooit naar buiten komt’, had hij getierd. De vuistslag die zijn neus en oog trof zorgden ervoor dat hij een paar minuten buiten westen was geweest. Zijn vrouw kon hem pas een maand later overhalen om aangifte te doen. Hij had hierna een intercom met camera laten installeren, waarop hij en zijn secretaresse nauwlettend in de gaten konden houden wie er voor de deur stond. Jelle had alles ontkend en de zaak was geseponneerd.

Hij raapte de twee laatste vellen papier van de grond, waarna hij opstond en voor het raam ging staan lezen. Van de bovenverdieping hoorde hij het pianospel van zijn kleinkind. Het eerste vel behelsde zijn slotdiagnose en het tweede was een brief. Hij las eerst de door hemzelf opgestelde diagnose:

J. Simons.

- Schizoaffectieve componenten bij een narcistische persoonlijkheid.
- Bij krenking is er kans op decompensatie met impulsdoorbraak.
- Betrekkingswanen kenmerken patiënt's gedachtestroom.
- Weinig tot geen ziekte-inzicht.
- Medicatie werd door patiënt geweigerd.
- Patiënt is doorverwezen naar de polikliniek van de G.G.Z. waarna de behandeling is beëindigd.
- Patiënt is na de beëindiging van zijn behandeling dreigend en gewelddadig naar de behandelaar.
- Er is aangifte gedaan van geweld en intimidatie (dossier van politie: nr. AA-22886501).

De psychiater zuchtte en wachtte toen even. Hij wachtte tot zijn kleindochter haar spel zou hervatten. Op de een of andere manier verzachtten de tonen het besef van wat hij las. Ze speelt Satie. Veel te moeilijk voor zo'n jong kind, dacht hij nog vlak voor hij de brief begon te lezen.

Agra, India

Beste dokter Bert Verhagen,

U kunt zich mij naar alle waarschijnlijkheid wel herinneren, ik ben die man die u zo lelijk heeft toegetakeld aan het einde van zijn behandeling. Daarvoor wil ik alsnog mijn oprechte excuses aanbieden. Dat had nooit mogen gebeuren. Maar het gebeurde toch en op een of andere manier heeft het toen mijn ogen een beetje geopend. Het heeft echter tot nu geduurd voor ik doorhad wat er aan de hand was (of is). Ik schrijf u deze brief in een moment van vrijheid. En die momenten zijn er nu nog maar sporadisch. Omdat ik de gevaren nu zo helder onder ogen zie en mijn verantwoordelijkheid niet langer kan ontlopen weet ik wat me te doen staat. Mijn definitieve vertrek staat vast, want het gevaar wordt te groot. Diegene waarvan ik houd heb ik al in veiligheid gebracht. De rest kan ik niet vertrouwen en voor hen is het mogelijk al te laat. U moet uzelf ook in veiligheid brengen! Wacht niet te lang. Maak vooral geen huidcontact ook al voelt het nog zo aangenaam. Meer durf ik hier niet over te zeggen. Deze brief is vertrouwelijk en ik verzoek u om hem te vernietigen nadat u hem gelezen hebt. Of mijn familie al verloren is gegaan weet ik niet. Ik moet nu stoppen, want ze naderen nu snel!!!!

Groet
Jelle Simons

Het was alsof duizend piranha's met hun scherpe tandjes gulzig aan het papier vraten toen hij een voor een het dossier van Jelle Simons in de versnipperaar liet verdwijnen. Hoewel de wettelijke termijn van vijftien jaar nog niet verstreken was, besloot hij het dossier zo veel mogelijk te vernietigen. Alleen wat

algemene informatie en de diagnose zouden bewaard blijven. Daar moest Hielke het maar mee doen. Een gruwelijke en door hem verachte uitspraak kwam in hem naar boven. ‘Het verdient geen schoonheidsprijs.’

Hoog in de Himalaya had Jelle zijn demonen gedood. Omdat hij wist dat ze zouden winnen was het hem niet eens moeilijk gevallen. De koude bracht langzaamaan alles tot stilstand. Op een richel hoog boven Jamphelyang was hij gaan zitten. De stemmen in zijn hoofd. De aanwezigheden. Alle zwegen nu. Er was geen pijn en er was geen kou. De sneeuw bedekte zijn benen en zijn rug. Hij bibberde niet en hij huilde niet. Hij steeg traag op en kwam voorzichtig los van de rots. Zweefde langs de berghelling verder omhoog. Hij sloot zijn oog waarna sneeuw het voorzichtig vlok voor vlok toedekte.